

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

CUMHURİYET DÖNEMİ İLK SPOR TEŞKİLATI TÜRKİYE
İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI (1922-1936)'NİN
YAPILANMA SÜRECİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPORUN
FONKSİYONLARI, FONKSİYONLARDAKİ DEĞİŞİMLER VE
TOPLUMSAL HAYATA ETKİLERİ

Harun ÖZMADEN

T 91474

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof.Dr. Kemal TAMER

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BAKANLIĞI
DOKÜMANİTASYON MERKEZİ

İSTANBUL - 1999

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
İÇİNDEKİLER	I
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR	X
1. GİRİŞ	1
2. GEREÇ VE YÖNTEM	4
3. TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI (TİCİ)	
ÖNCESİ SPOR VE TEŞKİLATLANMA ÇABALARI	5
3.1. TİCİ Öncesi Okul Beden Eğitimi ve Spor Çalışmaları	5
3.2. TİCİ Öncesi Lig ve Birlik Çalışmaları	11
3.2.1. Spor Kulüplerinin Kuruluşu	11
3.2.2. Lig ve Birlik Organizasyonları	18
3.2.2.1. İstanbul Futbol Birliği (İFB) (1903-1914)	18
3.2.2.2. İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi (İFKL) (1910-1914)	24
3.2.2.3. Cuma Ligi	25
3.2.2.4. Cuma Birliği	28
3.2.2.5. Türk İdman Birliği	29
3.2.2.6. Pazar Ligi	29
3.2.2.7. İdman Birliği	30
3.2.2.8. YMCA	30
3.3. Paramiliter Gençlik Örgütlerinde Beden Eğitimi ve Spor	33

	<u>Sayfa No</u>
3.3.1. Osmanlı Güç Dernekleri	37
3.3.2. Osmanlı Genç Dernekleri	38
3.4. Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti (OMOC) ve Uluslararası İlişkiler	40
3.4.1. OMOC'un Kuruluşu ve TİCİ'ye Kadar Tarihsel Gelişimi	40
3.4.2. Olimpiyat Oyunlarına Katılım	43
3.4.2.1. 1906 Atina Ara Olimpiyat Oyunları	43
3.4.2.2. 1908 Londra Olimpiyat Oyunları	44
3.4.2.3. 1912 Stockholm Olimpiyat Oyunları	45
3.4.2.4. 1924 Paris Olimpiyat Oyunlarına Hazırlık	46
3.5. Osmanlı İdman Heyet-i Müttehidesi	47
3.6. İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi (İİHM) (1920-1922)	48
3.6.1. İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi'nin Kuruluşu	49
3.6.2. İdman İttifakı Heyet-i Müttehidesi'nin Amacı, Görevleri ve Teşkilat Yapısı	51
4. TÜRK SPORUNDA TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI (TİCİ) DÖNEMİ	53
4.1. TİCİ'nin Kuruluşu	53
4.2. TİCİ'nin Kuruluş Amacı, Görevleri ve Üyelik	55
4.3. TİCİ'nin Teşkilat Yapısı	58
4.3.1. Merkez Örgütü	58
4.3.2. Taşra Örgütü	62
4.4. TİCİ Dönemi Okul Beden Eğitimi Çalışmaları	64
4.4.1. Okul Sporları	71
4.5. TİCİ Döneminde Kulüpleşme ve Lig Çalışmaları	74

	<u>Sayfa No</u>
4.5.1. Kulüpleşme Çalışmaları	74
4.5.2. Lig Çalışmaları	77
4.6. TİCİ Döneminde Sporcu, Antrenör ve Spor Tesislerinin Görünümü .	82
4.6.1. Sporcu - Antrenör Durumu	82
4.6.2. Saha - Stad ve Salon Durumu	84
4.7. TİCİ - TMOK İlişkisi	91
4.7.1. Osmanlıdan Cumhuriyete Geçişte OMOC	91
4.7.2. Cihan Müsabakalarına Hazırlanma Cemiyeti	94
4.7.3. TİCİ - TMOC Birlikteliği	96
4.8. TİCİ Dönemi Olimpiyatlara Katılım	97
4.8.1. 1924 Paris Olimpiyatı	97
4.8.2. 1928 Amsterdam Olimpiyatı	99
4.8.3. 1932 Los Angeles Olimpiyatı	100
4.9. TİCİ Kongreleri	102
4.9.1. Birinci Genel Kongre (1924)	102
4.9.2. İkinci Genel Kongre (1925)	103
4.9.3. Üçüncü Genel Kongre (1926)	105
4.9.4. Dördüncü Genel Kongre (1927)	107
4.9.5. Beşinci Genel Kongre (1931)	108
4.9.6. Altıncı Genel Kongre (1932)	110
4.9.7. Yedinci Genel Kongre (1933)	113
4.9.8. Sekizinci Genel Kongre (1936)	116
4.10. TİCİ Döneminde Spora Özendirme Çabaları	117
4.10.1. Halkın Spor Yapmaya Özendirilmesi	117
4.10.2. Halkın Sporu İzlemeye Özendirilmesi	120

	<u>Sayfa No</u>
4.11. TİCİ Döneminde Spor Anlayışı	122
4.11.1. Amatörlük - Profesyonellik Anlayışı	122
4.11.2. Sporda Centilmenlik - Erdemlik Anlayışı	128
4.11.3. Spor ve Sağlık Anlayışı	132
4.11.4. Kadınların Spora Katılımı	134
4.12. TİCİ'ye Parti Müdahalesi ve Nedenleri	138
4.12.1. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Spor	138
4.12.2. Halkevleri ve Spor	143
4.13. TİCİ'den TSK'ya Geçiş	146
4.13.1. TİCİ'nin Örgüt Yapısı Hakkında Tartışmalar ve Öneriler	146
4.13.2. TSK'ya Geçiş Hazırlığı ve TSK'ya Geçiş	153
5. TİCİ'NİN AMAÇLARINA GÖRE SPORUN	
FONKSİYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE	
TOPLUMSAL HAYATA ETKİSİ	156
5.1. Fiziksel ve Ruhsal Gelişim	156
5.2. Güçlü Toplum Yaratma	164
5.3. Askere Hazırlık ve Yurt Müdafaası	170
5.4. Milli Ruh ve Milli Temsil	186
5.5. Siyasi ve Milli Propaganda	190
5.6. Ülkeyi Tanıma	199
6. SONUÇ	203
EKLER	211
KAYNAKLAR	242
ÖZGEÇMİŞ	259

TEŞEKKÜR

Türk sporunda TİCİ dönemi (1922-1936) spor organizasyonları ve uygulamalarının toplum üzerindeki fonksiyonlarının araştırıldığı bu çalışmam esnasında beni teşvik eden ve destek veren danışmanın sayın Prof.Dr. Kemal TAMER'e, araştırma konumun belirlenmesinden sonuçlanmasına kadar olan süreçte büyük yardımlarını gördüğüm değerli bilim adamı sayın Doç.Dr. İbrahim YILDIRAN'a, çalışmanın özellikle düzeltme safhasında katkı sağlayan sayın Doç.Dr. Güner EKENCİ'ye, mesai arkadaşlarıma, TBMM kütüphanesinde yaptığım araştırmalarımda yardımlarını aldığım kütüphane çalışanlarına ve tez yazım süresince beni destekleriyle motive eden eşim Sevin ÖZMADEN'e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Bu çalışmada, 1922-1936 yılları arasında Türk sporunu yöneten Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ)'nin, ülkenin sosyal, siyasî, askerî ve sportif ortamına bağlı olarak hazırlanan nizamnamesindeki kuruluş amaçlarından hareketle, anılan dönemde sporun bizzat uygulanması dışında, bir araç olarak sporun toplumda hangi fonksiyonları yerine getirmesinin beklendiğinin ve yapılan faaliyetlerle bunların hangi düzeyde gerçekleştirildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada, tarama yöntemi esas alınmış ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Türkiye'de modern sporların TİCİ öncesi gelişimi ve TİCİ dönemine ait bilgileri, TİCİ'nin gerçekleştirdiği 8 adet kongrenin zabıtlarının incelenmesi ve döneme ilişkin süreli ve süresiz birincil kaynakların taranmasıyla elde edilmiş, belgeler için arşiv çalışmaları yapılmıştır.

TİCİ'nin kuruluş nizamnamesindeki kapsamlı amaç cümlelerinin irdelenmesi sonucu, kurumun Beden Eğitimi ve Spor faaliyetlerinin organizasyonu ve yaygınlaştırılması çabalarının bazı toplumsal beklentilere yönelik olduğu anlaşılmıştır. TİCİ'ye göre sporun toplumda yerine getirmesi gereken fonksiyonlar; fiziksel ve ruhsal gelişim, güçlü toplum yaratma, askere hazırlık ve yurt müdafaası, millî ruh ve millî temsil, siyasî ve millî propaganda, ülkeyi tanıma başlıklarıyla sınıflandırılmıştır.

Sportif aktivite geleneğinin terkedilmiş olması ve süregelen savaşlar nedeniyle, fiziksel ve ruhsal olarak çökmüş bir nesil devralan TİCİ, özellikle gençliğin fiziksel ve ruhsal gelişimi için okul dışı spor çalışmaları olarak kulüpleşmeyi ve lig organizasyonlarını ülke geneline yaygınlaştırmaya çalışmış, okullara zorunlu beden eğitimi dersleri koydurmuş, Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştirmiş, kadınların spora katılımını teşvik etmiş ve sporcuların ücretsiz muayene edilmelerini sağlamıştır. Gençlerin fiziksel ve ruhsal gelişmeleri için yapılan bu çalışmalar, aynı zamanda

TİCİ'nin "güçlü toplum yaratma" beklentisine de cevap vermektedir. Spor, gençlerin askerlik öncesi, askere ve yurt müdafaasına hazırlık için en önemli araçlardan biri kabul edilmiş, ittifak bünyesinde, asker ve sivillere yönelik askerî spor kuruluşları ihdas edilmiştir. Atletizm, atıcılık, binicilik, su sporları, dağcılık, kayak, yürüyüş, eskrim ve havacılık askerliğe ve yurt müdafaasına hazırlayıcı sporlar olarak değerlendirilmiştir. Bu sporlar özellikle yaygınlaştırılması için ek ödeneklerle desteklenmiştir.

Sporda uluslararası başarıların "millî ruh'u" kamçılacağı, cumhuriyetin ön plana çıkardığı Türklük bilincini pekiştireceği, millî temsil arzusunun sporcuyu motive edeceği düşünülmüştür. Sporculardaki millî ruh'u zedeleyebileceği kaygısıyla, profesyonellik ve kulüp taassubuna şiddetle karşı çıkmıştır. Yurt dışında siyasî ve millî propaganda aracı olarak spor ön planda tutulmuş, 1924 olimpiyatlarına hazırlık için yabancı antrenörler getirilerek sporcu yetiştirilmiş, bütçe imkanlarının üzerinde para tahsis edilmiş ve Türkiye'nin modern yüzü Batıya gösterilmek istenmiştir. Uluslararası müsabakalar sıklaştırılmış ve sporcuların, yabancı sporculara ülkelerinin propagandalarını yapmaları teşvik edilmiştir. Spordan beklenen bir başka fonksiyon ise "ülkeyi tanıma" olmuştur. Bu nedenle TİCİ sporcu gruplarının indirimli seyahat etmeleri sağlamış, okul izciliği canlandırılmış, dağcılık ve kayakçılık ülkeyi tanıma için öncelikli spor branşları olarak geliştirilmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

In this study, TİCİ who directed the Turkish sport in the years 1922-1936 prepared a regulation depending on the country's social, political, military and sports surroundings. According to its establishment purposes, this study focuses on the functions which the sports has to carry out and at what level these functions are carried out with the activities.

Active studies have been the main consideration of this research, therefore descriptive method is used. Active studies have been done about the development of the modern sports in Turkey before TİCİ and their findings concerning the TİCİ period, examining the recordings of the 8 congress which the TİCİ carried out for the documents that were gathered by reviewing the primary literature periodically and indefinitely concerning the period.

After examining the extended aim sentence which was on the TİCİ's establishment regulation. It is understood that the institute's Physical Education and Sport Activities' organization and its being widespread aimed at some social expectations. According to TİCİ, the functions which the sports has to carry out in society have been limited with the headings such as physical and mental improvement, creating a powerful society, being ready for the army and defending the country, national soul and national representation, political and national propaganda and knowing the country.

Because of the learning the tradition of the sports activities and the continuing of the wars, TİCİ took over a generation which was physically and psychologically collapsed. TİCİ particularly tried to extend the organizations nationwide which were about the physical and the psychological improvement of the youth, made the physical education lessons obligatory for schools, trained physical education teachers,

encouraged women to participate in sports had all the sportsmen and women been examined for free. These studies which were carried out for the physical and psychological improvement of the youth answer the creating a powerful society expectation of the TİCİ at the same time. Sports has been accepted the most significant factor for the youth to be ready for the army and defending the country, in the alliance structure, produced sports institutions regarding the military service and the civils. Athletism, marksmanship, horsemanship, water sports, mountaineering, skiing, walking, fencing and airmanship have been evaluated as preparing sports for the army and the defence of the country.

It is considered that the achievement gained in sports internationally would whip the national soul, strengthen the conscious of being a Turk which the republic had made it important, motivate the sportman who is in the desire of national representative. It has been violently opposed to professional and club fanaticism that it may affect the national soul badly.

Sports has been the great importance abroad as a political and national propaganda means, to be ready for the 1924 Olimpics, foreign trainers had been brought to the country in order to train sportmen, more money allocated than the budget could afford and the modern face of Turkey had been tried to show to the west. International competitions had been made more often, and the sportmen had been encouraged to make their country's propaganda to the foreign sportsmen. Another function which has expected from sports was to know the country. For this reason TİCİ made the sports groups travel at a discount, the school scouting was revised, mountaineering and skiing were improved the primarily important sports branches in order to know the country.

KISALTMALAR

- a.g.b.** : Adı geçen bildiri.
a.g.e. : Adı geçen eser.
a.g.m. : Adı geçen makale.
BBK : Bakanlar Kurulu Kararı.
Bkz. : Bakınız.
BTGM : Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü.
BTUM : Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü.
CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP : Cumhuriyet Halk Partisi
CIO : Uluslararası Olimpiyat Komitesi
Der. : Derleyen.
FB : Fenerbahçe.
GS : Galatasaray.
GSB : Gençlik Spor Bakanlığı.
GSGM : Gençlik Spor Genel Müdürlüğü.
İFB : İstanbul Futbol Birliği.
İFKL : İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi
İ.İ.H.M. : İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi.
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı.
MEB Y. : Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.
MOK : Milli Olimpiyat Komitesi.
No : Numara.
OGD : Osmanlı Güç ve Genç Dernekleri.
OİHM : Osmanlı İdman Heyeti Müttehidesi.
OMOC : Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti

- S** : Sayı
s. : Sayfa
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi.
TİCİ : Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı.
TMOC : Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti.
TMOK : Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi.
TSK : Türk Spor Kurumu.
UOK : Uluslararası Olimpiyat Komitesi.
vb. : Ve benzeri.
vd. : Ve diğerleri.
vs. : Ve saire
Y. : Yayınları.
YY. : Yüzyıl
YMCA : Genç Hristiyan Erkekler Birliği

1. GİRİŞ

Beden Eğitimi ve Sporum ideal tanımı, insanın fiziksel güç ve yeteneklerinin, zihinsel ve ruhsal eğitimine paralel düzeyde geliştirilmesini hedefleyen hareket formları olarak yapılmaktadır. Ancak, tarihi süreç içinde sportif faaliyetlerin çok çeşitli nedenlerle uygulandığı ve gerek birey, gerekse toplum açısından oldukça değişik fonksiyonları yerine getirdiği bilinmektedir. Hayatı idame, ibadet, sağlık, savaş becerilerinin geliştirilmesi, güçlü toplum yaratma, macera, estetik, performans mukayesesi, keyf, eğlence, temsil, toplumsal statü, maddi kazanç vb. biyolojik, psikolojik, sosyal ve pedagojik motiflerle uygulanan sportif aktiviteler, uygulama nedenleri dışında önceden tasarlanan ya da doğal olarak gelişen bir takım fonksiyonları birey, grup ya da topluma kazandırmaktaydı. Örneğin; eski çağlarda hayatın idamesi için avcılık, değişik arazi şartlarında ata hakim olabilmek, hareket halinde iken hareketli cisimlere isabet ettirebilme, avın hareketlerini önceden kestirebilme, grupla uyumlu hareket edebilme, bir grubu sevk ve idare edebilme gibi bir dizi fiziksel, zihinsel ve sosyal nitelikleri de uygulayıcıya kazandırmakta ve böylece taşıdığı ekonomik önem dışında, askerî, idarî, sosyal ve sportif becerileride geliştirmekteydi (272).

Sporun, bir araç olarak, değişik alanlardaki beklentilere cevap verme gücü, tarihin her döneminde tüm toplumlarca değerlendirilmiştir. Erken devirlerden itibaren Türk toplum hayatı da çeşitli amaçlarla gerçekleştirilen fiziksel aktivitelerle zenginleştiriliyordu. Bayramlar, matem törenleri, panayırlar ve şenliklerde, özellikle binicilik, okçuluk ve güreşin değişik formları uygulanıyor, sonuç olarak fiziksel ve ruhsal bakımdan güçlü, askerî taleplere uygun, dinamik bir toplum hayatini devam ettiriyordu. Bilinen fonksiyonları nedeniyle Osmanlı Devleti'nin gerileme devirlerine kadar korunan ve teşvik edilen, özel spor alanları ve tekkeleri ile kurumsal yapıya kavuşturulan spor, 18. yy. başlarından itibaren gittikçe önemini kaybetmeye başlamıştır.

Tanzimat'la birlikte getirilen yeni düzenlemelerle, devlet ve vakıflar desteğinde sürdürülen okçuluk, güreş ve cirit gibi geleneksel sporların uygulama alanları iyice daraltılmıştır. Batıyla ilişkilerin yoğunlaşması, 19. yy. sonlarına doğru modern sporların batılılar tarafından ülkeye getirilmesine yol açmıştır. Önceleri azınlıklarca, gittikçe de Türk gençleri tarafından başta futbol olmak üzere benimsenen modern sporlarda, 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyetle gelen dernek kurma hürriyeti sayesinde kulüpleşmeye başlanmıştır. Bu olgu, kulüplerin bir araya gelerek lig ve birlik kurma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Ancak, peş peşe gelen Balkan, Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşları nedeniyle, ciddi organizasyonlar gerçekleşmemiştir. Özellikle Balkan Savaşları'ndaki başarısızlığın en önemli nedenlerinden biri olarak uzun zamanlar sportif faaliyetlerde bulunma anlayışından uzaklaşmış Türk gençliğinin fiziksel ve ruhsal zayıflığının gösterilmesi, Beden Eğitimi ve Spor'un fonksiyonlarından yararlanma düşüncesini yeniden gündeme getirmiştir. Bu vesile ile, beden eğitimi, spor ve izciliğin ön planda tutulduğu çeşitli sivil ve askerî dernekler kurularak, gerek toplumsal dinamizmin artırılması, gerekse gençlerin askerlik öncesi askerliğe hazırlanması amaçlanmıştır. Dernekler yararlı olmakla birlikte, etki alanları geniş olmamış, genel olarak, her bakımdan harap olmuş bir Türk toplumuyla, cumhuriyete geçilmiştir.

Fakat, spora büyük önem veren idarî ve askerî kadrolarla böyle bir ortamda, 1922'de İstanbul'da geçici heyet olarak kurulan ve 1923'te merkezi Ankara'ya alınarak Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) adıyla faaliyete geçen, Türk sporunun ilk yönetim örgütü kurulmuştur. Tüm ülkede örgütlenme çabası içine giren TİCİ'nin, örgütlenme biçimi ve sporu yaygınlaştırma çalışmaları hakkında kronolojik, kurumsal ve sportif bilgiler veren çeşitli eserler yazılmış olmasına rağmen, 1936'ya kadar hayatini sürdürülen örgütün kuruluş amaçları doğrultusunda gerçekleştirdiği beden

eğitimi ve spor faaliyetlerinin hangi fonksiyonları yerine getirdiği henüz araştırma konusu olmamıştır.

Bu çalışmada, Türk spor yönetim tarihinin ilk çok-sporlu, çok-kulüplü örgütü olarak TİCİ'nin ülkenin sosyal, siyasi, askerî ve sportif ortamına bağlı olarak hazırladığı kuruluş nizamnamesinde yer alan amaçlarından hareketle, Beden Eğitimi ve Spor'un yeni kurulan cumhuriyet yönetiminin hedeflediği modern toplumda yerine getirmesi beklenen ve tarafımızca formüle edilmiş, fiziksel ve ruhsal gelişim, güçlü toplum yaratma, askere hazırlık ve yurt müdafaası, millî ruh ve millî temsil, siyasî ve millî propaganda ve ülkeyi tanıma fonksiyonlarının hangi düzeyde gerçekleştirildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın, yakın tarihimizin özgün bir kesiti olan TİCİ döneminde, spor anlayışının hangi toplumsal taleplere dönük olduğunun anlaşılması ve sonraki dönemlere ait spor yönetim yapılarının ve beden eğitimi ve spor çalışmalarının tarihî tasvirlerine yönelik araştırmalar için yeni bir model oluşturması bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmada, tarama modeli esas alınmış, tarihsel ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın ana konusu olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ)'nin hangi ortam ve şartlarda kurulduğunun belirlenmesi amacıyla, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor'un izlediği gelişim çizgisi, uygulama alanı bulduğu tüm resmi, özel kurumlar ve organizasyonlar çerçevesinde literatüre dayalı olarak değerlendirilmiştir.

TİCİ'nin spordan beklentileri için kurumun, kuruluş nizamnameleri, gerçekleştirdiği 8 adet kongrenin tutanakları etraflıca incelenmiş, kurumla ilgili Kanun Hükmündeki Kararnameler Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) kütüphanesinden temin edilmiştir. TİCİ'nin beden eğitimi ve spor alanındaki çalışmalarının toplumsal hayata etkileri ve yapılan tartışmalar için 1922-1936 yılları arasındaki döneme ait, 1928'e kadar çıkan eski harfli, 1928 sonrası yeni harfli Türkçe süreli yayınlar taranmış, konuya ışık tutacak mahiyetteki süresiz yayınlar da destek kaynak olarak kullanılmıştır.

3. TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI (TİCİ) ÖNCESİ SPOR VE TEŞKİLATLANMA ÇABALARI

3.1. TİCİ Öncesi Okul Beden Eğitimi ve Spor Çalışmaları

Osmanlı döneminde dolaylı veya dolaysız olarak sportif aktiviteleri çatısı altında barındıran Enderun Mektebi ve Tekkeler Tanzimat'la birlikte fonksiyonlarını yitirmişlerdir. Genellikle geleneksel sporlar çerçevesindeki bu sportif aktivitelerin yerini, özellikle I. Meşrutiyet'ten (1876) itibaren okul ve okul dışında batıdan alınan örnekleriyle ya da bizzat batılılar tarafından uygulamaya konulan modern sporlar almaya başlamıştır. İlk olarak 1885 yılında açılan Mektebi Harbiyede modern cimmastik Riyazat-ı Bedeniye adıyla ders programına alınmış, okullarda asıl gelişimini ise 1868 yılında açılan Mektebi Sultanide yaşamıştır.

Tanzimat Fermanı'ndan sonra Meclis-i Umur-u Nafia dine dayalı bir eğitim sisteminin günün ihtiyacını karşılamayacağını bildirerek yeni tür okulların açılmasını önermiştir. Bu düşünce ile 1845'te Rüştîyeler, Harp Okulu ve Tıbbiye gibi okullara öğrenci yetiştiren idadiler, 1868'de de sultaniler açılmaya başlamıştır. Sultanilerden ilki Galatasaray Lisesi olarak bilinen Mekteb-i Sultanidir (162).

Bu dönemde askerî okullar ile liselere beden eğitimi ve cimmastik aletleri alınmaya, tesisler yapılmaya başlanmış; ayrıca cimmastik ders programına konmuştur (113).

1862 yılında askeri okullara meç ve eskrim dersleri konmuş ve öğretmenliğini Kolağası Akif Efendi yapmıştır (246). Galip Paşanın askerî okullara nazır olduğu dönemde de Harbiyeye ilk olarak "Martini" adındaki bir İtalyan, cimmastik dersi öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Daha sonra 1864'te cimmastik öğretmeni olarak Sadık Bey atanmıştır. Başta uygulamalı olarak devam eden bu derslerin, kitapsız

eğitiminin eksik olacağı düşünülmüş ve Askerî Mütercim Miralay Mustafa Hami Beye bir cimmastik kitabı yazma vazifesi verilmiştir (113).

Bu yıllarda Darümuallimin ve Darümuallimatın ders programlarında beden eğitimi ve cimmastik yer almazken, Harbiyede talim derslerinin yanısıra "ilm-i sıbahat" yani "yüzme bilimi" dersi de okutulmaktaydı (156). Öğrenciler teorik olarak gördükleri bu dersi, mayolu ve techizatlı bir şekilde uygulamalı olarak da öğrenmekteydiler. Yetiştirilen öğrenciler arasında ilk büyük isim Ali Faik (Üstünidman) Bey olmuştur (24).

1869 yılında Osmanlı Devleti'nin eğitimini düzenleyen nizamnamelerden biri sayılan "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi"nin okul programları kısmında erkek rüştiyelerine (184), 1870 yılında ise Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin (72), ve Bosna İdadi okulunun ders programlarına cimmastik dersleri konulmuştur (246).

1868 yılında açılan Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) Fransız eğitim sistemini örnek almasıyla Türk kültür yaşantısının batıya açılan bir penceresi olmuştur. Galatasaray Lisesi, verdiği batılı eğitim sistemi çerçevesinde müfredat programında cimmastik dersine de yer vermiştir.

Galatasaray Lisesinde ilk beden eğitimi öğretmeni Moiroux adlı bir Fransız'dır. Dersin adı "İdman ve Riyazet-i Bedeniyye" olup, cimmastik olarak işlenmekteydi (29). Daha sonra Moiroux'nun yerine Curel adlı bir Fransız, ondan sonra da yine Beyoğlu Bonmarşesinde çalışan Martinetti öğretmen olarak getirilmiş ve bu Fransızlardan sonra da Yunan Stangalli okulun öğretmeni olmuştur. 1879 yılında Stangalli'nin ayrılmasıyla, talebesi olan Faik Üstünidman göreve gelmiş ve 1923 yılına kadar 44 yıl bu görevde kalır (78).

Stangalli, Galatasaray Lisesindeki öğretmenliğinin yanı sıra Beyoğlu'nda bir cimmastikhane açarak çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir (54).

Ülkemizde bu yıllarda cimnastik dersi uygulamalı olarak "Jahn-Amoros Cimnastiği" tarzında işlenmekteydi. Selim Sırrı Tarcan bu dersle ilgili olarak; "salonun tavanından halkalar, trapezler, ipler, sırtıklar, sallandırılmış ip merdivenler, diğer yanın da sabit demirli paraleller ve çeşitli ağırlıkta gülleler konmuştur. Bu dersten beklenen amaç, sert pazulu, adeleri sert atlet ve akrobat yetiştirmektir" demektedir (245). Böylece Selim Sırrı Tarcan, bu dönemde yapılan beden eğitimi ve cimnastik dersinin ilmi ve terbiye yönünden bir kıymeti olmadığını, sadece bir hüner, bir marifet olduğunu ileri sürmektedir (78).

Türkiye'ye okul beden eğitimi ve spor faaliyetleri olarak ilk giren Jahn- Amoros cimnastiklerinin kurucusu İspanya'lı Albay Don Francesco Amoros'tur (1770-1848). 1817 yılında Paris'te açtığı özel bir cimnastik okulunda öğrencileriyle yaptığı gösterilerle kamuoyunu kazanmış ve nihayet bu sıralarda beden eğitimi işleriyle ilgilenen ve bunu askerlik eğitiminde değerlendirmek isteyen Savunma Bakanlığına sızmanın yolunu bulmuştur. Amoros 1831'de, Fransız albaylığına yükseltilerek bütün Paris cimnastik kurumlarının genel müfettişliğine atanmıştır.

Otuz yıl kadar Fransa'nın beden eğitimi hayatında etkili olan Amoros, F.L. Jahn'ın etkisinde kalarak askerî cimnastiklere fazla önem vermiştir. Amoros, her gördüğü aracı, sistemi birbirine karıştırarak ortaya zorlayıcı, basamaklamaya uymayan bir usul çıkarmakla suçlanmış ve bu usulle ancak bir takım akrobatların tatmin edildiği ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu dönemde cimnastik salonları birer cambazhane halini almıştır" (5).

Tam bir askeri talim egzersizlerine benzeyen, kişide sıkı disiplin ve körükörüne itaati amaçlayan bu cimnastik programlarına tepki olarak, ondokuzuncu yüzyıl sonunda, artan sayıda okullu genç, önce okullarda, sonra gizlice dışarıda spora yönelmişlerdir (105).

Nitekim, Türkiye'de modern bir spor hareketi olarak cimmastik derslerinin ilk uygulandığı okul Galatasaray Lisesi olmakla birlikte, cimmastik haricindeki ilk modern sporlar da, başta futbol olmak üzere, yine Galatasaray Lisesi'nde başlamıştır (72).

Selim Sırrı Tarcan, Faik Üstünidman, Vildan Aşır Savaşır gibi Türk sporuna yön veren insanlar Galatasaray Lisesinden yetişirlerken; aynı dönemde, Selim Sabit, Hacı Mustafa ve Şemşi Efendi gibi eğitimciler de beden eğitimi ve spora önem vererek, sporun okullardaki eğitimin içinde yer alması gerektiğini savunmuşlardır (54).

Bu anlayışla Selim Sabit Efendi (1829-1920), 1874 yılında yayınladığı "Rehnüma-i Muallimîn" yani öğretmenlere rehber adlı kitabında Sıbyan Mektepleri öğretmenleri için, öğrencilere ayak talimi gibi sağlığa yararlı bazı basit ve uygulaması kolay cimmastik hareketleri yaptırılmasını tavsiye etmiştir (3).

Nitekim bu görüşe uygun olarak 1892 yılında İstanbul'da kurulan Aşiret Mektebi'nin 1. ve 4. sınıflarına "talim", 5. sınıflarına da "ayak talimi" dersi konmuştur (32).

Diğer yandan, basketbol ve su topu gibi spor branşları da ilk olarak Türkiye'ye 1904 yılında yabancı okullardan olan "Robert College" vasıtasıyla yayılmış ve ilk müsabakalar da yine bu okul aracılığıyla yapılmıştır (8).

Harbiye ve Askerî idadilere gerekli olan alet ve tesisler yaptırılmak suretiyle cimmastik dersinin konulmasını, Moda, Elpis, Imogene ve Kadıköy kulüplerinin biraraya gelerek İstanbul Futbol Birliğini kurmalarına bağlayan 1863-1903 döneminde, okullarda ve dışarıda beden eğitimiyle sporun tarihleri iç içe girmiş, buna bağlı olarak da "spor" biçimsel eğitim düzeniyle bütünleşmiştir. 1870'lerde Kağıthane'de bazı koşular düzenlenmiş, önce İzmir'de, sonra İstanbul'da 1885-1890 yılları arasında İngilizlerin oynadıkları futbol maçları etrafında meraklılar toplanmıştı, Güreşçi Koç Mehmet 1896 Olimpiyat Oyunlarına katılmak için başvurmuş ve Üçüncü Olimpiyat Oyunları sırasında düzenlenen yarı resmi yarışmalarda St. Louis'e kadar

gelmiş bazı Türklerin yer aldıkları görülmüşse de, bunlar eğitim düzeninin uzantısı olmuşlardır (105).

Daha sonra 1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanıyla oluşan siyasî ve fikir hayatındaki özgürlük havası, eğitime ve onun bir uzantısı olan beden eğitimi ve spor dersinin de olumlu yönde gelişmesini sağlamıştır.

Siyasî hayattaki ve fikir hayatındaki bu canlanma ile birlikte eğitimde öğrenci ve öğretmen sayısının artırılmasına önem verilmiştir. Çökmekte olan ülkeyi ancak öğretmenlerin eğitiminin kurtarabileceği fikri ileri sürülmüş ve öğretmen yetiştirilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Kızlar için ilk yüksek öğretim kurumu, ilk kez bu dönemde kurulurken, ders programlarında da hayata dönük derslere tekrar yer vermeye başlanmıştır. Sivil okullar ile öğretmen yetiştiren okullarda beden eğitimi ve spor derslerinin hızla yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır. 1869 Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi'ne uygun olarak üç yıllık iki devre halinde eğitim -öğretim yapan liseler açılmıştır. Bu okulların her sınıfında haftada birer saat "Terbiye-i Bedeniyye" adı altında spor dersi okutulmaya başlanmıştır. Yine bu ders "Darümuallimin-i İptidai"nin her dört senesinde ve 1912'de Galatasaray Lisesinin altı sınıfında da haftada ikişer saat olarak yapılmaya başlanmıştır (54).

1913 yılında Sultanîlerin "sunûf-ı tâliye" ders programlarında, terbiye-i bedeniye dersi, altı, yedi, sekiz ve dokuzuncu sınıflarında; Devre-i Sâni'nin (orta öğretimin ikinci devresi) on, on bir ve on ikinci sınıflarında, İnas Sultanîsinin Sunûf-ı Taliyesi'nde de haftada iki saat olarak yer almıştır. Yine 1913'te kurulan "Mekâtib-i İptidaiye-i Umumiyye"nin (ilkokul) ders programında "Terbiye-i Bedeniye ve Mektep Oyunları" dersinin yanında, erkek öğrencilere askerî talim dersleri de konmuştur. 1915 yılında ise erkek ve kız sultanîlerin ders programlarında haftada birer saat olarak terbiye-i bedeniye dersinin yanında sabah ve akşamları okul yönetimince belirlenen,

haftanın iki-üç gününde talebeler terbiye-i bedeniye, eğitsel oyunlar veya atış talimleri yapmaktaydılar (54).

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra medreselerin de ıslahına gidilmiş ve Eylül 1914 de Şeyhülislam Mustafa Hayri Efendi'nin çabasıyla "İslâh-ı Medâris Nizamnamesi" çıkarılarak, İstanbul Medreseleri "Dar'ül Hilafet'il Aliyye Medresesi" adı altında yeniden düzenlenmiştir. Yeniden düzenlenen bu medresenin müfredat programına Maarif Nezareti mekteplerinde okutulan derslerin yanı sıra terbiye-i bedeniye dersi de alınmıştır (3).

Okullarda beden eğitimi ve spor dersinin yer almasıyla beraber hızla gelişmesi bu alanda öğretmen ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu meselerin çözümü için yurt dışından gelen öğretmenler nezaretinde yetiştirilen öğrencilere rağmen hızla yayılan beden eğitimi ve spor dersinin öğretmen ihtiyacı karşılanamamıştır. Bundan dolayı, 1915'de Türk spor tarihinde ilk defa beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için, bir okula ihtiyaç duyulmuştur. Yüksek öğretmen okuluna bağlı, öğretim süresinin bir yıl, derslerinin de teorik ve uygulamalı olarak yapılması düşünülen bu okul Birinci Dünya Savaşı nedeniyle açılmamıştır (264).

Beden eğitimi ve sporun önemini çok iyi kavrayan Selim Sırrı Tarcan, 1908 yılının sonuna doğru Mercan yokuşunda büyük bir hanın içinde "Terbiye-i Bedeniye Mektebi"ni açmıştır. Bu özel okul, programında yer alan cimnastik, kılıç, boks ve atıcılık dersleriyle daha önce Fransız cimnastikçilerin açtıkları okullardan farklı değildi. Okul, Selim Sırrı Tarcan'ın 1909 yılı mayıs ayında İsveç'e beden terbiyesi tahsiline gitmesinden dolayı ancak 1909 yılının nisan ayına kadar eğitim ve öğretimini sürdürebilmiştir.

İsveç'teki spor eğitimini tamamlayarak 1910 yılında yurda dönen Tarcan, askerlikten istifa etmiş ve 14 Temmuz 1910 yılında "Bilumum Vilayati Osmaniyye

Mekatibinin Terbiye-i Bedeniyye Mufettişliği" görevine tayin edilmiştir. Tarcan, 19 Ocak 1911'de özel nitelikte yeni bir "Terbiye Mektebi" açmıştır. Bu ikinci okul diğerinden farklı olarak daha bilimsel metodlarla uygulamalı ve anatomi, fizyoloji, hıfzısıhha gibi teorik eğitim vermiştir (54, 68).

Bu dönemde okul beden eğitimi çalışmaları kız öğretmen okullarıyla, İmam Hatip Mekteplerinin programlarına kadar sokulmaya çalışılmış, izcilik faaliyetleri de bu dönemde okullarda başlatılmıştır.

Balkan savaşlarından oldukça evvel 1910 yılı sonlarından itibaren İzmir, Edirne ve İstanbul'da yürüyüşler olarak uygulanmaya başlanan izcilik, okul faaliyetleri olarak İstanbul'da 1912 yılının başlarında Galatasaray Lisesinde Ahmet Robenson tarafından ilk izci oymağını kurmak suretiyle başlatılmıştır. Galatasaray'ı daha sonra Darüşşafaka, Kadıköy Numune Mektebi, İstanbul Lisesi, Vefa, Üsküdar Liseleri vb. takip etmiştir (224).

Bu dönemin en belirgin özelliği ampirik cimmastikle, bir sistem olan İsveç cimmastiğinin mücadelesi olmuştur. Bu iki cimmastik anlayışı muayyen müesseselerde yeterince gelişmese bile uygulama sahası bulmuştur. Neticede İsveç cimmastiğini memleketimize getiren Selim Sırrı Bey, okullarda beden eğitimi dersinin yaygınlaşması için çok çaba sarf ederek beden terbiyesi tarihinde önemli yer tutmuştur (56).

3.2. TİCİ Öncesi Lig ve Birlik Çalışmaları

3.2.1. Spor Kulüplerinin Kuruluşu

Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında ticaret amacıyla İzmir ve İstanbul'a gelip yerleşen İngiliz askerleri Türkiye'de modern sporların tanınıp yayılmasında önemli rol oynamışlardır (24).

Türkiye'de ilk modern spor merakını yayanlar "Kandilli Kriket Kulübü"nü tesis etmiş olan bankacı Hansos ailesidir. Bunlar, Boğaziçi'nde bir saha yaparak bu oyunu oynamaya başlamışlardır. 1880 senesinde kurulan bu "Kandilli Kulübü"nden kısa zaman sonra İngilizler Türkiye'ye Rugby futbolunu da getirmişlerdir (255).

Osmanlı Devleti'nin son devrinde ilk modern futbol 1895'de İzmir'in Bornova semtinde ticaretle uğraşan İngiliz gençleri tarafından oynanmıştır. La Fontaine Giraud, Whittall, Charnand, aileleri ilk futbol oynayanlardır. Aynı kişiler Bornova'da olan "Football and Rugby Club" adı altında bir de spor kulübü kurmuşlardır (246).

1897'de İstanbul'daki İngilizler de futbol oynamaya başlamışlar ve bunun öncülüğünü de Avukat Henri Pears ile Lafonten kardeşler yapmışlardır (246). 1897-1899 yılları arasında İzmir ve İstanbul'da oturan İngilizler kendi aralarında karşılıklı müsabakalar yapmışlardır (56).

Kadıköy'deki İngilizlerin ve Rumların kendi aralarında yaptıkları iddialı maçları sadece izlemekle yetinen Türk gençleri arasında bu ilginç oyuna gönüllerini kaptıranlar da olmuştur. Ancak katı devlet yönetimi ve dini anlayış baskısı onları bu en doğal haklarından yoksun bırakmıştır (271).

II. Abdülhamid'in son derece evhamlı kişiliğinin müslüman Türk gençlerinin futbol oynayamamalarında önemli etkisi olmuştur. Günün padişahının, gençlerin bir araya gelmesi karşısında aşırı titizlik göstermesi ve gençlerin toplu olarak girişecekleri her hareketin şahsına ve saltanatına karşı bir saldırı anlamı taşıyacağı vehmi içinde olması gençlerin kulüp kurmalarına, spor yapmalarına en büyük engel teşkil etmekteydi. Bileklerini kesmek suretiyle intihar eden eski padişah Abdülaziz'in reformcular tarafından bir pehlivana katlettilmiş olduğu şüphesi, II. Abdülhamid'in İstanbul'da güreşi dahi yasaklamasına neden olmuştur. Böylece taht şehrinin kapıları pehlivanlara bile kapanmıştır (24).

Ancak, futbola karşı büyük bir ilgi duyan Fuat Hüsnu Kayacan adındaki bu Bahriye Mektebi öğrencisi, türlü zorlukları göz önüne alarak, yasağa karşı ilk adımı atan kişi olmuştur. Amiral Hüsnu Paşanın oğlu olan Fuat Hüsnu, çok iyi İngilizce bilmesinden de yararlanarak, futbol oynayan İngilizlerin arasına karışmıştır. Bu özel durum nedeniyle, oyunda "Boby" takma adını kullanmıştır (271).

1899 yılında çoğunluğu Galatasaraylı gençlerden oluşan Clup - Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü kurulmuştur. Kırmızı - Beyaz forma seçen kulüp devlet yönetiminin katı tutumu nedeniyle bir varlık gösteremedi dağılmıştır. 1900 yılında İzmir'de Rumlar Panaoni-os ve Apollon, Ermeniler'de, Dork Kulübünü kurmuşlardır (246).

İstanbul'da 1900 yılında İngilizler tarafından Imagene (İngiliz elçilik mensuplarına tahsis edilen Imogene asıllı bir yatın mürettebatından kurulu bir takım) (72), Rumlar tarafından da Elpis kulüpleri kurulmuştur (105).

Daha sonra 1901 yılında Kadıköy Futbol Kulübü adıyla Fuat Hüsnu Beyin önderliğinde kurulan kulübün yaşamı iki ay sürmüştür. Bir yıl sonra aynı ad altında İngiliz ve Rumların kurdukları kulübün çalışmalarına ise izin verilmiştir (271).

İstanbul'un dört bir yanına dağılmış olan hafiyelerin göz hapsi altında bulunan gençlerin toplu halde en ufak hareketlerine dahi müsamaha gösterilmediği bir ortamda, Türk gençlerinin kulüpler kurup takımlar çıkarmak suretiyle spor yapmaları elbette imkansızdı. Nitekim bu ortamda bir avuç idealist Türk gencinin hem de bir İngiliz adı altında gizlenerek kurdukları futbol takımı daha ilk maçta hafiyeler tarafından basılmış, futbolculardan yakalananlar ağır şekilde cezalandırılmıştı (24).

Aynı durum bir kriket maçına katılan bahriyeli bir gencin başına da gelmiş, müsabakadan sonra göz altına alınmıştı (72).

Böylesine sıkı bir istibdat rejimi altında ancak bir Türk spor kulübü kurulabilmiştir. Bu kulüp de Saray Nâzırı Osman Paşanın çocuklarıyla birkaç arkadaşı

tarafından, Nazır Paşanın Sencerbey Yokuşu'ndaki konağında gerçekleştirilebilmiştir. Önceleri bu nedenle hafiyelerin gözünden kaçan bu hareket ilk Türk spor klübü olan Beşiktaş Basiret Osmanlı Cimnastik Kulübünün 1903 yılında doğmasına imkân vermiştir.

II. Abdülhamid'e bu gençlerin yaptıkları faaliyetlerin olumluluğu yolunda hayli dil dökülerek onun ikna olması sağlandığı gibi, padişahın özel fermanıyla bir "mektep" olarak kabul edilen bu kulübün faaliyetlerine izin çıkmıştır (24).

1903 yılında Beşiktaş futbol kulübünün kurulmasından sonra aynı yıl İngiliz Kadıköy kulübünden ayrılan bazı İngilizler "Moda Futbol Kulübü"nü hayata geçirmişlerdir (246).

Beşiktaş Kulübüne karşı gösterilen bu müsamaha, 1905 yılında mekteb-i sultaniye öğrencilerine yeni bir Türk kulübü kurma cesaretini vermiştir. Bu cesaret de ortaya Galatasaray Kulübünün çıkmasını sağlamıştır (24).

1905 yılında Galatasaray Lisesi öğrencilerinden, Ali Sami, Emin Bülend, Asım Tevfik, Celâl Bekir, Tahsin Nahit, Şirvani Reşat, Cevdet ve Kamil Beyler aralarında bir takım kurmuşlardır. İlk maça çıktıkları zaman henüz adı bile bulunmayan bu takıma, Kadıköy kulüpleri oyuncularını ve izleyicileri hepsi Galatasaray öğrencileri oldukları için "Galatasaray" adını vermişlerdir. Bu olay Galatasaray Kulübüne ad bulunması bakımından önemlidir (271).

Bu ismin tebdili için sarf edilen mesai neticesiz kalmıştır. Herkes mektep talebesinin kulübüne Galatasaray demekte devam etmiştir. İlk formasının göğüsü, yakası, kolları beyaz, diğer kısımları kırmızı idi. Fakat bunda Livâ-yı isyan (isyan bayrağı) kokusu hissedilir zannı ile forması sarı-siyah daha sonra da parlak olması için kırmızı sarıya çevrilmiştir (246).

Galatasaray Kulübünün tescil beyannamesinde çalışacağı sporlar, Futbol, Basketbol, Aletizm, Su sporları ve Tenis olarak belirtilmiştir. Böylece ülkemizde muhtelif spor dallarının kulüp bünyesinde bir çok gençlere öğretim kapısı açılmıştır (246).

Galatasaray'ın kuruluşundan iki yıl sonra (1907) sporun saray tarafından gerçek anlamıyla kabul edildiği yıllarda Fenerbahçe Spor Kulübü kurulmuştur (24).

Kadıköy'de Sen Josef Koleji Türkçe öğretmeni Ender Bey, eski ve yeni öğretmenlerden Nurizade Ziya, Hintli Asaf, Galip, Nasuhî, Şevkâtî, El Katıpzade Mustafa ve kardeşi Haldun, Hakkı Saffet, Ayetullah, Hasan ve Hüseyin Beylerle bazı Kadıköylü gençler Fenerbahçe kulübünün çekirdeğini oluşturmuşlardır (271). Vücuda getirilen bu yeni teşekküle Kadıköy semtinin en muteber bir mesire yeri olan Fenerbahçe'nin ismini vermişlerdir. Renk olarakda toplantılarını yaptıkları çayırın süsü papatyanın sarı beyazı seçilmiş, fakat daha sonra renkleri sarı lacivert olarak değiştirilmiştir (246).

1908 yılında ülkede meşrutiyetin ilânıyla gelen özgürlük spor alanında da kendini göstermiş ve bunun devamında da Ağustos 1909 tarihinde Cemiyetler Kanunu çıkarılmıştır. Cemiyetler Kanunu ile dernek kurulmasına izin verilmesi Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe gibi eski kulüplerin resmen tesciline yol açmıştı. Ayrıca yeni bir çok kulüp de bu kanun hükümlerine göre resmen kurulup tescil edilmiştir (24). Kanunun çıkmasıyla ilk ruhsat alan Beşiktaş kulübü olmuştur. Bununla beraber hemen aynı aylarda onayını yaptıranlar arasında Altınordu, Galatasaray, Fenerbahçe, Süleymaniye, Vefa, Beykoz, Nişantaşı, Türkgücü, Anadoluhisarı gibi Türk kulüplerinin adı geçmektedir (271).

II. Meşrutiyet'in ilânı ve Cemiyetler Kanunuyla Türk kulüplerinin tescili, Türk sporunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira Türk spor kulüplerinin kurulmasıyla Türkiye'de spor yabancıların elinden ve tekelerinden kurtulup Türk

çocuklarına mâl olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler spor kulüplerinin sayısını hızla arttırırken, Türk gençleri de nihayet alenen ve rahatça spor yapabilecekleri bir ortama kavuşmuşlardır. Bu da kısa bir zamanda geniş bir Türk sporcu kitlesinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (24).

1910 yılını takip eden senelerde başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun çeşitli kentlerinde Türk sporu, kulüpler bazında belli bir örgüt düzeni içine girmiştir. Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve diğer İstanbul takımlarından başka, hem spor faaliyeti hem de ileride Türk ocaklarının çekirdeğini oluşturmak ve milli mücadeleye çok sayıda vatanperver sağlamak amacıyla "Türk Gücü" spor kulübü kurulmuştur.

14 Mart 1913'de kurulan Türk Gücü Spor Kulübünün özelliği hem kurucusunun, hem de sporcularının Türk olmasıydı. Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Vefa, Moda spor gibi kuruluşlarını İttihatçılara kabul ettiren kulüplerin kurucuları Türk olmakla birlikte çoğunun sporcuları azınlıklardan oluşmaktaydı. Türk Gücü'nün kuruluş nizamnamesine bakıldığında amaçlarının "insan bedenini terbiye etmek ve Türk ulusunu eski gücüne kavuşturmak, halka sıhhi konularda bilgi vermek, gezici doktorlar vasıtasıyla her türlü insan hastalıklarıyla mücadele etmek "Türk gibi güçlü ol" darb-ı meseli için herkesi bir asker ve vatanını müdafaya hazır duruma getirmek" olduğu görülmektedir" (141).

Türk kulüplerinin rahatça ve özellikle böyle amaçlara yönelik kurulabilmesi çok önemliydi. Çünkü Osmanlı Devleti parçalanmış, Türk halkı da gücünü kuvve- tini gün geçtikçe kaybetmiştir. Türk halkını bu olumsuz şartlardan kurtarıp eski gücüne kavuşturmak için en önemli faktörlerden biri olan spor faaliyetleri de pek kısa bir zaman öncesine kadar tamamen yabancı kulüplerle sporcuların tekellerinde bulunmaktaydı. İstibdat rejiminin ağırlığının İstanbul'a oranla çok daha az hissedildiği İzmir ve Selanik gibi şehirlerde spor büyük bir rahatlık içinde yapılırken, buralarda da sporun tamamen yabancı kökenlilerin tekelinde bulunduğu görülüyordu.

Bu sporcuların çoğunluğunu ise, Rum asıllı sporcular teşkil etmekteydi. İzmir ve Selanikte de Rum sporcuların bağlı buldukları Rum spor kulüpleri ön plânda yer almaktaydı (24).

Toplu olarak değerlendirildiğinde ülkemizde ilk kurulan spor kulüpleri, İstanbul'da; Moda (Football Association) İngiliz Kulübü, Siyah Çoraplılar Kulübü (Black Stocking Footbal Club), İngiliz Rugby Kulübü, Kadıköy Spor Kulübü, Elpis, İmogene, Paris Güreş Kulübü, Tatavla (Kurtuluş) Spor Kulübü, Kadıköy İttihat Spor Kulübü, Beşiktaş Osmanlı Cimnastik Kulübü (Bereket C.K), Galatasaray, Kadıköy İttihat Spor Kulübü, Ermis, Olimpiya, Provagrez, Fenerbahçe, Anadolu İttihat Spor Kulübü, Anayanis, Altınordu, İdman-yurdu, Erenköy, Türk İdman Ocağı, Süleymaniye, Gürbüzler, Ramlberiz, Telefoncular, Darüşşefaka, Hilal, Türk Gücü, Kumkapı, Terbiye-i Bedeniye ve Güreş Kulübü, Şark Kulübü.

İzmir'de; Pelops, Sporting Club, Foot-ball And Rugby Club, Apollon, Panianios, Bornova, Evangelidis, İskos, Karakoviri, Midilli Karması, Karşıyaka Terbiye-i Bedeniye Yurdu (K.s.K.), İzmir İdman Kulübü,

Selanik'te ise; Siklit Kulüp, Union Sportif Kulüp, Leon Tenis ve Kroket Top Oyunları Kulüpleridir (145).

İstanbul, İzmir ve Selanik'te kurulan bu kulüpleri, Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar 1914 yılında Altay İdman Yurdu, 1917 yılında Eyüp, 1921 yılında Kasımpaşa, aynı yılda Topkapı, 1923 yılında Şişli ve İzmir Altınordu, Ankara Gençlerbirliği kulüpleri izlemiştir (271).

3.2.2. Lig ve Birlik Organizasyonları

3.2.2.1. İstanbul Futbol Birliği (İFB) (1903-1910)

İstanbul'da Türkler tarafından gizli, ecnebler tarafından açıkça oynanan futbol kulüplerinin çoğalması nedeni ile yapılan özel karşılaşmalar oyuncu ve seyircileri tatmin etmemeye başlamıştır. Türkiye'ye futbolu ilk getiren, ilk kulübü kuran, ilk futbol sahasını tanzim edenlerin başında bulunan James Lafontain, Henry Pears ve Horace Armitage İngiltere'de tatbik edilmekte olan futbol kaidelerini ve futbol lig statülerini getirerek bir yönetmelik hazırlamışlar ve İstanbul'da mevcut bulunan Kadıköy (Union Clup), Moda, Elpis, Imogene kulüplerinin mümessillerini toplayarak 17.5.1903 tarihinde İstanbul Futbol Birliğini kurmuşlardır (80). Birlik, maçlarını pazar günleri yaptığından "Pazar Ligi" olarak anılmıştır.

K. Fişek'e göre, İstanbul Futbol Birliği (İFB), aynı zamanda, kulüplere dayalı, onların ortak isteklerini somutlaştıracak, kulüp-üstü yetkiler kullanan çok-sporlu bir "federatif" üst yönetime doğru atılmış ilk adımdır (105).

İFB'nin kuruluş amacı; İstanbul'daki futbol kulüplerinin düzensiz aralıklarla ve örgütsüz biçimde kendi aralarında yaptıkları özel karşılaşmaların izleyenlere yeterince doyum vermemesi ve futbola karşı kitlesel ilgi oluşturmakta yetersiz kalması göz önünde tutularak, anılan futbol kulüplerini tek bir lig içinde toplamak, futbol mevsiminin başlangıç ve bitim tarihleriyle lig karşılaşmalarının, gün, saat ve hakemlerini saptamak, taraflara ve meraklılara futbol mevsimi başlamadan önce karşılaşmaları duyurmak, programın koşulları elverdiğince aksaksız uygulanmasını sağlamak, gerek ligin ve futbol karşılaşmalarının yönetiminde, gerekse belirebilecek anlaşmazlıkların çözümünde esas alınmış bulunan İngiliz Futbol Ligi kurallarını uygulamaktır (105).

İFB'nin görevleri ise; genelde İFB'yi, özelde futbol karşılaşmalarını ilgilendiren tüm konularda karar almak, futbol mevsiminin süresi içinde açılıp kapanmasını sağlamak, karşılaşmaların sıra, gün, saat ve hakemlerini saptamak, ana sözleşmede adları geçmeyip lige katılmak isteyen kulüplerin başvurularını inceleyerek karara bağlamak, oyuncularla kulüpleri arasındaki ilişkilerin, oyuncuların kulüp değiştirmelerinin, karşılaşma ertemelerinin, ikinci kümeye düşme işlemlerinin ana sözleşmeye ve İFB kurallarına uygunluğunu denetlemek, profesyonellik yasasını uygulamak, ana sözleşmeye aykırı davranan kulüp ya da oyuncuları cezalandırmak, gerektiğinde kulüplerin adına hareket edebilmektir (105).

İFB'nin Örgüt Yapısı:

İstanbul Futbol Birliği, 1903-1910 dönemi süresince kendi içinde öz yönetime dayalı, dışa karşıya profesyonellik yasak olduğu için ekonomik içeriği bulunmayan, ama hangi kulüplerin ligin hangi kümesine alınacakları kararı birlik yönetimince verildiği için yönetsel kartel olarak işleyen federatif bir örgüt yapısında olmuştur. Örgütlenme biçimi, öz yönetimdir. Çünkü, üst yönetimin kurucu üyeleri Lafontaine, Pears ve Armitage'la 1906 yılında onlara katılan Ali Sami Yen (Galatasaray), kulüp ve birlik yöneticiliğinin yanı sıra aktif sporculuklarını da sürdürmüşlerdir. Diğer yandan örgütlenme dışa karşı kartel niteliğinde olmuştur. Çünkü, üyelik için başvuran bir kulübün lige alınıp alınmayacağı konusundaki kararı eski üyeler vermekte, üstelik 1908 sözleşmesinde birinci ve ikinci kümelerin hangi takımlardan oluşacağı konusunda olası anlaşmazlıkları önlemek için bir önceki yılın sınıflandırılmasının esas alınması öngörülmekteydi. Bu nedenle, aynı tarihlerde kurulan Süleymaniye, Beykoz, Vefa ve Anadolu kulüpleri lig dışında bırakılmıştır.

Bunlar, İFB'nin örgütsel dış yönleri olmuştur. Ama asıl ilginç olan İFB üst yönetiminde kurucu dört kulüpten yalnızca biri olan Kadıköy Union Club'a birlik üstünde egemenliğe varan yönetsel ayrıcalıkların tanınması olmuştur. 1908 sözleşmesinde birliğin yürütme kurulunun Union Kulüp Yürütme Kurulu olduğu, üst organlardan yargıçlar kurulunun Union Kulüp yönetimince görevlendirildiği, lige katılma başvurularıyla kulüp değiştirmelerin denetlenmesinde esas alınacak üye listelerinin Union Kulüp Genel Sekreterliğine gönderildiği, mevsim başındaki ad çekmeye temsilci göndermeyen kulüpler adına bu yetkinin Union Kulüpçe kullanıldığı, maç hakemlerinin yine Union Kulüp yönetimince belirlendiği görülmektedir. İşte, bir yandan kişileşmiş bir yönetim yapısının, diğer yandan Union Kulübünki dışında kurallara uygun futbol alanlarının da bulunmayışının etkisiyle İFB uzun süre Union Kulüp olmuştur.

Taşrada örgütlenemeyen, 1908 yılında da ikinci kümesini oluşturarak dikey lig modeline geçen İFB'nin yönetim yapısı, temel örgütlenme birimi olarak federe kulüplere dayanmış, kulüp temsilcilerinin meydana getirdiği bir Genel Kurul, genel kurulun seçtiği bir yönetim kurulu, yürütme kurulunun görevlendirdiği bir Yargıç Kurulu arasında görev dağılımı yapılmıştır (105).

İFB'nin Merkez Örgütü:

Yürütme Kurulu: Union Clup (Kadıköy) yürütme kurulu, aynı zamanda İFB'nin yürütme organıdır. Bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir genel sekreter ve yeter sayıda seçilmiş üyeden oluşur. "Görevler" başlığı altında sıralanan işlerin yönetim ve denetiminden sorumludur.

İstanbul Futbol Birliği ana sözleşmesi hükümleri çerçevesinde somut görevleri şunlardır: Lig işlerinin ana sözleşmeye ve yerleşik kurallara uygun biçimde yürütmesini

sağlar ve bu konuda kesin karar almakla görevli, lig üyesi kulüplere kayıtlı olmayan üç tarafsız kişiden oluşan bir "Yargıçlar Kurulu" seçmek. İzleyecek yılın liginde yer almak isteyen kulüplerin 15 Ağustos tarihinden önce başvurularını sağlar, birliğe üye olmak için ilk kez başvuran kulüplerin durumlarını inceler ve karara bağlar, kulüplerin ikinci kümeye kayıtlarını yapar, futbol mevsimi sonunda en düşük puanı toplayan birinci küme takımını, ikinci kümeye düşürür, en yüksek puanı toplayan ikinci küme takımını birinci kümeye çıkarır, bir oyuncunun futbol mevsimi içinde kulüp değiştirmesini ve aynı anda iki kulübe birden üye olmasını önler, karşılaşmaların Union Kulübün Kadıköy'deki Papazın Bağı alanında ve İngiltere Futbol Birliği kurallarına göre birinci küme için pazar günleri 14⁰⁰-14³⁰ arası, ikinci küme içinde yine pazar günü birinci küme maçlarının bitiminden hemen sonra yapılmasını sağlar. Futbol mevsimini Eylül ayının ilk pazar günü açar ve anılan gün ve saatte alanda bulunmayan kulüpleri hükmen yenik sayar. Profesyonellik yasağına uyulmasını sağlar. Mevsim bitiminde en çok puanı toplayan kulübün birinciliğini onaylar ve ödülleri verir. Belirlenecek tüm anlaşmazlıkların çözümünde Ana Sözleşmenin İngilizce metnini esas alarak son sözü söylerdi.

Yargıçlar Kurulu: Birlik üyesi kulüplere kayıtlı olmayan ve Union Clup yürütme kurulunca seçilen üç kişiden oluşur. Birlik işleri ve özellikle lig karşılaşmaları konusunda bu kurulun alacağı kararlar kesin ve bağlayıcıdır. Üç yargıcın alacağı kararlara karşı çıkan, yazılı ya da sözlü eleştiri yönelten kulüpler ligden çıkarılırlar. Birlik, yürütme kurulunca seçilmekle birlikte, görünürde Birlik Yürütme Kurulu karşısında özerktir.

Kulüpler: "Statü" başlığı altında sıralanan kulüpler İFB'nin temel örgütlenme birimleridir. 3 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanuna öngelen dönemde dernekler hukuku ve dernek kurma hakkı konusunda herhangi bir düzenleme bulunmadığı için,

bu kulüplerin, bugünkü anlamıyla tüzel kişilikleri yoktur. Lig yönetiminde etkileri, karşılaşmaları yönetecek hakemler için ikişer aday önermekle sınırlıdır (105).

İFB karşılaşmaları pazar günleri Kadıköy'de Papazın çayırı ya da Kuşdili çayırında oynanmıştır. Mesire yeri olan Kuşdili'nin kalabalık olması nedeniyle karşılaşmalar daha çok Papazın çayırında yapılmıştır.

Bugünkü Fenerbahçe, stadının bulunduğu yerde Union sahası vardı ve bu saha kurallara uygun tek futbol alanı idi. Lig maçları burada oynanırdı. Futbol sever karşılaşmaları tribünden izlemek yerine alan kenarından ya da kale arkasından izlemeyi önemserdi. Maçın başlamasından sonra, oyunun heyecanı ile taç ve aut çizgisi üzerinde bulunan izleyiciler, yavaş yavaş alana girerek, oyun alanını daraltırlardı. Top taca veya auta çıktığı zaman bir kaçışma olur, futbolcular halkın arasından topu alabilmek için güçlüklerle karşılaşmaktaydılar. Zaman zaman da hakemin "Efendiler ... Dışarıya ..." şeklinde sert tondaki seslenişi duyulurdu.

Karşılaşmalar genellikle yan hakemsiz oynanır ya da eline mendil verilen ve biraz futbol seyretmiş kişiler bu görevi üstlenirdi. Union sahasının çimleri ilkbaharda uzar, kesilmesi dahi düşünülmediği için, oyuncular, rakip futbolcu ile birlikte bir buçuk karışa varan çimen, papatyalar ve gelincikler arasında topu sürmeye çalışırlardı.. Bu arada isteyen oyuncular gözlükle oynayabilmekte idi. Karanlığa kalan karşılaşmalarda kalelerin görülmesi için, kale arkasındaki izleyiciler tarafından toplanan kağıtlar yakılarak, aydınlık yaratılmaya çalışılırdı (271).

Futbol kulüplerini ilk kez tek-sporlu "federatif" bir çatı altında toplayan İstanbul Futbol Liginin kuşkusuz "ilk" olmaktan gelen yönetsel aksaklıkları bulunmaktaydı (105). İFB'nin karşılaştığı sorunların başında hakem tayini sorunu gelmektedir. Çoğu zaman müsabakası olmayan bir takımın şöhretli oyuncularından biri üzerinde iki takım

da anlaşabildikleri takdirde sorun çözülebiliyordu. Hakemlerin ve yan hakemlerin oyun esnasında tarafların tartışması ve anlaşması ile değiştirildikleri de görülmüştür (80).

Daha İFB'nin ilk yılında kronikleşen hakem sorununun yarattığı sonuçlar da ilginçti. Hakemlerin görevlendirilmeleri, iki kulübün bir ad üzerinde anlaşmalarına dayalı olduğu için çoğu maç hakemsizlik yüzünden ertelenmiş, sadece 6 maçlık futbol mevsimi ancak sekiz ayda tamamlanabilmiştir (106).

İFB'nin karşılaştığı ve çözemediği sorunların biri de birlik üyesi kulüplerden birinin yönetimiyle özdeşleşen kişileşmiş otorite yapısından kaynaklanmıştır. Birliğin kurucu kulüplerinden Moda ve Elpis, ligden çekildikleri 1909 yılına kadar İFB üst yönetiminde temsilci bulundurmamışlardır. 1906 yılında Ali Sami Yen'in girmesiyle birlikte "üçlü yönetim" dördülmüştür. İkinci küme takımlarına üst yönetimde oy hakkı tanınmamış, ancak Fenerbahçe, Rovers ve Progres takımlarının birinci kümede yer almalarından sonra dengeler değişmeye başlamış ve bunun sonucu olarak birlik dağılmanın eşiğine gelmiştir. Kulüp sayısı artarken oyuncu sayısının artmaması, kulüpler arasında transferleri gündeme getirmiştir. Oyuncuların kulüplerini değiştirmeleri kulüpler arasında sürtüşme yaratmış, bu da birliğin dağılma sürecini hızlandırmıştır (80, 105).

İFB'nin bir başka sorunu ise, kararların üretilmesinde o an güçlü durumda bulunan kişi ve kulüplerin isteklerinin ağır basmasıydı. Bu yapı ve dengeler içinde İFB'nin 1909-1910 mevsimi lig maçlarına Galatasarayın iki takımla katılmasının kararlaştırılması ve Beykoz, Süleymaniye, Anadolu, Türk İdman Ocağı, Hilâl, Nişantaşı, Türk Gücü, Anadolu Hisarı, Telefoncular ve Progres kulüplerinin üyelik başvurularının reddedilmesi, İFB'yi dağılma noktasına getiren sebeplerden biri olmuştur (106).

Galatasaray'ın iki takımla katıldığı İstanbul liginde Fenerbahçe yalnız kalmıştır. Sahalarda yapılan çetin lig maçlarının bir benzeri kulüp idarecileri tarafından tertip komitesi içinde de yapılmaktaydı. İFB'nde liderlik kavgası bütün sezon devam etmiş ve bu devre esnasında Fenerbahçeliler, Progress ve Rovers isimlerinde iki kulübün futbol birliğine katılmasını sağlamışlardır. Denge bu surette kurulduktan sonra 1910 lig maçları başlarken Fenerbahçe tertip komitesinde çoğunluğun ellerinde bulunmasından faydalanacak yeni bir statü hazırlamış ve bazı kararlar almışlardır. Bütün çabalara rağmen bu kararlar değişmeyince, Galatasaray Kulübü de protesto etmek amacıyla 1910-1911 mevsimi lig maçlarına katılmama kararı almıştır (80). Bu son gelişmeyle İFB, 1910 yılında tamamen dağılmış ve yerini İstanbul Futbol Kulüpleri Ligine bırakmıştır.

İFB salt maç düzenleyen bir örgüt olmakla birlikte, sporda demokrasi yolunda, ülkemizin o günkü siyasal şartları içinde attığı ilk önemli adım olmuştur (237).

3.2.2.2. İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi (İFKL) (1910-1914)

12 Kasım 1910 tarihinde yani Galatasaray'ın 1910-1911 lig maçlarından çekilmesinden sonra, Kadıköy, Galatasaray, Fenerbahçe, Strugglers ve Progres'in katılımlarıyla kurulan İFKL tıpkı önceli olan İFB gibi tek sporlu (futbol) kulüplere dayalı, federatif bir lig sistemiydi. İFKL'nin İFB'den farkı biraz daha teknik ve yönetim ayrıntılarına girmiş olarak kurulmasıydı (106).

İFKL başkanlığına Horace Armitage, ikinci başkanlığa Ali Sami Yen, genel sekreterliğe ise Jean Myslides seçilmiştir (237).

İFKL'nin birinci özelliği, tıpkı önceki İFB gibi, spor yönetimi açısından kulüplere dayalı bir öz yönetim modeli ve hukuk açısından da tüzel kişiliği bulunmayan basit ortaklık olarak örgütlenmiş bir yapı olmasıdır. Ancak İFB'den farklı

olarak, üye kulüpler 1909 Cemiyetler Kanununa göre "özel hukuk tüzel kişiliği" edindikleri için, İFKL'nin federatif yapısı içinde birimlerin yönetim ve denetim yetkileri çok geniştir. 12 Kasım 1910 tarihli Kuruluş Sözleşmesine göre eski uygulamalardan farklı olarak İFKL'nin Yürütme Kurulunda bütün kulüpler ikişer temsilci bulundurmakta, kritik konuları içeren bütün kararlar oylamayla alınmaktaydı (106).

İFKL döneminde kulüplerin birçok futbolcusunun silâh altına alınmış ve vatan müdafaası için sınırlara gitmiştir (80). 20 Temmuz 1914'te Osmanlı Devleti seferberlik ilan etmiş ve iki hafta sonra da Birinci Dünya Savaşı çıkmıştır. Sürekli kulüpler arası çekişmeyle geçen lig maçları ve savaşın getirdiği olumsuzluklar nedeniyle 23 Eylül 1914 tarihinde kulüpler lig maçlarını oynamama kararı almışlardır. Böylece, 1903 yılında kurulan İFB'nin bir devamı olan İFKL, 1910 yılında İFB'nin dağılmasına neden olan kulüpler arası anlaşmazlıkların sürmesi ve savaş yüzünden 1914 yılında ömrünü tüketmiştir (106).

3.2.2.3. Cuma Ligi

Futbolu yaymak, futbolcu sayısını artırmak, lig maçlarına katılan takımların sayısını ve rekabeti artırarak futbolu kitleye yaymak amacıyla kurulan İFKL'nin lig maçlarını hep aynı beş-altı takım arasında oynaması ve II. Meşrutiyet'ten sonra kurulan kulüplerin liglere yaptıkları başvurularının kabul edilmemesi, çoğunluğu yeni kurulmuş okul takımlarının oluşturduğu (Anadoluspor, İstanbul Cimnastik, Darülfünun Terbiye-i Bedeniye, Sanayi Mektebi, Şehremini Mümaresat-ı Bedeniye), sonra da Fenerbahçe'nin ikinci takımıyla katıldığı Cuma Ligi'nin ortaya çıkmasına neden olmuştur (106). Cuma Ligi 1912 yılında oluşturulmasına rağmen Balkan Savaşı dolayısıyla ancak 1913'de faaliyete geçmiştir (70). Bu lige İstanbul Şampiyonlar Ligi de denilmektedir.

Cuma Ligi'nin kuruluş amacı; Türk kulüplerinin şimdiye kadar ihmal edilen umumî müsabakalarını gerçekleştirmek ve bu suretle maddi ve manevi bir yarar sağlamak; bu maksatla, Cuma Ligi'ne dahil olan kulüpleri altısı birlik olmak üzere adedine ve kuvvetine göre liglere taksim etmek günümüzde geçerli olan İngiliz futbol kaidelerini kabul ve tatbik etmek; müsabakaların intizamına, kulüplerinin ve azasının nizamnameye tam riayetine, hakemin tarafsızlığının hülasa ligin tam intizam içinde cereyanına nezaret ve müsabakaların neticeleriyle vuku bulan itirazları tetkik, neticeyi tayin, müsabaka programını tanzim, ödülleri tayin ve tevzi, nizamnamede tasrih edilen vazifeleri icra ve kulüpler arasında ahengin tam husulünü temin etmektir (105).

Görevleri ise; Cuma Ligi'ne dahil kulüplerin evvela yeknesak bir formaya malik olmalarını, sonra aza adlarını havi bir vesikayı lig heyeti idaresine tevdi eylemelerini, en sonra da sene nihayetinde tevzi edilecek mükâfatın tedariki için sene başında her kulüpten yarım Osmanlı lirası duhuliyeye alınmasını temin etmek; her sene birinci ligi teşkil eden altı en kuvvetli kulüp arasında münhal olmadıkça bir yedinci kulübü almamak; kulüplerin lig heyet-i idaresine bildirdikleri oyuncuların başkasını oynatmamalarını temin, kaide ihlalini mağlubiyetle tecziye, tekerrürü halinde bu kulübü ligden ihraç etmek; Cuma Ligi oyuncularından birinin sene ortasında bir kulüpten istifa ile bir başka Cuma Ligi Kulübü'ne girmesini veya pazar liginde oynamasını önlemek; futbol mevsimini 15 Eylül'de başlatıp Nisan sonunda bitirmek; Bîtarafılığı ve vuküfu bilinen zatlar arasından tayin olunacak üç kişinin münavebe ile hakem vazifesini ifa etmelerini temin; hakemi oyun esnasında dinlemediği veya tahkir ettiği yahut mukabiline darba teşebbüs ettiği yahut kaidelere ve nizamnameye riayet etmediği için oyundan ihraç edilenleri beş maç, tekerrürü hâlinde de sene sonuna kadar tecziye etmektir (105).

Merkez Örgütü:

Genel kurul (Heyet-i Umumiye) ve yönetim kurulu' (Heyet-i İdare) ndan oluşmaktadır. Genel kurul Cuma Ligine dahil olan kulüplerin ligde kayıtlı bulunan bütün azasıdır. Birincisi 15 Eylül, ikincisi 30 Nisanı takip eden Cuma günü olmak üzere senede iki defa toplanır. 1. ve 2. Cuma Liglerinin ayrı Heyet-i idareleri vardır. Her ligi kendi heyeti idare eder. Cuma Ligindeki kulüplerden gelecek temsilcilerin teşkil ettikleri idare heyeti, bir başkan, bir 2. başkan, bir kâtip, bir de sayman seçer. Yönetim kurulunun görevleri; kulüpleri adet ve kuvvetlerine göre 1. ve 2. lige taksim etmek; kulüp oyuncularının isim listelerini tutarak oyuncuların kaidelere uygun şekilde kulüp değiştirmelerine nezaret etmek; her müsabakadan önce taraf kaptanlarının husûmet-i şahsiyeleri bulunmadığına işaret olarak, el sıkışmalarını ve oyundan sonra da tarafların bir diğerinin ismini zikrederek "çok çok yaşa" diye bağırma temin etmektir (105).

Taşra örgütü olmayan Cuma Ligi, pazar ligindeki kulüpler kadar ünlü olmayan okul kulüplerince kurulması, seyirci ilgisizliği ve maddi yetersizliklerden dolayı 2. sınıf lig olarak 1913-1914 mevsiminin sonunu zorlukla getirebilmiştir. Cuma Ligi, Galatasaray, Altınordu ittifakı sonucu pazar liginin (İFB) dışında bırakılan Fenerbahçe'yi ancak 1914-1915 mevsiminde kazanmıştır. 1914-1915 futbol sezonunda Galatasaray-Fenerbahçe rekabeti yüzünden pazar ligiyle güç ve popülerite olarak eşit duruma gelmiştir (106).

Lig maçları başlamadan evvel Cuma Ligi'nin sloganı "İstanbul şampiyonu bu ligden çıkacaktır. İstanbul'u yalnız bu şampiyon takım temsil edebilir" şeklindeydi. Ancak, İFKL'nin faaliyetine son verilmesinden sonra 1914'de tekrar kurulan İstanbul Futbol Birliği (Pazar Ligi), 1914 yılından beri kurulmuş ligin kendileri olduğunu ve her yıl olduğu gibi İstanbul şampiyonu kendilerinin çıkaracağını iddia etmekteydi. İFB'nin 5 takımla başlayan maçları ihtilâflı geçmiş ve Galatasaray şampiyon olmuştur.

Cuma Liginde ise müsabakalara 5 mart 1915'de başlanmış ve Fenerbahçe hiç yenilmeden şampiyon olmuştur (70).

Dönemin gazete ve dergilerinde "İstanbul şampiyonu kim?" başlıkları atılmakta, zaman zaman yandaş, zaman zaman kışkırtıcı tutumlarla tartışmalar kızışmaktaydı. Sonunda İFB'den Galatasaray adına Ali Sami Yen, Cuma Liginde Fenerbahçe adına Elkâtipzade Mustafa arasında, 31 Aralık 1915 Cuma günü üç maddelik bir protokol imzalanmıştır. Protokolde şu maddeler yer almıştır:

- a- İFB şampiyonu Galatasaray ile Cuma ligi 1. si Fenerbahçe takımları 29 Ocak 1915 tarihinde ittihat spor sahasında saat 2'de, saha ve hava şartları ne olursa olsun, mutlak olarak karşılaşacaklardır.
- b- Müsabakanın hakemi Fuat Hüsnu Beydir.
- c- Galip taraf 1914-1915 yılı İstanbul futbol şampiyonluğu unvanından başka, Moda'da müsabakanın oynandığı topu da hatıra olarak alacaktır (80).

Bu maçı o güne kadar ikinci sınıf sayılan Cuma Liginin birincisi Fenerbahçe 3-1 kazanmıştır. Hemen sonrasında da bu iki ligden ayrılan takımlar birleşerek Cuma Birliğini oluşturmuşlardır.

3.2.2.4. Cuma Birliği

İFKL devamı olan İFB'nin (Pazar Ligi) lig şampiyonu Galatasaray ile Cuma Liginin şampiyonu Fenerbahçe'nin 29 Ocak 1915'deki maçları sonucunda, Cuma Ligi şampiyonu Fenerbahçe'nin maçı kazanmasıyla bu ikilik ortadan kalkmış ve Pazar Ligi takımlarından Galatasaray, Altınordu, Anadolu ve Süleymaniye, Cuma ligi takımlarından Fenerbahçe ve İdman Ocağı, altı takımlı, tek kümeli, çift devreli yeni bir lig sisteminin çatısı altına toplanarak Cuma Birliğini oluşturmuşlardır. Kurulan yeni

ligin adının "Cuma Birliği" olması, maçların pazar gününden Cuma gününe alınmasından kaynaklanmaktadır (105).

Cuma Birliği, İstanbul futboluna egemen olmuştur. Ancak, 1918 yılına kadar lig maçlarını düzenli biçimde, en az tartışmayla sürdüren bu örgütsel yapı, bir yandan yeni kulüplere kapılarını kapalı tutması ve İstanbul'un işgali sırasında 1918-1919 futbol mevsimi lig maçlarını yapamaması sonucunda çözülme noktasına gelmiştir. Bu karmaşıklık içerisinde Cuma Birliği süreci Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı' (TİCİ) nın kuruluşuna kadar devam etmiştir (106).

3.2.2.5. Türk İdman Birliği

Cuma Birliği lig çalışmalarına devam ederken, okul ve semt kulüplerinin Cuma Birliği'nin 2. kümesine katılmalarına izin çıkmamasından dolayı anlaşmazlıklar tekrar başlamış ve Cuma Birliği'ne karşı, Altınörs, Beşiktaş, Beylerbeyi, Darüşşafaka, Haliç, Fener, Hilal, Kumkapı, Türk Gücü ve Üsküdar, Vefa kulüpleri bir araya gelerek 1919 yılında Türk İdman Birliğini kurmuşlardır (206).

Cuma Birliği'nin yönetim yapısı yüzünden ortaya çıkan Türk İdman Birliği, Türkiye'nin ilk çok kulüplü, çok sporlu örgüt yapısı olan TİCİ'ye kadar devam etmiştir.

3.2.2.6. Pazar Ligi

II. Meşrutiyet'le birlikte faaliyetlerine son veren etnik kökenli kulüpler, 1920 yılında işgalin özel koşullarının etkisi ile tekrar faaliyete geçmişlerdir (106).

Faaliyete geçen Rum Elpis, Strugglers, Pera, Ermeni Birlik, Ermeni Dork, Musevi Experance, Musevi Maccabi, İtalyan Stello ile Türk İdman Birliği'nden

ayrılan Beşiktaş, Üsküdar kulüpleri birlikte 1920'de yeni bir "Pazar Ligi" teşkil etmişlerdir (206).

Diğer bütün lig ve birlikler gibi Pazar Ligi de 22 Mayıs 1922'de Türkiye'nin ilk ulusal spor yöneticisi olan TİCİ'nin kurulmasıyla noktalanmıştır.

3.2.2.7. İdman Birliği

Anadolu'da olan spor faaliyetleri başta futbol olmak üzere öğretmen okullarında ve liselerde yayılırken Galatasaray ve Fenerbahçe kulüp üyeleri 1913'te İzmit, Eskişehir, Konya, Isparta ve İzmir de Atletizm, Futbol ve Hokey gibi spor dalları tanıtma kararı almışlardır.

Futbolun ve diğer modern sporların Anadolu'da yayıldığı dönemde, 1921 yılında Ankara'da, Talimgâh, Sultanî İdmanyurdu, Anadolu Sanatkâran Turangücü bir araya gelerek bir "İdman Birliği"ni kurmuşlardır (246).

3.2.2.8. YMCA

YMCA, Young Men's Christian Association'ın (Genç Erkekler Hristiyan Birliği) baş harflerini simgelemektedir. Türkiye'de uzun süre faaliyet göstermiş olan bu derneğin adı Osmanlı Türkçesine ya da Türkçeye hiçbir zaman çevrilmemiştir. Kaynaklarda da Vay Em Si Ey diye geçmektedir. Dernek ya da bu derneğe hakim olan düşünce Osmanlı topraklarında 19. yüzyılın son çeyreğinde Amerikan misyoner faaliyetlerinin uzantısı olarak gündeme gelmiştir.

Bu kuruluş, başlangıçta American Board of Commissioners for Foreign Missions çatısı altında faaliyet göstermiştir. American Board'un okullarında ya YMCA olarak ya da Christian Endeavor Societies olarak örgütlenmiştir. 1900 yılında Dünya

komitesince kabul gördükten sonra (253), YMCA Türkiye ilk kolunu 26 Şubat 1920 tarihinde İzmir'de açmış ve daha sonra da İstanbul, Adana gibi Osmanlı kentlerinde örgütlenmiştir (105).

Kentlerin giderek anonimleştiği bir ortamda YMCA değişik faaliyetlerle insanları bir araya getirmiş, onları toplumsallaştırmış ve kent kültürü yaratmaya çalışmıştır. YMCA'nın toplumsallaşma girişimlerinin başında spor faaliyetlerinin gelmesi, ona Türkiye'nin spor tarihinde ayrıcalıklı bir yer vermiştir. YMCA'nın en aktif yönü beden terbiyesidir. İstanbul'da YMCA terbiye-i bedeniye dairesinin kuruluş amacı şöyle açıklanmaktadır: "Dünyanın her tarafında olduğu gibi YMCA Cemiyeti Terbiye Dairesinin buradaki maksadı da harekât-ı bedeniye, rekreatif oyunlar ve terbiye-i sıhhiye vasıtasıyla sağlam ve kabiliyetli bir erkeklik istihsalı için yegâne yol olan, erkek ve çocukların en yüksek bedenî, fikrî ve ahlâkî inkişaf ve tenemmüllerini temine çalışmaktır (253).

K. Fişek'e göre; 1920-1922 yılları arasında Türkiye'de sonuç vermeyen ilk "birlik" denemesi, Türkiye'de devlet yönetiminin Amerikan mandasına verilmesine koşut olarak, Türkiye'de spor yönteminin Genç Erkekler Hristiyan Birliğine (YMCA) aktarma istek ve çabasıdır. Gerçi bu amaç Amerikan dış işleri belgesine hiçbir zaman açık olarak yansımamıştır, fakat, Türkiye'de Gençlik Teşkilâtının Türk Vatandaşlarına Hasrı Hakkında Kanun çıkana kadar geçen sürede, YMCA, ama o adla, ama Türk Amerikan Derneği görünümüyle bir çok - sporlu örgütlenme arayışı içinde olmuştur. Bunun çarpıcı örneği de YMCA'nın Türkiye'deki beden terbiyesi ve spor şubesini modern esaslar içinde kurarken futbol, beyzbol, voleybol, cageball, su topu, Amerikan futbolu, atletizm ve topsuz oyunların yanı sıra basketbolu da tanıtmayı esas gaye edinmiş olmasıdır. Kaldı ki, aynı tarihlerde İstanbul'da Osmanlı uyruklarınca kurulmuş bazı spor kulüpleri bu etkilere duyarsız kalmamış ve daha önce hiç görülmemiş, daha sonra da görülmeyecek olan bu spor dallarında da takımlar kurmuşlardır (105).

18 Kasım 1920 tarihinde Selim Sırrı (Tarcan) Bey, öğretmeni bulunduğu Darülmualimin-i Âliye'nin Cağaloğlu'ndaki binasının bahçesinde büyük bir spor bayramı tertiplemiş ve YMCA Cemiyetinin Spor Şubesi Müdürü Dr. Diver ile yardımcısı Mr Reppi'yi de bu şenliğe davet etmişti. Nihayet 4 Nisan 1921 tarihinde Darülmualimin-i Âliye Mektebinin Cağaloğlu'ndaki binasının bahçesinde memleketimizdeki ilk ciddî basketbol maçı, okulda hazırlanan basketbol takımıyla YMCA'nın Amerikalılardan kurulu kadrosuyla karşılaşmasıyla oynanmıştır (28).

İstanbul YMCA Cemiyeti o günün koşullarıyla mükemmel sayılabilecek donanımlı iki cimmastikhaneye sahipti. Banyo, duşlar, sıcak ve soğuk su, elbise dolapları, uzman hocalar yönetiminde terbiye-i sıhhiye programı YMCA'nın ne denli geniş imkânları olduğunu kanıtlamaktadır. YMCA ayrıca Karadeniz sahilinde gençlik kampları kurmuş ve üyelerine sağlık kontrolünün yapmasının yanısıra, sağlık konusunda da bilgilendirmiştir.

Spor ve sağlık YMCA'nın ana kaygılarını oluşturmuştur. İyi bir yurttaş olmak için akıl ve beden sağlığı ön koşul olarak görülmüştür. YMCA Terbiye-i bedeniye dairesi sağlıkla ilgili ilkelerini küçük bir broşürde yayınlamıştır. Bu ilkeler; hava, gıda, zehirler ve faaliyetler olmak üzere dört başlık altında sıralanmıştır:

YMCA, yayımladığı dergilerde sağlığın önemini belirtmek için "sıhhat en büyük servettir", "Hayat yaşamak değil fakat sağlam olmaktır", "Gençlik terbiye-i bedeniye ile idame edebilir" gibi özdeyişler yazarak sağlığın önemini vurgulamaktaydı. Türkiye'de bir misyon olarak başlamışsa da giderek ülkedeki dönüşümlere ayak uydurmaya başlamış, spor ve sağlık YMCA'nın lâik Cumhuriyette temel hedeflerini oluşturmaktaydı. Bu nedenle dinsel kisvesi giderek yok olmuş, gençliğin akıl ve beden terbiyesi vurgulanmış ve açtığı cimmastikhanelerle de İstanbul halkına geniş imkanlar sunmuştur (253).

YMCA, Türkiye'de önce misyonerlik ve daha sonra "spor ve sağlık" gibi konulara ağırlık vererek Türkiye spor yönetimini kendi bünyesinde bir birlik altında toplamak istemiştir. Ancak, 1926 başında Helsingfors'daki YMCA Dünya Kurultayı'na Türkiye örgütünden katılan Robert Kolejli Hüseyin Haşim'in "İsa Hazretlerinin ayak dibinde tanrının yol göstericiliğine sığınan Hristiyan gençliğinin yanında Türk gençlerinin de yer alacağı günler uzak değildir" biçimindeki konuşması bu ilişkileri hızla bozmuş ve Türkiye'deki YMCA'nın Amerikadan aldığı mali destek giderek azalmıştır. 1928 tarih ve 1246 sayılı yasayla da Türkiye sporundaki "YMCA dönemi" (1920-1928) kapanmıştır (105).

3.3. Paramiliter Gençlik Örgütlerinde Beden Eğitimi ve Spor

II. Meşrutiyet inkılâbının eğitim hayatımıza getirdiği yenilikler arasında önemli bir yeri de "Keşşaflık" (izcilik) tutmuştur (56).

İzcilik, bir İngiliz general olan Baden Powel'in 1907 yılında ilk izci grubunu oluşturarak uygulamayı başlatması, 1908'de örgütlenmesi ve Scouting For Boys isimli kitabı yayınlamasıyla dünyaya yayılmaya başlamıştır. İzcilik hareketi Osmanlı Devleti'nde ise dünyadaki gelişimine göre hızlı sayılabilecek bir şekilde bir kaç yıl sonra uygulamaya ve örgütlenmeye başlamıştır. İzciliğin, Keşşaflık adı altında Osmanlıda örgütlenmeye ve yaygınlaşmaya başladığı dönem ve Osmanlının içinde bulunduğu siyasi durum, izciliğin esas gayesinden uzak askeri bir ortama çekilmesine ve farklı amaçlarla kullanılmasına neden olmuştur.

İzciliğin, paramiliter yapısı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve bu cemiyetin önceleri etkin, sonra da iktidar olduğu II. Meşrutiyet dönemi içerisinde yoğun olarak görülür. Bu nedenle izciliği militarizmin emrine veren ve paramiliter bir biçimde örgütleyen bu ideolojinin (dönemin) analizi önem taşımaktadır. Sultan II. Abdülhamid'in özgürlükleri

kısıtlayıcı ve son derece katı yönetimine karşı İttihat ve Terakki tarafından başlatılan hareketin sonucunda 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet ile birlikte özellikle toplanma ve cemiyet kurma hürriyetleri üzerine çöken yasak ve baskılar kaldırılmıştır (158).

Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhaki, İtalya'nın Trablusgarp'a girmesi ve Balkan Harbi dış meselelerden bazılarıdır. Balkan Harbi kaybedilmiştir. Bu acılar henüz bitmeden Birinci Dünya Savaşı'na girilmiştir. Osmanlı üç kıt'ada savaşmak zorunda bırakılmıştır. İçte ise; Osmanlı camiasının ırk, dil ve din bakımından ayrıcalıkları, milliyet hadiselerinin sarsıntıları, sosyal ve ekonomik esaret ve dengesizlikler idarenin bocalamasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti'nin içte ve dışta yaşanan bu olaylar karşısında sürekli askerî bir ortamda bulunduğu, dolayısıyla cemiyetler veya derneklerin hangi amaçlarla kurulursa kurulsunlar siyasî ve askerî bir örgütlenme ve çalışma içinde oldukları görülür. Yani Osmanlının sürekli savaş ortamında kan ve barut kokan yılları paramiliter örgütlere elverişli bir ortam yaratmıştır.

Bu iklim içerisinde beden terbiyesi, spor ve izciliğinde paramiliter bir görünüm kazandığı görülmektedir. Bu faaliyetler Avrupa'daki örnekleri gibi gençleri askerliğe hazır hâle getirmek, sivil hatta yarı resmi üniformalı bir gizli ordu oluşturmak gibi amaçlar çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak bu faaliyetlerin gerçek amaçlarına uygun yapılmasını savunanlar ve uygulayanların da küçümsenemeyecek boyutlarda olduğu bilinmektedir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin devletin kurtarılması düşüncesinde yatan üç önemli fikir grubuna sahip olduğu görülmektedir. Bunlar devrin ifade tarzıyla Garpcılık, İslâmcılık ve Türkçülük cereyanlarıdır. Garphlaşma, batının manevî ve ahlakî değerleri yerine ilim ve teknolojinin alınmasını, İslâmlaşma, islâmın amaç değil araç olarak algılanmasını ve Türkçülük ise Osmanlı bayrağı altında kısmen

sönükleşen Türklüğün yeniden canlandırılması ve milliyetin idrak edilmesi anlamı taşımaktadır (158).

İttihat ve Terakki'nin bu yaklaşımı, o dönemde İngiltere'den başlayıp Avrupa'nın büyük çoğunluğunda bir moda hâline gelen, gerek okullarda gerekse okul dışında ve her tarafta üniformalarıyla boy gösteren ve bir gençlik hareketine dönüşen izciliği, batıdaki uygulama amaçları, yöntemleri ve programlarına benzer şekilde Osmanlı Devleti'nde uygulama fikrini gündeme getirir. Özellikle Türklüğün yeniden canlandırılması ve millî şuurun yaratılmasına Osmanlı halkı için büyük ihtiyaç da duyulmaktaydı (158).

Osmanlı toplumu içinde izciliğe başlamak, devam ettirmek aslında önemli bir sosyolojik olaydır. Çünkü spor gibi izcilikte de kısa pantolonlar giymek, uniformalı dolaşmak, sahalara, açık alanlara çıkıp çeşitli etkinliklerde bulunmak setre-avrete karşı ve tabuları yıkan küçümsenmiyecek bir davranış şekli olarak kabul edilebilir. İzcilik, bu muhafazakar yapı içinde, anne-babaların daha hassas hareket ettiği faaliyetleri oluşturuyordu. Özellikle, izcilerin gece yürüyüşleri, kıyafetleri ve uygulamaların hristiyanlık propagandası gibi algılanması izciliğin yayılmasına engel teşkil ediyordu. Nitekim İttihat ve Terakki bu yanlış anlayışı kırmak için gazetelerde çeşitli yazılar yayınlayıp aktif bir propaganda yapmıştır. İzcilik Avrupa'da, İngiltere'de ve Fransa'da savaş bakanlıkları himayelerinde gelişmiş ve izciler subaylar tarafından askerî eğitimlere tâbi tutulmuşlardır. Cephe gerisinde ve zaman zaman da cephelerde izcilerden yararlanılmıştır. Avrupalılar izci örgütleriyle gençlere aynı zamanda millî moral ve şuur aşlamaya çalışmış ve Osmanlıda da bu model yakinen benimsenmiştir (254).

Osmanlılarda Keşşaflık (İzcilik) çalışmaları Balkan Savaşları'ndan evvel 1910 yıllarından itibaren önce Edirne Muallim Mektebi ile İstanbul'da Galatasaray ve İstanbul Sultanîsinde küçük yürüyüşler olarak uygulamaya başlanmıştır. İlk izcilik

örgütleri Baden Powel örgütü örneği üzerinde durularak çalışmalara başlanmıştır. 1912 yılının başlarında çevrede yapılan kısa süreli geziler, büyük ilgi toplamıştır. Ancak 18 Ekim 1912'de başlayan Balkan Savaşı nedeniyle bu ilgi birden bire ortadan kalkmıştır (271).

Balkan Harbi'nin sona ermesiyle N. Atif (Kansu) Bey ve bir arkadaşı "mükemmel bir gençlik teşkilâtı" kurulması için incelemelerde bulunmak üzere Avrupa'ya gönderilmiştir. Atif Bey dönüşlerinde İttihat ve Terakki'nin güçlü ismi Enver Paşaya izciliğin bu iş için ideal bir faaliyet olduğunu rapor ederek, batıdaki örnekleri gibi bir teşkilâtın kurulabileceğini belirtir. Bunun üzerine izciliğin örgütlü bir hale getirilip öncelikle millî ve siyasî amaçlar için kurulması için bir profesyonele ihtiyaç duyulmuştur. Belçika İzcilik Teşkilâtı kurucusu İngiliz Harold PARFITT bu amaçla ülkeye davet edilmiş ve Parfitt 1913'ün sonlarında beş yıl görev yapmak üzere İstanbul'a gelmiştir.

Harbiye Nezaretinin denetimindeki Parfitt öncelikle 9 Nisan 1914'te bir "İzciler Ocağı" kurarak örgütlenmeyi başlatır. Örgütün başına Başbuğ unvanıyla Enver Paşa, vekilliğe ise Kalgay olarak Parfitt getirilir. Parfitt'in ilk dersleri Darülmuallimin-i Aliye'de (yüksek öğretmen okulu) başlar. Yürüyüşler ve kamplar yapılır. Oymak beyleri kursları açılır. Mezunlar diplomalarını Enver Paşanın ellerinden alırlar, huzurda yemin ederler. "İzciler Ocağı"nın Nizamnamesi de hazırlanır. (22 Mayıs 1914). 35 maddelik bu nizamnameye göre; izci oymakları (tabur) teşkil edilerek, bunlar vasıtasıyla gençliğin açıkgöz, çevik, becerikli, yiğit, tehlikeci, fedakâr, vatanperver olarak yetiştirilmeleri, aynı zamanda tesanüt, yasacılık, mesuliyet perverlik ve namusperestlik duygularıyla mütehallik olmalarını sağlamak amaçlanır (Madde: 2). Ocak bu gayesini elde etmek için; her yerde izci oymakları tesisine çalışır, izcilik hakkında kitaplar ve mecmualar neşreder ve İstanbul'da ve taşrada izciliğe dair konferanslar veririr (Madde: 3). Ocağın büyük ortası (Merkez-i Umumîsi)

İstanbul'dadır (Madde: 4). Ocak dine muhalif ve siyasî muhiti haiz uygulamaların dışında tutulmaktadır (Madde: 14). Ocağın en büyük amiri Başbuğ'dur, vekili ise Kalgay unvanlı kişidir (Madde: 15-16). Büyük orta 9 koldaştan oluşur ve Başbuğa sorumludur. Başbuğ istediği yoldaşı değiştirme yetkisine sahiptir. İzciler Ocağı'nın ayrıca "İzciler İç Nizamnamesi" bulunmakta ve izciler, iç nizamnamedeki şartlara göre buldukları yerlerdeki oymak teşkilatına tabi olmaktadır (158).

3.3.1. Osmanlı Güç Dernekleri

İttihat ve Terraki Cemiyeti, İzciliğin mevcut örgütlenmesiyle gençliğin tamamına ulaşamayacağını ve amaçların gerçekleştirilmesinde cılız ve yetersiz kalabileceğini düşünerek çok kısa bir süre sonra yani 15 Haziran 1914'te yayımladığı bir talimatla izciliği tamamlayan yeni bir teşkilât vücuda getirmiştir. Bu teşkilâta Osmanlı Güç Dernekleri adı verilmiştir (56).

Osmanlı Güç Dernekleri'nin, alt yapısını izci dernekleri oluşturmaktaydı. Dernek nizamnamesinin 5. maddesine göre; "Osmanlı Güç Derneklerinin hazırlık şubesini teşkil eden izcilik derneklerine 12'den 17 yaşa kadar olan, asıl Güç Derneklerine ise 17 yaştan yukarı olan Osmanlılar kabul edilir" denilerek talim ve terbiyenin Harbiye Nezaretince tanzim edilecek esasa göre yapılacağı belirtilmektedir. 9. ve 15. maddelerde ise; kendilerine bedava verilecek silah, cephane ve talim malzemelerinin kullanım ve bakım şartları sıralanmaktadır (22).

Tam bir askerî amaç altında örgütlenen Osmanlı Güç Dernekleri'nin amacı; gençleri maddeten ve manen vatan müdafasına hazırlamak ve ölünceye kadar kavi ve sağlam bir vatanperver hasletini korumak yolunda askeri eğitim, spor ve izcilik gibi faaliyetlerle yetiştirmektir. Dernek doğrudan Harbiye Nazırına bağlı çalışmaktaydı. Resmi okullarda, kurumlarda ve medreselerde mecburi; ekalliyet (cemaat) okulları ile

özel okullarda ve halk teşekküllerinde gönüllü olarak kurulmuştur. Osmanlı Güç Derneklerinde millî duyguların daha da yoğunlaşması için Türkçülük akımının ideologlarından Ziya Gökalp'in yazdığı "Yeni Atıla" ve Selim Sırrı Tarcan'ın İsveç'ten getirerek uyarladığı "Dağ Başını Duman Almış" marşları söyleniyordu.

Osmanlı Güç Dernekleri ve onun dayandığı izcilik, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından bir süre sonra bütün hızını kaybetmiş ve Parfitt ülkesine geri gönderilmiştir. Parfitt'in son faaliyetlerinden birisi bu döneme rastlamaktadır. Yurdun dört bir yanından Oymak Beyi kursuna gelen 260 izci, 1,5 aylık eğitimden sonra kurslarının yarıda kesilmesine rağmen belgelerini Enver Paşanın elinden almışlar ve orduya gönüllü yazılmışlardır (265).

3.3.2. Osmanlı Genç Dernekleri

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla çalışmaları durdurulan Osmanlı Güç Dernekleri yerine, kısa bir zaman sonra harbin içerisinde dönemin hükûmeti tarafından Osmanlı gençliğini savaş içinde silah altında tutmak ve bir milis örgütü etrafında toplamak amacıyla kaim yeni bir dernek kurulması istenmiştir (246). Bunun akabinde kurulması istenen dernek için Almanya'dan bütün gençlik örgütlerinin kurulmasında ve idaresinde mütehassıs olan Von Hoff isminde bir Albay getirilmiştir (Bilahare Türkiye'de Generalliğe terfi ettirilmiştir). Bu zat fesh edilen Osmanlı Güç Derneği ve İzci Ocağı yerine, Selim Sırrı Tarcan'ın da yardımlarıyla 1916 yılında Genç Almanya Teşkilatının bir benzeri olan Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatını geçici talimatname ile kurmuştur (56).

Genç Dernekleri, Harbiye Nezaretine bağlı 12-17 yaş arası gençlerden oluşan "Gürbüz Derneği" ve 17 ve yukarısı yaşlardan oluşan "Dinç Derneği"nden oluşmaktadır. Gençlerin (müslim - gayrimüslim) tamamının bu derneğe katılmaları zorunlu

tutulmuştur. Bu durum, askere alınıncaya kadar sürmektedir. Von Hoff ve Selim Sırrı, Genç derneklerinde eğitici olarak görev alarak, izcilerin (o dönemde rehber denmektedir) çoğunu bizzat yetiştirmişlerdir. Üyelerin özel üniformaları bulunmakta ve eğitimler, izci programlarının bir askerî versiyonu olarak yaptırılmaktaydı (158).

Genç Dernekleri, ülke şartları içerisinde devam ettirdiği görevini Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar sürdürmüştür. Savaşın sonunda ise İttihat ve Terakki yönetimiyle beraber fonksiyonunu kaybetmiştir. Ancak, Nisan 1920 tarihinde Harbiye Nezareti Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumîliğine bağlı bir Müfettiş-i Umumî Miralay (Albay) tarafından "mahrem" kaydıyla Yüksek Makama (Makam-ı Celil-i Uzmaya) yazılan bir raporda; "Hükûmet idaresinin yeniden teşkilinin kararlaştırıldığı şu günlerde Genç Dernekleri Örgütünün kurulmasına, yayılmasına ve bu konunun yüce makamlarınca ele alınmasına mutlak bir zorunluluk vardır" denilerek, Genç Derneklerin ülkenin içinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak yeniden canlandırılması istenmiştir. Raporda; "Genç Dernekleri ile İzci, Keşşaf Teşkilâtı aynı amaç dahilinde yapılan teşkilat olup farksızdırlar" denilmekte ve izciliğin Avrupa'da yeni neslin fikrî ve bedenî eğitimi maksadı ile ihdas edilen ve büyük önem verilerek her türlü maddî manevî yardım yapılan bir organizasyon olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, "savaş öncesi, kara ordusu bulunmayan bazı devletlerin izci örgütleri sayesinde az zamanda büyük bir orduya sahip olduklarını, savaştan (Birinci Dünya Savaşı) sonra ordusunu dağıtmak zorunda kalan ancak varlığını ve hayatiyetini devam ettirmek zorunda olan Almanya'nın ise terhis ettiği subaylarını ve askerini "Alman Gençlik Teşkilâtı" içinde faaliyet gösteren izcilikle ayakta tutmaya çalıştığından" bahsederek, "yurt savunması bakımından bu derece önemli olan izciliğin Avrupa'da olduğu gibi; "Orduyu terhis ızdırabında bulunan yeni hükümetin, 12 yaşından itibaren gençlerin vatanî ve millî bir gaye ve terbiye ile yaşlarına uygun, fennî ve yeknesak bir surette yetiştirilmesini ve bunun için subaylardan yararlanılmasının gerektiği" önerilmektedir.

Böylece ordunun tahdidi mecburiyetinden doğabilecek sıkıntılar kısmen telâfi edilmiş olacaktı (158).

3.4. Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti (OMOC) ve Uluslararası İlişkiler

3.4.1. OMOC'un Kuruluşu ve TİCİ'ye Kadar Tarihsel Gelişimi

Olimpiyat oyunlarının yeniden fakat bütün devletlerin katılmasıyla modern bir şekilde yapılması niyetinde olan Baron Pierre Coubertin, bu düşüncesini 25 Kasım 1892 tarihinde Sorbonne Üniversitesinde yapılan toplantıda bir konuşma yaparak açıklamıştır. Coubertin'in bu konuşması, spor çevrelerince ilgiyle karşılanmıştır. 16 Haziran 1894 tarihinde konuyu ilmî şekilde tartışmak için Sorbonne Üniversitesinin büyük konferans salonunda toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya 12 ülkeden iki yüzden fazla delegayla bir çok üniversite profesörü, diplomat ve spor otoritesiyle 2000'e yakın kişi katılmıştır. Bir hafta sonra 23 Haziran 1894 tarihinde yapılan ikinci toplantıda yapılacak modern olimpiyat oyunlarının tüzüğünün hazırlanması için bir komite seçilerek başkanlığına Coubertin getirilmiştir. Daha sonra Coubertin başkanlığındaki Uluslararası Olimpiyat Komitesi (CIO) hazırladığı tüzükle, her devletin kendi millî olimpiyat komitesini kurmasını da karar altına almıştır (145).

Coubertin Modern Olimpiyatları kurarken bunun insanlar arasında spor yoluyla mücadele ruhunu kavgadan barışa çevirerek sulh ve sevgiyi yaymayı düşünmekteydi. Bu arada oyunlara girecek insanların bir menfaat gütmekten sırf keyfi, kendi bedenî ve ruhî iyiliği için katılmasını şart koşmuştur (87).

Coubertin'in genel anlamda asıl amacı, sanat, kültür ve edebiyatın sporu yüceltmesini ve spordan ilham alarak spora ve olimpizme yeni boyutlar kazandırmak, adeste ile ruhun bütünleşmesini temin etmek, yine bu yolla kâmil insanı yaratmak olmuştur (138).

Baron Pierre de Coubertin modern olimpiyat oyunlarını yeniden canlandırma ve dünya ülkelerini olimpiyat çatısı altında toplayabilme amacıyla gezilerini sürdürürken, 1907 yılının Temmuz ayında Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'a uğramıştır. Faka gelmeden önce, İstanbul'daki Galatasaray Sultanîsinde edebiyat öğretmenliği yapmakta olan eski sınıf arkadaşı M. Gouvery'ye bir mektup yollayarak, İstanbul'a geldiğinde kendisini bir Türk spor adamıyla görüşürmesini istemiştir. M. Gouvery de Selim Sırrı Bey'i tavsiye etmiştir (25).

O tarihlerde İkinci Abdulhamit'in istibdat yönetimi dolayısıyla bir Müslüman Türk'ün bir ecnebi ile görüşmesi ve birlikte dolaşması yasak olduğundan Coubertin'i İstanbul'da Aleko Mulos gezdirmiştir (209).

Coubertin, İstanbul'a gelir gelmez M. Gouvery tarafından kendisine tavsiye olunan Selim Sırrı Bey de Beyoğlu'ndaki Tokatlıyan otelinde buluşup uzun uzun görüşmüştür. Baron, Osmanlı Devleti'nin de olimpiyat oyunları topluluğuna katılmasını yürekten arzulamaktaydı. Ancak Selim Sırrı Bey, ülkede hâkim olan istibdat rejimde değil dernek kurmak; iki kişinin bir araya gelmesine dahi izin verilmediğini açıkça söylemiş ve buna imkân olmayacağını bildirmişti. Buna rağmen Baron de Coubertin bu konuşmada Selim Sırrı Bey'i şahsî temsilci olması konusunda ikna etmiş ve bir gün gelip de hükûmet tarafından cemiyet kurulmasına izin verilirse, o zaman millî olimpiyat komitesini kurmasını rica etmiştir (25).

Bir yıl sonra Meşrutiyet ilân edilince, Selim Sırrı Bey, Baron Pierre De Coubertin'e bir mektup yazarak durumu bildirmiş ve olimpiyat komitesinden gelen istek üzerine, TMOK'un başlangıcı olan OMOC'u kurmuştur. Bunun üzerine Selim Sırrı Bey ilk kez OMOC'u, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin 28-31 Mayıs 1909 günleri arasında Berlin'de yapılan toplantısında temsil etmiştir. Ancak, OMOC'un Uluslararası Olimpiyat Komitesine kabulü 23-28 Mayıs 1911 tarihleri arasında Budapeşte'de yapılan toplantıda gerçekleşmiştir (271).

1909 cemiyetler kanununa göre "özel hukuk tüzel kişisi" olarak örgütlenen OMOC'un kuruluş amaçları; beden eğitimi ve sporu Türkiye'ye yaymak, spor alanlarının yapımı için girişimlerde bulunmak, sportmenlik ve antrenörlük ilke ve anlayışını yaymak, Türkiye'nin olimpiyatlara hazırlanmasını ve katılmasını sağlamaktır. Bu genel amaçları yanında, örgüt, yaşları 16'dan az olmayan okullu ve kulüplü gençleri spora çekmek ve spor yarışlarından başka mimarlık, heykeltıraşlık, edebiyat, resim ve müzik dallarında da yarışmalar düzenlemek özel gibi görevleri de üstlenmiştir (105).

1916 yılında Berlin'de yapılması kararlaştırılan olimpiyat oyunları Birinci Dünya Savaşı nedeniyle yapılamamış, 1920'de Anvers'te yapılan olimpiyat oyunlarına da Türkiye, büyük savaşın diğer mağlûpları olan Almanya, Avusturya ve Bulgaristan ile birlikte davet olunmamıştır. 1923 yılında Osmanlı imparatorluğu yerini ulusal kurtuluş savaşının galibi genç Türkiye Cumhuriyeti'ne bıkırıp tarih sahnesinden çekilirken "Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti" de kendiliğinden ortadan kalkmış ve yerine "Türkiye Millî Olimpiyat Cemiyeti" geçmiştir. Yeni olimpiyat cemiyeti, Ziraat Müdürü Umumîsi Hasip Beyin başkanlığında, Umum Jandarma Kumandanı Ali Kemal Paşa'nın reis vekilliği, Selim Sırrı (Tarcan) Beyin umumî katipliği altında şu üyelerden oluşuyordu: Jandarma Zabıt Mektebi Müdürü, Kaymakam Ahmet Vefik Bey ve jandarma kumandanlığı 1. Şube Müdürü Kaymakam Talat Bey (25).

Kurtuluş savaşından başarı ile çıkan Türk ulusu, 1924 yılında yapılacak olimpiyatlara resmen çağrılmıştır. 1924 yılında Paris'te yapılacak olimpiyat oyunları Türk sporcularının da katılabilmesi için, 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin resmen ilânından sonra), TMOK olarak adı değiştirilen OMOC'un, Uluslararası Olimpiyat Komitesi yönetmeliğine uygun bir yönetmelik hazırlaması gerekmektedir. Bu nedenle TİCİ ve TMOK'un dayanışması sonucu yeni bir

yönetmelik hazırlanmıştır. Yönetmeliğin hazırlanmasından kısa bir süre önce yapılan kongrede TMOK Başkanlığına Selim Sırrı Bey seçilmiştir (271).

3.4.2. Olimpiyat Oyunlarına Katılım

3.4.2.1. 1906 Atina Ara Olimpiyat Oyunları

Yunanlılar tertipleedikleri ilk Modern Olimpiyat Oyunları'nın öylesine etkisi altında kalmışlardı ki; Modern Olimpiyat Oyunları'nın 10. yıl dönümüne rastlayan 1906 yılında özel bir olimpiyat düzenlemek için Uluslararası Olimpiyat Komitesine başvurmuşlardı. Ancak Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Modern Olimpiyat Oyunları hakkındaki kuralları son derece kesin ve katıydı. Olimpiyat oyunları her dört yılda bir, dünyanın bir başka ülkesinde yapılacaktı. Bu nedenle Yunanlıların önerilerinin kabulü mümkün değildi. Bununla birlikte, modern olimpiyat oyunlarının kurucusu bulunan Baron Piere de Courbertin'in araya girmesiyle Yunanlılar'ın bu isteği şartlı olarak kabul edilmiştir. Düzenlenecek oyunlara "Ara Olimpiyat" adının verilmesi uygun görülmüştür. Bu Olimpiyat'a katılmak için Millî Olimpiyat Komiteleri'nin amatörlük onayları aranmayacak; şampiyonluğu kazanan ülkenin millî marşları çalınmayacak ve bayrakları göndere çekilmeyecekti. Bu ara Olimpiyat'a katılabilmek için o ülkenin uyruğunda olmak yeterli görülecekti.

İşte bu şartlar altında 1906 Atina ara olimpiyat oyunlarına 20 ülkeden 7'si bayan, 877'si erkek olmak üzere 884 sporcu katılmıştır. Bu sporcu sayılarının büyük çoğunluğunu ev sahibi Yunanistan'ın sporcuları oluşturmuştur. Türkiye'den Atina'ya 30 sporcu gitmiştir. Böylece, 1906 Ara Olimpiyat oyunlarında atletizm, cimnastik, eskrim, güreş ve futbol dallarında İstanbul'dan 8 Rum, İzmir'den 1 Ermeni ve 10 İngiliz, o zamanlar Osmanlı Devleti içinde bulunan Selanik'ten de 1 Musevi ile 10 Rum Osmanlı Devleti'ni temsil etmişlerdir (187).

Osmanlı Devleti'ni temsilen Atina Ara Olimpiyatları'na katılan sporcuların harcamaları kendileri tarafından karşılanmıştır. Olimpiyata katılan Niko Alibranti ve Yorgo Alibranti (Cimnastik), Menelos Karoçeris (Güreş), Çerepoğlu (Atlet), Kritikos ve Fotyadis (Eskrim) isimli sporcular arasında en başarılısı Yorgo Alibranti (Cimnastik) olmuştur. Galatasaray Mekteb-i Sultanîsi öğrencisi olan Yorgo Alibranti, o yıllarda olimpiyata büyük ilgi toplayan bir spor türü olan ipe tırmanma yarışına girmiş ve şampiyon olarak altın madalya almıştır. 10 metre üzerinden yapılan bu ipe tırmanma hareketini 10.4 saniyede tamamlayarak, bu dalda olimpiyat rekoru kırmıştır (271).

3.4.2.2. 1908 Londra Olimpiyat Oyunları

1908 Londra Olimpiyat Oyunlarında Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti (OMOC) henüz kurulmamasına rağmen Türkiye, bu büyük spor şöleninde bir cimnastikçi tarafından temsil olunmuştur. Mekteb-i Sultanîde Faik Hocanın öğrencisi olan Aleko Mulos, olimpiyat oyunları tarihinde Türkiye'yi temsil eden ilk sporcu olmuştur. O tarihlerde Türkiye'de henüz Millî Olimpiyat Komitesi mevcut bulunmadığından, Aleko Mulos, modern olimpiyat oyunlarının kurucusu Baron Pierre de Coubertin tarafından özel olarak davet edilmiştir. Baron Pierre de Coubertin, Aleko Mulos ile, İstanbul'a geldiğinde Mekteb-i Sultani'de edebiyat öğretmeni olan arkadaşı M. Juery tarafından kendisine mihmandar olarak verilmesi sonucu tanışmıştır. Bu tanışmada genç mihmandarının iyi bir cimnastikçi olduğunu öğrenen Baron Coubertin onu 1908'de Londra'da yapılan ilk olimpiyat oyunlarına kendi kontenjanından davet etmiş ve kendisine bonservisi bizzat vermek suretiyle Türkiye'nin ilk kez bir olimpiyatta temsilini sağlamıştır (24).

3.4.2.3. 1912 Stockholm Olimpiyat Oyunları

1908 Londra Olimpiyat Oyunları'na Milli Olimpiyat Komitesi bulunmadığı için resmî olarak katılmayan Türkiye, 1908 yılında Meşrutiyet'in ilânıyla gelen Cemiyet kurma serbestliği ve Selim Sırrı Tarcan'ın özel girişimleriyle Milli Olimpiyat Komitesi kurmuş ve resmî olarak ilk defa bir olimpiyat oyunlarına katılma fırsatı bulmuştur.

Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti kurulmuş olmasına rağmen 1912 Stockholm Olimpiyat Oyunları'na katılmak yine de kolay olmamıştır. Bu zorlukları Selim Sırrı Tarcan şöyle dile getirmektedir: "... 1912'de Stockholm'de yapılacak olan beşinci Olimpiyat Oyunları'na iştirake karar verdik. İkdam ve Sabah gazetelerinde ilânlar vererek multelif spor müsabakalarına iştirak etmek isteyen amatör gençleri lisans almak üzere davet ettim. Harbiye ve Bahriye Nezaretlerinde birer tezkere yazarak milletler arası spor müsabakalarına iştirak edecek zabitlerin isimlerini bildirmelerini rica ettim. O devrin hükûmeti bu milletler arası müsabakaların siyasî ve içtimâî tesirlerini lüzumu kadar takdir edemediklerinden olacak, benim müracaatıma, askerlik bakımından faydası olmayacağından işbu müsabakalara iştiraki lüzumsuz görüyoruz, cevabı verildi. O tarihte İstanbul'da bir iki futbol kulübünden başka hiçbir spor teşekkülü bulunmadığından, onlardan da müsbet bir cevap alamadım .." (24).

Selim Sırrı Beyin o tarihlerde yayınlanan "İkdam" ve "Sabah" gazetelerinde olimpiyat oyunlarına katılmak isteyen amatör sporcu gençleri belge almaya çağıran ilânını okuyan Vahram Papazyan koşmak konusundaki deneyimine güvenip başvuruda bulunmuştur. Ancak Vahram Papazyan'ın Selim Sırrı Bey'den aldığı cevap hiçte umduğu gibi çıkmamıştır. Zira, olimpiyata katılacak sporcuların Stockholm'e kendi paralarıyla gidip gelmeleri gerekiyordu. Buna rağmen Vahram Papazyan önce gerekli belgeleri Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'nden almış, sonra da yol parasını bulmanın çarelerini aramaya başlamıştır. Vahram Papazyan'ın İstanbul'un çeşitli köşelerinde şubeleri bulunan ve üyesi bulunduğu Ermeni Advast Kulübüne müracaat

etmiş ve kulüp yöneticileri tarafından düzenlenen bir tiyatro gösterisinden elde edilen gelirlerle Stockholm'e gidiş-dönüş bileti alınmıştır. Daha sonra, Mıgırdıç Mıgıryan adlı başka bir Ermeni genci de Stockholm Olimpiyat Oyunları'nda atletizm yarışmalarına katılmak için Selim Sırrı Bey'e başvurmuştur. Mıgırdıç Mıdıryan varlıklı bir ailenin çocuğu olduğundan yol parasını bulmak onun için problem olmamıştır.

Vahram Papazyan Stockholm'e geldiğinde, olimpiyat oyunlarına katılacak ülkelerin caddelere asılmış bayrakları arasında Türk bayrağının bulunmadığını görünce Büyükelçi Ahmet Beye durumu anlatmış ve Türk bayrağı Stockholm caddelerine ve olimpiyat stadına çekilmediği takdirde yarışmalara katılmayacağını bildirmiştir. Büyükelçi Ahmet Beyde derhal ilgili makamlara başvurarak Türk bayrağının caddelere ve stadyuma çekilmesini istemiştir. Bu girişimler sürerken büyükelçimizin eşi de Vahramın düz kırmızı atlet fanilasının üzerine beyaz bir Ay-Yıldız işlemiştir. Bayraklarımız direklerle çekilmiş ve Vahram Papazyan göğüsü Ay-Yıldızlı kırmızı formasıyla yarışmalara katılmıştır (188).

Stockholm Olimpiyat Oyunları'nda Türkiye adına yarışan iki Ermeni atlet dekatlon, atletizm (koşular) ve disk atmada yarışmışlardır. Bu yıllarda yarım mil ve bir mil üzerinden yapılan yarışlarda Vahram Papazyan başarılı olamamıştır. Mıgırdıç Mıgıryan ise dekatlonda elli sporcu arasında beşinci olmuştur (271).

3.4.2.4. 1924 Paris Olimpiyat Oyunlarına Hazırlık

Berlin'de yapılması plânlanan 1916 Olimpiyat Oyunları Birinci Dünya Savaşı nedeniyle gerçekleştirilememiştir. 1920 Olimpiyat Oyunları ise, 20 Nisan - 12 Eylül 1920 tarihleri arasında Belçika'nın Anvers şehrinde yapılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda yenik olarak çıkan Osmanlı Devleti, Almanya, Bulgaristan, Avusturya ve

Macaristan bu oyunlara alınmadıkları gibi, savaş suçlusu sayıldıkları için C.I.O.'dan da çıkarılmışlardı (211).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Londra'da yapılan 1921 yılı kongresinde Birinci Dünya Savaşı suçlusu olarak kabul edilen devletlerin tekrar C.I.O.'ya alınarak, 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na katılmaları görüşülmüştür. Tartışmalı geçen bu görüşmelerde, Belçika ve Çekoslovakya'nın karşı çıkmalarına rağmen, diğer üyelerin oyları ile kabul edilmiştir. Karar İstanbul'da bulunan Selim Sırrı Bey'e resmen bildirilmiştir (244).

Bu sırada Anadolu'da başlayan Kurtuluş Savaşı nedeniyle OMOK dağıldığından 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin resmen ilânından sonra TMOK'un yeniden kurulması ve 1924 yılında Paris'te yapılacak Olimpiyat Oyunları'nda Türkiye Cumhuriyeti'nin resmen temsili için girişimlerde bulunulmuştur. Bu konuda Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Türkiye temsilcisi Selim Sırrı Tarcan ile TİCİ başkanı Ali Sami Yen ve II. başkan Burhan Felek yaptıkları ortak çalışmayla yeni bir tüzük hazırlayıp TMOK'u kurmuşlar ve 1924 Paris Olimpiyatları'na katılma hazırlıklarına başlamışlardır (25).

TİCİ umumî merkezi herşeyden evvel ilk defa olimpiyatlara katılmasında gereken tedbirleri almış, 19-21 Mart 1923'de Eskişehir'de Trabzon, Ankara, İzmir, İstanbul sporcularının katılımlarıyla olimpiyatlara gidecek sporculardan seçme yapmıştır (246).

3.5. Osmanlı İdman Heyet-i Müttehidesi

James Lafontaine tarafından 1904 yılında kurulan dışa kapalı İstanbul Futbol Birliği (Pazar Ligi) devam ederken 1912 yılında ayrıca bir Cuma Ligi kurulmuştu. Cuma Ligi'nin diğer kümeden mevcudiyetinin tanınmasını ve terfi hakkını istemesi

üzerine bu istek ekseriyetle reddedilince 1912-1913 futbol mevsiminde Fenerbahçe'nin iki ayrı takımla her Pazar, hem de Cuma Ligi'nde oynaması, Türk futbolunda ilk anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu anlaşmazlığı gidermek ve 1916 Berlin Olimpiyatı'na hazırlanmak için, Beynelmilel Olimpiyat Komitesi Türkiye mümessili Selim Sırrı Tarcan, bir Osmanlı İdman Heyet-i Müttehidesi kurmak için 23.12.1913 tarihinde şu çağrışı yapmıştır:

"Osmanlı Cimnastik ve Spor Klüplerine: Beynelmilel tertip edilen spor müsabakalarına dahil olabilmek için, memleketimizde mevcut spor klüplerinin bir federasyon teşkil etmeleri elzem olduğundan bu hususta teati-i efkar etmek üzere, Kanun-u Evvel-i Rumi'nin 26 ıncı önümüzdeki cuma günü saat iki buçukta Kadıköy İttihat Spor Klübü'ne her klübün ikişer murahhas göndermesini rica ederim."

Fakat kulüplerimizin ilgisizliği ve Birinci Dünya Savaşı yüzünden bu federasyon tipi örgütlenme çabası hedefine varamamıştır (105).

3.6. İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi (İİHM) (1920-1922)

Daha önce dernekler hukuku hükümlerine göre tescil edilerek tüzel kişilik kazanmış onaltı kulübün ortak işlerini düzenleyecek bir şekilde oluşturmak amacıyla 26.06.1920 tarihinde toplanıp ananizamnameyi hazırlayacak dört kişilik bir yan kurul görevlendirilmeleri sonucu gayri resmi ve geçici olarak ortaya çıkan, 27.11.1921 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvuran, tescil işlerinin bitmesiyle de 22.05.1922 tarihinde "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" adı altında tüzel kişilik kazanan federasyon tipi bir örgütlenmedir (105).

3.6.1. İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi'nin Kuruluşu

II. Meşrutiyet'in ilânı ve 1909'da Cemiyetler Kanunu'nun çıkmasıyla çoğalan Türk ve yabancı kulüpler, 1914-1920 yılları arasında karmaşa içinde kalmışlardı. Sayıları devamlı artan kulüplerin yeni yeni ve türlü adlar altında siyasî ve etnik kökenlerine göre gruplaşarak ligler kurmaları, uzayıp giden anlaşmazlıklara neden oluyordu. Türk futbolunda tam bir başı bozukluk hüküm sürmüştü ve sporun artık bir nizam ve intizama sokulması lüzumuna şiddetle ihtiyaç duyulmuştu (205).

1919-1920 mevsimi lig maçları devam ederken aralıklı olarak özel maçlar yapılmış, müttefiklerin işgali altında bulunan İstanbul'da altı spor kulübü kendi başlarına birşeyler yapmaya çalışmışlardır. Türkler iki-üç kulüp hâlinde ayrıldıkları gibi, Rumlar, Ermeniler, Museviler ve diğer Ecnebler de birer teşkilât kurma hevesine düşmüşlerdir. Bunlardan ayrı olarak Amerikalıların destekledikleri Genç Erkekler Hristiyan Birliği (YMCA) hem dinî propaganda yapmakta, hem de kiraladığı salonlarda basketbol ve voleybol oyunları ile salon cimnastiğini ön plânda bulundurmaktaydı. YMCA dışındaki her teşkilât İstanbul Futbol Şampiyonunun kendisinin çıkaracağını iddia etmekteydiler (80).

Dolayısıyla, futbol ile uğraşan bir çok grup kendi aralarında örgütsel düzenlemelere girmiş, organizasyonlar yapmış ve doğal olarak birbirleriyle çelişki içinde olmuşlardır. Süregelen bu karşılıklara son vermek üzere 1919-1920 mevsimini boş geçiren "Cuma Birliği" kurucularının çabalarıyla, Türkiye'nin ilk çok kulüplü çok sporlu ulusal spor yönetiminin örgütlenmesini kurma çalışmalarına başlanmıştır (106).

1920 yılında İstanbul'da çalışmalarda bulunan 13 kulüp tarafından İstanbul'la sınırlı olmak üzere, futbol işlerinin düzenlenmesi ve futbol liginin kurulmasına yönelik çalışmalar yapılırken, bir "birlik" kurma görüşü üzerinde de durulmuş ve bu amaçla 26 Haziran 1920 tarihinde Kadıköy Union Kulüp'te tüm kulüp yöneticilerinin katıldığı ilk

toplantı yapılmıştır (271). Galatasaray kulübü adına Ali Sami (Yen), Fenerbahçe adına Nasuhi (Baydar), Anadolu adına da Burhaneddin, eski Galatasaray futbolcularından Yusuf Ziya'nın (Öniş) İsviçre'den dönerken beraberinde getirdiği 20 maddelik Reglements Sportifs de l'Union Suisse'i (İsviçre Spor Birliği Yönetmeliği) Türkçe'ye çevirmişler ve toplantıya katılan Altınordu, Anadolu, Galatasaray, Fenerbahçe, Anadoluhisarı, Darüşşafaka, Hilal, Bakırköy, Nişantaşı, Süleymaniye, Türk Gücü ve Vefa kulüplerinin temsilcilerine metni dağıtmışlardır. Taslak üzerinde ilk görüşmeleri de 17 Eylül 1920'de Union Kulüpte başlatmışlardır (106).

Çalışmalar esnasında 20 maddelik yönetmeliğin yetmeyeceği, ayrıca kurulması düşünülen teşkilatın yalnız futbolu değil, yapılan diğer spor dallarını kapsamasının zorunlu olduğu anlaşılmıştır (80).

Kuruluş çalışmalarına katılan kulüpler, bir yandan yönetmeliğe son şeklini verirken, diğer yandan Fenerbahçe, Galatasaray, Altınordu, Anadolu, Süleymaniye ve Anadoluhisarı (Cuma birliği kurucuları) arasında 1920-1921 mevisimi lig maçlarının başlatılması için dört kişilik bir yan kurul görevlendirilmiştir. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın örgütsel önceli olan bu geçici yapı, İdman İttifakı Heyeti Muvakkatesi adını almıştır (106).

1921 yılı Nisan ayında "İdman İttifakı Heyet-i Muvakkatesi" adıyla kulüp yöneticilerinden oluşan bu kurul, İsviçre Federasyonu ve Spor Birliği yönetmeliğinin Osmanlıcaya çevrilmesiyle hazırlanan taslak üzerinde çalışmalara başlamışlardır. İdman ittifakının 269 maddelik ilk yönetmeliğinin tartışmaları 15 Nisan 1921 tarihinde Kadıköy'de İttihat ve Spor Kulüp binasında yapılmıştır. Toplantıyı Union Kulüp adına Başkan Raşit Bey açmış, daha sonra yapılan oylama ile, Kongre başkanlığına en yaşlı üye olan Altınordu Kulübü kurucularından Mahmut Eşref Bey, kâtipliklere Hilâl Kulübünden Fethi Bey ve Süleymaniye Kulübünden Sami Bey seçilmişlerdir. Toplantıya Altınordu, Anadolu İdmanyurdu, Süleymaniye, Fenerbahçe, Hilal, Vefa,

Nişantaşı, Kumkapı, Daruşsafaka, Beylerbeyi, Türk Gücü, Bakırköy, Galatasaray, Haliç, Fener ve Üsküdar kulüpleri katılmışlardır (271).

Daha sonra yapılan ikinci toplantıya, 16 kulübün dışında İttihat Spor, Dork, Enosis, Beşiktaş, İstello, Pera kulüplerinden oluşan Pazar Ligi grubuna ait iki ye ile, Union Kulüpten iki temsilci de katılmıştır (246).

Muvakkat heyet (Geçici kurul) çalışmalarını 7 Eylül 1921 tarihinde tamamlamış ve 25 Kasım 1921'de Cemiyetler Kanununa göre kurumun kuruluşu için hkmete müracaat etmiştir. Muvakkat heyet idman ittifakının kurulmasını gerçekleştirmek üzere "Muvakkat Merkez Heyeti" adı ile 22 Mayıs 1922 tarihine kadar çalışmalarını sürdürmüştür (56).

3.6.2. İdman İttifakı Heyet-i Mtتهidesi'nin Amacı, Görevleri ve Teşkilat Yapısı

İ.İ.H.M.'nin kuruluş amacı; Türkiye'deki spor ve beden terbiyesi ve idman cemiyetlerinin mesaisine yardım; aralarındaki münasebeti tayin ve tanzim; iştigal edilen ve edilecek olan her türlü spor, beden terbiyesi ve idman faaliyetlerini idare, teşvik, himaye ve tensip; Türkiye idmancılığını dahilde ve hariçte tam salâhiyetle temsil; yeni idmancı yetişmesine ve yeni spor kulüplerinin tesisine müzaheret etmektir (105).

İ.İ.H.M.'nin görevleri ise; muhtelif heveskâr kulüpler arasında müsabakalar tanzim etmek; manevî kıymeti olan hatıra, diploma, madalya veya münasip başka mükafat vererek, idmanlıları ve idmancılığını teşvik etmek; Beden Terbiyesi, spor ve idmancılığın yayılması için kongre ve konferanslar tertiplemek; spor hakkında neşriyat yapmak; bu maksadın temini için muhtelif şekilde ve makamlarla alakadarlar nezdinde teşebbüslerde bulunmak; azalarını faaliyetini ve müşterek menfaatlerini idare ve müdafaa etmektir (105).

İİHM, İstanbuldaki spor kulüplerince kurulduğundan merkezi İstanbul'dadır ve taşra örgüt yapısı bulunmamaktadır.

Merkez örgütü ise, ittifaka dahil bulunan kulüplerin fiili başkanları, yine ittifaka dahil bulunan kulüplerin sporla ilgili veya daha önce alakası bulunan faal üyesi nispetinde seçip gönderecekleri delegeler ile beden terbiyesi ve sporla hariçten meşgul olmuş ve hiçbir kulüple alâkası bulunmamış olan uzmanlar arasından bu başkan ve delegelerin kendi sayılarının beşte birini geçmemek üzere seçtikleri kişilerden meydana gelen merkez heyeti, heyetin birinci ve ikinci başkanlarıyla müfettiş, genel katip ve muhasebesinde dahil oldukları on birden on beşe kadar üyeden ibaret olan idare meclisi, federasyonlar ve kulüplerden oluşmaktadır (105).

4. TÜRK SPORUNDA TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI (TİCİ) DÖNEMİ

4.1. TİCİ'nin Kuruluşu

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın örgütsel önceli olan İdman İttifakı Heyeti Muvakkatesi (geçici kurul), İstanbul'da faaliyette bulunan onüç kulüp tarafından futbola ilişkin çalışmaların düzenlenmesi ve futbol liginin kurulması amacıyla 14 Temmuz 1920 tarihinde başlattıkları çalışmalarını 07 Eylül 1921'de bitirmiş ve 25 Kasım 1921 tarihinde de Cemiyetler Kanunu'na göre teşekkül için hükûmete müracaat etmiştir (56).

Geçici kurul tarafından 25 Kasım 1921 tarihinde Dahiliye Nezaretine (İçişleri Bakanlığı) sunulan evrak, 22 Mayıs 1922 tarihinde tekamül etmiş ve Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı tescil ve tasdik olunmuştur (70).

Kuruluşu işgal ve ateşkes yıllarına rastlayan TİCİ'nin kuruluşu ile ilgili spor dergilerinde yazılar yayınlanması Anadolu'da tepkilere yol açmıştır. Nitekim TİCİ'ye karşı Ankara'da "İdman Birliği" adı altında bir teşkilât kurulmuştur. Çünkü Anadolu insanı kendisini İstanbul Hükûmetinin değil, Ankara Hükûmeti'nin temsil ettiğini, bundan dolayı da İstanbul Hükûmeti tarafından tasdik ve tescil edilen TİCİ'nin hükümsüz olduğunu ileri sürmekteydiler. Bu tepkiler karşısında TİCİ yöneticileri ile İdman Birliği kurucusu olan İbrahim Turgut Azizoğlu bir araya gelmişler ve aralarında mutabakat sağlanmıştır (246).

TİCİ'nin kurulmasına İstanbul Hükûmetince izin verilmesinden sonra TİCİ, ilk merkez kurulunu teşkil etmek üzere 14 Temmuz 1922 cuma günü Fenerbahçe kulübü binasında, Galatasaray Kulübü Başkanı Cevdet Beyin başkanlığında bütün kulüp delegeleri toplanarak idman ittifakının ilk merkez heyetini seçmişlerdir. Seçilen

merkez heyet görev bölümünün yapılması için 31 Temmuz 1922 tarihinde toplanma kararı almıştır (56).

Matbuat cemiyetinin büyük salonunda yapılan bu toplantıya, Altınordu, Anadolu, İdman Yurdu, Türk Gücü, Darüşşafaka, Süleymaniye, Galatasaray, Fenerbahçe, Bakırköy, Nişantaşı, Vefa, Hilâl kulüpleri delegeleri ve daha önce uzman olarak seçilen şahıslardan doktor Hikmet Hamdi, Ali Rana (Tarhan), Ali Seyfi ve Cevdet Rüştü Beyler katılmışlardır. Toplantı, geçici başkan Cevdet Kalpakçoğlu tarafından açılarak önceki tüzük okunmuş ve tasdik edilmiştir. Daha sonra idare meclisinin oluşması için seçim yapılmıştır. Birer birer oy vermek suretiyle yapılan seçim sonucunda Ali Sami (Yen) Bey Başkan, Ali Seyfi ve Burhan (Felek) Beyler ikinci başkan, Nasuhi (Baydar) Bey müfettiş, Fethi (Başaran) Bey genel sekreter, Nuri Bey muhasebeci ve Talip Servet, Hamdi (Emin Çap), Yusuf Ziya (Öniş), Cevdet Kalpakçoğlu, Orhan (Öktem), Cemal Fariz, Dr. Hikmet, Cevdet Rüştü Beyler de aza olarak seçilmişlerdir. TİCİ'nin yeni seçilen bu yönetim kurulu aynı toplantıda 1924 yılında Paris'te yapılacak olan olimpiyat oyunlarına resmen çağrıldıklarından derhal futbol, güreş ve atletizm federasyonlarının kurulmasına karar vermiştir (258).

Türk sporunun örgütlenmesi tamamlanırken, 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na katılacak spor dallarında federasyon kurulması ve bu federasyonların uluslararası federasyonlara üye olmaları gerekiyordu. Bu durumu göz önünde bulunduran TİCİ yönetim kurulu, on beş gün sonra (15 Ağustos 1922) yine toplanarak Olimpiyat Oyunları kuralı gereğince oyunlardan iki yıl önce uluslar arası federasyonlara üye olmaları için Türkiye futbol, güreş ve atletizm federasyonlarını "Heyet-i Müttehide" adı altında kurmuşlardır. Başkanlıklarına da Yusuf Ziya Öniş (Futbol), Burhan Felek (Güreş) ve Ali Seyfi (Atletizm) seçilmişlerdir (207).

Her üç federasyon, TİCİ ile TMOK'un müşterek kararı ile bağlı buldukları uluslararası federasyonlara müracaatta bulunmuşlardır. Bütün hazırlıklar

tamamlandıktan sonra, TİCİ olağan kongresi 13 Nisan 1923 tarihinde toplanarak geçici olarak seçtiği merkez yönetim kurulu ile federasyonlarını yenilemiş ve yeniden örgütlenmiştir (256). TİCİ ayrıca hükûmetin 2 Ocak 1924 tarih ve 170 sayılı kararıyla "Kamu Yararına Çalışan Dernek"lerden sayılmıştır (259).

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, böylece, 29 Ekim 1923 tarihinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin çok-kulüplü, çok-sporlu ilk resmî spor örgütü olma ünvanını kazanmıştır.

4.2. TİCİ'nin Kuruluş Amacı, Görevleri ve Üyelik

Kuruluş Amacı; Türkiye'nin ilk çok sporlu ve kulüplü birliği olması yanında, TİCİ, kurduğu organizasyonun amaçlarına bakıldığında, tamamen milli kaygılarla hareket eden bir kuruluş görünümündedir. Nizamnamede bahsedilen amaçlar, milletin ve gençliğin içine düştüğü bunalımdan kurtuluşunun büyük ölçüde sportif aktivitelere ve bunların yerine getireceği fonksiyonlara bağlı olduğu düşüncesini ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede belirlenen TİCİ'nin kuruluş amaçları şunlardır:

- a- İrkımıza, varlığımıza kasteden ve bir zamanlar "Türk gibi güçlü" darbu meselile anılarak mazhar-ı tekrim olan bu kavi ve asil milleti sürükleyip götüren bir yandan hastalık vs. sebeplerin, öte yandan hastalıkların en büyüğü olan oturganlık, gevşeklik, rahatı sevmeklik gibi hastalıkların dehşeti karşısında bu millete taze hayat ve kuvvet vermek.
- b- İrkımızı çoğaltmak, herkesin sağlığını düzeltmek ve bu sayede nüfusumuzu arttırmak.

- c- Batıda tekâmül ve tevessü etmiş, sıhhatten başka ahlâk ve hissiyata tesir eden, her sınıf halkı alakadar eyleyebilen, her yerde bir ehemmiyet-i mahsusa atfedilen, Velâkin bizde unutulmuş bir ana ne-i milliye olan idmancılığı tekâmül ettirmek.
- d- Gençlere cazip bir faaliyet sahası temin eyliyerek onların içkiden, kumardan ve kötü alışkanlıklardan uzaklaştırılmasını sağlamak ve böylece sağlık ve genel ahlakı ıslah etmek.
- e- Millet fertlerini küçük yaştan teşkilâtçılığa ve müşterek faaliyetlere alıştırmak, istişare ve idare kabiliyetlerini geliştirmek.
- f- Sağlam ve becerikli insanlar yetiştirip, silahşörlüğü, biniciliği ve denizciliği, tertip ve teşvik ederek askeri teşkilata ait vazifeleri kolaylaştırmak.
- g- Yurt içinde spor müsabakaları ve seyahatlar düzenleyerek gençlere memleketlerini tanımak, sevmek ve halkın hakiki ihtiyaçlarını anlamak imkanını ve fırsatını vermek.
- h- Uluslar arası müsabakalarla millî hisleri tahrik ve takviye etmek.
- i- Türklük için yurt dışı propaganda vasıtası temin etmek.
- j- Beden eğitimi ve spor hareketlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanma vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sıhhat ve kuvvetin bir amaç değil, zekâ ve ilmin yükselmesi için bir vasıta olarak kullanılması sureti ile millî yücelmemize yardımcı olacağı kanatını vermek.

Bu amaçla; memleketi idman mıntakalarına ayırarak bu bölgeler içinde spor cemiyetlerince bir merkezi idare ile bu merkeze bağlı ilmi spor heyetlerinin seçimini temin etmek; bölgelerdeki çeşitli spor cemiyetleri grupları tarafından yapılacak

müsabaka kümelerinde birinci olanları her sene bölge birinciliği adı altında toplamak ve bu suretle bölge spor birincilerinin tespiti ile galiplere mükafat vermek; bölgelerce müntehap bir umumî idare merkezi meydana getirmek ve bu merkeze, ilgili oldukları fennî idman konularında yetkili olmak üzere değişik idman heyeti müttehidelerini bağlamak, bölgelerde birinci olanlar arasında bu heyetler vasıtası ile müsabakalar düzenlemek ve Türkiye idman birincilerini belirlemek; yine heyet-i müttehideler vasıtası ile benzer Avrupa teşkilatları ile ilişkilere girerek Türk idmancılığını uluslararası sahada temsil etmek. Tamamıyla millî, içtimaî ve ilmî olan bu amaçlara hakkıyla ve devamlı hizmet edebilmek için siyasetle ilgilenmemeyi ve milletimizin mukadderatına hakim olanların Türklüğün selameti için çalışmalarına yardım etmeyi bir emir kabul etmektir (248).

TİCİ'nin görevleri ise; nizamnamesinin 2. maddesinde üç temele dayandırılmıştır. Türkiye'de beden terbiyesi ve sporu fenni esaslara göre yaymak, mükemmelleştirmek ve Türkiye sporculuğunu dahilde ve hariçte temsil etmek. Bu görevlerin yerine getirilmesi için yapılması gereken çalışmalar olarak şunlar belirlenmiştir:

- a- Amatörlüğü teşvik ve himaye etmek.
- b- Umumî müsabakaları tertip, birincileri tayin, rekorları tespit etmek.
- c- Lüzumlu kanunların çıkarılması için teşebbüste bulunmak.
- d- Uluslar arası müsabakalarda Türk sporculuğunu temsil etmek.
- e- Spora ait idari ve fenni nizamnameleri neşretmek.
- f- İdman mahallerinin tanzim ve teksirini temin etmek.
- g- Spor mükâfat ve şahadetnameleri vermek.
- h- Tedrici surette idman mıntıkaları tesis etmek.
- i- Faydalı neşriyat yapmak.
- j- Yabancı spor teşkilâtı ile münasebet teşkil etmek.

k- Bir Beden Terbiyesi Yüksek Mektebinin tesis ve memlekette mütehasıs yetiştirilmesine tevessül ve tavassut etmek (248)

TİCİ'nin özel (ferdi) ve tüzel (cem'i) diye ayrılan iki tür üyesi bulunmaktadır. Sancağa sadık kalan (1923), Türk tâbiyetine ve medenî haklarına sahip bulunanlar üye olabilirler. Ferdi ve Cem'i azalıkta, "amatör sporu menfaat-i maddiye mukabilinde yapmamış olmak ve her ne suretle olursa olsun şahsına bir ribih (kazanç) temin etmemiş olmak" şarttır. Ayrıca, âzâların, TİCİ nizamnamesinin madde numara sırası esas alındığında, hak, ödev ve sorumlulukları düzenleyen "Âzâlık Talimatnamesi" ve "Efradın Hukuk ve Vezaifi" başlığı altında hükümleri benimsemeleri zorunlu kılınmıştır.

Ferdi Âzâ, idmanla bilfiil ve hâlen meşgul olmadığı hâlde idmancılığı himayeten nakdi yardımda bulunmak için teşkilâta dahil olan hami ve fahrî olan kişi ve müesseselerdir. Cem'i Âzâ ise, kanun mucibinde kurulmuş olan, nizamnamesinde profesyonelliği, kumarı, işreti ve siyasetle işigali özel bir maddeyle menetmiş bulunan; bilfiil idmanla meşgul âzâsının onda birinden fazlası ittifak teşkilatına dahil cemiyetlerden her ne olursa olsun ayrılmamış olan; en az 25 faal idmancıya malik olan ve tesis tarihi esas alınarak en az üç senelik faaliyet hayatı olan idman cemiyetleridir (248).

4.3. TİCİ'nin Teşkilat Yapısı

TİCİ'nin teşkilat yapısı, merkez ve taşra teşkilatı olmak üzere iki birimden oluşmuştur.

4.3.1. Merkez Örgütü

TİCİ merkez örgütü, Birinci Umumî Kongre toplandığında görevi biten Heyet-i ihzariye eksiğiyle, Umumî Merkez, Federasyonlar ve Umumî Kongredir. Diğer

yandan nizamnamenin 4. maddesinde Umumî Merkez ve İdman Mıntakaları "İdari Teşkilat", Federasyonlar ve Mıntaka İdman Heyetleri de "Fenni Teşkilât" başlıkları altında toplanmıştır (248).

Merkez-i Umûmî; Türkiye spor teşkilât ve faaliyetlerinin düzenlenmesinde en yüksek yetki ve temsil heyetidir. İki kongre arasında işleri idare eder, ittifakın en büyük icra vasıtası olup tabii ve seçilmiş azâlardan meydana gelmiştir. Âzâ-i Tabiiye, heyet-i müttehede başkanlarıyla bu heyetlerdeki her 50 cemiyet için birer mümessildir. Âzâ-i müntehibe ise, Umumî Kongre tarafından seçilen bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir genel katip, bir muhasip ve dört âzâdan yani 7 kişiden ibarettir. Merkez-i Umumî, azâları arasından birini ittifak merkezinin müdürü olarak seçer. Görevleri, ittifak kongrelerinin zamanında akdini ve raporların tertibini temin; ittifakın teşkilatı arasındaki münasebeti tanzim; umumî kongreye davet, federasyon ve mıntaka raporlarına istinaden umumi kongre raporunu tanzim ve kongre gündemini izhar; nizamname ve talimatnameleri tefsir; federasyonlar ve mıntakalarla ilgili ihtilafları hâl; ittifakın bütçesini tanzim; kongreye iştirak edecek fahri ve hamî âzâları tayin ve davet; idman cemiyetlerini; idmancıları ve hakem şhadetnamelerini tescil; kongreye iştirak edecek murahhasını tespit; mıntaka ve Türkiye birincilik mükafatlarını temin ve tevzi; mıntaka merkez heyetlerince verilen cezaları üst temyiz mercii olarak tetkik ve intaç etmek üzere bir temyiz divanı teşkil; federasyonlarla mıntakaların ve idman cemiyetlerin mali işlemlerini murakebe; ittifaka varidat tedarik ve sarfiyatı icra etmektir (248).

Her hangi bir idmanın, nizamnamenin dördüncü maddesi gereğince, federasyonun teşkili için o idmanla ilgili üç mıntaka bulunması ve bu mıntakaların her birinde nizamnamenin otuzuncu maddesi gereğince o idmanın resmi heyetinin meydana gelmiş olması şarttır. İşbu madde gereğince federasyonların teşkil veya lağvı umumî merkezin teklifiyle umumî kongreye aittir. Federasyon umumî kongrede

seçilip, ilk yapılacak kongreye kadar ihtisası dahilindeki idmanla ilgilenir. Federasyon üyeleri, bir başkan, iki üyeden yani üç kişiden ibarettir. Bu heyet, üyelerin arasından bir genel katip, bir muhasip ve bir veznedar seçer (248).

Federasyonların görevleri; meşgul olduğu idmanla ilgili uluslar arası son nizamnamenin yayımlanması; her sene meşgul olduğu idmanın Türkiye birinciliğinin tayini; Türkiye rekorlarının tespit ve tescili; Heveskârlık (Amatörlük) kaidelerini tatbik ve yayımlamak, idman mevsiminin tespiti; meşgul olduğu idman hakkında mıntıklar heyetleri arasında doğabilecek ihtilafın halli; mıntakalar dahilinde doğabilecek herhangi bir fennî ihtilâfin halledilmesi; sahasındaki fennî kaide ve talimatı tefsir etmek; tatbik vasıtalarını ikmal ve lüzumunda hakem encümenleri teşkil etmek; hakemlik imtihanlarının icrası ve hakem şahadetnamelerin verilmesi; bülten yayımlamak; millî müsabık veya takımlarını tefrik ve antrenör istihdamı; Türkiye ve cihan birincilikleriyle, rekorlarına dair matbu mukayeseli cetveller tertip ve tabetmek ve bu cetvellerde alâkadar idmancılarla takımlarına ait resimleri, isimleri, mensup oldukları mıntaka ve ihraz ettikleri derece ve tarihleri grafik hâlinde geçen senelere nazaran terakki ve tedennilerin gösterilmesi. Bu cetveller her sene umumi müsabakaları müteakiben tab edilir ve bilumum idman cemiyetleriyle idman meydanları merkezlerine gönderilir; meşgul olduğu idmanın faaliyetine dair mıntıkların idman heyetlerinden alacağı rapora istinaden umumî kongreden en az bir ay evvel umumî merkeze rapor verilmesi; mıntaka müsabakalarının muayyen zamanda ve uluslar arası kurallara uygun yapılmasını sağlamak; uluslar arası federasyon ile münasebete ve Avrupa'da Türkleri tanıtmaya vesile olması için uluslar arası temaslara girişilmesi; senelik birincilik müsabakalarına ait mükâfatın verilmesi; umumî kongreye katılacak olan murahhasın seçimi ve yetki belgesinin verilmesi; bütçenin tanzimi ve umumi bütçe müzakeresine esas olmak üzere umumî merkeze

takdimi; mıntaka idman heyetleri tarafından verilen cezanın onbeş gün zarfında incelenerek umumi merkeze arzı (248).

Umumî Kongre: İttifak umumî kongresi senede bir defa umumi kongre adı altında ve her sene Eylül ayında toplanır. Merkezi umumî adına bir delege, federasyonlardan birer delege, her mıntıkadan mevcut müttefik idman cemiyetleri adedince ve o cemiyetlerce seçilecek birer delege, her mıntıkadan o mıntaka merkez heyeti adına birer delege, hangileri oldukları Kongre tarafından kararlaştırılan askerî sporlarla yalnızca doğrudan doğruya ilgili konularda oy hakları bulunan Ordu Spor Teşkilat-ı Merkeziyesi adına üç subay ve federasyon sayısını aşmayacak kadar delegeden meydana gelir (248).

Umumî kongrenin görevleri; kongre riyaset divanının seçimi; umumî merkez, federasyonlar ve mıntakalara ait geçmiş dönem faaliyet raporlarının incelenmesi; umumî merkez, federasyonlar ve mıntakalara ait geçmiş dönem hesap raporlarının incelenmesi; hesap müfettişleri raporlarının incelenmesi; federasyonların seçimi; umumî merkez azayı müntehibesinin seçimi; ittifakın bütün heyeti için iki hesap müfettişinin seçimi; nizamname değişikliği ile ilgili konuların tatbiki ile bütçenin ve gündemdeki konuların müzakeresi (248).

Heyet-i İhzarîye (Kurucu Heyet): TİCİ Kuruluş Kurultayı toplandığında mıntakalar kurulu bulunmadığı için, bir geçici maddeyle "İşbu teşkilatı umumîyeyi ihzar, ikmal ve tatbik eylemek üzere, en eski idman cemiyetleri murahhasları ve en maruf Türk idman mütehasıs ve muallimlerinin iştiraki ile ..., talimatnameleri mucibince nizami adette mahal ve tebaan merkez meydana getirip 1924 yılı umumî kongresi toplanana kadar umumî kongre yetkisine sahip" bir hazırlık kurulu oluşturulmuştur. Merkezi İstanbul'da bulunan ve mıntakalar mevcut olmadığı için de federasyonları üçte bir ekseriyetle tesis edebilen kurucu heyet, en eski idman cemiyetlerinin fiili başkanlarıyla her cemiyetin faal azâsı oranında seçip göndereceği

50'ye kadar bir, 100'e kadar iki, 200'e kadar üç ve 200'den fazlası içinde dörder murahhas, sporla veya beden terbiyesiyle meşgul olup da hiçbir idman cemiyeti ile alâkası mevcut bulunmamış olan Türk uzmanları arasından bu başkan ve delegelerce seçilmiş şahıslardan meydana gelmiştir (105).

4.3.2. Taşra Örgütü

TİCİ taşra örgütü, "idman mıntakaları" üzerine kurulmuştur. 1923 Nizamnamesi'ne göre, idman mıntakaları "memlekette, vaziyet-i coğrafiye ve iklimiye, vesait-i nakliye ve teşkilât-ı mülkiyeye göre tefrik edilen hudud dahilinde bulunup" üyelik şartlarına uyan cemiyetlerin bir araya gelerek oluşturdukları uygulama birimleridir. İdman mıntakaları, Nizamnamesi'nde Umumî Merkezle birlikte "idari teşkilat" başlığı altında yer almakta ve cemiyetin Türkiye toprakları üzerindeki organı sayılmaktadır. TİCİ'nin idman mıntakalarına göre kurulan taşra örgütü, mıntaka merkezi, mıntaka idman heyetleri, mıntaka kongresi ve kulüpler ve birlik kümelerinden meydana gelmiştir (248).

Mıntaka Merkez Heyeti; TİCİ üyeliği için aranan koşullara sahip en az dört beden terbiyesi ve spor kulübünün bulunduğu mıntakalarda, bu cemiyetler içtima davet olunarak mıntaka nizamname ve talimatnamesine uygun olarak kurulur. Tabîi ve seçilmiş üyelere ibarettir. Umumi merkeze benzer şekilde "fahri ve hami" üye kaydedebilirler. Tabîi üye, idman heyetlerinin başkanlarıyla bu heyetlerdeki her on cemiyet ve fazlası için birer temsilci, seçilmiş üye ise mıntaka kongresi tarafından seçilen bir başkan, bir katip, bir müfettiş, bir muhasip ve bir veznedar olmak üzere toplam beş kişiden ibarettir. Mıntaka merkez heyeti ile iki mıntaka kongresi arasında mıntakadaki işleri idare ederler. Mıntaka başkanı, kanun nezdindeki temsilcidir. Görevleri, TİCİ nizam ve kararlarının tatbiki, mıntaka dahilindeki resmi makamlarla

temas edip idmanlığa her türlü yardımı sağlamak TİCİ Merkez-i Umumiyesi Türkiye seviyesinde ne yapıyorsa, aynısını kendi mıntakası dahilinde yapmakla görevlidir. Yalnızca millî takım teşkil edemez (248).

Mıntaka idman heyetleri; TİCİ merkezinde heyet-i müttehideler ne ise, mıntakalarda da idman heyetleri odur. Mıntaka dahilinde en az dört kulüp tarafından tatbik edilmekte olan her idmana ait fennî işleri idare etmek için, o sporun son mıntaka birincilik müsabakasına iştirak etmiş olan kulüpler tarafından gösterilecek iki misli aday arasından mıntaka kongresince teşkil ve intihap olunur. Üye sayısı ise bir reis, bir kâtip, bir müfettiş, bir muhasip ve bir veznedardan oluşmaktadır. Görevleri; ilgili olduğu idmanın umumî merkezdeki federasyonca gönderilecek talimat ve kaideler dahilinde ve iki mıntaka kongresi arasında o idmanın bütün fennî ve idarî işlerini yapar. Yalnızca millî takım teşkil edemez ve kendi başına yönetmelik çıkarıp uygulayamaz. Federasyonlarla irtibatını mıntaka merkez heyeti aracılığıyla yapar (248).

Mıntaka kongresi; her yıl mıntaka müsabakalarının peşinden ve bu müsabakaların yapıldığı yerde toplanır. Nizamnamede mıntaka merkez heyetinden bir delege, mıntaka idman heyetlerinden birer delege ve mıntakadaki müseccel idman cemiyetlerinin gönderecekleri üçer delegeden meydana gelmiştir. Kulüpler için üç yıl olan faaliyet şartıda nizamname değişikliğiyle bir yıla indirilmiş ve böylece kongre üyelik tabanı genişletilmiştir. Görevleri, mıntaka organlarının bir yıllık idarî, malî ve fennî durumunu tetkik ederek raporları müzakere ve yeni heyetleri seçmektir (248).

Kulüpler ise; amatör olan, kanun gereğince kurulan, profesyonellik, kumar, iştret ve siyasetle iştigali menetmiş olan, üyesinin onda biri ayrılmamış, olan üç yıldır faaliyet gösteren ve en az 25 faal üyesi olan ve TİCİ nizam ve talimatına uymayı taahhüt eden kulüpler ittifakın "Cem'i Âzâsı"dır. Nizamnamesindeki önem ve ağırlıklarını federasyonlar lehine elden çıkarmış görünmekle birlikte, kongreler yoluyla dolaylı

etkinliklerini sürdürmektedirler. Müsabakalara iştirak eden ve idmanlıları iştirak ettiren esas birim olarak yine de TİCİ örgütünün tabanıdır (248).

Kulüplerin hukuk ve görevleri, TİCİ Nizamnamesi'nin numara sırasına göre şöyledir; Kulüplerde tutulacak defatir (madde 142), hariç kulüplerle temas (madde 143), kulüpler arasında mukavelat-ı hususiye (madde 144), şubeler (madde 145-146), mintakalarında teşkilât olmayan kulüpler (madde 147), mintaka değiştiren kulüpler ve nakle mani sebepler (madde 148-149), kulüplerde duhul ve istifa muamelelerinin ittifakça tescili (madde 150-151), azâ'ya vesike verme, memnu âzâ ve müttefik kulüplerden gelen âzâ (madde 152-155), tebeddülât ihbarı (madde 156), spor seyahat ve müsabakaları tertibi (madde 157), nizamat ve mukarrerata riayet (madde 158), kavait (madde 159), amatörlük (madde 160), kavait hilafına hareket (madde 161), mektep kulüpleri (madde 162-165), iki sene resmî müsabakalara iştirak edemeyen ve evsaf-ı matlubeyi zayi eden kulüpler (madde 166), isim, renk, alâmet-î farika ve kıdem (madde 167-173) (248).

4.4. TİCİ Dönemi Okul Beden Eğitimi Çalışmaları

Türkiye'de Cumhuriyetin ilânıyla birlikte, uygarlık yolunda ilerleyip yükselebilmek için eğitim sisteminde toplumun ihtiyacına cevap verebilecek değişiklikler, düzenlemeler yapılması gereğine inanılmıştır. Atatürk daha 1921 yılında "Hayatta En Hakikî Mürşit İlimdir" diyerek eğitimin önemini belirten sözler söylemekteydi. Sporda da ilerleyip yükselebilmek için beden eğitimi öğretmenin önemi anlaşılmış ve TİCİ Nizamnamesi'nin 2. maddesinde "Bir beden terbiyesi yüksek mektebi tesisi ve memlekette mütehasıslar yetiştirilmesi esbabına tevessül eylemek" görevi yer almıştır. 2 Mart 1924'de "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile eğitimde birlik sağlanmış, 431 sayılı kanunla halifelik ve 30 Kasım 1925 tarih ve 677 sayılı kanunla

tekkeler, türbeler, tarikatlar kaldırılmıştır. 22 Mart 1926'da Maarif Teşkilâtına Dair Kanun'la okul açma izni sadece devlete verilmiş ve eğitim öğretim esasları belirlenerek Osmanlı döneminde okutulan derslerin çoğu kaldırılmıştır (18).

Cumhuriyetin kurulmasıyla her lisenin programında bir de cimmastik dersi konulmuştur. Bir lisenin programında cimmastik dersi bulunmazsa o gelişmiş ve tam bir lise sayılmıyordu (166). Ancak, 1930'lu yıllara gelindiğinde gelişen dünyada Türkiye'nin de spor alanında yer alabilmesi için yapılan "İsveç, Demoz ve Dalkröz Usulü beden eğitimi çalışmalarının sıhhî, indifaî ve bedîî uful'ullerden teşekkül eden bedenî şahsiyeti tam olarak teşkil ve tesis etmek salâhiyeti hiçbirinde olmadığı" ileri sürülerek maarif vekaletinden bütün bunların kaldırılması yönünde çalışmalar yapılması istenmiştir (45).

Maarif Vekilliği 1930 yılında "Mekteplerde Talebe Spor Teşkilâtı Hakkında Talimatname" ile ilk ve ortaokullarda tahsil gören öğrencinin okul haricindeki spor kulüplerine girmelerini ve okullar haricinde yapılan herhangi ferdî veya cem'i müsabakaya katılmalarını yasaklamıştır. Bu yasaklamayla beraber aynı talimatnamede resmî veya özel erkek lise ve öğretmen okullarıyla, on yedi ile yirmi yaş arasında olan erkek orta mektepleri ve ilk tahsil üzerinde okuyan meslekî müesseselerde birer "talebe spor yurdu" meydana getirilmiştir. Ayrıca ilk mekteplerde orta tahsil müessesatının on yediden daha küçük yaşta bulunan talebesi arasında bahsedilen bu "spor yurdu" kurulamıyordu. Ancak bu talebeler, öğretmenlerin nezareti altında cimmastik yapabilir ve oyun oynayabilirlerdi (274).

Okullarda kurulan bu spor yurtlarının gelirleri, spor meraklısı talebelerin verdiği aidattan ibaretti. Okul idaresinin yardımıyla bu varidat daha da çoğaltılıyordu. Spor malzemeleri ve spor işlerine ait masraflar bu para ile temin edilmekteydi (185). Okullarda kendine has bir sistemle oluşturulan bu teşekkülerin başkanı okul müdürü, baş kaptanı beden eğitimi öğretmeni, şube kaptanları beden eğitimi öğretmenininin tayin

edeceği "Monitör"ler ve idare heyetini de öğrenciler kendi aralarında seçmekteydiler. Bu idare heyeti yedi kişiden oluşmaktaydı ve okulun spor hareketlerinin yolunda ve usulünde yapılması için gerekli olan şeyleri düşünür ve tatbik ederlerdi (241).

Okullarda, beden eğitimi ve spor dersleri ilk mekteplerde tüm sınıflarda haftada 1 saat, orta mekteplerde bütün sınıflarda haftada 1 saat, liselerde bütün sınıflarda haftada 1 saat olarak yer almasına rağmen üniversitelerde (Tarım Enstitüsü hariç) hiç yoktu. Dolayısıyla çocuk ve gençlerin bedenî faaliyete, uzmanlar nezaretinde tabi olacakları zamanın bütün tahsil boyunca ortalama değeri haftada bir saati geçmemekteydi (21).

Bundan dolayı cımnastik derslerinin daha verimli olması amacıyla bu derslerin hergün sabahları yapılması için 1932 yılında bir program hazırlanmıştır. Ayrıca programda okullarda gösterilen İsveç usulü cımnastik ile beraber Sokol cımnastikleri de uygulanacaktı. 20 yıldır uygulanan İsveç cımnastiği artık yeterli olmuyordu. Tatbik edilecek bu programında yeterli olmayacağı düşüncesiyle bunlardan (İsveç - Sokol) daha genç ve daha yeni olan Amerikan veya bilhassa Alman cımnastik modellerinde tatbik edilmesi ve aynı zamanda millî zevk ve meşrebimize de uygun bizim seve seve yapabileceğimiz bir usul ve şekil ile yani bir "Türk Cımnastik Modeli" oluşturması fikri de dönemin spor adamları tarafından dile getirilmiştir (102).

Okul beden eğitimi çalışmalarında yapılan beden terbiyesi derslerinin ilmi olmadığına ve yetersizliğine dair "Spor Postası" dergisinde yayımlanan bu makale ilginçtir:

"Bütün bu gençler; muntazam beden hareketleri yapmış olarak merak ettikleri spor şubelerini atlamış olsalardı her hâlde bu garip şekillerle insanı güldüren vücut facialarına maruz kalmazlardı. Bunun sebeplerini araştırırken gençlere beden terbiyesi derslerinin ilim halinde verilmediğini görürüz. Çünkü, yalnız kol ve bacak sallamakla

değil bunun neye yaradığını anlamak ve öğretmekle yapılacak olan teknik beden terbiyesi derslerine yazıkki memleketimizde hemen bu güne kadar tatbik edilmemiştir denilebilir. Bundan dolayı gençlik tam şumül ile kavramadığı sporu ya sadece bir top arkasında koşmak, barfiks üzerinde mihver atıp amuda kalkmak veya paralelde tek - çift kol çekerek muvazi ve amut durmaktan ibaret zannederek vücutlarının bir kısmını işleliğe, bir kısmını da ataletle terk eder ve tabii olarak yamuk yumuk insan olurlar. Hâlbuki spor denilince akla doktorluk gibi bir ilim getirmek icap eder" (198).

Aynı konuda Adil Giray'da "Top Dergisi"ndeki makalesinde "Mektepleri- mizde spor değil lâıyık ile cimnastik ve oyun bile gösterilemiyor" (111) demektedir.

Bu gelişmelerden sonra 1934 yılının Ekim ayında, Ankara'da spor işleri ile uğraşan birkaç genç bir araya gelerek Riyaset-i Cumhur Katipliği'ne spor işleri hakkında uzun ve açıklayıcı bir rapor vermişlerdir. Bu rapor "Ehemmiyetle tetkik ve işarı" (Haber Verilmesi) kaydı ile Maarif Vekâleti'ne havale edilmiştir. Maarif Vekaleti İstanbul'dan Selim Sırrı Tarcan'ı çağırarak teknik bir komite huzurunda raporu tetkik etmişlerdir. Raporu inceleyen bu komite, talebelerin kulüplerde spor yapması, cimnastik tarzları, cimnastik derslerinden diğer dersler gibi sınıf geçmek ve bilhassa Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü teşkilini kabul etmiştir (36).

Okul beden eğitimi uygulamaları ve sistemi konusundaki tartışmaların önemli bir sebebi İsveç usulü cimnastiğin Türkiye'deki şeklinin sakıncalarıydı. Bu sakıncalardan biri zayıf, kuvvetli, hasta, sağlam, büyük, küçük, her talebeye aynı hareketlerin bir makine gibi yaptırılmak istenmesi ve 60, hatta 100 talebeye bir tane öğretmen tahsis edilmesiydi. Bir öğretmenin 60-70 talebenin bir anda beraber yaptığı hareketi kontrol etmesine, her hareketin tam hakkını vererek yaptırmasına imkân yoktu. Beden eğitimi öğretmen sayısı yeterli olmadığından amaca ulaşmak için öğretmen sayısını arttırmak gerekiyordu (102).

Bundan dolayı da, Kurtuluş Savaşı'nın zaferle noktalanmasından sonra sıra devletin kalkınması tedbirlerinin alınmasına gelindiğinde; eğitim, kalkınmanın lokomotifleri olarak görülmüş ve ekonomi kadar önem kazanmıştır. 1921 Temmuzunda toplanan fakat çalışmalarını bitirmeden dağılan "Maarif Kongresi" nin devamı 15 Temmuz ve 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında sürdürülmüş ve "Birinci Heyet-i İlmiyye" (Bilimsel Heyet) adıyla eğitim tarihimize geçmiştir. Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa Beyin başkanlığında toplanan 40 kişilik bu heyette "Terbiye-i Bedeniyye Muallimi" Selim Sırrı Tarcan da bulunmuştur. Heyet eğitimin plânlanması konusunda 5. madde olarak "İzcilik ve Beden Eğitimi" konusu geçmektedir. Bu heyetin çalışmaları neticesinde, 14 Ağustos 1923 te TBMM'de okunan İcra Vekilleri Heyeti' (Bakanlar Kurulu) nin programında 6. madde olarak "Ferdin bedenî, fikrî kabiliyetleri gibi ahlâkî ve içtimai kabiliyetleri de inkişaf ettirilecektir. Bu maksada vusül için bir Terbiye-i Bedeniyye Dar'ülmuallimin'i (Beden Eğitimi Öğretmen Okulu) açılacak, İzcilik Teşkilâtına tedricen içtimai esasta tevfiik olunacaktır" kararı yer almıştır. Bu kararın alınması sonucu beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesi işi bir "hükûmet görevi" olarak belirlenmiştir. Kararın gerçekleşmesi için de bu görevin başına S.S. Tarcan getirilmiştir (18).

Beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını gidermek ve Avrupa milletlerinin beden eğitimi konusunda takip ettikleri metodları öğrenmek için 1925 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Almanya'ya bir, İsveç-Stockholm'deki Kraliyet Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne üç öğrenci (İstanbul Erkek Öğretmen Okulundan Selim Sırrı Tarcan'ın öğrencisi Nizamettin Kırşan, Galatasaray Lisesinden Vildan Aşır Savaşır ve Suat Hayri Ürgüplü) gönderilmiştir. Ancak Suat Hayri Ürgüplü, Fransa'ya giderek başka bir branşta tahsil yapmıştır (247).

TİCİ döneminde okullarda beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını hemen karşılamak mümkün olmadığından 1926 yılında, Mustafa Necati'nin milli eğitim bakanı olduğu

dönemde açığı asgariye indirebilmek amacıyla ilk defa beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek için bir kurs açılmıştır (54). Bu kurs, açılış amacı; o zamana kadar beden öğretmenliğini herhangi bir şekilde almış şahısları yeni cereyanlardan haberdar etmek ve meslekteki gelişmeleri sağlamak amacıyla açılmıştır (247).

Kurs bir yıl süreli olup erkek ve kız şubelerinden oluşmaktaydı. İlk açıldığı yıllarda kursun sorumlusu Selim Sırrı Tarcan iken, 1928'de yurt dışından dönen Nizamettin Kırşan bu görevi devralmıştır. Kursun ders programında; Beden Terbiyesi Nazariyatı, Fizyoloji, Anatomi, Mihanikiyeti Hareket, Hıfzıssıha dersleri ile Spor Nazariyatı ve Tatbikat (uygulama) dersleri yer almaktaydı (54).

Açılan bu kursa, ders vermek için yurt dışından öğretmen getirilmiştir. İsveç'ten Inge Nerman, Rangar Johnson erkek cimnastik dersleri için, Dr. Suen Alexanderson da Tıbbi Cimnastik dersine girmişlerdi. Diğer dersleri de Selim Sırrı Tarcan üstlenmiştir.

Kursa, kız ve öğretmen okulunu başarıyla bitirmiş öğretmen adayları ile her ilin yetenekli, başarılı ilkokul öğretmenleri, ordudan ve itfaiyeden belli özelliklere sahip subaylar çağrılmıştır (1). Çağrılan adaylar önce meslekî kabiliyet imtihanına girer ve burada imtihanı kazanamayanlar geri gönderilirlerdi. Kazananlar ise üç aylık pratik ve teorik eğitime devam eder ve üç ay sonra kursiyerler tekrar imtihana girerlerdi. İmtihan sonunda başarısız olanlar geldikleri vilâyetlere geri gönderilirken, imtihanda yeterli sayılanlar ise üç aylık eğitimlerini bir yıla tamamlayarak mezun olurlardı. Bu kurstan yeterlilik belgeli "Beden Eğitimi Öğretmeni" sıfatıyla mezun olanlar, orta dereceli okullarda görevlendirilmişlerdir (118).

İlk kurstan sonra 1928-1929 öğretim yılında ikinci bir kurs daha açılmıştır. Kursa sadece vilayetlerden Milli Eğitim Teşkilâtınca gönderilen kabiliyetli ilkokul öğretmenleri alınmıştır. Bu kurstan 1928-1929 döneminde de bir yıllık mezunlar

verilmiştir. 1929-1930 öğretim yılında da kurs aynı şekilde sürdürülmüş ve yurt dışında eğitimlerini tamamlayan Nizamettin Kırşan ve Vildan Aşır Savaşır 1929 yılında yurda dönünce bu kursta hoca olarak görev almışlardır. Üç yıl mezun veren bu kurslardan, 148 erkek ve 63 kız mezun olmuş ve orta dereceli okullarda görevlendirilmişlerdir. Orta dereceli okulların az olması nedeniyle beden eğitimi öğretmenleri yeterli sayılmış ve 1930 yılından sonra kurs eğitimi durdurulmuştur (118).

Orta dereceli okullara öğretmen yetiştirmek üzere 1925 yılında Konya'da "Orta Muallim Mektebi" adıyla kurulan okul, bir sene sonra 1927-1928 öğretim yılında Ankara'ya taşınmıştır. Aynı yıl pedagoji şubesi de açılarak müessesenin adı "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir. Bu arada diğer şubeleride açılarak eğitim genişletilmiştir. Beden eğitimi şubesinin açılabilmesi için bu binanın yanında bir de beden eğitimi salonu ve spor sahasının yapımına başlanmıştır. 1932 yılında salonun ve sahanın yapımı bitmiştir. 5 Temmuz 1932 tarih ve 105 sayılı "Talim ve Terbiye Kurulu" kararı ile Gazi Eğitim Enstitüsünde erkekler için üç yıl süreli "Beden Eğitimi Şubesi" 1932-1933 öğretim yılında açılmış (247) ve ilk yılda 22 talebe ile öğrenim hayatına başlamıştır (273).

Türkiye'de ilk olarak üniversite seviyesinde beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurum olan Gazi Eğitim Enstitüsü'ne Milli Eğitim Bakanlığınca Almanya'dan uzman beden eğitimi öğretmeni Kurt Dainas getirilerek öğrenim kadrosuna alınmıştır. Bu sırada Türk beden eğitimi öğretmenleri yurdun çeşitli yerlerinde beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapıyorlardı. Bunlardan Nizamettin Kırşan İstanbul Öğretmen Okulundan, Vildan Aşır Savaşır Galatasaray Lisesinden ve Zehra Alagöz'de tahsilini yeni tamamlayıp gelince, İsmet Paşa Kız Enstitüsü beden eğitimi öğretmenliğinden Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Şubesine alınarak çalışmaya başlamışlardır. 1937 yılına kadar yalnız erkek beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bu kurum 1937 yılından

itibaren bayan beden eğitimi öğretmeni de yetiştirmeye başlamıştır. Bayan öğrencilerin derslerine girmesi için İstanbul Alman Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni Bayan Margarete Korge'de bölümün öğretim kadrosuna Bakanlıkça sözleşmeli olarak dahil edilmiştir. Bu sırada 1934-1935 öğretim yılında Enstitünün ilk mezunlarından Mehmet Arkan ve Cemal Alpman, Milli Eğitim Bakanlığı'nca seçilerek Almanya'ya Berlin Üniversitesi Beden Eğitimi Enstitüsü'ne üç yıllık tahsil için gönderilmişlerdir. Bir yıl sonra 1935-1936 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünün ikinci mezunlarından, Hasan Örengil, Cevdet Arun ve Mehmet Yaraman yine Almanya'ya Berlin Devlet Beden Eğitimi Akademisine üç yıllık yüksek öğretime Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümüne öğretmen yetiştirmek üzere gönderilmişlerdir (118).

Gazi Eğitim Enstitüsü'nde eğitim ve öğretim süresi ilk yıllarda üç yıl olmuştur. Fakat bu uygulama 1937 yılı ortalarında orta öğretimdeki beden eğitimi öğretmeni ihtiyacı nedeni ile, şubenin öğretim süresi iki yıla indirilerek değiştirilmiştir. Aynı yıl, üçüncü sınıfta bulunan öğrencilerde yıl yarısından sonra "2,5" yıllık mezun olarak beden eğitimi öğretmeni olmuşlardır (247).

Görüldüğü gibi TİCİ döneminde, bütün okullarda beden eğitimi ve spor dersinin yer alması ve hızla gelişmesi, bu alanda öğretmen ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Öğretmen ihtiyacını karşılamak için de Cumhuriyet hükümetinin maddî ve manevî desteğiyle yurt içinde ve yurt dışında beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çalışmaları yapılmıştır.

4.4.2. Okul Sporları

Galatasaray Lisesi ve askerî okullarda ders programlarına cimnastik derslerinin konulması sureti ile başlayan okul beden eğitimi çalışmaları, İzmir ve İstanbul'daki

mülkiye ve idadilerde de öğrencilere cinnastik yaptırılmasıyla Meşrutiyet yıllarında gittikçe gelişmiştir. Henüz 1911 yılında İstanbul Üniversitesinde kurulan Terbiye-i Bedeniye Kulübünde tenis, golf, kriket, yürüyüş, atlamalar (uzun - yüksek), disk, cirit, ok, nişan atmak, yüzme, eskrim, bisiklet ve kürek gibi spor faaliyetleri yapılmaktaydı. 1913 yılında kurulan Bakırköy Numune Mektebi Terbiye-i Bedeniye Kulübü, futbol, hokey, tenis, patinaj, beyzbol, voleybol, atletizm, cirit, okçuluk ve disk dallarında faaliyet göstermekteydi. Ayrıca öğretmen okulları için 1914 yılında Maarif Umumiye Nezareti tarafından hazırlanan müfredat programında, silah atma, atıcılık, atlamalar, esir almaca, hentbol, voleybol, disk atma, halat çekişmek, değişik yaya koşuları, hokey, tenis, yüzme, kürek, bisiklet, eskrim, futbol, nişan alma bulunmaktaydı (246).

Daha sonra TİCİ döneminde okul sporları gelişmesini yavaşlatmış ve okullarda spor branşları futbol, cinnastik, voleybol ile sınırlı kalmıştır. Çünkü, okul talebeleri okul dışı kulüplerde faaliyet gösterdiği için okul sporlarıyla haftada 1 saat olan beden eğitiminin dışında ilgilenmiyorlardı. Bu gelişmelerin ardından Maarif Vekilliği 1930 yılında bir talimatname yayınlayarak okul talebelerinin okul dışı kulüplerde faaliyet göstermelerini yasaklamasıyla okullarda kurulan "okul spor yurdu" sayesinde tekrar okul spor faaliyetleri genişlemeye ve gelişmeye başlamıştır.

Bu gelişmelerden sonra 1930 yıllarında hemen hemen her mektepte koşuculuk, yüksek - uzun atlama, güreş, voleybol, basketbol, futbol, bazı okullarda tenis, masa tenisi gibi spor branşlarında etkinlikler görülüyordu (241).

Bahsedilen spor branşlarının yanında, ayrıca, TİCİ öncesi kısa bir duraklama devrine giren izcilik, 1922 yılında Maarif Müdürü Saffet Beyin başkanlığında tekrar canlandırılmış ve böylece izcilik yeniden okullara girmiş ve gelişmiştir. 1935 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 2773 sayılı kanunla bir "Beden Eğitimi ve İzcilik Müdürlüğü" kurulmasıyla sonuçlanmıştır (32).

TİCİ'nin ilk kurulduğu yıllardan itibaren özellikle futbolda okullar arası lig maçları ile spor mecmualarının düzenlediği liseler arası kupa maçları yapılmaktaydı (169, 170). Bu dönemin en büyük okul beden eğitimi faaliyeti ise, 11 Mayıs 1928 tarihinde İstanbul'da yapılan cimnastik gösterileridir. Gösteriye muhtelif liselerden, öğretmen okullarından ve orta okullardan 1000 kız ve 2000 erkek öğrenci katılmıştır. Bu gösteriler her yıl Mayıs ayında yapılmaya başlanmış ve günümüzde her 19 Mayıs'ta kutlanan "Gençlik-Spor ve Ata'yı Anma Programı" nın temelini oluşturmuştur (172).

TİCİ döneminde okul spor faaliyetlerinde önde gelen okullar ve etkinlik alanları şöyledir:

Galatasaray Lisesi: Galatasaraylılar ilim sahasında olduğu gibi spor sahasında da büyük başarılar göstermişlerdir. Galatasaray Lisesi sporu tamamen benimsemiş bir okul görünümündeydi. Büyük sınıf talebeleri içinde sporun herhangi bir şubesiyle meşgul olmayan yok gibiydi. Okulda bilhassa, futbol, atletizm, voleybol, basketbol, tenis, beyzbol, izcilik, atıcılık gibi spor branşlarında faaliyetler yapılıyordu. Okulun en önem verdiği spor branşı da atletizm olmuştur (212).

Kandilli Kız Mektebi: Okul, spora ve beden terbiyesine en çok önem veren okullardan biriydi. 350 talebesi bulunan Kandilli Kız Mektebinin doktor raporuyla beden eğitimi dersine iştirak edemeyen dokuz öğrencisi dışında 341 öğrencisi beden eğitimi dersi ve spor faaliyetlerine iştirak etmekteydiler. Kızlar arasında en çok sevilen ve taammüm eden spor voleyboldu. Bedenî hareketlerde ve atletik çalışmalarda Kandilli Kız Mektebi çok başarılı olduğu için idman bayramlarında iyi neticeler alıyorlardı (240).

Vefa Orta Mektebi: Memleketin maarif sahasında uzun ve şerefli bir mazisi olan Vefa Orta Mektebi aynı zamanda spor faaliyetlerinde de canlı bir görünüm arzlemekteydi. Yetiştirdiği kıymetli ilim adamları kadar bir çok tanınmış sporcularda

kazandıran bu kıymetli müessese, Türk sporculuğunun hayat bulduğu ilk kaynaklardan birini teşkil etmiştir. Okulda, beş futbol, dört voleybol takımı, yirmiye yakın atlet ve sekiz bisikletçiden oluşan bisiklet takımı mevcuttu. Özellikle futbolda İstanbul'un en kuvvetli takımları arasında yer almaktaydılar (168).

Darüşşafaka: Bu okula dayanılarak kurulan eski Darüşşafaka Kulübü Türk sporunda önemli bir yer tutmuş ve yakın tarihin sporculuk hayatında en önemli rollerden birini almıştır. Okulun spor faaliyetleri arasında futbol, atletizm, voleybol, basketbol, cimnastik ve güreş ön planda tutulmaktaydı (60).

Feyziati Lisesi: Bu kurumda bir çok spor branşının yanında, izcilikte, okul spor faaliyeti olarak ön sıralarda yer almaktaydı. Futbol, hentbol, tenis, basketbol, yüzme ve atletizm gibi spor branşlarında faaliyet göstermişlerdir (186).

Askeri Liseler: Tevhidi Tedrisat Usûlü kabul edilmiş olduğu için diğer liseler gibi askeri liselerde de her sınıfta haftada bir saat beden eğitimi dersi verilmekteydi. Bu derslerde bedeni terbiye edecek, askerliğe ve askeri talimlere hazırlayacak şekilde İsveç-Alman beden terbiyesi sistemi, esas olarak kabul edilmiştir. Ders dışında da okulun içinde ve dışındaki sahalarda ve cimnastik salonunda öğrenciler sporla meşgul olmaktaydı (242). Bu okullarda spor branşları içinde en ön sırayı atletik sporlar almaktaydı. Aynı zamanda futbol, eskrim, gülle, disk, cirit, bisiklet, voleybol, denizcilik, boks gibi branşlarda da faaliyetler sürdürülüyordu (2).

4.5. TİCİ Döneminde Kulüpleşme ve Lig Çalışmaları

4.5.1. Kulüpleşme Çalışmaları

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra 1909 yılında Cemiyetler Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile kulüp kurmak kolaylaşmış ve bu sayede bir çok Türk kulübü kurulmuştur. Nitekim TİCİ de, bu kulüplerin biraraya gelmesiyle kurulmuştur.

Kulüpler 1923 yılında çıkan 387 sayılı yasa ile sıkı bir devlet denetimi altına alınmışlardır (192).

TİCİ öncesinde tek sporlu bir yapı içerisinde oluşan kulüpler TİCİ'nin 1923 yılındaki yeni yapılanmasıyla çok sporlu bir yapıya kavuşmuşlardır. Bu yapılanmayla kulüp çalışmaları devam etmiş ve ittifakın ilk kurulduğunda on dört olan kulüp sayısı, umumî merkezce 1935 yılında yapılan bir istatistiğe göre, ittifaka dahil 190 ve muhtelif şehirlerde henüz ittifaka girmemiş 211 kulüp olmak üzere 401'e çıkmıştır (117).

Ayrıca, 1934 yılında sadece atletizmde faaliyet göstermek amacıyla da bir atletizm kulübü kurulmuştur. Bu kulüp TİCİ döneminde kurulan tek sporlu ilk kulüptür (260).

TİCİ'nin kuruluşundan itibaren kulüpler çoğaldıkça mintakalar tesis olunmuş ve 1924'te İstanbul, Ankara, Adana, Antalya, Balıkesir, Bursa, Edirne, Eskişehir, İzmir, Kocaeli, Konya, Trabzon, Samsun; 1925 yılında Denizli, Uşak; 1926 yılında Giresun, 1927 yılında Bilecik, Mersin, Kütahya, Amasya (Bu dört mintakadan Bilecik, Mersin, Amasya sonradan lağv edilerek oraya ait olan kulüpler Eskişehir, Seyhan ve Samsun mintakalarına bağlanmıştır); 1928 yılında Diyarbakır; 1929 yılında Bandırma; 1930 yılında Isparta; 1931 yılında Manisa; 1932 yılında Çanakkale ve Aydın; 1933 yılında da Ordu, Afyon ve Muğla mintakaları kurulmuş ve bu mintakalara bağlı birçok kulüp faaliyet göstermiştir (226).

Kulüplerdeki çok sporlu yapılanmaya rağmen TİCİ döneminde de spor futbolla özdeşleşmişti. Bundan dolayı öncelleri gibi TİCİ döneminde de ilk yıllardan itibaren kulüp çekişmeleri yaşanmıştır.

Bu tartışmalardan biri ve sonuçta birlikte bölünmeye yol açan, futbol mevsiminin nasıl başlanacağı konusunda ortaya çıkmıştır. 1922 yılından itibaren İstanbul lig maçları TİCİ Geçici Futbol Encümeni tarafından yürütülmekteydi. Ancak, Lig

maçlarına katılmak isteyen kulüplerin çokluğu nedeniyle bazı kulüp idarecileri, lig maçlarının on bir Türk kulübü arasında yapılmasını öne sürerken, bir kısmı da kulüplerin iki kümeye ayrılmasını, bu suretle maçların zamanında bitirileceğini önermekteydiler. Bazı idareciler ise futbol encümeni toplantısına katılan delegelerin yetersiz olduğunu ileri sürerek ikinci bir seçimin yapılmasını istiyorlardı. Futbol encümeni, bu itirazı yapan üç kulübü (Türk Gücü, Kumkapı ve Beylerbeyi) dışarıda bırakmış ve sekiz takımlık bir fikstür hazırlayarak, lig maçlarını başlatmıştır. İşte bu bölünme daha sonra federasyon dışı kulüplerin oluşumuna ilk adım olmuştur (80).

Kulüp kuruluşlarının kolaylaşması nedeniyle TİCİ döneminde kulüp sayıları çoğalmış ve hatta bazı semtler bünyelerinde bir kulübü zor barındırabilecekken beş altı kulüp birden açmışlardır. Bu durum kulüplerin zayıf, hareketsiz ve güçsüz kalmasına neden olmuştur. Çünkü kulüplerin ayakta durabilmesi için gerekli maddiyatın bir kısmı ittifak, büyük bir kısmı da kulüplerin kurulduğu semt sakinleri tarafından karşılanmaktaydı (97). Bir semtte bir kaç kulübün olması, zaten az olan kuvveti bir kaç parçaya bölmekte ve ortada güçlü bir teşekkül görmek mümkün olmamaktaydı. Bu nedenle spor adamları ve spor mecmuaları kulüplere birleşme çağrılarını yapıyorlardı. Bu çağrılarda çok fakat küçük teşekkül yerine az ama kuvvetli kulüp oluşumuna gidilmesi vurgulanıyordu. Bu çağrılara ilk olarak İzmir kulüplerinden cevap gelmiş ve ikişer, üçer kulüp biraraya gelerek bir kulüp çatısı altında toplanmaya başlamışlardır (164).

Bir çok spor kulübünün başı bozukluk ve ülke çıkarları açısından vurdum duymazlık içinde olduğunu ileri süren bazı spor adamları kulüplerin lağv edilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Dönemin spor adamlarından M.M. Bekman'a göre: "Bazı fertleri kulüpçülük namı altında toplamak, onlara sistemsiz cemiyet ve inkılap gyesinden uzak bir oyun temayülü (spor demiyorum, çünkü spor değildir) vermek, ne bir cemiyet husûle

getirmek ne de cemiyetlik bir iş yapmak demektir. Daha sarıh bir ifadeyle söylemek lazım gelirse, denebilir ki, bugünkü spor kulüplerimizin spor tarzı zevk ve eğlence vasıtalığıdır" (49).

Bu fikirlere karşı olarak bazı spor adamları da spor kulüplerini lağv etmenin bir sporcunun sporun kaldırılmasını istemesinin, bir doktorun hastasıyla uğraşmamak için hastanın ortadan kaldırılmasını istemesi anlamına geldiğini (223), bunun için kulüpleri kapatmak yerine onları keyf ve hevesin tatmin edildiği yerler olmaktan kurtarıp spor faaliyetlerinin yanısıra haftanın muayyen akşamlarında içtimaî, fikrî, iktisadî vs. konular üzerinde konuşmaların yapıldığı, derslerin gösterildiği, millî fikirlere ağırlık verildiği, her an artan mütekabil ve bütün millete şamil bir muhabbetin uyandırıldığı, her akşam muhakkak surette beden hareketleri ve beden terbiyesi esasları üzerinde çalışmaların yapıldığı "millî bir mektep" haline getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (97).

4.5.2. Lig Çalışmaları

TİCİ öncesi spor kulüplerinin "birlik" haline gelerek yapmış oldukları lig faaliyetleri, TİCİ'nin kurulmasıyla beraber kulüplerin federatif bir yapı içine girmesiyle ve 1922 yılından itibaren spor branşlarının bağlı oldukları federasyonlar tarafından yapılmaya başlanmıştır.

TİCİ'nin 1924 yılında yaptığı ilk genel kongresi nedeniyle on beş bölgenin futbol, güreş, bisiklet ve atletizm birincileri Ankara'da bir araya gelerek ilk Türkiye birinciliklerini gerçekleştirmişlerdir. Böylece ilk kez değişik bölgelerde yaşayan sporcular bir araya gelerek birbirleriyle yarışma imkânı bulmuşlardır (271).

TİCİ kurulduktan sonra ilk resmî Türkiye birinciliğini Atletizm Federasyonu yapmıştır. Federasyon 1923 eylül ayının ilk haftasında İstanbul birinciliği ve Eylül ayının son haftasında da Türkiye birinciliği yapmıştır (136).

Kulüplerin ülke genelinde çoğalmasıyla federasyonun nizamnamesinde yer alan "Üç veya fazla spor kulübü olan vilayetlerde doğrudan doğruya umumi merkezle muhabereye selahiyettar mıntıklar tesis olunabilir" ifadesiyle mıntakalar çoğalmıştır. Bu mıntakaların kendi merkezinde her tür sporun fennî şartlar altında yapılmasını sağlamaları sayesinde mıntika birincilikleri oluşturulmuştur (226).

Lig çalışmaları 1932 yılında Milli Küme (Türkiye Birinciliği) oluşturulana kadar mıntika ligleri şeklinde yapılmaktaydı. En faal lig Türkiye'de ilk lig çalışmalarının başladığı İstanbul Ligi idi. Bu nedenle İstanbul Ligi Şampiyonu Türkiye Şampiyonu sayılmaktaydı. Bundan dolayı Futbol Federasyonu'da bütün ağırlığını İstanbul Ligi'ne vermekteydi.

1930'lu yıllara gelindiğinde İstanbul kulüpleri mali sıkıntı içine girmişler ve mali durumu iyi olanlar değişik lig çalışmaları teşebbüslerine girişmişlerdi. 1931-1932 mevisimi İstanbul lig maçları başlanacağı sırada kulüpler arasında maç hasılatı yüzünden anlaşmazlık çıkmıştır. Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş kulüpleri, bütçelerinin dolgunluğunu ileri sürerek lig ve şilt maçlarında kendilerinin maç yaptığı günler hiç bir kulübün maç yapmamasını ve o günler oynayan iki kulübün birinci, ikinci, üçüncü takımlarının maç yapmasını, çıkan hasılatın da iki kulüp arasında taksim edilmesini istiyorlardı. Eğer bu itilaf halledilmeyecek olursa bu üç kulüp bazı kulüpleri de aralarına alarak bir lig teşkil etme teşebbüslerine gireceklerdi. Bilhassa bu lige İtalyan Pera, Kurtuluş gibi azınlık kulüpleri iştirak edeceklerdi. Taksim stadyumu bu üç kulübün olduğu için diğer kulüplerin hangi sahada maç yapacakları meçhuldu (266).

Lig maçlarındaki hasılat probleminin çözümlenmesine rağmen Fenerbahçe stad açılışı yapacağı bahanesiyle ligden çekilmiş ve peşinden Galatasarayda hiç bir gerekçe göstermeden ligden çekildiğini açıklamıştır (216). Lig maçlarına iştirak etmeyen Fenerbahçe ve Galatasaray takımları daha sonra bir fikstür hazırlayarak ayrı bir "Pazar Ligi" oluşturmuşlardır (194). Bu ligin bütün maçları Taksim Stadi'nda oynanacağı için futbol lig maçlarına devam etmek zorlaşmıştır. Bundan dolayı da lig ve şilt maçlarının bu suretle sahasız kalması muhtemel olduğundan Pazar Ligi maçlarının cuma gününe alınması düşünülmekteydi (165). Sonraları İtalyan Pera ve Kurtuluş kulüplerinin izinleri geri alınarak Pazar Ligi'ne son verilmiştir (236).

Yine aynı yıl Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı İstanbul Federasyonu haricinde kalan ve resmen teşekkül eden kulüpler, Federasyon nezdinde federe edilmeleri için müşterek teşebbüste bulunmak üzere bir toplantı yapmışlar ve federe edilmeleri için Federasyon nezdinde müşterek hareket etme kararı almışlardır. Esasen bu zamana kadar bu kulüpler kendi aralarında maçlar yapmaktaydılar. Federasyonun bu kulüplerin isteklerini kabul etmemesi üzerine, Federasyon haricinde bulunan muhtelif semtlerdeki 12 kulüp "İstanbul İdman Birliği" adı ile bir birlik teşkil etmişlerdir. Birliğe dahil olan kulüpler birliğin birer şubesi mahiyetini almışlardır. Birliğin ayrıca muhtelif faaliyetlerini nezaret altında bulunduracak futbol, voleybol ve atletizm fen heyetleri bulunmakta, şubeler kendi aralarında maçlar yapmaktaydılar (83).

Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş kulüplerinin hasılat meselesi yüzünden mıntaka ile ihtilaf halinde oldukları ve ayrı lig oluşturma girişimlerinden sonra ortaya yeni bir teklif daha atılmıştır. Ortaya atılan teklife göre Türk Milli Küme Şampiyonası teşkil edilecek ve buna İstanbul'dan Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş; İzmir'den Altay, Karşıyaka, İzmirspor, Ankara'dan Muhafız Gücü, İmalatı Harbiye ve Gençlerbirliği takımları dahil olacaktır (134). Bu gelişmelerin ardından Futbol Federasyonu "Milli Küme" ve "Şehir Muhtelitleri" meselesi etrafında tetkikatını

bitirmiş ve bu hususta bazı esaslar tespit etmiştir. Türk futbol hayatında yeni bir değişiklik teşkil eden milli küme hakkında Futbol Federasyonu Başkanı Hamdi Emin Bey Anadolu Ajansı'na şu tebliği sunmuştur:

"Ankara, İzmir ve İstanbul arasında bir "Millî Küme" tesis olunacaktır. Bu kümeye şimdilik İzmir ve İstanbul'dan üçer ve Ankara'dan iki kulüp dahil olacaktır. Kümenin ileride tebeyyün edecek kuvvet muvazenesine göre tensîki ve münakale, iâşe ve ibate masraflarının karşılığı bulundukça tevsii selahiyeti federasyonca mahfuzdur. Geçen sene şampiyonasına nazaran İstanbul ve İzmir'in birinci, ikinci ve üçüncü gelen kulüpleri ile Ankara'nın birinci ve ikinci gelen kulüpleri bu kümeyi teşkil edeceklerdir. Millî küme müsabakalarının idarî, fennî ve malî hususları tesbit edilebilmek üzere İstanbul'da bir içtima yapılacaktır. Bu içtimaa mezkûr kulüpler tarafından selahiyetnameyi haiz murahhaslar iştirak ettirilecektir.

Futbol faaliyetinin mütekâsif olduğu İstanbul, İzmir ve Ankara mıntıklarının temsîli takımları arasında ayrıca müsabakalar tertip edilecektir. Bu müsabakaların da idarî, fennî ve malî şartları mezkûr mıntıklar futbol heyetince mıntika merkez heyetinden de selâhiyet almak şartı ile imza edecekleri mümessillerin iştiraki ile yapılacak içtimada tekarrür ettirilecektir. Kulüpler ve mıntıklar bu bapta şimdiden mütalaa dermeyan edebilirler. İçtima 4.12.1931 cuma günü saat 10'da Federasyon merkezinde yapılacaktır" (107).

Ayrıca Millî Küme Şampiyonası'nı tertiple uğraşan heyet, federasyon merkezinde toplanarak Millî Küme'de yapılacak maçlar hakkında şu kararları almıştır: "Müsabakalar puan usulü ile yapılacak ve her kulüp kendi mıntıklarında birer defa olmak üzere ikişer defa karşılaşacaktır. 45 müsabaka sekiz ay içinde intaç olunacaktır. Seyahat masrafları ve diğer zaruri sarfiyat maçın oynandığı mıntakaya ait olacaktır. Millî küme maçlarına iştirak eden her mıntika bu hususu tahtı temine alacaktır. Müsabakaların tatbikatı şu şekilde olacaktır; Mesela İstanbuldan Millî Kümeye dahil

iki kulüp İzmir'e gidecek ve İzmir'de dört kulüple iki cuma ve iki de pazar günü olmak üzere dörder maç yapacaklardır. Millî Kümeye mensup her kulüp azami 16 kişi ile seyahate çıkacaktır. İstanbul'dan İzmir'e gidecek bir katile için yol, iaşe ve ibate masrafları için 781 lira 60 kuruş, İstanbul'dan Ankara'ya 964 lira, İzmir'den Ankara'ya da 1160 lira 60 kuruş olarak tesbit edilmiştir. Çekilen kuraya nazaran İstanbul'dan ilk çarpışacak takımlar Fenerbahçe-Galatasaray, Vefa ile Beşiktaş'tır (181).

Daha sonra Millî Küme için hazırlıklar devam etmiş ve kısa bir zaman sonra bütün işlerin bitirilmesi ve grup müsabakalarının hazırlayıcı faaliyetine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Futbol Federasyonu Başkanı Hamdi Emin Bey bu hususta şu açıklamayı yapmıştır: "Mıntıkalarla temastayız. Aldığımız cevaplar Türkiye birinciliklerinin ekim ayı içinde icra ve intacı için hiç bir mani olmadığını tespit etmiştir. Ekim ayının sonunda da Türkiye Futbol birincisinin tayin etmiş bulunacağını kuvvetle tahmin ediyorum" (171).

Bu arada, Millî Küme maçlarında takımların mıntıkalara sık sık gidip gelmesiyle sporcuların yorulacağını ve ayrıca buna maddi imkan olmadığını ileri sürerek milli küme maçlarının yapılmamasını isteyenler de olmuştur.

Milli kümeyi istemeyenlere karşı H. Riedel Millî Kümenin gerekliliği hakkında "Top Dergisi"ndeki makalesinde şöyle demiştir:

"Ulusal küme niye lazım? Böyle bir teşkilat futbolumuzu bu günkü uyuşuk ve muttarid vaziyetlerden kurtarır; şehirler arasındaki spor rekabetini arttırır, o şehirleri temsil edecek takımlara daha fazla çalışma hızı verir; şehir takımları arasındaki karşılaşmalar daha fazla seyirci toplar; memleketin belli başlı şehirlerindeki futbol seviyesini aynı dereceye getirir; fazla seyircinin spor sahalarımıza gelmesi ile

kulüplerde menfaatler olur; birinci sınıf takımlardaki bütün futbolculara terakki etmek ve yükselmek fırsatı verilmiş olur" (200).

Nitekim Samsun ve İzmir'de başlayan grup birincilikleri maçları Türkiye şampiyonasının ilk adımı olarak kabul edilmiş ve 30 Eylül 1932 tarihinde de Türkiye Futbol Şampiyonası fiilen başlamıştır (257).

4.6. TİCİ Döneminde Sporcu, Antrenör ve Spor Tesislerinin Görünümü

4.6.1. Sporcu-Antrenör Durumu

Türk sporu gerçek kimliğini TİCİ'nin kurulması ve Cumhuriyetin ilanından sonra bulmuştur. TİCİ yeniden yapılandığı 1923 yılında ittifaka bağlı 14 kulüpte 827 olan sporcu sayısı, 1927 yılında 6380, 1933 yılında 10450, 1935 yılında 15582, 1938 yılında 27631 olmuştur (191).

1924 yılında Paris'te yapılacak olan Olimpiyat oyunlarına katılıma karar verilmesiyle, TİCİ tarafından yurt dışından güreş ve futbol antrenörü getirilmiştir. Türk futbolu Billy Hunter'in gelişiyle gerçek ve çağdaş futbolu tanıma ve bilinçli çalışmanın ne olduğunu anlama imkanı bulmuştur. Yine aynı yıl Paris Olimpiyat Oyunlarına katılacak Türk Millî Güreş Takımını hazırlamak üzere Macaristan'dan Raul Peter adında güreş antrenörü getirilmiştir. Antrenörün gelmesiyle Türk greko-romen güreşi büyük ilerleme kaydetmiş ve serbest güreş tamamen minder dışında bırakılmıştır (23).

Yine Paris Olimpiyat Oyunlarına hazırlanmaya başlandığı dönemde, YMCA için Beden Terbiyesi Müdürü olarak İstanbul'a gönderilen Mr. Tobin fahri olarak hizmet etmiştir. Daha sonra 1928 yılı Nisan ayının ilk haftasında İstanbul'a atletizm antrenörü olarak Aleski Abraham getirilmiştir. Abraham ülkemizde yedi yıl antrenör olarak çalışmıştır (163).

Türk Millî Futbol Takımını çalıştırmak üzere İngiltere'den 1931 yılında getirtilen Mr Peğnem bir yıl görev yapmış, 1932 yılında federasyonla kontratı bittiğinden, bir çok kulübün yüksek ücretli teklifine rağmen İngiltere'ye geri dönmüştür (176). Daha sonra yine Türkiye Futbol Federasyonu millî takıma beynelmilel maç yaptırmak ve millî futbolcuları çalıştırmak için İngiltere'den iyi bir antrenör getirtmeye karar vermiş (214), nitekim 1935 yılının Şubat ayında antrenör Charlie Slade İstanbul'a gelmiştir (174).

Ayrıca, Ankara'ya bir futbol bir de atletizm antrenörü getirilmesi için 1933 yılında Ankara mıntkasının Umumî Merkez ve Cumhuriyet Halk Fırkası umumî katibi Recep Beyin nezdinde yaptığı teşebbüsler kabul edilerek iki antrenörün getirilmesine karar verilmiştir. Tahsisat Ankara mıntkası emrine verilmiştir (13).

Atletizmde ikinci bir antrenörün getirilme isteği hakkında Atletizm Federasyonu Başkanı Burhan Bey "Türk Spor" dergisine şu beyanatı vermiştir:

"Elimizde şimdiye kadar yalnız bir antrenör vardı. Bu zatın muhtelif faaliyet sahalarına hep birden yetişmek mecburiyeti alınacak muvaffakiyet neticelerini zaafa uğratiyordu. İki antrenör mevcut işleri aralarında taksim etmek suretile daha faydalı olacaklardır. Federasyonumuzun faaliyet sahası çok geniştir. Eğer bu genişlik dahilindeki hareket bir üçüncü antrenör daha getirmemizi zaruri kılırsa bunun için tereddüt etmiyeceğiz. Memleket sporunun mütahassısa ihtiyacı kat'idir. Ve bu çok mühim mesele karşısında düşünmekle vakit geçirmeyeceğiz. Esasen bu bahis üzerinde tahsisat müşkülâtımız yoktur. Çünkü merkez-i umumî ile fikirlerimiz birdir" (82).

Federasyonlara bağlı olarak TİCİ döneminde şu yabancı antrenörler görev yapmışlardır: 1924 yılında bir güreş, bir futbol; 1927 yılında bir güreş, bir futbol, bir atletizm ve bir eskrim antrenörü; 1928 yılında bir güreş, bir futbol, bir eskrim, bir atletizm ve bir boks antrenörü; 1929 yılında bir güreş, bir futbol, bir eskrim ve bir

atletizm antrenörü, 1930 yılında bir güreş, bir futbol, bir eskrim ve bir atletizm antrenörü, 1931 yılında bir futbol, bir güreş, bir eskrim ve bir atletizm antrenörü; 1932 yılında bir güreş, bir futbol, bir eskrim iki atletizm ve bir denizcilik antrenörü, 1933 yılında bir güreş, bir futbol, bir eskrim, üç atletizm, bir denizcilik antrenörü (kulüplerin çalıştırdıkları antrenörler bu hesaba dahil değildir) (226).

Ayrıca, 1932 yılında Futbol Federasyonu yerli antrenör yetiştirmek maksadıyla İstanbul'da antrenör kursu açmak istemiş, ancak açılması istenen kursa sadece 3 kişi müracaat ettiğinden kurs açılmamıştır (251).

4.6.2. Saha - Stad ve Salon Durumu

Türkiye'de ilk kulüpleşmeyle birlikte kulüpler arası müsabakalar Kadıköy'de Papazın Çayırı ve Kuşdili Çayırında yapılmıştır. Bu sahaların dışında gençler futbol maçlarını düz ve boş arsalarda yapıyorlardı (271). Daha sonra 1909 yılında Türkiye'de ilk futbol stadı, İstanbul Şehremini Operatörü Cemil Topuzlu Paşa tarafından Kadıköy'de Papazın Çayırı adıyla anılan meşhur sahanın hemen yanında yaptırılmış ve İttihat Spor Kulübü'ne tahsis edilmiştir (24). Kulüpler uzun müddet maçlarını bu sahada yapmışlardır. Ancak bu sahanın yetersizliği anlaşılınca 1925 yılında Anadoluhisarı futbol sahası yapılmış ve şubat ayının on dokuzunda büyük bir törenle hizmete açılmıştır (271).

Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle maç yapılamaz hale gelen Kadıköy Stadının hemen ardından İstanbul'da Taksim Stadı açılmıştır. Diğer yandan İzmir'in çeşitli alanlarında futbol maçları savaş yıllarında yapılan Punta mevkiindeki Panonions sahasında (bugünkü Alsancak Stadı) yapılmaktaydı. Bu sahaları İstanbul ve İzmir'in bir çok semtlerinde bulunan kulüp sahalarının yapımı takip etmiştir (24).

Türkiye Cumhuriyetinin 1924 Paris Olimpiyatlarına katılma kararı almasıyla, İdman İttifakı Umumî Merkezi tarafından olimpiyatlara katılınması gereken tedbirleri almış ve 19-21 Mart 1923'de Olimpiyat oyunlarına katılacak sporcuların seçimini yapmak için Eskişehir'de bir stad yaptırılmıştır (246).

TİCİ'nin 3 Eylül 1927 tarihinde Ankara'da yapılan 4. Umumi Kongresine bir rapor sunan Genel Kurmay Başkanlığı sporun yaygınlaştırılması için, Türkiye genelinde stadlar yapılmasını ve bu stadların, spor sahası, kapalı bir soyunma ve giyinme yeri, kapalı bir cimmastikhanesi ve tribünü olması gerektiğini teklif etmiştir (250).

Bunun üzerine Dahiliye Vekaleti sporun en muhtaç olduğu saha meselesini kati ve kuvvetli bir şekilde halletmek için her şehirde bir spor stadıyla fennî şartlara sahip bir cimmastikhane vücuda getirilmesini içeren bir kanun hazırlandığını kongrede bildirmiştir (250). Nitekim, 1930 yılında çıkarılan Belediye yasasında, belediyelere çocuk bahçeleri, spor alanları yerel ihtiyaçlara uygun stadyumlar yapmak ve işletmek için yükümlülükler getirilmiştir (30).

6 Kasım 1931 tarihinde Fenerbahçe'nin Kadıköy'deki stadının resmi açılışı yapılmıştır. Bu stad memleketimizin ilk kulüp sahasıdır. Fenerbahçelilerin hiç bir yardım görmeden yaptıkları ve bu stad, Avrupa kulüp sahalарının aynısı görünümündeydi. Etrafi betonarme direklerle çevrilmiş ve zemini ızgaralarla döşenmiş olduğundan bu saha Taksim Stadında olduğu gibi bir göl manzarası almayacaktır (88). Aynı yıl içinde İstanbul Denizcilik Heyeti ile müşterek çalışma neticesinde, Şirketi Hayriye İdaresi tarafından Boğaz'da bir yüzme havuzu yaptırılmıştır. 50 metre uzunluğunda ve 25 metre genişliğindeki bu havuz, Büyükdere kıyısında, denize tahta kazıklar çakılıp üzerine ahşapla kaplanmak suretiyle inşa olunmuştu. Büyükdere yüzme havuzu, 17 Temmuz 1931 tarihinde yapılan parlak bir törenle hizmete açılmıştır (23). Bu arada hükümet de 1932 yılında yapılan TİCİ'nin 6. Kongresinde,

mintikalardan istenilen nakdi yardımın mali bütçenin darlığı nedeniyle yapılmasına imkan olmadığını, fakat saha yapmakta olan belediye ve özel idareleri tarafından yardım istenen mintikalara kısa zamanda fevkalade bir bütçe yardımı yapılacağını bildirmiştir. Ayrıca Hükümet, 6. Umumî Kongre'de "Ankara Şehir Stadı"nın imar planına dahil edildiğini açıklamıştır (251).

İstanbul mintikası icra vekilleri heyeti 1932 yılının Ağustos ayında yaptığı toplantıda Çırağan Sarayının yanındaki sahanın Beşiktaş Kulübü'ne, Millî Emlak'a ait, Kadıköy'deki Fenerbahçe stadının tasarruf hakkını, bedeli on senede ödenmek üzere Fenerbahçe Kulübü'ne verilmesini kararlaştırmıştır (137).

TİCİ Umumi Merkezi 1930'lu yıllara gelindiğinde mintikalarda spor sahası yaptırmaya büyük önem vermiştir. TİCİ Reisi Aziz Bey, bu hususta yabancı memleketlerden eserler getirtmiş, tetkikat yapmış ve bazı esaslar hazırlamıştır. Bu konu üzerinde bir de kitap hazırlatmıştır. Teşkilat emrinde bulunan bir mimar lüzum görülen mintikalarda inceleme yapmak üzere hazır bulunmaktaydı. Ayrıca 1932 yılının Ağustos ayında yaptığı toplantıda, mintikalarda sahalar meydana getirilmek üzere nakdi yardımlar kabul edilmiş ve her mintikaya bu hususda sarfedilmek üzere kendi ihtiyacını karşılayabilecek bir miktar para tahsis edildiğini açıklamıştır (171).

Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) Umumî Kâtibi Recep Bey TİCİ'nin altıncı kongresinde yaptığı konuşmada hükümetin saha-stad hakkındaki görüşlerini şöyle açıklamaktadır: "Bundan sonra en canlı ihtiyaçlar arasında stad ve saha davasına geliyoruz. Modern teşkilatlı herhangi bir devlet için stadyum lüzumunda herkes ittifak eder. Nasıl bankasız bir memleket olmazsa, stadsız bir spor tasavvurunda mümkün değildir. Mamafih herşeyi yeniden yapmak vaziyetinde bulunan bir devletin stadyum derecesinde ileri daha bir çok ihtiyaçları vardır. Şimdiye kadar bunun temin edilmemiş olması ihtiyacın takdir edilmemesinden değil, nihayet hergün hepimizi tazyik eden ehemmiyetli ihtiyaçların bir sıraya dizilmiş olmasındandır. Artık firkamızca

stadyum meselesi su ve et gibi bir ihtiyaç halinde görülmektedir. İhtimalki evvelâ Ankara'dan başlanarak sıralı ve zamanlı bir çalışma ile bu ihtiyacın temini başlıca bir iş olacaktır. Sahalar için memleket uzun zamandan beri ihtiyaç duymaktadır. Memleket sahalaşmamıştır, bu bir hakikattir. Ve bu ihtiyacın acılığını hepberaber duyuyoruz. Bunun için saha işlerini de programlamak istiyoruz. Sahalara mahalli emekler sarfeden vilâyetlere bu sene ancak kendi vasıtalarını kuvvetlendirecek miktarlarda yardımlarda bulunacağız" (251).

TİCİ Reisi Aziz Bey tarafından 1932 yılında Hollanda Milli Olimpiyat Komitesi Asbaşkanı P.W. Scharroo ve ünlü mimar Jan Wils tarafından yazılmış olan "Cimnastik, Oyun ve Spor Binaları İnşa ve Tesisi İçin Rehber" adlı kitap Türkiye'ye getirilerek tercüme ettirilmiştir. Bu eser, 1933 yılında TBMM matbaasında basılmış ve TİCİ tarafından yayımlanmıştır. Kitap, Türkiye Cumhuriyetinin ve TİCİ'nin spor tesisleri konusundaki ilk önemli adımını teşkil etmektedir (25).

TİCİ Reisi Aziz Bey bu kitabın içeriğini ve spor tesislerinin Türkiye açısından önemini belirtmek üzere, yayınlanan kitabın girişine yazdığı açıklamada: "Bu kitap, ... köylere varıncaya kadar memleketimizin her tarafında meydana getirilmelerine çok büyük ihtiyaç hissedilen oyun ve spor sahalarının iyi şartlar altında tesisi işinde spor kulüplerine, köy, nahiye, belediye ve vilayet mahalli idarelerine, mektep müdürlerine faydalı rehber olacağı ümidi ile Türkçeye çevrilmiş ve neşredilmiştir. Bu münasebetle hasseten nahiye müdürlerinden, belediye reislerinden ve muhterem vali ve kaymakamlardan dileğimiz şudur: Köy ve şehir halkının nüfus miktarına göre tesisi lazım gelen oyun ve spor yerlerini gösteren bir köy ve şehir planı yaptırmak; beşer senelik programlar altında bu yerleri tedricen tesis etmek; bu yerlerin idamesi için mahalli bütçelerden muntazam yardımlar temin etmek. Bu faydalı hizmeti yapan vatandaşlarımız hiç şüphe yok sokaklarda oynayan ve kahvelerde barınan

çocukları ve gençleri sıhhat ve ahlak için çok fena bir muhitten kurtarmış, memlekete ve Türk ırkına çok değerli ve unutulmaz bir iyilik yapmış olacaktır" (217).

1933 yılı verilerine göre mıntikalarda bulunan spor sahalarının adı şöyledir:

Ankara mıntıkası	:	1	adet (Askeri idare altında)
Antalya	" :	4	" (1. si merkezde, diğerleri Elmalı, Burdur ve Fethiye'de)
Bandırma	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Çukurova	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Diyarbakır	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Eskişehir	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Isparta	" :	1	" (mıntıkaya ait)
İstanbul	" :	2	" (kulüp ve şahsa ait)
İzmir	" :	2	" (mıntıkaya ait)
Kocaeli	" :	2	" (1. si İzmit diğeri Adapazarı'nda)
Konya	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Manisa	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Samsun	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Trabzon	" :	1	" (mıntıkaya ait)
Uşak	" :	1	" (mıntıkaya ait) (251)

Cumhuriyet hükümetinin bu tesis politikasının sonucu olarak yurdun dört bir yanında çeşitli spor tesisleri inşa olunurken 1934 yıllarının başında yapımına başlanan o dönemde dünyanın en güzel stadlarından biri olan Ankara 19 Mayıs stadyumu ve hipodrumu, 17 Aralık 1936 tarihinde büyük bir törenle açılmıştır. Açılış töreninde Başbakan İnönü'nün mecliste yaptığı konuşmasındaki "Türkiye'yi idare edenler stadyumu en kıymetli mektep gibi her yerde kurmaya çalışacaklardır. Türkiye'nin istikbalini idare edecek olan genç nesil açık havada, açık meydanlarda yetişecektir" sözleride Türk sporunda tesis sorununun ne denli büyük bir önemle ele alındığını göstermektedir (25).

Ayrıca kış sporları için de 1933 yılında Uludağ'a heyetler gönderilmiş ve bu heyetlerin olumlu raporları sonucunda Uludağ'a kayak pisti yapımına başlanmış (261),

1934 yılında da yapımı bitmiş ve faaliyete açılmıştır. Daha sonra 1935 yılında Ankara'da Dikmen tepeleri ve Elmadağ'ında da kayak pisti yapılmıştır (16).

TİCİ döneminde spor adamları gazete ve dergilerde spor sahalarının önemini belirten yazılar yazmışlardır. Meselâ, TİCİ'nin ilk kurulduğu yıllardan itibaren Türk sporuna büyük hizmet vermiş olan A. Fetgeri, "Memleket sporunun istenildiği derecede terakki ve inkişaf etmemesinin birinci sebebi sahasızlıktır. Herkes bilir ve takdir ederki, mektep olmadıkça tahsilin yükselmesi mümkün olmadığı gibi, spor sahaları olmadıkça da sporun terakki ve inkişafına imkan yoktur. Çünkü, sporun tatbikat mektepleri spor sahalarıdır" (90) diyerek sporun yükselmesi için birinci şartın saha olduğunu belirtmiştir. Ülke sporunun ilerlemesi ve yükselmesi amacıyla çıkan ve bu amaçlara uygun faaliyet gösteren "Türk Spor" dergisi de, "Evet hastahane yapalım fakat bir tek stad yapmayalım mı? ... Biz diyoruz ki hasta olmayalım. Hasta olmamak için göğsümüzü, azamızı, kafamızı sağlaştıralım. Bunun için bir tek stad yapalım. Evet, hastahanedен evvel stad lazım" (235) şeklinde açıklamasıyla stadların insanları hastalıklardan koruduğuna işaret etmiştir.

Türkiye'ye modern anlamda cimnastiğin Osmanlı Döneminde (1868) okul beden eğitimi çalışması olarak girmesi ve modern cimnastiğin bir salon sporu olmasından dolayı, Türkiye'de spor salonları inşa edilmeye başlanmıştır. Nitekim o yıllarda Fransa'dan gelen Galatasaray Lisesi beden eğitimi öğretmeni Monsieur Curel, okulda görev aldığı iki yıl içerisinde okul binasının bir salonunu spor salonu haline getirmiştir. Galatasaray Lisesinin bir sonraki eğitim döneminde okulun beden eğitimi olarak görev yapan Stangalli, gelişinden kısa bir süre sonra, 1880 yılında Maarif Nazırı Münif Paşanın yardımıyla Beyoğlu'nda Hacıpaşalı Pasajında özel spor salonu açmış ve burada cimnastiğin okul dışına yayılmasına yardımcı olmuştur. Daha sonra Stangalli'nin en gözde öğrencisi olan Faik Bey (Üstünidman) Galatasaray Lisesine öğretmen olarak

atanmıştır. Faik Bey, okuldaki çalışmalarının yanısıra Beyoğlu'nda özel olarak bir cimnastik salonu açmıştır (271).

Okul beden eğitimi çalışması olan cimnastik sayesinde okullarda daha sonra spor salonları açılmaya başlanmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın ardından İstiklal Mücadelesi veren Türkiye, Cumhuriyetle beraber Türk gençliğinin istikbalini sporda gördüğü için salon sporlarına ilgi artmıştır. Bu ilgi karşısında 1920'li yılların başında ABD kontrollü salon sporları ağırlıklı YMCA (Genç Erkekler Hristiyanlar Birliği) kurulmuştur. Bu kuruluş ilk olarak Beyoğlu'nda Tepebaşı'nda bir ahşapspor salonu yaptırmıştır (23). Bu salon ilgiyi daha da arttırmış ve salon sporlarına yönelmeler hızlanmıştır. 1923 yılında da "Spor Alemi" dergisinin katkılarıyla Taksim Stadının içinde bir boks ve güreş salonu daha açılmıştır (53).

1930'lu yıllara gelindiğinde TİCİ, salon sporlarının üzerinde daha da titizlikle durarak bölgelere salon yaptırmaları için bütçesinden ödenekler ayırmaya bu konuda hükümetten destek almaya başlamıştır. 1932 yılının Eylül ayında yapılan toplantıda İstanbul mıntıkası emrine, açık ve kapalı sahalar tesisine kullanılmak üzere 2000 lira gönderilmiştir. Mıntika heyeti bu paranın bir kısmını güreş salonu yapılması için Vefa - Kumkapı kulübüne, 500 lirasını da Beyoğlu'nda mıntika güreş salonu yapılması için ayırmıştır (109).

TİCİ'nin son dönemlerine gelindiğinde bir çok kulüp kendi spor salonlarını yapmışlardı. Ayrıca 1933 yılında Ankara Evkaf sineması salonu spor salonuna çevrilerek Ankara mıntikasının emrine verilmiş (14) ve aynı yıl Ankara'da yapılmakta olan polis okuluna bir de ilave olarak eskrim salonu yapılmıştır (252).

4.7. TİCİ - TMOK İlişkisi

4.7.1. Osmanlıdan Cumhuriyete Geçişte OMOC

II. Meşrutiyetin ilanıyla birlikte Türkiye'de cemiyet kurulması serbest olunca Selim Sırrı Bey derhal "Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti"ni kurmuş ve durumu modern olimpiyat oyunlarının kurucusu Baron Pierre de Coubertin'e bildirmiştir. Maddi güçlükler içinde kurulan Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti ilk kez Uluslararası Olimpiyat Komitesinin (CIO) 15 Aralık 1909 tarihinde yapılan toplantısında Selim Sırrı Bey tarafından temsil edilmiştir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 23-28 Mayıs 1911 günleri arasında Budapeşte'de yapılan toplantıda Türkiye'yi resmen üyeliğe kabul etmiştir. Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti kurulduğundan sonra OMOC resmi başlıklı yazıyla ilk kez 1912 Stockholm Olimpiyat oyunlarına katılmıştır (26).

1916 yılında Berlin'de yapılması düşünülen Olimpiyat oyunları I. Dünya Savaşı nedeniyle yapılamamıştır. Savaştan sonra Türkiye büyük savaşın diğer mağlupları olan Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'la birlikte Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğinden çıkarılmış ve 1920 yılında Anvers'te yapılan olimpiyat oyunlarına davet edilmemiştir. Daha sonra 1921 yılında Baron de Coubertin Selim Sırrı Bey'e kendi imzasını taşıyan bir mektup yazarak OMOC'un tekrar Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğine alındığını bildirmiştir (106).

Mektubun içeriği şöyledir: "Aziz Meslektaşım, Beynelminel Olimpiyat Komitesi son içtimanda meclisimizde, sizin yeniden Türkiye murahhası olarak yerinizi almanıza karar verdi ve bu kararı size tebliğ (bildirmek) için beni memur etti. Durum sizi bir müddet bizden ayırmıştı. Halbuki, hepimiz sizin şahsınıza karşı pek dostane bir hatıra beslemekte devam ettik. Hissiyatı hürmetkâranemin kabulünü rica ederim" (187).

Mektupta aynı zamanda Türkiye 1924 Paris Olimpiyat'ına davet edilmekteydi. Bu durum karşısında iştirakimizi temin edecek bir federasyonumuz olmadığından ilk

önce bu teşkilatın kurulması gerekiyordu. Bu durum derhal ilgililer tarafından öne alınarak Temmuz 1922 sonunda "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" ile birlikte Atletizm, Futbol ve Güreş Federasyonları da kurularak hemen uluslararası federasyonlara üye olmak için başvurulmuştur. İstanbul işgal altında bulunduğundan Ankara Hükümeti ve Selim Sırrı Tarcan'ın girişimleriyle, 1924 Paris Olimpiyatına katılmak için (Milli Olimpiyat Cemiyeti Yerine Kain) Cihan Müsabakalarına Hazırlanma Cemiyeti Haziran 1922 tarihinde kurmuştur (187).

Ancak, ulusal komite görevi yapan Cihan Müsabakalarını Hazırlanma Cemiyeti (CMHC) ile Türk sporunun tek yetkilisi olan TİCİ'nin uzlaşması, Türkiye sporunun her aşamasında olduğu gibi kişisel nedenler yüzünden çok zor görünmekteydi. Meselâ, TİCİ'nin ilk görev bölümünü yaptığı 14 temmuz 1922 tarihli toplantısında, "sporun beden eğitimine tepkisi" olarak açıklanabilecek bir biçimde, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (UOK) Türkiye temsilcisi Selim Sırrı Tarcan'a çok düşük oy çıkmış, o'da işlerinin çokluğu gerekçesiyle TİCİ üyeliğinden çekilmiştir. 1924 Paris Olimpiyatları'na katılmaya büyük önem veren Ankara, Türkiye sporunun kim tarafından yönetilip temsil edileceği konusunda tercihini TİCİ'den yana belirlemiş, hazırlık ve katılma ödeneklerini de onun emrine vermiştir.

Ankara Hükümetinin bu konudaki tavrını belirlemesi üzerine CMHC'den TİCİ başkanı Ali Sami Yen'e giden Selim Sırrı imzalı bir mektupla (30.8.1922), TİCİ başkanı CMHC'ye üye yazılmıştır. İcra Vekilleri Heyeti'nin 170 ve 173 sayılı kararnamelelerinin yayınlanmasından hemen sonra da CMHC adına S.S. Tarcan, TİCİ adına Ali Sami Yen ve Burhan Felek biraraya gelerek "Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti" (TMOC) adıyla 1924 yılında tüzel kişilik kazanacak olan örgütün nizamnamesini hazırlamaya başlamışlardır (106).

29 Ekim 1923 yılında Osmanlı Devleti yerini ulusal kurtuluş savaşının galibi genç "Türkiye Cumhuriyeti"ne bırakıp tarih sahnesinden çekilirken CMHC ile TİCİ

yöneticilerinin biraraya gelerek yeni nizamnamesini hazırladıkları Milli Olimpiyat Cemiyetinin başına özellikle "Türkiye" ibaresi konmuş ve adı da "Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti" olarak ilan edilmiştir. Çünkü Uluslararası Olimpiyat Komitesi (CIO), temsilcilerini devlet nezdinde kabul etmekteydi. Bu suretle 1922 yılında nizamnamesinin hazırlandığı, 1924'te de kuruluşun gerçekleştiği Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti, 1926 yılına kadar tüzüğündeki esaslara göre yönetilmiştir (187).

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK), yürürlükteki dernekler hukuku hükümlerine göre ve tüzel kişi olarak Başvekil İsmet Paşanın fahrî başkanlığında, Beynelmilel Olimpiyat Cemiyeti Türkiye Murahhası Selim Sırrı Beyin başkanı, Hasip Bey, Ali Sami Bey, Burhanettin Bey, Taip Servet Bey, Refik İsmail Bey, Sudi Bey, Yusuf Ziya Bey ve Menemelizade Muvaffak beylerin Heyet-i İdaresi altında kurulmuş ve 02.10.1926 tarihinde başkan seçimi konusunda yeniden örgütlenmeye gitmiş bir cemiyettir. TMOK, Beynelmilel Olimpiyat Komitesi'nde ve beynelminel olimpiyat müsabakalarında Türkiye'nin temsilini temin, beynelminel olimpiyat müsabakalarına iştirak sebep ve şartlarını yerine getirmek amacıyla kurulmuştur. Kuruluş amacı maksadıyla beynelmilel kurallara uygun olarak, beynelmilel olimpiyat komitesi ile daimi münasebette bulunmak; Türk sporunun yetkili kurumuyla (TİCİ) beynelmilel olimpiyat komitesi arasında tek temas vasıtası ve yetki sahibi olmak; olimpiyatlara ilgili her türlü mesele ve karardan TİCİ merkezini haberdar etmek ve beynelminel olimpiyat kongrelerine delege seçmek ve göndermek, görevlerinin başlıcaları arasındadır.

Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin örgüt yapısı sadece merkez örgütü olarak kurulmuştur. Çünkü, ana nizamnamenin 12. maddesiyle "Olimpiyatlara hazırlamak ve iştirak etmek gibi benzer idman faaliyetlerini istilzam eden hususat tamamen Türkiye İdman Teşkilat-ı Merkeziyesine ait" olduğundan TMOC, merkezi İstanbul'da

olmak üzere ve taşra örgütü bulunmaksızın kurulmuştur. Merkez örgütü, Başkan, Heyet-i İdare, Heyet-i Umumî tarafından meydana gelmektedir (105).

4.7.2. Cihan Müsabakalarına Hazırlanma Cemiyeti

Birinci Dünya Savaşı yenilgisi olarak Uluslararası Olimpiyat Komitesi' (CIO) nden çıkartılan Türkiye, İstanbul'un 1919 yılında işgal edilmesinden sonra başlayan kurtuluş savaşından sonra Atatürk'ün öncülüğüyle bir ulus devlet olarak yeniden kurulup bağımsız ülkeler arasında yer almasıyla 1921 yılında yeniden Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğine çağrılmıştır. Bu çağrının üzerine Türklüğün şerefini ve ahlâkını halâ muhafaza ettiğini göstermek için 1924 Paris Olimpiyatı'na katılma ihtiyacının duyulduğu belirtilmekteydi. Fakat bu katılımı sağlayacak bir federasyon olmadığından ilk önce bu federasyonların kurulması gerekmekteydi.

Bu konuda Selim Sırrı Tarcan 22 Temmuz 1922 tarihinde "Terbiye ve Oyun" dergisinde "Federasyonların kurulmasına bir an evvel teşebbüs edelim ve iştirak edeceğimiz sporlardaki beynelmilel federasyonlara kendi federasyonlarımızı tescil ettirelim." şeklinde bir çağrı yapmıştır. Bu durum derhal ilgililer tarafından ele alınmış ve atletizm, futbol ve güreş federasyonları için uluslararası federasyonlara başvurulmuştur. Bu arada 1924 Paris Olimpiyatı'na katılmak için bir Milli Olimpiyat Cemiyetinin kurulması gerekiyordu. Osmanlı devletinin başkenti olan İstanbul'un işgal altında olması Osmanlı devletinin sonu anlamına gelmekteydi. Bundan dolayı da kurulacak olan Milli Olimpiyat Cemiyetinin başına Osmanlı ibaresi konulması CIO kurallarına göre mümkün değildi. Çünkü CIO'nun muhatab olarak devleti kabul etmekteydi. Bunun üzerine CIO Türkiye temsilcisi Selim Sırrı Tarcan'ın Ankara hükümeti ile görüşerek onlarında desteğini almasıyla (Osmanlı Milli Olimpiyat

Cemiyeti Yerine Kâin) Cihan Müsabakalarına Hazırlanma Cemiyeti ziraat müdürü Hasip Bey başkanlığında kurulmuştur (187).

Kuruluş amaçları ise; beden terbiyesinin bilhassa spor kısmının memlekette makul ve makbul şeklinde yayılmasını ve tanınmasını temin etmek, oyun meydanları yapmak için ilgililer nezdinde teşebbüste bulunmak, gençleri zümre halinde ve usulü dahilinde çalışmaya teşvik etmek, her sene son baharda beynelmînel olimpiyatlara hazırlama müsabakaları tertip edip bu konuda rapor tanzim ve kupalar tevzi etmek, amatörlük vasfına sahip şampiyonlar meydana getirmektir. Görevleri; beden terbiyesi ve sporun memlekette yayılması ve tanınması için çalışmak, bu maksada uygun, fikren ve kalemin yardım edenleri bünyesine almak, olimpiyatlarla ilgili hususları organlarında müzakere ve münakaşa etmek, 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na Türk sporcularının iştirakini temin ve bu müsabakalara sporcularımızın iyi hazırlanabilmeleri için her yıl müsabaka tertip etmektir (187).

Milli Olimpiyat Cemiyeti yerine Kain Cihan Müsabakalarına Hazırlama Cemiyeti'nin Merkez Örgütü hamî, fahrî ve faal reislerle dört heyetten ve Beynelmîlel Olimpiyat Komitesi Murahhası'nda olan umumi katipden meydana gelmektedir. Ayrıca bu örgütün Nizamnamesi Esasi'sinin birinci maddesinde "faaliyetin bütün Türkiye'ye şamil olması" ve bu nizamnameye dayanılarak çıkarılan talimatnamenin dördüncü maddesinde de Heyet-i Umumiye üyesi olarak vilayetlerden ve Elviye-i Müstakalelerden murahhas gönderilmesi ön görülmesiyle, bu kuruluşun bir başka örgütlenmesine girmek istediği anlaşılmaktadır. Ancak bu düşüncenin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda elde bilgi ve belge mevcut değildir (105).

4.7.3. TİCİ - TMOC Birlikteliği

TİCİ-TMOK birleşme eğilimleri 1923 döneminde, o tarihe kadar Selim Sırrı Tarcan'la bütünleşmiş ve etkisiz kalmış olimpiyat akımının yaklaşan 1924 Paris Olimpiyat Oyunlarının bir bakıma zorunlu kıldığı dayanışma olmuştur. Hükümetten 1924 olimpiyat için para yardımının TİCİ ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi temsilcisi Ali Sami Yen'in ortak imzasıyla hükümete gönderilmesi, dışarıda kalmış Beşiktaş ve İttihat spor kulüplerinin TİCİ'ye girebilmeleri için Selim Sırrı Tarcan'ın arabuluculuk yapması, Cihan Müsabakalarına Hazırlanma Cemiyeti'nin, Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti olarak yeniden örgütlenmesine esas olan nizamnamenin TMOC adına Tarcan, TİCİ adına da Ali Sami Yen ve Burhan Felek'çe birlikte hazırlanması bu birlikteliğe atılmış ilk yönelmenin önemli belirtileridir.

1924 yılında yeniden oluşturulan TMOK'un nizamnamesi, üç hiyerarşik basamaklıdır. Seçimlik, sorumlu ve değiştirilebilir olmayan ilk basamakta, yani örgüt hiyerarşisinin doruğunda, TMOC'u yasalara karşı temsil eden ve yönetim kurulunun başkanı olarak tüm yönetsel işleri denetleyen TMOC başkanı yer almaktadır. Bu ilginç ve ilk bakışta antidemokratik düzenlemenin dayanağı Uluslararası Olimpiyat Komitesi Türkiye temsilcisinin, yani Selim Sırrı Tarcan'ın aynı zamanda TMOC başkanı olmasını da öngören 6. maddedir. Aynı maddeye göre, yönetim kurulunun geri kalan seçimlik sekiz üyeliği için kongreye yalnızca TMOK başkanı aday önerebilmekte ve böylece UOK örneğinden bilinen kişileşmiş, merkezci ve ömürlük otorite yapısı, otoriteliği çok aşan boyutlarıyla, Türkiye özelinde de tekrarlanmaktadır. Ancak, sisteme bazı dengeleyici düzenlemelerde getirilmiştir. Bunlardan biri ulusal olimpiyat komitesinin ana görevleri olan "Türkiye'yi temsilen olimpiyatlara hazırlamak ve iştirak etmek" gibi sporla ilişkili konulardaki tüm yetkinin TİCİ'ye bikanılması otoriter yapıya bir dengeleyici düzenlemedir. İkincisi de, heyeti idareyi temsil edecek diğer sekiz kişinin en az dördünün TİCİ arasından olmasıdır. Hiyerarşinin son basamağında

yer alan Heyet-i Umumi (Kongre), TMOC başkanının göstereceği adaylar arasından dört yılda bir yönetim kurulu üyelerinin seçmesidir.

İşte yapısını böylece gördüğümüz TMOC, 2 Ekim 1926 tarihinde çalışmalarını bitiren TİCİ Üçüncü Umumi Kongresi'nde alınan bir kararla nizamnamesinin 6. maddesini değiştirmiş ve Heyet-i İdare'nin TİCİ başkanlığında Uluslararası Olimpiyat Komitesi Türkiye Temsilcileriyle, TİCİ Heyet-i Müttehide başkanlarından oluşmasını sağlayarak ulusal spor yönetimi olan TİCİ ile bütünleşmiştir (105).

TİCİ'nin 1926 yılındaki üçüncü kongresinde aldığı TİCİ-TMOK bütünleşmesi kararı şöyledir: "TİCİ, Ankara'da toplanan ve 2.10.1926 tarihinde sona eren Üçüncü Umumî Kongresinde TMOC nizamnamesinin bazı maddelerini değiştirmiş ve başkanlık, beynelmînel olimpiyat cemiyeti Türkiye murahhasından alınarak, TİCİ'nin seçimle işbaşına gelen başkanına verilmiştir. Beynelmîlel cemiyetin Türkiye murahhası, tabii âzâ olarak heyet-i idarede yer alacaktır. Heyetin diğer âzâları, seçimle işbaşına gelen federasyon başkanlarıdır" (105).

Bu durum 1936 yılına yani TİCİ'nin Türk Spor Kurumuna dönüşmesine kadar sürmüştü ve 1939 yılında kabul edilen "Beden Terbiyesi Kanunu" ile Başkanlık, Genel Müdüre, üyelikler de merkez yönetim kuruluna verilmiştir. Bu duruma itiraz eden Uluslararası Olimpiyat Komitesi, bu statü değiştirilmediği takdirde Türkiye'nin olimpiyat oyunlarına alınmayacağını bildirmesi üzerine yeniden Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi kurularak yöneticiler tüzüğe göre seçilmeye başlanmıştır (187).

4.8. TİCİ Dönemi Olimpiyatlara Katılım

4.8.1. 1924 Paris Olimpiyatı

Birinci Dünya Savaşı nedeniyle Türkiye'nin savaşın diğer mağlupları Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'la birlikte CİO'dan çıkarılmasından sonra 1921

yılında, Baron de Courbertin Selim Sırrı'ya bir mektup yazarak OMOC'un tekrar CIO'ya üyeliğinin kabul edildiğini bildirmekte ve ayrıca Türkiye'yi 1924 Paris Olimpiyatlarına davet etmekteydi. Bunun üzerine henüz bir yaşını doldurmamış olan Türkiye Cumhuriyeti, Paris'te yapılacak 1924 olimpiyat oyunlarına kalabalık bir sporcu grubuyla katılmayı kararlaştırmıştır. Paris'te; atletizm, bisiklet, eskrim, futbol, güreş ve halter dallarında temsil edilecekti. Sporcuları dünyanın en büyük spor şölenine hazırlayabilmek için Amerika'dan atletizm antrenörü, İngiltere'den futbol ve Macaristan'dan da güreş antrenörleri getirilmiştir. Peş peşe savaşlardan yeni çıkmış ülkesini işgalcilerden Kurtuluş Savaşı vererek temizlemiş ve yıkılmış Osmanlı Devleti'nin enkazı üzerine Türkiye Cumhuriyeti'ni yeni kurmuş bir devlet için bu uğurda büyük maddi özveriler gerekiyordu. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve Cumhurbaşkanı Atatürk'ün başkanlığında toplanan Heyet-i Vekile (Bakanlar Kurulu) bu konuda önemli bir karar almıştır (188).

Hükümetin 16 Ocak 1924 tarihli 171 sayılı "Olimpiyatlara İştirakimiz İçin Hükümetin Tahsisat İtası"na dair Heyet-i Vekile kararında; "Türk gençleri arasındaki spor müesseselerinin Avrupa sporlarıyla sıkı münasebette bulunmaları ve spor faaliyetlerinin fennî esasta tevfiken tanzimi hususunda Avrupa mütehassıslarından istifade edilmesi zaruridir. 1924 Mayısında Paris'te küşadı mukarrer olimpiyat müsabakalarına TİCİ'de davet olunmuştur. Bu müsabakalara iştirak etmekte Türkiye için menafi vardır. Memleketimizde sporculuğun terraki ve tamim etmesi herhalde bu gibi beynelminel müsabakalara iştirake mütevaffıktır. Binaenaleyh Türk gençlerini beynelminel müsabakalara iştirak ettirebilecek surette talim ve izhar etmek üzere icap eden mütehassısların Avrupa'dan celbi ve mezkur olimpiyat müsabakalarına Türk idmancılarında iştiraki esbabının temini için müstacilen sarfına lüzum görünen on yedi bin liranın masarifi gayri melzuhe tertibinden Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Merkezi Umumisine verilmesi takarrur etmiştir" (210) şeklinde belirtilmiştir.

Bu kararın altında Başvekil ve Hariciye Vekili İsmet (İnönü), Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım (Özalp), Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Refik (Saydam), Maliye Vekili Abdülhalik (Renda), Dahiliye Vekili Ferit Bey, Şer'iyeye Vekili M. Fevzi, Nafia Vekili Hasan Hüsnü, Adliye Vekili Seyyid, Mubadele ve İmar İskan Vekili Mustafa Necati, Maarif Vekili İsmail Safa ve Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal imzaları yer almaktaydı. Devletin içinde bulunduğu büyük ekonomik sıkıntıya rağmen hükümet daha sonra Türk sporcularının Paris Olimpiyat Oyunlarına katılabilmeleri için bütçeye ayrıca 50 bin lira daha koymuştur (188).

Türkiye Cumhuriyeti ilk kez resmen 1924 yılında Paris Olimpiyat Oyunları'nda 41 sporcu, 3 antrenör, 8 yönetici ve 1 hakemden oluşan 53 kişilik bir kafiyle temsil edilmiştir (26).

4.8.2. 1928 Amsterdam Olimpiyatı

Amsterdam'da yapılan 1928 Olimpiyat Oyunları Türk sporu ve Türk olimpizm tarihi bakımından büyük önem ve değer taşımaktadır. Çünkü, henüz beş yaşını bile doldurmamış olan Türkiye Cumhuriyeti'nin sporcuları, Amsterdam'da güçlü rakipler arasında gerçekten başarılı sınavlar vermişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti, 1928 Amsterdam'da atletizm, bisiklet, eskrim, futbol, güreş ve halter dallarında temsil edilmiştir. Türk sporcuları Amsterdam'da Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ilk kez Yunanlı sporcularla güreş minderi ve eskrim podyumunda karşı karşıya gelmişlerdir. Güreşte Tayyar Yalaz, eskrimde de Muhiddin Okyavuz, Yunanlı rakiplerini su götürmez yenilgilere uğratmışlardır. Bu iki Türk sporcusunun Türk ordusunun iki yiğit subayı olmaları kazandıkları bu galibiyetler milletin gözünde ve gönlünde çok daha büyük ölçüde değerli olmuştur.

Amsterdam'da en parlak başarının 67 kilo gürleşçimiz Tayyar Yalaz elde etmiştir. Yaptığı beş gürleş müsabakasının dördünü kazanan gürleşçimiz dördüncü olmuştur. Selim Arıkan'ın gürleş minderlerinde elde ettiği altıncılığa, Nuri Boytorun ile Mehmet Çoban iki yedincilik eklemiştirlerdir. Halterde ise, Gülleci Cemal (Erçman), aldığı sekizincilik ile Olimpiyat Şerefe Kütüğü'ne adı yazılan beşinci Türk sporcusu olmuştur. Futbolcularımızın Mısır karşısında aldıkları 7-1 yenilgi ise, 1928 Amsterdam'da alınan en acı sonuç olmuştur. Milli Futbol Takımının Olimpiyat öncesinde hazırlık amacıyla iki ayrı katile halinde Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde üst üste maçlar yapmaları, yalnız futbolcuları yormakla kalmamış, birlikte hazırlık ve antrenman maçı yapmamak da takımın uyumunu önemli ölçüde etkilemiştir. Bu da takımın Mısır karşısında uğradığı ağır yenilginin en önemli nedeni olarak gösterilmiştir.

1928 Amsterdam Olimpiyat Oyunlarının en ilginç olaylarından biri; 800 metre seçmelerinde İngiliz atlet Löwe'ün atletimiz Ömer Besim Koşalay'ın ayağına basması sonucunda İngiliz atletin çivili ayakkabıları atletimizin ayağında yara açmış ve Ömer Besim, bu yaraların kabuklarını bir kibrit kutusu içinde ömür boyu saklamıştır. Bu olay Ömer Besim'e bir olimpiyat madalyası kadar onur vermiştir. Beş Türk sporcumuzun katıldıkları yarışmalarda bir dördüncülük, bir altıncılık, iki yedincilik ve bir sekizincilik olarak adlarını olimpiyat şeref defterine yazdırmaları yeni kurulan cumhuriyetimiz için çok önemli bir olay olmuştur (188).

4.8.3. 1932 Los Angeles Olimpiyatı

1932 yılında yapılacak 10. Modern Olimpiyat Oyunları'nın organizasyonunu Amerika Birleşik Devletleri üstlenmiştir. Organize edecek kent ise "Melek Şehri" diye tanınan Los Angeles idi. Türk sporu dört yıl önceki Amsterdam Olimpiyat Oyunları'ndan 1932'ye kadar büyük gelişmeler kaydetmiştir. Türk sporcuları bu

Olimpiyat'ta bir varlık gösterebilirlerdi. Ancak, son derece masraflı olduğu için tamamen özerk bir kuruluş olan Türk sporunu yöneten Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ile, bu konuda en büyük otorite olan Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, bu masrafi karşılayabilecek parasal güce sahip değildiler. Henüz dokuz yaşındaki Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümeti de ülke çapında girişilen büyük yatırımlar nedeniyle bu büyük gideri karşılayamamıştır. Bu nedenlerle Türkiye sporcularını 1932 Los Angeles Olimpiyat Oyunları'na gönderememiştir (188).

TİCİ Umumî Merkezi, "1932 Los Angeles Olimpiyat Oyunları'na Türk sporcularının gidememesini şöyle açıklamaktadır: "1932 Los Angeles Olimpiyatlar münasebeti ile Amerika'da inikat edecek beynelmilel kongreye de bittabi iştirak edemeyeceğiz. Atletizm federasyonumuz 1932 olimpiyatının 4 x 100 bayrak ve yüksek atlama müsabakalarına ve şayanı dikkat inkişaf gösteren bir atıcımızla gülle atma müsabakasına iştirak fikrinde idi. Çünkü milli bayrak takımımızın derecesi Avrupa'da bir çok milletlerin derecesinden iyi olduğu gibi İzmir ve İstanbul'daki iki yüksek atlayıcımızın vardığı irtifalarda beynelminel bir kıymet arzetmekte idi. Ancak mali sebeplerle Amerikan Olimpiyatlarına iştirak edemeyişimiz fikrimizin tatbikine mani olmuştur" (251).

Fakat yine de Türkiye'den o günlerin genç spor meraklısı daha sonraki yılların ünlü bir spor adamı olan Savaş Hazencioğlu Olimpiyat Oyunlarını izlemek üzere özel olarak Los Angeles'e gönderilmiştir. Hazencioğlu, izlenimlerini Türkiye'ye Cumhuriyet gazetesine yolladığı mektuplarla bildirmiştir (188).

4.9. TİCİ Kongreleri

4.9.1. Birinci Genel Kongre (1924)

1924 Paris Olimpiyat Oyunları'ndan sonra İdman İttifakı Umumî Merkezi memleket içinde teşkilat kurmaya çalışmıştır. Bu maksatla vilayetlerdeki spor kulüpleri ile temaslara girişilmiş ve üç kulübü bulunan vilayetlerde birer İdman İttifakı Mıntıkası teşkil edilmiştir.

Bu gelişmelerden sonra TİCİ, birinci kongresini Ankara'da 5-12 Eylül 1924 tarihleri arasında Türk Ocağı'nda yapmıştır. Kongreye Adana üç, Ankara onbir, Antalya dört, Bursa altı, Canik (Samsun) iki, Edirne onbir, Eskişehir dört, İstanbul kırküç, İzmir dokuz, Karesi (Balıkesir) altı, Kocaeli beş, Konya altı ve Trabzon mıntıkları ve kulüpleri delegeleri iştirak etmişlerdir. Ayrıca ordu kara birliklerini ve donanmayı temsil eden Harbiye ve Bahriye mıntıkları delegeleri de kongrede hazır bulunmuşlardır. Böylece kongreye 13 bölgeden 161 delege iştirak etmiştir. İlk umumi kongrede atletizm, güreş, futbol, ve bisiklet federasyonları temsil edilmiştir. Kongrenin birinci günü TİCİ reisi Ali Sami Bey tarafından açılış konuşması yapıldıktan sonra divan başkanlığına Ankara mıntıkası delegesi Maarif Vekili M. Necati Bey, ikinci başkanlığa Taib Servet Bey ve Emin Ali Bey, katipliklere Feridun Salim Bey, Seyfettin ve Kamil Bey'ler seçilmişlerdir (56).

Kongrenin toplandığı günlerde Ebedî Şef Gazi Mustafa Kemal Atatürk İdman İttifakının Hamî başkanlığını, milli şef İsmet İnönü de fahrî başkanlığını kabul etmişlerdir. Daha sonra kongrede başkanlığa Ali Sami Yen, ikinci başkanlığa Taib Servet Bey, umumi katipliğe Nasih Bey, üyeliklere İsmail Hakkı, Tahir Kevkep, Ali Faik ve Mahmut Şeref Bey'ler seçilmişlerdir. Ayrıca, Atletizm Federasyonu başkanlığına Unvan Bey, Eskrim Federasyonuna Ömer Lütfi Bey, Boks Federasyonuna Kemal Ragıp Bey, Bisiklet Federasyonuna Muvaffak Bey, Tenis

Federasyonuna Mustafa Server Bey, Denizcilik Federasyonuna Ferit Bey, Futbol Federasyonuna Yusuf Ziya (Öniş), Güreş Federasyonuna Burhanettin Bey, Halter Federasyonuna Ahmet Fetgeri ve Hokey Federasyonuna da Taip Servet Bey seçilmişlerdir (56).

13 mıntıka ve 161 delegenin bulunduğu kongrede nizamnamede bazı değişiklikler yapılarak ana nizamname şeklini almıştır. Kongreye yedi madde halinde spor sahaları, kulüp binaları, sporcuların seyahatları, belediyelerin sporla alakadar ve yardımları gibi konuları içeren dilek ve temennilerde bulunulmuştur. Kongrenin son gününde ise; Mıntıka ve merkez umumîde lüzumu kadar memur istihdam edilmesi ve merkez umumînin Ankara'ya nakline; Futbol, Atletizm ve Güreş Federasyonlarının İstanbul'da kalmasına; Halter ve Boks Federasyonlarının kurulmasına; Tenis Federasyonunun İzmir'de; Denizcilik ve Hokey Federasyonunun İstanbul'da; Binicilik, Eskrim, Nişancılık (Atıcılık) Federasyonunun hükümet erkânı ile görüşüldükten sonra Harbiye bölgesinde kurulmasına; Federasyonların 1928 olimpiyat oyunlarının hazırlıklarına şimdiden başlamalarına; 1925 yılında yapılan ikinci kongrede çalışmalarla ilgili rapor vermelerine ve Milli Olimpiyat Cemiyeti ile teşviki mesaiye; Federasyonların idari yetkilerine ait nizamnameye özel maddeler ilave edilerek bunların nizamname encümenine havalesine; Maraş ve Urfa'da bir bölge kurulmasına veya en yakın bölgeye katılmalarına ve her sene Türkiye birincilik müsabakalarının değişik yerlerde yapılmasına karar verilmiştir (246).

4.9.2. İkinci Genel Kongre (1925)

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının ikinci genel kongresi 18 Eylül 1925 tarihinde Ankara'da belediye salonunda yapılmıştır. Kongre, Başvekil İsmet Paşanın açış konuşmasıyla çalışmalarına başlamıştır.

İsmet Paşa konuşmasında; "Memleketimizde spor teşebbüsü henüz sizin idare etmekte olduğunuz son şekliyle birkaç senelik teşebbüs olmakla beraber az zamanda kat ettiğimiz mesafeler bu işi hususî teşebbüslerin hevesleri için vücuda getirdikleri ve mesul oldukları bir teşkilat haricine çıkarmış, memleketin hayat-ı umumiyesinde bütün mücadelâtında onu bir mevki sahibi etmiştir. ... Bir defa memleketin her kısmında aile velileri tarafından, bütün hususi ve umumi devlet teşkilatı tarafından, spora karşı ciddi bir alaka gösterildiğini ve her gün artmakta olduğunu emniyetle zikretmek isterim. ... Yiğitler arasında tesanüd kadar ve bunların kendi yaptıkları usullere riayet kadar bu büyük teşkilata merbutiyet kadar, memleketin istikbalini parlak gösterecek bir kuvvet yoktur" (246) diyerek TİCİ'nin Türk sporculuğunun yükselmesi ve ilerlemesindeki önemini belirtmiştir.

Kongrede daha sonra ordu mensuplarının spor yapmasını sağlamak amacıyla ordu spor teşkilatı kurulmuş ve atıcılık, eskrim ve binicilik orduspor teşkilatına bağlanmıştır. Ordu Spor Teşkilatı Kararnamesi okunarak kongre divan seçimine gidilmiştir. Kongre Divan Başkanlığına Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey, ikinci başkanlığa Fethi Tahsin Bey, katipliğe de Kenan Bey, Saim Turgut Bey, Feridun Dündar Bey ve Hami Bey seçilmişlerdir.

Divan başkanlığı oluşturulduktan sonra hamî başkanlığı Gazi Mustafa Kemal Paşa ve fahrî başkanlığı da İsmet Paşa kabul etmiş ve TİCİ Umumi Merkezi ve Federasyon Başkanlıkları seçimleri sonucunda, TİCİ başkanlığına Ali Sami (Yen) Bey, ikinci başkanlığa Taib Servet Bey, üyeliklere de Ferit Faik Bey, Ekrem Bey, Hamit Arslan Bey, İsmail Hakkı Bey ve Kenan Bey seçilmişlerdir. Federasyon başkanlığı seçimlerinde ise, Atletizm Federasyonu başkanlığına Unvan Bey, Atıcılık Federasyonu başkanlığına Albay Cemal Bey, Eskrim Federasyonu başkanlığına Binbaşı Behçet Bey, Boks Federasyonu başkanlığına Eşref Şefik Bey, Bisiklet Federasyonu başkanlığına Ahmet Muvaffak Bey, Tenis Federasyonu başkanlığına

Mustafa Server Bey, Denizcilik Federasyonu başkanlığına İstanbul Bahriye komutanı Celal Bey, Futbol Federasyonu başkanlığına Yusuf Ziya (Öniş) Bey, Güreş Federasyonu başkanlığına Ahmet (Fetgeri) Bey, Hokey Federasyonu başkanlığına Tahir Yahya Bey, ve Binicilik Federasyonu başkanlığına da Behçet Bey seçilmişlerdir (246).

TİCİ ikinci genel kongresinde, mıntıka kongrelerinde iki senelik kulüplerin dörder, iki faaliyet senesi dolmamış kulüplerin ikişer delege ile temsil edilmeleri; federasyonlarla mıntıka heyetlerinin bağış toplamaya yetkili oldukları; Türkiye birinciliklerinin bir arada olmayıp spor mevsimine göre yapılması ve mıntıka merkez heyetlerinin verecekleri ceza kararlarına itirazların 15 gün içinde görüşülüp karara bağlanması (eskiden bir aydı) kabul edilmiştir (105).

4.9.3. Üçüncü Genel Kongre (1926)

TİCİ üçüncü genel kongresi Ankara'da 28 Eylül - 1 Ekim tarihleri arasında yapılmıştır. Kongrenin divan başkanlığına Maarif Vekili Mustafa Necati Bey, ikinci başkanlığa İsmail Hakkı ve Muvaffak Bey'ler, katipliğe Cemal Fars, Niyazi, Mahi ve Celal Bey'ler, TİCİ başkanlığına Ali Sami Bey, Umumî kâtip Kenan Bey, üyeliklere ise de Mahmud, Hüsnü ve Rafet Bey'ler seçilmişlerdir.

Kongrenin açış konuşmasını yapan İsmet Paşa, TİCİ yöneticileri ve kongre üyelerine, mıntıkaların ve federasyonların şikayetlerinin yersiz olduğunu, herşeyin hükümetten beklenmemesi gerektiğini, hükümetin spora maddi-manevi desteğini verdiğini, hükümetin spor teşkilatına verdiği önem ve saygı derecesini kendilerinde gösterdiği zaman daha iyi neticeler elde edileceğini, çünkü gençliğin Türk milletinin istikbali olduğunu bunun için çalışmalarda ciddi ve disiplinli olunması gerektiğini belirtmiştir (249).

İsmet Paşa'nın açış konuşmasından sonra Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın beyanatı okunmuştur. Gazi Paşa beyanatında; kongre üyelerinin şikayet ettikleri ve üzüntü duydukları konularda haklı olduklarını, fakat sporun geldiği bu aşamadan kendisinin umutlu olduğunu, çünkü spor hayatında memleketçe, milletçe, hükümetçe başlanılmış ciddi, şuurlu çalışma tarihinin yeni olduğunu, bilhassa bütün dünya milletlerinin bu hususta harcadıkları büyük gayret ve uzun zaman dikkate alınırsa memleketimizde bu önemli işin yapılmaya başlandığından bugüne kadar geçen zamanın çok olmadığını, buna rağmen elde edilen neticelerin asla kötü olmadığını, bunun için inanarak ve azimle çok çalışılması gerektiğini dünyada spor hayatının spor aleminin çok mühim olduğunu bu kadar mühim olan spor hayatının Türk milleti için daha da mühim olduğunu çünkü Türk sporunun bir ırk meselesi ve ırkın ıslahı olduğunu belirtmiştir (249).

TİCİ başkanı Ali Sami (Yen) Bey de konuşmasında; "Hiçbir müşkil karşısında kanaati sarsılmamış olan İsmet Paşa Hazretleri'nin genç idmancılarımızın kabiliyetleri hakkındaki itimatlarının sarsılmamış olduğu muhakkaktır. Hamî fahrimiz bu emellerini bize kuvvetle duyurduklarından ve mütehasıs bıraktıklarından emin olmalıdırlar. ... Gayemiz azmimizin takviyesidir. Mevcudiyeti milliyenin, herşeyden evvel ırkın kuvvetine tahammül kabiliyeti ve hayatiyesine bağlı olduğunu biliyoruz. Fakat aynı zamanda idman sahaları ve cimnastikhaneleri vücuda getirmek için teşkilatımız daha epey bir müddet bu vazifeyi ifaya kâfi paraya malik olamaz. Burada hükümet teşkilatına irticadan başka yoktur. Kongremiz bu ihtiyacı açıkça görmeli ve hissettirmelidir. İhtiyacımız, ihsas hususundaki vazifemizi daha kuvvetle yapmaya mecburuz. Bazı misaller arzedeyim; eğer ırkımızın takviyesi birçok mühim işlerin önüne geçiyorsa İstanbul şehri emaneti Sarayburnu ve Yıldız gazinolarından yani yalnız zevk ihtiyaçlarını takviye edecek müesseselerden önce Türk gencinin hayatını alakadar eder müesseseleri vücuda getirmesi icap etmez midir? ... Unutmamalıyız ki

spor sahası idmancılığın mektebidir" (249) diyerek hükümet yöneticilerine serzenişte bulunmuş ve TİCİ'ye gösterecekleri ilginin TİCİ adına veya Türk sporu adına yaptıracakları spor sahası ile belli olacağını işaret ederek Türk sporunun geleceğinin spor sahalarına bağlı olduğunu belirtmiştir.

Federasyon başkanlarının seçimi yapıldıktan sonra spor sözcüklerinin yenilenmesi dışında, Beynelmilel Futbol Federasyonu Nizamnamesine uygun olarak Futbol Federasyonu'nun profesyonel futbolculuğu incelemesi, mevcut temyiz divanı organının yetki alanının belirlenmesi, Beynelmilel Olimpiyat Cemiyeti ile münasebet temin etmek ve cihan müsabakalarında Türk idmancılığının hüsn-ü temsili için Merkez Heyetinin görevlendirilmesi (TMOC'un TİCİ merkez yönetimine bağlanması), bütün sporcuların yıllık sağlık muayenelerinden geçirilmesi yönünde nizamname değişikliğine gidilmiştir (249).

4.9.4. Dördüncü Genel Kongre (1927)

TİCİ Dördüncü Genel Kongresi 3 Eylül 1927 Cumartesi günü Ankara'da Halk Fırkası merkezi toplantı salonunda saat 14⁰⁵'te başlamış ve 9 Eylül 1927 Cuma günü sona ermiştir.

İlk konuşmayı başvekil İsmet Paşa adına Maarif vekili M. Necati Bey yapmıştır. Necati Bey, yaptığı konuşmasında; spor faaliyetlerinin federasyon suretiyle teşekkülünü ve bir program dahilinde faaliyet yapılmasını arzu ettiklerini, sporun memleketin hayati mesele olduğunu, Türk sporculuğunun diğer yıllara nazaran çok ilerleme gösterdiğini ve bu kongrenin eğitim, ordu, bahriye ve spor teşkilatlarıyla meşgul olacağı için diğer kongrelerden daha büyük önem arzettiğini belirtmiştir (250). Necati Bey'in ardından TİCİ başkanı Ali Sami Bey de yaptığı konuşmasında; beden terbiyesi öğretmenleri yetiştirerek sporculuktaki varlığımızın ilmi cephesinin adım

adım yükseldiğini, ordumuzun Beden Terbiyesi ve Spor Mektebi tesis etmek üzere olduğunu, hükümetin sporu canlandırmak için elinden geleni yaptığını, sporumuzu en muhtaç olduğu saha meselesini çözmek için her şehirde bir spor stadyyla fenni özelliklere sahip bir cinnastikhane meydana getirilmesi için İçişleri Bakanlığı tarafından kanun hazırlandığını açıklamıştır (250).

Kongrede, ülkede sporun gelişmesi amacıyla (özellikle spor tesisi açısından) gereken tedbirleri ihtiva eden Genel Kurmay Başkanlığı'nın Başvekil'e sunduğu teklif okunduktan sonra federasyon heyetleri seçimi yapılmıştır. Federasyon Başkanlığı seçiminde Atletizme Burhanettin Bey; Atıcılığa Albay İbrahim Rahmi Bey; Eskrime Fuad Bey; Boksa Eşref Şefik Bey; Biniciliğe Sami Sabit Paşa; Bisiklete Muvaffak Bey; Tenise Server Bey; Denizciliğe Albay Mehmet Ali Bey; Futbola Muvaffak Bey; Güreşe Ahmet Fetgeri Bey ve Hokeye Taib Servet Bey'ler seçilmişlerdir.

TİCİ'nin dördüncü umûmî kongresindeki nizamname değişikliğiyle, umûmî kongrelerin bir yerine iki yılda bir toplanması, mahallî ve millî şampiyonlarla, heyet reislerinin müsabakaları ücretsiz izlemeleri hükme bağlanmıştır. Ayrıca, TİCİ merkezi umumîsi tarafından sporcuların grup halinde sülüs (1/3 ücret) ücretle seyahat edebilmeleri için hükümetten kanun çıkartması talebinde bulunulmuştur (250).

4.9.5. Beşinci Genel Kongre (1931)

TİCİ'nin dördüncü kongresinden dört yıl sonra yapılan beşinci umumi kongre 2 Ocak 1931 Cuma günü Ankara'da Halk Fırkasının toplantı salonunda Maarif Vekili Esat Bey tarafından açılmıştır. Kongrede bütün teşkilat delegeleri, Ordu Spor Teşkilatı namına Talim Terbiye Dairesi Başkanı Galip Paşa ve arkadaşları, Maarif vekili namına orta Tedrisat Umum Müdürü Cevat ve Neşriyat Müdürü Faik Reşit Bey'ler hazır bulunmuşlardır.

Kongre açıldıktan sonra, Umumi Merkez Başkanı Ali Sami Yen kürsüye gelerek, spor teşkilatının bugünkü vaziyeti ve düşündükleri hakkında beyanatta bulunmuş ve kongre divanı riyasetinin seçimini teklif etmiştir. Seçim sonucunda Başkanlığa Samsun delegesi Ali Rıza Bey, Başkan vekilliğine Galip Paşa ve Mahmut Ağabey, katipliklere Ankara bölgesinden Turgut, Kocaeli bölgesinden Ratip ve Ordu spor teşkilatından Tayyar Bey'ler seçilmişlerdir. Kongrede ikinci günde ise umumî merkezin geçen senelere ait mesai raporu okunduktan sonra bazı delegeler söz almışlardır. Ankara delegesi Naşit Hakkı Bey rapor ve spor teşkilatımızın bugünkü durumu hakkında söz söylemiş ve teşkilata yeni bir şekil verilmesi lüzumuna işaret etmiştir. Müteakiben muhtelif mıntıkalara mensup delgeler söz alarak umumi merkezin idaresizliğini, mıntıkalarla alakasızlığını şiddetle tenkit etmişlerdir. Kongrede ayrıca okul talebesinin spor kulüplerine girmemesi hakkındaki kararın reddedilmesi için Maarif Vekaleti nezdinde teşebbüsde bulunulması teklif edilmiş ve teklif heyeti umumiye tarafından kabul edilmiştir (58).

TİCİ'nin Beşinci Umumî Kongresinde nizamname değişikliği ve alınan kararlar şunlardır: Gerek genel merkez, gerek bölge kongrelerinde idari ve fenni vazifeler başında bulunanların söz sahibi olup rey sahibi olmamaları; Genel kongreye bilumum müttefik kulüplerden birer delege gelmesi ve bunların harcırahının mensup oldukları kulübe, iaşe ve ev giderlerinin de genel merkeze ait olması; Federasyon üyesinin beşten üç'e indirilmesi; Federasyon mali işleri ve hesabının genel merkezce tutulması; Beynelmilel, beynetteşkilat ve Olimpiyat müsabakalarının programlarının ve izinlerinin genel merkezce verilmesi; Genel merkezin uygun görmediği icraat ve kararlara müdahale ederek bunları bilâistisna fesh ve tashih edilmesi; Müntehip üye sayısının yediden altıya indirilmesi; Genel Kurmay, Maarif, Sağlık ve Harici Vekilliklerinden genel merkeze oy hakkı olmayan birer delge gönderilmesi ve bunların müşavir üye olarak alınması; Hokey, Boks, ve Tenis federasyonları iptal edilerek bu sporların

şimdilik tatbik edilmekte oldukları bölge idman heyetlerine bırakılması; futbol, güreş, atletizm, denizcilik ve eskrimin birer federasyon olarak muhafaza edilmesi; Binicilik, atıcılık, uçuculuk, kızakçılık ve dalgıçlık gibi ordu sporları için, ordu sporları federasyonu namı altında bir federasyon kurulması ve sporcuların, spor turnelerinde gazete muhabirliği yapmamaları kararlaştırılmıştır (231).

Ayrıca kongrede yapılan genel merkez heyeti ve federasyon başkanlığı seçiminde Genel Merkez Heyeti Başkanlığına Ali Rana Bey, İkinci Başkanlığa Aziz Bey, üyeliklere Müştak, Mahmut, Saffet, Hüsnü ve Naili Beyler, hesap müfettişliklerine de Nusret ve Mümtaz Bey'ler seçilmişlerdir. Federasyon başkanlığı seçimlerinde ise Futbol Federasyonu Başkanlığına Hamdi Emin, Atletizm Federasyonu Başkanlığına Burhan, Güreş Federasyonu Başkanlığına Ahmet Fetgeri, Denizcilik Federasyonu Başkanlığına Mehmet Ali ve Eskrim Federasyonu Başkanlığına da Suat Bey'ler seçilmişlerdir (231).

4.9.6. Altıncı Genel Kongre (1932)

TİCİ'nin altıncı genel kongresi 20 Haziran 1932'de Ankara'da Halkevi'nde yapılmıştır. Kongre kararı ansızın verildiğinden kongreye ancak 80 delege katılmıştır.

Merkezi umumî, bu toplantısında İstanbul mıntakası ile Futbol Federasyonu arasındaki ihtilafı da incelemiş, kongrede bulunan müfettişlerin raporunu, Futbol Federasyonu başkanının izahatını ve İstanbul mıntakası merkez heyeti reisi Orhan Beyin konuya ilişkin raporunu dinlemiştir. Meselenin incelenip karar verildiği son toplantıda, kendisiyle alakalı olduğu için hakem durumunda bulunmasının uygun olmayacağından Futbol Federasyonu Başkanı Hamdi Beye toplantıdan çıkması rica edilmiş, o da bunun üzerine salondan çıkmıştır. Merkezi umumî, neticede oynanan maçın Macar B Milli takımıyla bizim Milli takım arasında yapılmış bir beynelmilel

müسابaka olduğuna, Futbol Federasyonunun mıntaka merkez heyetlerinin üstünde bulunduğu için İstanbul mıntakasının bu tarzı hareketiyle hatalı bulunduğuna ve federasyonun ceza kararı uygulamaya yetkili olduğuna karar vermiş; fakat kendisinin müdahale hakkı olduğundan ceza kararını kaldırmıştır (10).

Altıncı genel kongre, ekseriyetle çok gürültülü olmuş fakat o nisbette iş çıkaramamıştır. Kongrenin spor namına temin ettiği yegâne kazanç Kütahya milletvekili ve Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) genel sekreteri Recep Bey'in veciz nutku olmuştur.

Recep Bey nutkunda; partinin spor işleriyle ve sporculukla fevkalâde alakadar olduğunu, spora maddi-manevi her türlü desteği verdiğini, sporculuğun esaslı bir şekilde tanzim ve teşkilinin zaruri olduğunu, hükümetin spora bu sene önceki senelerden daha fazla para tahsis ettiğini, profesyonelliğe karşı olduklarını ve bunun için her türlü girişmeleri reddettiklerini, Türkiye birinciliklerini önümüzdeki sene yapacaklarını, kulüplerin, sporcuları kendi menfaatleri için değil millet için yetiştirmesi gerektiğini belirtmiştir (251).

Bu kongrede şayanı dikkat görülen iki karardan biri, Futbol Federasyonu'nun İzmir'e nakli için yapılan teşebbüstür. Fakat bu fikir itibar görmemiştir. İkincisi ise nizamnamenin değiştirilmesi etrafındaki tekliftir. Bu da Mahmut beyin 54 imzalı önergesiyle reddedilmiştir. Mahmut Bey bu önergesinde "Nizamname sel önünden kütük kaçırılır gibi değiştirilemez" demiştir.. Bu suretle nizamnamede herhangi bir değişik yapılmamıştır (183).

Bu kongrede federasyon seçimleride bir hayli tartışmalı geçmiştir. Eski federasyon başkanları ve erkanından hiç biri vazife kabul etmek istememiş, bütün ısrarlara rağmen şiddetle reddetmişlerdir. Fakat neticede gene onlar seçilerek adeta emri vakı karşısında bırakılmışlardır. Futbol Federasyonu seçiminde en önemli

olaylardan biri de Şeref ve Hamdi Beyler gibi şimdiye kadar ayrı ayrı partilerde çalışmış kişilerin aynı heyette görev almaları olmuştur (183).

TİCİ'nin altıncı genel kongresi çok münakaşalı geçmesinden ve hiçbir nizamname değişikliği yapılamamasından dolayı bir çok spor adamı bu kongreyi eleştirmiştir.

Futbol Federasyonu Başkanı Hamdi Emin Bey "Türk Spor" dergisine verdiği beyanatta kongreyi şöyle eleştirmiştir: "Futbol Federasyonunun başına yeniden getirildiğim için müteessir olduğumu yazabilirsiniz. Bu sözüme bana itimat eden arkadaşlarıma karşı bir nezaketsizlik telâkki etmeyin. Çünkü bu fikrimi Ankara'da da saklamadım. Altıncı umumî kongre kelimenin tam manasile hedefine varmamıştır. Bir çok faidesiz şeyler içinde Recep Beyefendinin bize gayemizi veciz bir surette gösteren irşat edici nutkundan başka zikredilecek hiç bir şeye tesadüf etmedim. Recep Beyefendi şimdiye kadar çok defa gayri muayyen addedilen gayemizi, sporcuların hedefini vazihan işaret ettiler. Netice itibarile yapılacak birçok şeyler yapılmamıştır" (183).

Atletizm Federasyonu başkanı Burhan Bey'de kongre hakkında "Türk Spor" dergisine şu beyanatı vermiştir; "Benim noktai nazarıma göre kongre kendisinden beklenenleri tamamen tahakkuk ettirememiştir. Kongrenin evvela teşkilat vezâifinin yapılıp yapılmadığını kontrol etmek vazifesi vardır. Altıncı kongre bu vazifeyi tamamen yapmıştır. Teşkilatın işlemlerini kolaştırmak için bazı nizamname tadilatı yapmak da vazifesi cümlesindendi. Şimdiye kadar bütün kongrelerde az çok tadilat yapılmıştır. Altıncı kongrenin içtimaina takaddüm eden hadisat da nizamnamenin tadilini icap ettirecek mahiyette idi. Fakat maalesef kongre azasından bir kısmının işlerini yarıda bırakıp gitmeleri ve mütebaki kısmına da nizamname tadilatı mühlik bir şeymiş gibi gösterilmesi üzerine tadilatın gelecek seneye tehiri hakkında bir takrir verilmesi bu vazifenin ifasına mani olmuştur. Bu cihetten kongreden beklenen neticenin alınmadığına kaniyim" (183).

TİCİ altıncı genel kongresi bir çok münakaşalara ve nizamname değişikliğine müsaade edilmemesine rağmen profesyonellik hareketi kongrede kabul görmeyip reddedildiği için bazı spor adamları tarafından da başarılı geçtiği söylenmekteydi.

4.9.7. Yedinci Genel Kongre (1933)

TİCİ yedinci kongresi Ankara'da Evkaf apartmanlarının altındaki Ankara spor salonunda 25 Ekim 1933 günü toplanmıştır. Kongre Ali Rıza Bey'in konuşmasından sonra ilk toplantısına son vermiştir. Ertesi gün encümenler çalıştığından genel toplantı yapılamamıştır. Genel heyet 27 Ekim Cuma günü iki, 28 Ekim Cumartesi günü de üç defa toplanmıştır.

Cumartesi günü geç vakte kadar devam eden toplantıda kongrenin asıl konusu olan nizamname encümeninin, nizamnamenin bir çok maddelerinin değiştirilmesini teklif eden raporu üzerinde tartışmalar yapılırken elektriklerin kesilmesi üzerine çoğunluk oluşturulamamış ve ertesi gün bayram olması ve kongrenin tamamlanması düşüncesiyle, gece yarısında yapılan son toplantıda Nizamname Encümen Başkanlarının ve tutanak kâtibinin bulunmaması yüzünden nizamname tadilatının müzakeresi gerçekleşmemiştir.

Kongrede müzakere esnasında verilen muntaka raporlarının hemen başında sporun en önemli ihtiyacının saha olduğu belirtilmekteydi. Kongre çok sakin geçmiş ve Türk sporculuğu için iyi kararlar vermiştir (12).

Kongre heyeti umumîyesince; Cumhuriyetin 10 uncu yıldönümü nedeniyle Bursa'da yapılamayan Türkiye futbol birinciliğinin gelecek sene Bursa'da yapılması; Federasyonların raporlarını inceleyen komisyonun "beş sene müddetle Türkiye birinciliği yapmayarak bu paranın muntaka sahalarına tahsisi" hakkındaki teklifinin kabul edilmemesi; İzmir muntakası delegelerinin, şimdiye kadar olduğu gibi bir

antrenörün yetmeyeceğini ve bundan dolayıda Türkiye'nin üç mintakaya ayrılarak üç antrenör getirilmesine veyahut hiç getirilmemesine dair ileri sürdükleri teklifin kabul edilmemesi; Federasyonun şimdiye kadar olduğu gibi bütçesine göre antrenör celp ve istihdamında serbest bırakılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, Futbol Federasyonunun Balkan Kupasına iştirak etmemesine sebep olarak gösterilen 3000 dolarlık tazminatın verilmemesinde Federasyonun haklı olduğuna, İzmirli futbolculardan Sait (Altınordu) ve Rıza' (K.S.K.) nin ayaklarında futboldan tevellüt eden sakatlıkların tedavisi için ikiyüzer lira tedavi ücretinin kabul edilmesine karar verilmiştir (252).

Ayrıca Balkan Atletizm Oyunlarının iki sene sonra Türkiye'de yapılması kabul edilmiş ve güreşçilerimizin harici temaslarda aldığı parlak neticeler sevinçle karşılanmış; neticede de gerek Güreş Federasyonunun gerekse güreşçilerin birer takdirname ile ödüllendirilmeleri kararlaştırılmıştır. Güreş sporunun Türkiye'de artması için gelecek Balkan Şampiyonasından sonra yapılacak ilk harici temasın İzmir'de yapılması kabul edilmiştir. Yüzme havuzu isteyen bazı mintıkların talepleri nazarı itibara alınarak, bu sene Karadeniz mintakalarında da faaliyet yapılması, mümkünse antrenörün fazlalaştırılması kararlaştırılmıştır. Asker ve mektepli sporcuların sivil teşkilatta yer alıp almamaları meselesi kongrede çok hararetili münakaşalara sebep olmuştur. Neticede askerî delegelerin verdiği izahat üzerine askeri teşkilatın eskisi gibi ayrı çalışacağı anlaşılmış ve yalnız mektepli işinin tekrar Umumi Merkez tarafından Maarif Vekaleti nezdinde takibi kararlaştırılmıştır (252).

Yine kongrede Bisiklet Federasyonu yeniden teşkil edilmiş ve dağcılık, kayakçılık, atıcılık ve binicilikle iştigal etmek üzere bir federasyon kurulmuştur (252). Bu kongrede ilk defa olmak üzere federasyon seçimi reyî işari ile ve yalnız reisleri seçilmek suretiyle yapılmıştır. Federasyonlar, azası reislerin gösterdikleri namzetler üzerinden seçilmiştir. Aziz Beyin teklifi üzerine federasyon başkanlarının geçen sene

içinde yaptıkları kıymetli çalışmalar nazarı itibara alınarak başkanlar aynen seçilmiştir (12).

Yedinci kongrede; umumî merkezin toplanamadığı zamanlarda başkan, ikinci başkan, muhasip - veznedar ve kâtib-i umumî ile seçilmiş üyeden oluşan bir başkanlık divanının 14. madde hükümlerine uygun olarak umumî merkez tarafından kabul edilmiş, esas kararlara uygun surette cemiyet işlerini halletmesi ve ilgili federasyon başkanı hazır bulunduğu 14. maddenin 1, 2, 4, 5, 8, 13 maddeleri ile umumî merkeze verilen vazifelerin bu riyaset divanınca yerine getirilmesi, genel merkez başkanının federasyonlarda dahil olduğu halde teşkilatın bütün işlerini teftiş hakkına sahip olması ana nizamnameye eklenmiştir (105).

TİCİ umumî merkezi 1934 yılının mart ayında, yedinci kongreden sonra Ankara'da önemli kararların aldığı bir toplantı yapmıştır. Bu toplantı son kongre öncesinde bir ana kongre olarak da değerlendirilmektedir.

Umumî merkez, bu toplantısında; riyaset divanının, umumî merkez toplantısının yapılmadığı zamanlarda kabul etmiş olduğu kararların nizamname hükümlerine uygun ve umumî merkezin verdiği yetkiler dahilinde olduğunu tasvip ve tasdik etmiş; Fenerbahçe - Galatasaray maçından suçlu olup alakadar heyet tarafından cezalanan sporcuların cezaları kesinleşinceye kadar bunların maçlara katılmalarının men edilmesi hakkındaki karar doğru kabul edilerek tasdik edilmiş ve emsali oluştuğunda da başkanlık divanına bu gibi kararları verme yetkisi tanınmış; Yeni bir Spor Marşı için müsabaka açılması ve birinci olana mükafât verilmesi; İstanbul'da bulunan federasyonların büro işlerinin birleştirilmesi ve müşterek bir teşkilat altına alınması; Umumî merkeze bağlı olarak Milli Olimpiyat Komitesi oluşturulması ve buna ait talimatnamenin biran evvel Riyaset Divanı tarafından hazırlanması ve Umumî Merkez reisinin olimpiyat işlerinde Türk sporculuğunu harice karşı temsile selahiyettar olması;

Teşkilata mensup olan herhangi kulüp ve üye, yetkili amir veya heyet hakkında, bu amir veya heyetin vazifelerini yapma esnasında meydana gelen herhangi bir hadiseden dolayı teşkilâtın daha yüksek bir makamına müracaat etmeden veya müracaat ettikleri halde henüz bir netice almadan teşkilat haricinde teşebbüslerde bulunacak olursa teşkilât arasındaki ilişkiyi bozmuş gerekçesiyle bunlar hakkında genel merkezce lüzum görülen cezaların verilmesine ve umumî merkezin toplanmadığı zamanda da bu kararın tatbikine Riyaset Divanının yetkili olmasına; ittifak namına umumî merkez reisinden başkasının beyanatta bulunmamasına; Dağcılık, Kayakçılık ve Binicilik sporlarıyla ilgili olan Federasyonun daha fazla çalışabilmesi için bütçenin takviyesine; Cemiyet namına eşya piyangosu düzenlenmesine; Eskrim sporu için Ankara ve İzmir'e birer antrenör gönderilmesine karar verilmiştir (263).

4.9.8. Sekizinci Genel Kongre (1936)

TİCİ'nin sekizinci genel kongresi 13-18 Nisan 1936 tarihinde Ankara'da Halkevinde yapılmıştır.

Kongrenin ilk gününde TİCİ başkanı Aziz Akyürek'in açış konuşmasının ardından kongre başkanlığına Şükrü Saraçoğlu, ikinci başkanlığa Ali Rana Tarhan, General Ali Hikmet Ayerdem, kâtipliklere Lütfi Cemal, Şerif ve Osman Müeyyed, Haşim Bey'ler seçilmişlerdir. Kongrenin üçüncü gününde yapılan toplantıda gelen tebrik ve telgraflar okunarak, Ankara Şildinin Ankara Gençlerbirliği kulübüne verilmesi kararlaştırılmıştır (246).

Sekizinci kongrenin son gününde ise, voleybol ve basketbol federasyonlarının kurulmasına ve cezaların affına, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı namı altında 14 yıl faaliyet gösteren bu teşkilatın nizamnamesinin maksadı temine kafi gelmediği için yeni icaplara göre hükümler taşıyan bir nizamname ile teşkilat 18 Nisan 1936 tarihinden itibaren adının "Türk Spor Kurumu" olarak değiştirilmesine karar verilmiştir (56).

4.10. TİCİ Döneminde Spora Özendirme Çabaları

4.10.1. Halkın Spor Yapmaya Özendirilmesi

II. Meşrutiyet'in ilânından sonra 1909 yılında Cemiyetler Kanunu'nun çıkması ve bundan dolayı da Türk gençlerine kulüp kurma serbestliğinin gelmesi, Türk spor tarihinde Türk gençlerinin spor yapmaya özendirilmesindeki ilk çaba olarak görülebilir.

Daha sonra TİCİ'nin kurulmasıyla beraber kuruluş amacında; sporda ferdi ve kulüp bazında derece alanlara mükafat verilmesi ve nizamnamenin ikinci maddesinde de "Türkiye'de mukannen ve birinciliklerinin idman mükafat ve şahadetnamelerini vermek vesair tertip ve teşvik vesaitine müracaat etmek" (248) hususunun TİCİ'nin görevleri arasına alınması bu manada atılmış önemli ilk adım olmuştur. Ancak, 1920'li yılların sonlarına gelindiğinde halâ Türkiye'de spor tam anlamıyla yayılmamış ve halâ spor milletin ruhuna hitap edememişti. Spor yapmaya özendirmede en önemli faktörlerden olan spor sahaları yaygınlaştırılmamış ve aileler, okullar bu konuda tam olarak bilinçlendirilememiştir. Maç yapmak için evlerinde forma hazırlayan gençlerin büyüklerini ikna etmek için sıkıntı çekmeleri, hatta bankalarda, resmî dairelerde ve şirketlerde sporcu olmanın engel teşkil etmesi hiç de iç açıcı görünmemekteydi (238).

1930'lu yıllara gelindiğinde ise insanların spor yapmaları için bir çok özendirme çalışmaları yapılmaktaydı. 1930 yılının Ocak ayında Cumhuriyet kadınları arasında ilk defa bir güzellik yarışması tertip edilmiş ve yarışmayı bir genç kız olan Mübeccel Namık Hanım kazanmıştır. Birbirinden güzel bir çok genç kız içinde Mübeccel Namık Hanım'ın birinciliği kazanmasının, sadece ve yalnız sporun sihirli tesiri ile olduğunu Mübeccel Namık Hanım'ın şu sözlerinden anlıyoruz:

"Kazandığımdan dolayı çok memnunum, bu memnuniyetim, sadece şahsi arzumun husul bulduğu için değil, Türkiye'yi güzellik sahasında bütün dünyada temsil edebileceğim içindir. Bu çok kıymetli bir şereftir. Ben bu şerefi doğrudan doğruya

spora borçluyum. Benim bugün birinci olmamı temin eden güzellik, sporla meydana gelmiştir. Spora merakım vardır ve açık hava en güzel şeydir. Küçük yaştan ibaren sporla meşgul bulunuyorum. Spor kulüplerinin hiç birine mensup değilim, fakat daima sporla uğraşırım. Mektebin voleybol takımındayım. Evimizin bahçesi büyük olduğundan, burada koşarım, atlarım, arkadaşlarımla voleybol oynarım. Bütün bu spor hareketlerini bana sıhhat, neşe verdiğiğine inandığım için yapmaktayım. Ben bütün genç kızlara spor yapmalarını tavsiye ediyorum. Spor insanı her türlü ziyaret ve tuvaletten daha güzel yapabilir" (234).

Cumhuriyet kadınlarının spor yapmalarının ayıp olduğu bu dönemde Türkiye'nin ilk güzel kızının ağzından çıkan bu sözlerin yarışmayı izlemeye gelen seyirciler tarafından duyulması ve gazetelerde yayınlanması; yine 1932 Türkiye güzeli ve sporcu olan Keriman Halis Hanımın dünya güzeli seçilmesi (75), Ayrıca, Avrupa'da kadınlar arasında modern sporların yanında dünya güreş şampiyonasının da yapıldığının gazete ve dergilerde ilân edilmesi (144), bu dönemde Türk kadını spor yapmaya özendiren faaliyetler olmuştur.

Aynı yıllarda suvari mektebi müdürü olan kaymakam Cevdet Bey (General Cevdet Bilgişin), ülkede Ata Sporunu yaymak ve gençleri bu spora teşvik amacıyla binicilik mektebinde ücretsiz kurslar açmış ve bunu gazete ilânıyla halka duyurmuş ve kurslar 18 ağustos 1930 tarihinde başlamıştır (23).

Cumhuriyetle birlikte yayılma ve ilerleme gösteren Türk sporunda, o yıllarda çıkan spor mecmualarının da insanları spora teşvik etmek için başta "Spor Alemi" dergisi olmak üzere okullararası spor müsabakaları düzenlemişlerdir. "Türk Spor" dergisi okullararası spor faaliyeti olarak, her sınıf sporcunun katılabileceği "Bisikletli Kroskonti" ve güzel vücutlu sporcular arasında "Vücut Güzelliği" yarışmaları tertip ederek özellikle gençleri spor yaptırmaya teşvik için yarışmalarda derece alanlara mükafat vermişlerdir (122, 129, 225). Bunun yanında "Top Dergisi" de memlekette

sporu yaymak ve yükseltmek için liselerin sporcu talebelerini, beden eğitimi öğretmenlerinin tespit edecekleri bir program dahilinde ve doğrudan doğruya onların kontrolü altında her çeşit sporun kaynaşması ve okullu gençliği spor yapmaya özendirmek için mükafatlı futbol, voleybol, atletizm ve açık hava spor müsabakaları düzenlemiştir. Ayrıca Vakit ve Cumhuriyet gazetelerinin özellikle su sporlarını insanlara özendirmek amacıyla Moda - Suadiye arasında yüzme yarışları düzenlemelerinden dolayı Deniz İdman Birliği tarafından TİCİ'nin yedinci kongresinde bütün spor camiası önünde kendilerine teşekkür edilmiştir (252).

Memleket gençliğini spora teşvik etmek için Askeri Spor Teşkilatı'na bağlı Muhafız Gücü bisiklet takımı 1930'lu yıllarda hemen hemen her sene (Samsun, Bafra, Gerze, Sinop, Boyabat, Kastamonu, Bolu, Adapazarı, İzmit, İstanbul, Çatalca, Kırklareli, Edirne, Uzunköprü, Keşan, Gelibolu, Çanakkale, Ezine, Edremit, İzmir, Aydın, Denizli, Burdur, Antalya, Dinar, Sandıklı ve Afyon üzerinden de trenle Ankara'ya geçerek Türkiye genelinde bisiklet sporuna insanları özellikle gençleri özendirmek için Türkiye turu düzenlemişlerdir (252).

15 Mart 1934 tarihinde Ankara Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nde görüşülen Kazanç Kanunu Tasarısı'nın istisnalar hakkındaki 4. maddesinin 19. fıkrasında "her nevi atış, uçuş, dalış, yarış müsabaka teşvik ve spor ikramiyeleri ve mükafatların verilmesi"nin kararlaştırılması (11), hükümetin insanları spor yapmaya teşvik etmek için olumlu bir çalışma olarak görülmektedir.

TİCİ yedinci kongresinde, gençleri spora teşvik etmek amacıyla sporcuların demir yolları seyahatinde % 50 indirimle seyahat etmeleri ve sporcuların (binicilik, atletizm, yüzücülük) askerlik sürelerinin altı ay kısaltılması çalışması yapılmış ve bu konunun hükümete rapor halinde bildirilmesi kararı alınmıştır (252).

4.10.2. Halkın Sporunu İzlemeye Özendirilmesi

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru tamamıyla yabancı uyruklular arasında, Anadolu yakasındaki papazın çayırında (bugünkü Fenerbahçe stadının olduğu yer) oynanmaya başlayan futbola karşı ilk yıllarda seyircinin ilgisi çok sınırlı kalmıştı. Az sayıda futbolcu, daha az sayıda kulüpler arasında bölüşüldüğü için, o yılların maçları düzensiz ve seyircisiz geçmiştir. Bu durumu aşmak yani maçların düzenli yapılması ve seyircinin maçlara gelmesini sağlamak için "İstanbul Futbol Birliği" kurulmuştur (106).

O yıllarda futbol severler, maçları kale arkasından ve kenardan izlemekteydiler. Maçın başlamasından sonra oyunun heyecanı ile taç ve aut çizgisi üzerinde bulunan seyirciler, yavaş yavaş alana girerek, oyun alanını daraltmaktaydılar. Top taca ya da auta çıkacağı zaman bir kaçışma olmakta ve futbolcular halkın arasından topu güçlkle alabilmekteydi. Bu durum hem sporcuyu rahatsız ediyor hem de insanlar rahatsız etmekteydi. Bundan dolayı da oturdukları yerde rahat bir şekilde maçı seyreteemedikleri için maçı izlemeye gelmiyordu. Bu olumsuzluğu çözmek ve insanların maçı seyreteceklerini daha cazip hale getirmek için ilk defa trübünlü Union kulüp sahası yaptırılmıştır (271).

TİCİ'nin kurulmasıyla birlikte çok sporlu yapıya kavuşan Türk sporunun ilk yıllarında, insanları spor faaliyetlerini izlemeye teşvik etmek için değişik ve ilginç spor dallarında müsabakalar tertip edilmekteydi. Meselâ; 1923 yılında Dersaadet boks salonu müdürü, aynı zamanda İstanbul'un faal organizatörü olan Kemal Bey Paris yarım ağır siklet şampiyonu Dorta ile İstanbul'un en kuvvetli boksörlerinden Core Kirpiti'nin maç yapmaları için İstanbul'da maç organize etmiştir. Uzun zamandan beri ağır siklet yabancı boksörleri görmek isteyen ve maçın sonucunu nakavt olarak tahmin yürütenler salonu tamamen doldurmuşlardır (239).

Ayrıca, her sene düzenlenen Moda kayık yarışmaları, bir kaç ay öncesinden insanlara duyuruluyor ve yarışların daha çok kişi tarafından seyredilmesi için Yavuz Gemisi, Kemal Reis, İsa Reis ganobatlarıyla, Taşoz topridosu ve Mahmudi Ömer Faruk Efendi'nin söğütlü yatı yarışmalara gelirlerdi. İnsanlar hem yarış hem de gemi, bot ve yatları seyretmek için Moda sırtından aşağıya kadar her tarafı doldururlardı. Bu sayede insanlar, hem deniz sporlarını tanıyor hem de boş zamanlarını spor faaliyetlerini izlemeye ayırmış oluyorlardı (147).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, sporun hem yapılması hem de izlenmesine karşı ilgi az olduğundan, devrin sivil toplum örgütü olan Türk Ocağı Heyeti, Anadolu'nun çeşitli yerlerine turneler düzenlemiş ve bu turnelerde o bölgenin futbol takımlarıyla maçlar yapmışlardır. Bu maçlarda halkın ilgisini çekmek ve halkı maçı izlemeye özendirmek için maçlardan önce gözü kapalı boks gösterileri, cambazlık numaraları ve orta oyunları düzenlemekteydi (57).

1930'lu yıllara gelindiğinde insanların sporu izlemesi için değişik sosyal etkinliklere başvurulmuştur. Meselâ, Beyoğlu Amerikan Kulübü'nün tertip ettiği voleybol turnuvasında dereceye girenlere Amerikan Kulübü'nün salonunda madalya töreni düzenlenmişti. İnsanların bu töreni izlemesi için, madalyaların Türkiye güzeli Mübeccel Namık Hanım tarafından verileceği duyurulmuş ve bunu duyan davetli davetsiz halk salonu tamamen doldurmuş, hatta ayakta bile duracak yer kalmamıştı (121). Ayrıca "Türk Spor" dergisi, hem dergi satışını artırmak hem de bu sayede insanları sporu izlemeye teşvik etmek amacıyla dergi ile verdiği tribün kuponlarından yedi tanesini biriktirene bir tribün bileti bedava vermektedir (40).

4.11. TİCİ Döneminde Spor Anlayışı

4.11.1. Amatörlük - Profesyonellik Anlayışı

TİCİ'nin 1924 yılında nizamnamesinin yeniden şekillendirildiği birinci kongresinde TİCİ'nin kuruluş amacında; "beden eğitimi ve spor hareketlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanmak vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve kuvvetin bir gaye değil, zekâ ve ilmin yükselmesi için bir vasıta olarak kullanılması suretiyle milli yücelmemize yardımcı olacağı kanaatini vermek" ve görevlerinin ise "amatörlüğü tertip ve himaye etmek" olduğunun belirtilmesiyle TİCİ döneminde amatörlüğün teşviki ve profesyonelliğin men edilmesi nizamnameyle kesinleştirilmiştir. Hatta nizamnamenin 121. maddesinde ittifaka dahil kulüp üyelerinin bir müsabakaya katılmaları için her kimden ve ne nam ile olursa olsun para alması profesyonellik olarak kabul edilmiş ve yasaklanmıştır (248).

TİCİ'nin kuruluş amacında ve nizamnamesinde amatörlüğün teşviki ve profesyonelliğin men edilmesine rağmen, 1930'lu yıllara gelindiğinde profesyonellik düşünceleri ortaya atılmaktaydı. Nitekim, Altınordu ve İttihat kulüplerinin meydana gelişlerinde profesyonel amaçların etkisi görülmüştür. Aynı şekilde Güneş Kulübü'nün kuruluşunda da bu sezintiler mevcut olmuştur. 1930 yıllarında, basının açmış olduğu kampanya profesyonellik kavramının iyiden iyiye halka ulaşmasını sağlamıştır. O yıllarda ünlü futbolcuların, çalışmadıkları işlerde çalışıyor görünerek büyük para aldıklarını açıklayan basın, bunu "Büyük İfşaat" olarak tanımlamıştır. Konuyu ciddi biçimde ele alan Posta gazetesi, bunu bir anketle okuyucularına duyurmuş ve başlık olarak "profesyonel olalım mı?" diye yazmıştır. Ünlü futbolcular genellikle bu ankete olumlu cevap vermişlerdir. Galatasaraylı Mithat ve Fenerbahçeli Büyük Fikret'in aylık maaş olarak kulüplerinden 500 lira istemeleri, o yıllarda bu ücret her ne kadar transfer ücreti olarak kabul edilmeyip aylık olarak isteniyorsa da toplumda gürültü koparacak kadar yüksek sayılmaktaydı (130).

1931-32 futbol lig döneminde Galatasaray ve Fenerbahçe'nin ligden hiç bir bahane göstermeden çekilmeleri, İstanbul mıntıkası tarafından profesyonellik çalışması olarak değerlendirilmiş ve mıntika bu olayı TİCİ'nin 6. kongresine rapor halinde sunmuştur. Bu konu genel kongre heyeti tarafından değerlendirilerek, ittifaka dahil kulüplerin, teşkilata dahil oldukları, müddetçe profesyonellekle iştigalini nizamnamenin şiddetle men ettiği hatırlatılarak İstanbul mıntikasının cezai işlemde yetkili olduğunu bildirmekteydi (251).

Kütahya milletvekili ve CHF genel sekreteri Recep Bey TİCİ'nin altıncı kongresinde yaptığı konuşmada bu konuya şöyle değinmiştir: "Profesyonel bir takım yetiştirdiği cemiyetin vasati spor kabiliyetini gösterecek bir miyar olamaz. Fevkalâde görülen bir takım hareketleri, birkaç adam yapabilir. Meselâ küçük bir devlet hususi bir ihtimamla en yüksek dereceyi atlayan birkaç kişi yetiştirebilir. Fakat normal sporculuğun kıymeti memleketin umumi spor faaliyetinin ortaya çıkaracağı spor teşkilatının kabiliyetile ölçülür. Yoksa biz herhangi bir itina ile dünyanın en yüksek bir milli takımını yenecek bir heyet vücuda getirebiliriz. Esas olan şey memleketin spor kabiliyetini yükseltmektir.... Balkanlarda böyle profesyonel takımlar vardır, olabilir. Mümkünse bu yanlış zihniyeti beynelmilel telakkilerden de kaldırmak için usul dahilinde faal olmak faydalı olur. Şunu arzedeyim ki, beynelmilel sahada profesyonel teşekküllerin faaliyeti devam ettikçe bizim hususi mütalalarımızın yanında umumi telakkilerinde kıymeti olacağı tabîdir" (251).

Ayrıca, Haliç kulübü tarafından serbest güreşin memlekette teşvik ve himayesi öne sürülerek serbest güreş yapan pehlivanların en tanınmışlarından bir kaçı İstanbul'a getirilip ve onlara iş bulunarak ciddi surette çalışmaları temin edilmişti. Haliç kulübünün güreşçileri İstanbul'da toplanmasından sonra güreş camiasında bu güreşçilerin amatör mü yoksa profesyonel mi? sorusu gündeme gelmiştir. Haliç kulübü, güreşçilerin amatör olduğunu ileri sürerek, Çoban Mehmet'in 1928

Olimpiyatlarında Türk güreş takımına dahil olarak renklerimiz müdafaa ettiğini ve böyle bir güreşçinin ve emsalinin profesyonel olarak kabul edilmesinin mümkün olmayacağını iddia etmekteydi.

Bu görüşlere karşı olanlar yani bu güreşçilerin profesyonel olduğunu iddia edenler, nizamnamedeki "para ve menfaat için spor yapan" ibaresini öne sürmekteydiler. Bu iki iddianın sahipleri İstanbul'da güreş federasyonunda toplanarak bu konu üzerinde tartışmışlardır. Haliç kulübü üyeleri iddialarını ileri sürerken karşı görüştekilerde bu güreşçilerin profesyonel oldukları yönündeki iddialarında devam etmişlerdir. Çok kargaşalı ve gürültülü geçen toplantıda İstanbul bölge başkanı bu güreşçilerin profesyonel olduğunu kabul etmesine rağmen, güreş federasyonu, güreşçileri amatör olarak kabul ettiğini ilân etmişti.. Bunun üzerine İstanbul bölge başkanı istifa edeceğini açıklamış, fakat hadisenin başka boyutlarda olduğunu ileri sürerek istifadan vazgeçmiştir (195).

1932 yılında adından çokça söz edilmeye başlanan profesyonellik, 1933 yılında da kendini göstermeye başlamıştı. Bazı çevreler Türk futbolunun ileri gideceğini öne sürerek memleket spor idareciliğinde uzun seneler tecrübe görmüş, Avrupa sporunu yakından takip etmiş, Avrupa profesyonellerinin kulüplerinden alınarak Türkiye'ye getirilip oyuncularımızın arasına karıştırılarak bir "takım" oluşturulmasını istemektedirler. Bu takım diğer şehirlerle turneler yapacak ve icap ettikçe ortaya çıkarılıp örnek olarak gösterilecekti. Bu durum kamuoyunda, bir profesyonel takım kurma çabası olarak değerlendirilmiş ve tepki gösterilmiştir (218).

Bu fikre karşı çıkanlardan biri olan "Türk Spor" dergisi; "Profesyonel oyuncuları bizimkilerin arasına karıştırmak. Bir profesyonel takım beslemek ... Bütün bunlar; seçme takım projesindeki en iyi oyuncuları bir araya getirip onlara maddi menfaatler temin etmek hattâ onları aynı zamanda kulüplerine kafa tutacak vaziyetlere sokmak suretile profesyonellik kokusu veren esasın daha anlaşılır bir şekilde ortaya çıkışı

hissini veriyor. Türkiyemizin, sporu sadece spor diye yapan asil amatörlerini bu kara tehlikeden uzak tutmak bugün için bir memleket vazifesidir. Çünkü Türkiye'nin spor bünyesi henüz bunu kaldıracak inkişafı bulmamıştır" (219). şeklinde açıklamasıyla profesyonel takım kurma çalışmalarına karşı olduklarını belirtmişlerdir.

TİCİ nizamnamesinde amatörlük ve profesyonelliğin açık olarak belirtilmesi ve profesyonelliğin kesin olarak men edilmesi karşısında bu girişimler büyük tepkiler almış ve daha sonra da bu fikirden vazgeçilmiştir.

Ancak, 1934-1935'li yıllara gelindiğinde, kulüpler el altından gizlice profesyonel takım kurma çabaları içine girmişlerdi. Kulüplerin bu çabaları, spor camiasında çok büyük tepki görmekteydi ve tepkilerini spor dergilerine yazdıkları makalelerinde şöyle dile getirmişlerdir:

N. Sefa "Spor Postası"ndaki makalesinde; "Hani sporda zevk temin edilmişti. Sporun adını kirletmemek, şahsi emellere ve kazançlara onu alet etmemek lazım" (220) demektedir. Bu konuda D. Remzi de "Spor ve sporculuğu anlayamamış olan bugünkü gençlik cidden içler acısı bir haldedir. Bir kulübün Avrupadan ecnebi takım getirtmesi diğerinin Balkan memleketlerinden atletler çağırması ve daima bunların aynı mevsimde aynı haftada, hatta aynı günde ve saatte olması bizdeki sporculuğun en iç yüzünü saran ticari rekâbeti derhal meydana koyar. Sporun centilmenler tarafından yapılacağını henüz kafasına sığdıramamış olan gençlerin sporculuk inzibatına ve disiplinine hiçte vukufı yoktur" (197) diyerek ticari rekabetin olmaması gerektiğini belirtmiştir.

M.M. Bekman ise, "Sporda, profesyonellik sistem kabul edildiği zaman bir inkişaf müşahede edilebilir. Çünkü her profesyonel kulüp sistemli bir mesai tatbik etmek mecburiyetindedir. Bu şekilde kıymetli sporcular yetişir ve şahsiyetlenir. Fakat bizde profesyonellik yoktur olması da doğru değildir. Çünkü Türk sporu sporculuğu

sporu ticaret vasıtası addedemez. Rekabet ancak şuurlu, programlı ve cemiyetlik bir gaye karşısında faydeli olabilir" (47) şeklinde açıklamasıyla spora ticari rekabetin girmemesini isteyenlere destek vermektedir.

İ. Kanok, amatörlük ve profesyonellik olayına bakışını şöyle açıklamıştır: "Profesyonel olabilmek için herşeyden evvel halkın bu kısım sporları doyurması lazımdır. Memleketimizde henüz böyle bir sınıf yoktur ve spor amatörlüğün en yüksek mertebesine yetişmedikçe buna zaten maddeten de imkan görülemez. Bizim gibi henüz amatörlük merhalesini yürütmeye çalışan bir memleket, sporunu profesyonel yapabilmek bilmem ama herhalde hayalden fazla bir şey olamaz. Yalnız hayal olmakla kalmayarak gençlerimizin fikirlerini çelmekten, bu kadar fedakarlık yapılarak büyütölmek istenen bu fidanın köküne zehirli bir aşu atmaktan ileri gidemez. Spor ancak, spor ve şeref için yapıldığı zaman bir manâ ifade edebilir. Aksi taktirde bir ticaret işi olur. Hükümetimizin Cumhuriyet Halk Fırkasının ve Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının bin bir himmet ve itina ile yaşatmaya ve inkişaf ettirmeye çalıştığı Türk sporunu umumi menfaat hilafına bir ticaret vasıtası yapmak düşüncesine sapmak bile memleket nam ve hesabına belli başlı günah teşkil eder" (153).

TİCİ'nin on dört yıllık yaşam süreci boyunca hemen hemen bütün spor çevreleri tarafından sporda amatörlük savunulurken, profesyonelliği savunanlar da olmuştur.

Bunlar; "Bir memlekette sporun inkişafı için mutlaka profesyonel olmak lazımdır. Dünyada bugünkü spor şeraiti buna amirdir. Hangi şubede olursa olsun spor yalnız ve yalnız para mukabilinde yapıldığı takdirde, bir vazife bir mecburiyet halini alır ve bunu yapan kimse, bu uğurda para kazandığını ve binaenaleyh kazancına devam edebilmek için diğerlerinden daha mükemmel, daha güzel daha üstün bir kabiliyet göstermedikçe tutunmak kabil olmayacağını hissetmedikçe ve terakki ve inkişafa maddeten imkan yoktur. Spor rekabet demektir. Rekabetsiz spor olmaz. Rekabeti doğuran ise menfaattir. Bir işte ya şeref veya para olmalıdır ki o şey

yürüyebilsin. Bizim memleketimizde olduğu gibi sporda yalnız şerefte kafi değildir. Yoksa bir noktaya kadar gidilir ondan sonra kalır artık yürümez. Birakalım bizde de profesyonel takımlar yetişsin! Bizde de spor derece kazansın. Beynelmilel temaslarda yüzümüz kızarmadan, yüreğimiz ezilmeden çetin iki kuvvetli hasmın bir spor mübarezesini görmek lezzeti bizde bahsedilsin" (149) demektedirler.

Yine profesyonelliği savunanlardan O. Kavrak ise; "Senelerden beri yurdumuza bir çok antrenör çağrılmış fakat bunların hiç birinden yüzümüzü ağartacak istifadeler elde edilememiştir. Zira futbol yalnız dinlemekle, kulak doldurmakla oynanmıyor. Futbolcunun iyi oynayanları görmesi lazımdır. Şu halde en iyi takımlara karşı en iyi oyunlar çıkarmış olmakla kabiliyetlerini göstermiş bulunan oyuncularımız arasına bir kaç profesyonel kurt katacak olursak acaba unutilan o eski kazançları tekrarlayamazmıyız. Bir fabrika kurarken nasıl Avrupa'dan mühendisle beraber görgülü bir kaç işçi çağırıyorsak, futbolda yalnız mühendisi olan anterönüyle beraber işçi olan profesyonel oyuncuda getirmeliyiz" (159) diyerek Türk futbolunun kurtuluşunun profesyonellelikle olacağını iddia etmektedir.

Bu tartışmalar devam ederken TİCİ Umumi Merkezi bu tartışmalara son vermek için 1935 yılında bir toplantı yaparak tavrını ortaya şöyle koymuştur.

"TİCİ'nin amatör spor ile meşgul ve müteşekkil olup ancak amatörlüğü temsile mükellef ve profesyonelliğin kat'ı sureti ile aleyhdarı bulunduğu, esas nizamnamesinin ikinci maddesinin birinci fıkrasındaki kaydın, memleket dışı futbol takımları ile yapılacak temaslara müsaade bakımından kurulmuş olduğu, Türkiye de profesyonel spor cemiyetlerinin kurulmasına taraftar olmayacağını" (233) açıklayarak profesyonelliği kesin olarak reddetmiştir.

TİCİ'nin profesyonellik ve amatörlük hakkında kesin tavrını koymasını spor camiasında sevinçle karşılanmıştır. E.H. Savcı bu sevincini "Top Dergisi"ndeki

makalesinde şöyle dile getirmiştir: "Umumi merkez daha esaslı, daha cezri ve hakikaten işi bıçak gibi kökünden kesen bir çare bulmuş yani "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının amatör spor ile meşgul ve müteşekkil olup ancak amatörlüğü temsille mükellef ve profesyonelliğin kat'i suretle aleydarı bulunduğu" karar vermiş. Bu kadar tesirli, bu kadar kısa, keskin ve şiddetli bir tedbir nasıl olduda şimdiye kadar hiç birbirimizin aklına gelmedi! Artık bu kararlar meselenin kökünden halledildiğine inandım, asıl şimdi müsterih oldum ve sevincimden haykırdım. Yaşasın Merkezi Umumi! ... Yaşasın amatörlük" (213).

Nitekim TİCİ döneminde; tesadüflerin, şahsî nüfuzların ortaya çıkardığı kimseler yerini başkalarına bırakıncaya kadar ulusal dedikleri davada hakim olmuşlar ve bu durum kulüplerin kendi aralarında olduğu gibi, çoğuda birbirleri arasında kıskançlık ve rekabetler uyardırmıştır. Bu rekabet dolayısıyla da doğru, akli başında ve yetişkin olması gereken spor âlemi kavgalı, gürültülü bir hal almıştır. Yine bu rekabetler bazı güçlü sporcuların kulüplerine bağlılık ve fedakârlıklarını elde bulundurmak için onların şahsî menfaatlerini temin etmek gereğini ortaya çıkarmıştır. Bunun tabii neticesi olarak da sporculuk temiz, amaçlarından uzaklaşmış, amatörlük adı altında sinsî bir profesyonellik belirmeğe başlamıştı (262).

Ancak, TİCİ'nin ve hükümet yöneticilerinin bu konudaki kesin tavrı sayesinde, bu sinsiliği düşünenler bu düşüncelerini TİCİ döneminde hiçbir zaman aleniyete dökememişlerdir. TİCİ dönemi, profesyonelliğin reddedildiği amatörlüğün teşvik edildiği ve savunulduğu bir dönem olmuştur.

4.11.2. Sporda Centilmenlik - Erdemlik Anlayışı

Türk sporunda Cumhuriyet öncesi başlayan kulüpler arası rekabet, sporcu ve seyirciye de yansımıştır. Bu dönemde centilmenlik dışı hareketleri önlemek yani

sporcu ve sporseveri bir nizam ve intizam içine almak için spor teşkilatları çaba göstermekteydiler. Fakat bu konuda pek başarılı olamadıklarından dolayı, bu başı bozukluk TİCİ'nin kuruluşuna kadar devam etmiştir.

TİCİ kurulduğunda kulüpler arası rekabetten dolayı maçlardaki centilmenlik dışı hareketleri önlemek için nizamnamenin 138. maddesinde; "Gerek sporun asaleti, gerekse temaşigirlere karşı gösterilmesi gereken hürmet noktai nazarından sporcuların müsaba esnasında her türlü kaba, terbiye dışı, münasebetsiz hâl ve sözlerden uzak durmaları, temiz, muntazam, ahlâka ve kurallara uygun şekilde giyinmiş olmaları lazımdır. Bu maddeye uygun hareket etmeyen kulüp veya sporcu hakkında ittifakın ilgili heyetlerince, harekete göre ceza kısmında yazılı cezalardan biri uygulanır. Hüküm, bu gibilerini, sahadan çıkarmak ve müsabakadan men eylemek yetkisine haizdir" (248) şeklinde cezai müeyyede getirilmiştir.

Ancak, her kurumda olduğu gibi, sporunda bir nizamnamesi ve talimatnamesi olmasına rağmen, maalesef bunun hepsini okumuş, maddelerin ruhunu ve manasını anlayabilmiş sporcu sayısı pek az bulunmamaktaydı. Çünkü, maçlarda centilmence hareket eden sporcu çok azdı. Hakeme itaat edilmiyor, sahada misafir oyuncu dövülmeye kalkışılıyor, oyun esnasında sporcular birbirlerini tekmeleyip yumrukluyor, koşularda arkadaşına çarparak yolunu kesiyor ve nihayet trübünde oturan taraftar takımı lehine ve karşı takım aleyhine çirkin tezahüratlar yapıyorlardı (197).

Spor müsabakalarındaki bu çirkin, centilmenlik dışı hareketler karşı bugün olduğu gibi, o dönemde de tasvip edilmemiş ve Türk sporculuğunun "iki takım sahada maç yaparken sahayı jandarma ve polis kuvvetleriyle kuşatmak mecburiyetinde bırakmak, hakemi dövmek, antrenöre yumruk vurmak, kana susamış iki düşman gibi birbirinin gırtlığına sarılmak değil (146), her Türk sporcusunun herkes gibi eşit şeref taşıyan ve bu anlayışla spor müsabakalarından karşısında bulunan rakip sporcu en az kendisi kadar şeref ve itibara layık gören (227), oyunun bir amaç değil, amaca

ulaşmak için bir vasıta olduğunu bilen, oyunun düşmanlar arasında değil, dostlar arasında oynandığını, oyundan sonra dostların daha iyi dost olmaları icap ettiğini anlayan ve öğrenen (228), müsabaka anında sinirlerini ve hislerini terbiye ederek, en heyecanlı bir anda bile soğuk kanlı bir şekilde karar vermeyi bilen, adalelerinin beyine itaat etmesini sağlayan, yani centilmenlik ile sportmenliği tamamiyle bir tutan kişi olması gerektiği" (94) belirtilmekteydi.

Bu konuda, Atatürk; "müsbet bilimlerin temeline dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir" (270) diyerek spor yöneticilerine ve sporculara sporda olması gereken düsturu işaret etmiştir.

A. Daver de, "sporcu gençlerin ruhunda asalet ve civanmertlikten eser olmazsa spor yalnız adeli kuvveti arttıran, insanı kuvvetli bir hayvan menzilesine indiren bir vasıttan ibaret kalır, asıl ve asıl manasını kaybeder. Türk sporunu yükseltmeyi düşünenler, yalnız beden şampiyonları değil, vicdan şampiyonları da yetiştirmeyi gaye ittihaz etmelidirler. Birincilik kazanan, şampiyon olan, kuvvetli bir sporcu, ahlak ve fazilet düşkünü ise muvaffakiyetleri gururumuzu okşasa bile ruhumuzu tatmin etmez.

Gençliğe; sporun asıl ruhu ve şerefi, her çareye başvurup birinci çıkmak, şan almak, meşhur olmak, caka satmadığını anlatmak, onun manevi faziletlerinin, temiz civanmertliğinin zevkini tattırmak lazımdır" diyerek ruhunda asalet ve centilmenlik olmayan bir sporcuyla yıkılmaya hazır temelsiz bir yapıya benzetmiştir (71).

F.R. Atay ise, spordan ne beklediğini "Top Dergisi"ndeki makalesinde şöyle açıklamıştır: "Biz spordan ahlak istiyoruz ... Biz tazi kadar koşan, tavşan gibi zıplayan delikanlılar değil, biz sporcularımızdan efendi ve centilmenler istiyoruz. Biz sporla yalnız zayıfladığını gördüğümüz beden kuvvetimizi geri almak değil, kaybolmak tehlikesi gösteren efendilik ananemizi diriltmek istiyoruz" (31).

Kulüpler arası rekabet yüzünden sporcuların kulüplerde "kulübüm ve ben" zihniyeti içerisinde yetiştirildiklerine inanan ve bundan dolayıda ilk kurulduğunda hiçbir kulübün savunuculuğunu yapmayacağını açıklayan, Türk sporunu ve Türk sporcusunu bir bütün olarak gören "Türk Spor" dergisi, bir Türk sporcusunda olması gereken nitelikleri şöyle belirtmiştir:

"O, zırhla kaplanmış vücudunda altın bir kalp, derin sezişli bir vicdan taşır. Takdir edildiğinde yüzü kızarır. Alkışı bir kaza sayar. Etrafindaki تنها sessizliği herşeyden çok sever. Göğsünü yay gibi geren zorlu hareketleri yaparken, ruhundaki hakim his, şöhret hırsı değil, kendini kendine beğendirmek ihtiyacıdır. Sporcu, daima dünden daha güçlü ve yarından zayıf olduğuna inanır. Bu sporcuların dudakları ispiroto, tütün gibi bütün zehirlere kapalıdır. Yüzünde firma, forma, kulüp değil, spor vardır ve sporda siyaseti spora suikast şeklinde görür. Zaafa hürmet eder, zayıfları korur ve kuvvet kaşısında ise, belki parçalanır fakat asla eğilmez" (128).

Gençliğin spor müsabakalarındaki kavga ve gürültüsüne seyretmekten başka bir şeyin yapılmadığı TİCİ döneminde; sporu yumruk, tekme ile oynayanlar cezasız bırakıldığı için bu tür centilmenlik dışı şiddet hareketleri büyümüştü. Bu yalnız İstanbul'da değil Ankara ve İzmir'de de böyle olmaktadır. Nitekim 1934 yılında oynanan Galatasaray - Fenerbahçe maçında çıkan çirkin olaylar bardağı taşıran son damlalar olmuştur. Futbol federasyonu çıkan bu olaydan dolayı, 17 futbolcuya iki ile altı ay ve bazılarına da tamamen kulüplerde futbol oynamayı men cezası vermiştir. Bu cezalar yıllarca cevapsız kalan bütün spordaki centilmenlik dışı hareketleri tokatlayacak kadar büyük ve ibret verici olmuş ve futbolun ilerisi için en kıymetli teminat olarak kabul edilmiştir (179).

TİCİ döneminde sporun genellikle centilmenlik dışı hareketlerle geçmesine rağmen, boksör Melih'in haksız yere kendisine verilen galibiyeti kabul etmemesi (178), Beşiktaşlı Şükrü'nün ise gayri nizami bir şekilde yaptığı sayıyı, hakemin vermesine

rağmen kendisinin bunu itiraf ederek sayıyı kabul etmemesi (229), bu döneminin spora şeref kazandıran büyük centilmenlik ve erdemlik örneğidir.

4.11.3. Spor ve Sağlık Anlayışı

TİCİ'nin kuruluşunda "herkesi sağlıklı yapmak", "herkesin sağlığını düzeltmek" ve "sağlam ve becerikli insanlar yetiştirmek" gibi insan sağlığına yönelik amaçlar edinilmesine rağmen, milletin hangi sağlık şartları içinde ve ne gibi ırsî ve sosyal tesirler altında olduğu, hangi yaş grubunun hangi sporları yapması, ve sporcuların nasıl beslenmeleri gerektiği belirtilmemekteydi. Ayrıca, insanların özel hastalıklarının olup olmadığını kontrol edecek bir mekanizma olmadığı gibi faal sporculara veya spora yeni başlayanlara sağlık kontrolünden geçme mecburiyeti de getirilmemekteydi. Bu olumsuzlukların yüzünden gençler tamamen elverişsiz şartlar altında spor yapmakta, sağlıklı insan oluşturma çabaları bilinçsiz ve kontrolsüzlük yüzünden, insanların hangi yaşta, hangi hava koşullarında, hangi sporu yapacakları incelenmediği için insanlar sağlıksız bir ortama doğru süreklenmekteydiler (262).

Hatta birçok kulüp, kendilerine müracaat eden gençleri incelemeyen kendi arzularına göre muhtelif spor şubelerinde çalıştırmaktaydılar. Bu durum memleketin geleceğini düşünen spor adamları tarafından üzüntü ve acı ile karşılanmış ve memleketin hedefsiz bir spordan ziyade kabiliyetine göre çalışacak ve istifade edecek sporcuya ihtiyaç olduğu belirtilmekteydi (104).

Sporun bilinçsiz ve sağlıksız bir şekilde yapıldığı bu dönemde spora yeni başlayanlara; spora başlamadan evvel kabiliyetlerinin durumunu ve yerini belirlemek için birtakım aletler kullanarak ufak tefek tecrübeler tabi tutulmaları gerektiği, ancak bu incelemeler yapılmadığı için sağlık yönünden engeli olmayan gençlerin spora yönelmeleri, hatta yirmi yaşına gelmiş, o zamana kadar da kendini terbiye etmiş sağlıklı gençlerin bilinçli bir şekilde hazırlanmış sıklet, kuvvette devamlılık, çeviklik

gibi testlere tabi tutulmaları, bu testlerde başarılı olamayanların spor yapmamaları veya yapıyorlarsa sporu terk edip orta halli beden eğitimi ile yetinmeleri önerilmektedir (222).

A. Fetgeri bu konu hakkında, "hepimiz biliriz ki, spora başlamazdan evvel muhakkak iyi bir tıbbi muayeneden geçmek icap ettiği gibi başladıktan sonra sık sık doktorun kontroluna müracaat edilerek yapılan işten nasıl bir netice alındığını, sağlık yönünden nereye doğru gidildiğini anlamak gerekir. Halbuki büyük bir çoğunluk maddi ve manevi bir çok vasıta dolaysile yapılması gerekli olan bir çok önemli işleri ihmal ettiği için, genç kendi haline, alacağı netice de şansına bağlıdır. Bir neslin, bir memleketin dolaysile bir milletin geleceği, istikbali böyle bir piyangoya bırakılmaz" (104) diyerek sporun, milletin geleceği ve istikbali açısından sporcu sağlığının önemine işaret etmektedir.

1930'lu yıllara gelindiğinde memleket için önem arzeden bu durumu dikkate alan TİCİ umumi merkezi, gençlik ve kulüplerin bu ihtiyacını karşılayabilmesi için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na müracaat ederek spor kulüpleri üyelerinin hükümet ve belediye doktorlarından ücretsiz istifade etmeleri istenmekteydi. TİCİ'nin bu teklifine karşı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, müracaat edenlerin muayene edilmelerine izin vermesinin yanında, meselenin ruhuna inerek bir milletin hayatı üzerindeki önemini kavrayarak inceleme yapmış, medeni ve halkçı memleketlerde buna karşı yapılan ciddi tedbirleri araştırmış, buna göre muhtelif spor şubelerine katılmış ve katılacak gençlerin nasıl ve ne zamanlar muayene edileceklerine ve hangi uzuvlara önem verileceğine dair bir de mükemmel "muayene talimatnamesi" yaparak umumî merkeze göndermiştir (104).

Bu gelişmeler neticesinde TİCİ Umumî Merkezi, 1932 yılında yaptığı toplantıda; bundan sonra bütün sporculara sıhhat cüzdanı dağıtılacağını, bu cüzdanların sporcuları

muayene eden resmi doktorlar tarafından doldurulacağını, sporcuların buna göre lisans alabileceklerini ve cüzdansız sporculara lisans verilmeyeceğini açıklamıştır (171).

Ayrıca, spor sahalarında özellikle futbol maçlarında centilmenlik dışı ve çok sert hareketler yapıldığından maçlarda bir çok genç sporcu sakatlanmaktaydı. Sakatlanan sporcuların çoğunu ne kendi paraları ile ne de mensup buldukları kulüpler tarafından ciddi bir tedavi göremedikleri için sakat kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktaydılar. Bu durumu göz önünde bulunduran TİCİ, 1934 yılında yaptığı yedinci genel kongresinde, sakatlanan sporcuların teşkilat tarafından tedavi edilecekleri kararını almıştır (151).

4.11.4. Kadınların Spora Katılımı

Gerçek kökeni Cumhuriyetimizin kuruluşuna uzanan sporumuzda kadın hiç bir zaman gerekli önemi bulamamıştır. Özellikle gelenek ve çevre dışına çıkma imkanları bulamayan Türk kadını ancak Atatürk'ün kesin önerisi hatta çabalarıyla sporumuza katılabilmmişti. Bundan dolayı Türk kadını, spora Cumhuriyet döneminde girme imkanını bulabilmişti. Bu amaçla Atatürk'ün "sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" sözü bütün okullarda ele alınmış ve beden eğitimi devlet tarafından desteklenmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra sayısı 14'e yükselen kulüplerde gerçek faaliyet gösteren 827 sporcu tespit edilmiş ve içlerinde paraşütçü de dahil olmak üzere 52 kadın sporcu görülmüştür. Bu 827 sporcunun çeşitli dallarda yaptığı faal çalışmalar yeni bir atılıma öncülük etmiştir. Erkek sporcuların kadın yakınları, önce izledikleri sonrada benimsedikleri spor dallarını yapabilmek imkanlarını aramışlardır. Bu amacın gerçekleşmesinde şüphesiz en önemli görev spor yapan ailenin erkeğine düşmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında sadece bir güreş ve bir futbol uzmanının bulunduğu yurdumuzda 1927'de diğer spor dallarında eğitimcilere rastlanmaktaydı. Eskrim ve

atletizm dallarında yerli uzmanların çalışması kadınlarımızın bu spor dallarına ilgi göstermesinde etkili olmuştur. Daha sonraki yıllarda binicilik, kayak, masa tenisi, voleybol hatta bisikletin ele alınışı Türk kadını için yeni bir çağır açılmasına sebep olmuştur. Spor artık kadınlar için 19 Mayıs gösterileri veya okullarda 45 dakikalık bir beden eğitimi dersi olmaktan çıkmış, kasa üzerinden atlamak, nefes açmak gibi hareketlerin yerini tam bir spor kavramı almıştı (130).

Cumhuriyet kızları, okul spor faaliyetleri dışında Türk atletizminin büyük ismi Ömer Besim Koşalay'ın çalışmaları ile ilk defa 1926 yılında atletizm pistlerinde görülmekteydi. Kürek sporunda ise ilk hareketler 1927 yılında başlamıştır. Bunlar Şeref Nur, Vecihe, Leyla, Nevhilal, Melahat, Mevhibe ve Kamuran Hanımlardır. Türkiye'de ilk kız voleybol takımı 1928 yılında Fenerbahçe spor kulübü bünyesinde kurulmuştur. Fenerbahçe'nin bu kız takımına rakip bulunamadığı için faaliyetlerine son verilmiştir. Fenerbahçe kız voleybol takımı kaptanı Suphiye Rıfat 25 ocak 1929 tarihinde sarı lacivertli ekibin erkek takımında başarıyla oynaması, Türk spor tarihinin en ilgi çekici yanlarından biri olmuştur (130).

Türk kadını bu dönemde hiçbir zaman istediği spor dalını yapmak imkanı bulamadığından futbol, güreş, halter, boks, bisiklet gibi spor dalarına peşinen hayır demek mecburiyetinde kalmıştı. Bundan dolayıda, ilk önce cimnastik sporuna yönelmişlerdir. Tenis, yüzme, atletizm, binicilik, masa tenisi ve voleybol, Türk kadınının kuşkusuz yapabileceği spor dalları arasındaydı, fakat yüzme, kürek, binicilik, tenis ve eskrim zengin aile kızlarının görünümünde olduğu için Türk kadınının çoğu, bu sporlardan uzak kalmıştır. Bu nedenle mali sıkıntı ve çevre baskısı olmayan, olsa bile karşı çıkabilecek güce sahip olan kadınlar spor alanlarında tek tek görülmeye başlamıştı. Maddi imkanları yerinde olmayan kadınlar ise masraf gerektirmeyen diğer spor dallarına yönelmek zorunda kalmıştı. Kayak katıksız bir zengin sporu olarak Türk kadınından uzak bulunurken, bisiklet vücudu bozduğu gerekçesiyle saf dışı

bırakılmıştır.. Ancak Türk kızının 1930 yılında bisikletin pedalını çevirmeye başladığı görülmektedir. 1930 yılında yapılan bir araştırmada, üniversite kızlarının yüzde üçünün spor yaptığı belirlenmiştir. Ayrıca 1933 yılında kulüp sayısının 173'e ve sporcu sayısının 10075'e yükseldiğinde bu rakamlara göre Türk kadının spor yapma oranı yüzde dört olmuştur (130).

TİCİ döneminde kadınları spora teşvik eden en önemli olaylardan biri Türkiye güzeli seçilen Mübeccel Namık hanımın sporcu olduğunu, bu güzelliği spor sayesinde edindiğini belirtmesi olmuştur. Mübeccel Namık hanımın bu açıklamaları Türk kadınının spora karşı ilgisini artırmıştır (234). Bu dönemde kadınların spora katılımı, spor camiası ve hükümet tarafından şu şekilde değerlendirilmiştir:

İ. İnönü, Cumhuriyet Türkiye'sinde Türk kadınına nasıl görmek istediğini şöyle belirtmektedir: "Anadolu dağlarının sarı çiçeklerini başına takarak, gülbüz vücutla cephe taşıyan analar gibi, kızlarımızın sağlam vücutlu ve yerli ipekleriyle dağ çiçeği kokusunu dalgalandırarak her şeyden evvel kuvvetleri, kanaatkârlıkları, tasarrufları ile kendi yuvalarını yıkılmaz kaleler gibi sağlamlaştırmalarını isteyeceğiz" (56).

A. Fetgeri ise, Türk kadınının spora katılımını değişik bir açıdan bakarak şöyle değerlendirmiştir: "Kadınları sağlam, kuvvetli ve sporcu olmayan bir milletin akibeti, erkekleri sporda ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, vücutlarına ne kadar itina ederlerse etsinler, gene şüphelidir. Sapa sağlam bir anneden doğmamış bir çocuk, bütün ömrünü ilaçlarla idame ettiren bir insan mevki ve vaz'iyetinden kurtulamaz. Hareketin, sporun kıymet ve ehemmiyetini anlamamış annelerle dolu bir memleketin çocukları da sporu, tatmini mecburi bir ihtiyaç şeklinde değil, münhasıran zevk ve hevesi eğlenceyi tatmin için yapılan alelâde bir oyun şeklinde telâkki etmek gafletinden kurtulamaz" (95).

A. Fetgeri yine aynı konuda "memleket kadınlığının vücudunu sporla takviye etmesi, ırkımızın eski kudreti hayatiyesini bulması için en kestirme yoldur. Çünkü

bütün cihanın tasdik ettiği en büyük hakikatlerden biri de gürbüz çocuğun kuvvetli ve sağlam anneden doğduğu keyfiyetidir" (96).

İ. Kanok, kadınların spor yapması hakkındaki düşüncelerini "Spor Postası"ndaki makalesinde şöyle dile getirmiştir: "Gençlik teşkilatı yapılırken bugünkü yeni hayatımızda tam yarı hakkımızı seve seve kendisine verdiğimiz kadınlığıda düşünmeliyiz. Onlar nasıl olurda gençlik ve spor hareketlerinden uzak kalabilirler? Bütün bu memleketi ellerine emanet edeceğimiz yarınki neslin anası ancak ve her şeyden evvel yürümesini, koşmasını, zıplamasını bilen sadece, neşeli dip diri bir genç kız olabilir.

Biz yeni rejimimizin yetiştireceği bu genç kız tiplerine sokaklarda ne kadar tesadüf edersek o kadar çok sağlam bütün manasile halis Türk analarına malik olacağımıza emin olabiliriz. Bir kızın kafamızın içinde yaşayan örneği herşeyden evvel sağlam, gürbüz, yürüşüyünde ve konuşmasında bambaşka bir tiptir. Kadın yalnız ve yalnız güneşten, temiz havadan tabiatın güzelliklerinden zevk alan bir sporcudur. Sağlam vücutlu genç kız tiplerini bir an evvel yaratmak mecburiyetin- deyiz" (147).

Nitekim TİCİ döneminde hem hükümet yetkilileri tarafından hem de spor kamuoyu tarafından kadınların spora katılımlarının önemi belirtilmiş ve teşvik edilmiştir. Hatta kadınlar erkeklerden daha çok çalışarak birçok okulda kadın cimnastik hocaları görev almaya başlamış ve kadınların spora karşı ilgisi ve katılımı çoğalmıştır (96). Fakat, cumhuriyet kadınının spor alanında bu büyük yarışa geç başlamasından dolayı, dünya kadınının finişe vardığı bir anda bizim kadınıımız ancak yarışa başlayacak duruma gelmişti. Cumhuriyet öncesi ve sonrası kadının spora yapabilmek uğruna yaptığı savaş, aslında kazanılan zaferden çok daha büyüktür. Bu uğurda nice öncü isimler, çevrelerinde aile baskılarına ve en önemlisi toplum dışı bırakılmalarına rağmen, hiç olmazsa bu yolda mücadele etmeyi amaçladıkları görülmektedir (130).

4.12. TİCİ'ye Parti Müdahalesi ve Nedenleri

4.12.1. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Spor

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Cumhuriyet hükümetiyle yani aynı zamanda dönemin tek partisi olan Cumhuriyet Halk Partisiyle aynı dönemde kurulmuştur. Nitekim, o dönemde CHP'nin spora karşı duyarlılığı ve ilişkisinde aynı zamanda hükümetin duyarlılığı ve ilişkisi olmuştur.

İzmir İktisat Kongresi'nin (1923) ekonomide liberalizm isteyen kararlar doğrultusunda özel girişimciliğin esas alındığı ve devletin özel girişimi ayakta tutmak için İş Bankasıyla (1924) Sanayi ve Maadin Bankasının (1925) kurulduğu, Teşvik-i Sanayi Kanunu'nu çıkardığı (1927), madencilik, petrol, benzin ve petrol arama alanlarında özel girişimcilere geniş ayrıcalıklar dağıttığı (1926) dönemin spordaki karşılığı 1922 kuruluşlu Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakıdır (105). Ancak, TİCİ'nin devletten bağımsız özerk bir kuruluş olmasına rağmen kuruluşunun temelini oluşturan 1909 Cemiyetler Kanunu'yla serbest bildirim dayalı, tüzel kişilik olarak kurulan kulüpler, 1923 yılında 387 sayılı yasayla dernekleri kesinlikle yürütme organının denetimi altına sokan bir yasal düzenlemeye gidilmiştir. Hükümet bu yasayla sporun üst yönetimi olmasa bile onun kuruluşunu oluşturan unsuru denetim altına alarak bir bakıma sporun kendi denetiminde olduğu izlenimini vermiştir. Yani bu yasa, özerk bir kuruluş olan TİCİ'nin devlete bağımlılık göstergesidir (105).

Cumhuriyet hükümeti, ilk günlerden itibaren TİCİ'yi yüksek himayesi altına almıştır. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'in Cemiyetin lütfen hamiliğini, Başvekil İsmet Paşanın da fahri başkanlığını kabul etmesi Türk spor gençliğine ve Türk sporuna destek verdiklerini göstermektedir. TİCİ, CHP ve hükümetin bu yüksek himayesinden kuvvet alarak çalışmış, yavaş yavaş emin adımlarla teşkilatını ülkenin her tarafına yaymakta devam etmiştir (226).

TİCİ, devletten ayrı özerk bir kuruluş olmasına rağmen, hükümet ve parti, kararnemelerle onun tıkalı gelişme yollarını açma çalışmalarında bulunmuştur. Örneğin, icra vekilleri heyeti 2.1.1924 tarih ve 170 sayılı kararıyla TİCİ'yi Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasını kabul etmiş, ayrıca aynı tarihte 173 sayılı başka bir kararname ile de 1924 Paris Olimpiyatları'na katılabilmek için TİCİ'ye 17.000 TL ödenek ayırmıştır. Bu son kararnemeye dayanılarak hükümet TİCİ emrine 10.000 liralık bir ek ödenek daha vermiştir. Hükümetin bu yardımlarla özel girişimcilik olan TİCİ'nin gücünün yetmediği yerde destek çıkması devlet politikasının uzantısı olarak değerlendirilmektedir (105).

TİCİ döneminde hükümetin devlet bütçesinden spora ayırdığı ödeneklerin miktarı ve yüzde olarak bütçe payının yıllara göre dağılımı şöyledir:

<u>Yıl</u>	<u>Miktar (TL)</u>	<u>Bütçe Payı (%)</u>
1924	17.000	0.06 (1924 Paris Olimpiyat'na katılmak için)
1925	0.000	0.00 (Tahsisat ayrılmamıştır.)
1926	40.000	0.02
1927	33.000	0.02
1928	30.000	0.01
1929	0.00	0.00 (Tahsisat ayrılmamıştır.)
1930	100.000	0.04
1931	40.000	0.02
1932	50.000	0.03
1933	70.000	0.04
1934	80.000	0.04
1935	203.000	0.10
1936	239.000	0.11 (56, 105)

CHP ayrıca, kendi teşkilatlarına gönderdiği bir tamimde illeri sekiz dereceye ayırarak bu dereceler dahilinde özel idarelerin her yıl spora yardım sağlamaları için birinci derecedeki illere 5000 lira ikinci derecedeki illere de 500 lira olmak üzere bir ödenek ayırmalarını sağlamıştır. Hükümet ve partinin spor işlerine gösterdiği alaka ve yardım gittikçe çoğalmış, bu maddi ve manevi yardımların eserleri kulüp ve sporcu sayılarının artırılmasıyla görülmeye başlanmıştır (56).

İstanbul mıntikasının 1929 yılının ekim ayında 30'dan fazla kulüp delegelerinin bir araya gelerek yeni heyetlerinin seçimini yaptığı toplantıda, parti, spor işlerini kendi kontrolü altına aldığını bu mıntika kongresinde hissettirmiştir. Partinin toplantıdaki ağırlığı sonucunda kulüp delegeleri, partinin aynı hedefe yönelik himayesi altında, parti düşüncelerini bir tarafa bırakarak seçimlerini samimi bir havada yapmışlardır (173). Bu gelişmeler neticesinde aynı yıl TİCİ'nin memleket gençliğinin ihtiyacına cevap veremediği ve bugünkü şeklinin iflas ettiği düşüncesi hakim kılınmaya çalışılmış ve bu duruma CHP'nin el atıp himayesi altına alacağı hakkında söylentiler hız kazanmıştır. Bir müddet sonra görülen hareketler ve gösterilen alaka bunun önemli bir delili olmuş ve partinin sporu himayesi altına alma teşebbüsü spor kamuoyunda memnuriyetle karşılanmaktaydı. Bu durum karşısında hükümet yetkilileri de TİCİ'nin CHP'ye bağlanması durumunda gençliğin partiden temin edeceği istifadenin sınırsız olacağını açıklamışlardır (230). Yapılacak himayenin şekli ile ilgili parti tarafından bu hususta çizilen program ve tasavvurlar hakkında CHP genel sekreteri Saffet Bey "Türk Spor" dergisine şu beyanatı vermiştir: "Memleket gençliğinin her noktadan istifadesini temin için spor teşkilatını en muvafik şekilde himaye edeceğiz. Gençliğin beden terbiyesinde azami inkişaf göstermesi arzu edilen bir durum hâlini almıştır. Bu gayeye vâsıl olmak için en kestirme yol hangisi ise ondan gidilecektir. Takip edilecek program uzmanlarca belirlenecektir. Partinin himayesinin müspet netice vereceği muhakkaktır" (230).

Bu teşebbüs 1930 yılında kongre yapılmadığı için gerçekleşmemiştir.

Maarif Vekili Esat Bey TİCİ'nin 1932 yılında yaptığı altıncı genel kongresinde partinin Türk Spor Teşkilatı ve Türk sporuna bakışını şöyle açıklamıştır:

"Arkadaşlar, partimiz geçen büyük kongresinde tesbit ettiği programda bir esaslı noktayı işaret etti. Bu nokta partinin spor işleriyle ve sporculukla fevkalâde alakadar olduğunu ifade eder. Partinin yetkili makamları, devlet işlerine ait günlük işleri arasında, spor işlerini ve bu işte maddi hedeflere vâsıl olmak için ne yapmak lâzım

geldiğini, her münasebetle inceleyip değerlendirmektedirler.. Yer yer gençliğin ruhunda yoğunlaşan arzuların özel teşebbüsler veya ilgili arkadaşların muntakavî teşebbüsleriyle kalmaması için sporculuğun esaslı surette tanzim ve teşkili zaruridir. Spor işi Partimiz için, hükümetimiz için en mühim görülen siyasi, idari ve iktisadi işlerimiz derecesinde ve onlar arasında bir ehemmiyetle görülmektedir" (81).

Bu gelişmelerden sonra 1933 yılında, spor teşkilatının yenilenmesi ve özellikle okul ve kulüp haricindeki gençlerin spora katılmalarının sağlanması amacıyla spor idareciliğinde başarılı olan Alman Karl Diem Parti tarafından Türkiye'ye davet edilmiştir. Bunun yanında Parti idare heyeti de, Avrupa Gençlik Teşkilatı ile ilgili uzun incelemelerde bulunan Bolu mebusu Hasan Cemil, Halkevleri başkanı Nafi Atif ve TİCİ başkanı Aziz Beylerinde katıldıkları toplantılar yaparak düşünülen gençlik teşkilatı hakkında müzakereler yapmaktaydılar (55).

Cumhuriyet Halk Partisi, 1935 yılında Ankara'da yaptığı 4. Kurultayında; CHP'nin her zaman ve daima yurt işlerinin en ön safında gördüğü sporun, yeni yeni atılış ve yükseliş hızları kazanacağı bir dönümün arefesinde" olduğu belirtilmiştir. Ayrıca memleket sporuna öz kıymeti kazandıran partinin, oluşturduğu Halkevleri ile gençliğin vücut ve kafa eğitiminde öncü eğitim yuvası olduğunu, bir çok bölgelerde en hareketli maçların, en feyizli spor hareketlerinin partinin koyduğu şild, kupa ve büstler etrafında oynandığına da işaret edilmiştir. Kurultayda spor hakkında hazırlanan program taslağının ana hatları şu şekilde belirlenmiştir:

"Türk gençliğinin başı, onları temiz bir ahlâk, yüksek bir yurt ve inkılap aşkı, içinde toplayacak milli bir teşkilâta bağlanacaktır. Bütün Türk gençliğine neşe ve sıhhatlerini, nefse ve millete inanmalarını besleyecek beden terbiyesi verilecek ve gençlik, inkılabı ve bütün istiklâl şartları ile yurdu müdafaa etmeyi en üstün vazife tanıyan ve bu vazifeyi yerine getirme uğruna her varlığın fedasına hazır tutan zihniyetle yetiştirilecektir. Bu ana terbiyenin tam netice vermesi için, Türk gençliğinin

bir yandan düşünme, karar verme ve teşebbüs olma gibi yüksek muvaffakiyet hislerini geliştirecek ve öte yandan tek unsur olan sıkı disiplinin tesiri altında çalıştırılacaktır. Türkiye'de spor teşkilatı bu esaslara göre düzenlenecek ve yürütülecektir. Yeni gençlik teşkilatının üniversite, mektepler, enstitüler, halkevleri, toplu işçi kullanan fabrika ve müesseselerle irtibatı ve yukarıdaki gayeler etrafında iş ve yol birlikleri tanzim edilecektir. Yurttan beden ve inkılap terbiyesi ile spor işlerinde birlik göz önünde tutulacaktır. Mekteplerde, devlet müesseselerinde, hususi müesseseler ve fabrikalarda bulunanlar arasında yaşlarına göre herkesin beden terbiyesi ile meşgul olması mecburiyet altına alınacaktır. Spor ve beden terbiyesi için lazım olan saha ve kurumlar meydana getirilecektir. Sahaların temininde hususi idare ve belediyeler bilhassa alakalandırılacaktır" (63).

1929 yılından itibaren başlayan spor teşkilatının partiye bağlanma çalışmaları ancak, TİCİ'nin 13-18 Şubat 1936 tarihinde yaptığı sekizinci son kongresinde gerçekleşmiştir. TİCİ, bu sekizinci ve son kongresinde CHP'ye bağlı Türk Spor Kurumu olarak yeniden örgütlenmiştir.

Türk Spor Teşkilatının Türk Spor Kurumu adı altında yarı resmi olarak tekrar örgütlenip CHP'ye bağlanmasını B.K. Çağlar "Türk Spor Kurumu" dergisindeki makalesinde şöyle değerlendirmektedir:

"Artık hiç bir kimsenin inkar etmek değil dudak bile bükemeyeceği sadece ve muhteşem hakikatler üzerinde bir daha duralım; Spor, Türkiye'de her yerde olduğu gibi ve belki her yerden fazla, bir hayatı ihtiyaçtır. Spor, her yerde olduğu kadar Türkiye'de de, umumi terbiye meselesinin en esaslı hükmüdür. Disiplin ve verimli, hür ve hevesli gençlik teşkilatına spor teşkilatından başlamak en doğru yoldur. Türk gençliğinin hareket ve hamle zaten kanında olan sporculuğu tarihten evvel başlayan büyük ve ciddi bir milletin çocuklarının, spor hevesi her yerde olduğundan daha çok ve daha çabuk artırılabilir, teşkilatlandırılabilir.

Bütün bu sade ve muhteşem hakikatler, artık herkesin gözü önündedir. Hiç bir asil ve ehemmiyetli varlığı yurt dışında görmek istemeyen, bağına basıp yetiştirmekten ve geliştirmekten geri durmayan Cumhuriyet Halk Partisi ve Türk Spor Kurumu muhakkak memlekete en uygun, memleket şartları ve hususiyetleri içinde en verimli hal tarzını bulacaklardır. Şimdiye kadar neyi ele almışsa mutlaka en isabetli, en temkinli çarelerle en iyi neticeyi almasını ve en uygun yolu bulmasını bilenlerden spor davasının da istediği kadar çetin ve şümulla olsun, halledileceğini ve başarılı olacağını bilmek en tabii bir hareket olur. ... Kemalistler spor davasına el koymuşlardır" (65).

Bu tarihten itibaren parti, Türk Spor Kurumunun çalışmaları ile çok yakından ilgilenmiş, emir ve direktifleriyle de kurumun faaliyet ve çalışmasına yön vermiştir.

4.12.2. Halkevleri ve Spor

Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde kurulmuştur. Halkevlerinin açılma nedeni; ekonomik programlar açısından dayanan liberal ekonomi politikalarının bunalım sonucu sarsılması, hatta bir anlamda yıkılması sonucunda milliyetçilik yeniden gündeme getirilmiştir. Bu, bir yerde, dil tarih konularında odaklaşan bir milliyetçilik olarak görülmüştür. Bundan dolayı Mustafa Kemal milli birlik ve beraberliğin sağlam temeller üzerine oluşturulması gerçeğini görerek bu konuda çalışmalara hız vermiştir. Bunu gerçekleştirecek olan etkenin "tarih birliği" olduğunu ileri sürerek 15 Nisan 1911 yılında da Türk Tarih Kurumu'nu kurmuştur. Ayrıca, 23 Aralık 1930 yılında İzmir'in Mememen kasabasında inkılapçı öğretmen Hasan Fehmi Kubilay'a karşı düzenlenen cinayet ve gericilik gösterileri karşısında Mustafa Kemal bu gelişmelerden sonra hemen harekete geçmiş ve ilk iş olarak Halk Partisinin yönetim kurulunu değiştirerek, genel sekreterliğe Recep Bey getirilmiştir. Daha sonra da partinin halka inebilmesi için çareler aramaya başlamıştır. Türkçülük akımının o dönemde sivil

toplum örgütü olan Türk Ocaklarının bu konuda başarılı olamadığına inanılmış ve Türk inkılaplarını halka tanıtacak, halkı bilinçlendirecek, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunacak bir yapının oluşturulmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda 19 şubat 1932 tarihinde "kültür ve sosyal faaliyetler ile Kemalist fikirleri ve onun inkılaplarını halka tanıtmak" amacıyla Halkevleri kurulmuştur (141).

Halkevlerinin kurulması sırasında Sovyetler'den esinlenildiği sık sık ileri sürülmüştür. Nitekim Reşit Galip Beyin Ankara Halkevinin açılışında yaptığı konuşmasında; "Halkevleri yönetmeliği hazırlarken uzak yakın bir çok memleketlerin benzer örgütleri incelenmiştir", demesi yapılan bu iddiaları da bir oranda doğrulamaktadır. Halkevlerinin çalışmaları dokuz kol (şube) çevresinde düzenlenmiştir. Bu kollardan biride spor koludur. Spor kolu, "sağlam düşünceler sağlam insanlarda bulunur" ilkesinden hareketle spor alanında halka ve gençliğe faydalı olmak amacıyla kurulmuştur. Sporu, milli karakteri kökleştirmeye, milli bünyeyi sağlamlaştırmaya, ülkeye sağlıklı, ahlaklı, mert insanlar yetiştirmeye yarar bir araç sayan halkevleri, çalışmalarını bu ana ilkeye uyarlanmıştır. Halkevlerinde salon oyunları olarak satranç, dama, domino, bilardo ve masa tenisi oynanmış ve diğerleri yasaklanmıştır (69).

Halkevlerinin ilk kurulduğunda spor şubesinin nasıl çalışacağını şube başkanı Fethi Tahsin Bey, "Türk Spor" dergisine verdiği beyanata şöyle açıklamaktadır:

"Bizim gayemiz sporu ve sporcuları ve bunların teşekküllerini asrın icabatına uygun bir hale getirmek olacaktır. Bu hedefe varmak için bir çok mesai sarfi icap eder. Bu mesai tarzını elimizde mevcut olan ve ilerde temin edilecek vesaitte göre, bir program halinde tespitte çalışıyoruz. İdare heyetimizde hüküm süren kanaat şudur: Spor kulüplerini memlekete faydalı olabilecek ve kendisinden beklenen hizmetleri yapabilecek tam ve bilgili birer müessese haline sokmak lazımdır. Spor kulüplerine mektepler kadar olmasa bile her halde onlara yakın birer mevki ve kıymet vermek icap

eder. Nasıl ki her önüne gelen bir mektep açamıyorsa, keza her önüne gelen de bir spor kulübü tesis edememelidir. Bunun için spor kulüplerinin ne suretle teşkil ve nasıl idare edilebilecekleri cemiyetler kanunundan ayrı bir kanunla takyit etmek lazımdır. Bu günkü vaziyet bu kati ihtiyacı göstermektedir. İşte böyle bir kanunun kontrolü altında sağlam esaslarla doğan bir spor kulübü daha sağlam bir hayatiyeye malik olacak ve gerek hükümetimizin, gerekse memleketin yardımları mahalline harcanacaktır. Kulüplerimizi fahri olarak yapmış oldukları hizmetlerde cesaretlendirmek için kendilerini devlet ve belediye vergilerinden muaf tutmak icap eder. Halkevleri Spor Şubesi bu yükün kaldırılması için bütün gayretini sarfedecektir" (125)

Spor şubesi başkanı Fethi Tahsin Bey, bu beyanatı ile spor kulüplerine değer vererek, spor faaliyetleriyle onlara yardımcı olacaklarını, onların noksan olan yönlerini sosyal etkinliklerle kapatmaya çalışacaklarını açıklarken, halkevleri spor şubesini kulüplere karşı alternatif gençlik teşkilatı olarak görenlerde olmuştur.

Meselâ, M.M. Bekman; "Kemalizm Türk soyunun asırlık savaşılarından sonra eriştiği bir gaye bir ülküdür. Bunu tahakkuk ettirmek için elimizde iki vasıta vardır. Mektepler ve Halkevleri. Mekteplerin inkılap karşısındaki rolü tespit edilmiştir. Bunun üzerinde Halkevleri başlı başına üzerinde fikirler yürütecek bir mevzudur. Halkevleri inkılap dilekleri karşısında halkın ruhuna doğrudan doğruya nüfuz etmek davasında olan umumluk bir müessesedir. Umumluk bir müessese olduğuna göre mevzulanda umum için olan inkılâp ülküsünden doğar, inkılapların hedefi ise evvela yeni nesil dimağları üzerinde ideolojik tesirler yapmaktır" (50) diyerek kulüplerin gençlere veremediği Kemalizm ülküsünü halkevlerinin vermesi gerektiğini ileri sürmüş ve halkevlerini gençlik teşkilatı olarak değerlendirmiştir.

Halkevlerinin başkanları parti örgütü tarafından seçilmekte ve gelirleri buldukları parti örgütüne karşılanmaktaydı. Halkevleri, halkın ve köylünün kültürel düzeyini yükseltmesinin yanında ayrıca, kurulduğu yerleşim yerlerindeki gençlere de

kabiliyetlerini geliştirip kendilerini gösterme fırsatı vermekteydi. Bundan dolayı Halkevleri; cimnastik, atletizm, özellikle güreş ve futbol, voleybol, hentbol maçlarının oynandığı, çevre gençler arasında takımlar kurularak bahçesinde iddialı maçların yapıldığı ve yörenin kabiliyetli sporcularının sevdiği yerler olmuştur (141).

4.13. TİCİ'den TSK'ya Geçiş

4.13.1. TİCİ'nin Örgüt Yapısı Hakkında Tartışmalar ve Öneriler

TİCİ'nin yönetim yapısı, 22 Mayıs 1922 tarihinde 27 maddelik bir yönetmelikle tüzel kişilik kazanmış, 14 Temmuz 1922 tarihli 242 maddelik bir dahili nizamname ile kulüp-kulüp, kulüp-birlik ve birlik-federasyon ilişkilerinin düzenlendiği, 16 Şubat 1923 tarihli bazı yönetmelik değişikliklerinden sonra 2 Ocak 1924 günü örgüt yapısına kavuşmuştur. Ancak, profesyonelliği, kumarı, içkiyi ve siyasetle uğraşmayı meneden kulüplerin, onların yanı sıra da spora katkıda bulunmuş kişilerin üye oldukları TİCİ'nin, hem yönetim yapısı, hem ideolojisi, İstanbul dışına çıkılarak taşrada idman bölgeleri olarak peyderpey örgütlenilmesi, yine peyderpey kurulan federasyonların uluslararası federasyonlara üye olmaları dışında, büyük ölçüde aynı kalmıştır (106).

TİCİ'nin örgüt yapısı hakkında ilk olarak, TİCİ'nin temelini oluşturan kulüplerin kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmeleri ve bu şahsî çıkarlarından dolayı da rekabet içinde olmaları, özellikle İstanbul'da spor denilince akla birkaç kulübün gelmesi bu kulüplerin TİCİ'yi istedikleri gibi kullanmaları, kendilerini memleket sporunu sırtlarında taşıdıklarını zannederek kendilerine yapılan hizmeti, memlekete yardım, diğer kulüplerin varlığını da döküntüden ibaret görmeleri ve diledikleri zamanda o kulüpler arasından işlerine yarayan unsurları almalarından dolayı (142), haklarında; "Spor kulüpleri hem bu günkü teşekkülleri bakımından hem de moral

cepheden sakattır. Çünkü kulüpçülüğün hiçbir rekabeti milli şuur, milli heyecanın çerçevesi içine girememiştir" (48), "kulüpçülük, birbirine uymayan ferdi mesai sistemleri, umumluk hesabına tefekkür tarzının bozukluğu ve batıllığı buna başlıca amildir. Çünkü kulüp idarecileri kulüp fertleri sporu milli bir vazife olarak içlerine sindirememişler sporu zevk, gösteriş, şampiyonluk kazanmak, alkış toplamak hududundan dışarı çıkaramamışlardır. Eğer bu böyle olmasa idi, kulüpler kendi namına hareket etmeyip, bir çok millî işlerde tam bir sporculuk zihniyetliye hareket edilmiş olsalardı Türk sporunun umumî sahada beynelminel ön safa geçmemesi için asla bir sebep kalmazdı (47) gibi eleştiriler yapılarak kapatılması istenmekteydi.

Kulüplerin kapatılmasını isteyenlerin yanında, kulüplerin "milletin bedenî, ruhî, fikrî ve hissî inkişafını tekâmül ettirebilecek bir mektep" (97) olduğunu, ayrıca sporu en yüksek seviyeye çıkarmış milletlerin henüz spor kulüplerini kaldırmadıklarını bundan dolayı da kulüplerin kaldırılmasıyla sporun yükseleceğine inanmadıklarını ileri sürerek kulüplerin varlığını savunanlarda olmuştur (133).

Kulüplerin Türk sporuna hizmet edip etmediğini şeklinde yapılan tartışmalar, 1930'lu yılların başında başlanan TİCİ'nin örgüt yapısı hakkındaki tartışmaları ve yeni yapılanma önerilerini de beraberinde getirmiştir. Yapılan tartışmalarda; teşkilatın lüzumundan fazla geniş tutulduğu nizamnamenin bir çok lüzumsuz konuları ihtiva ettiğinden spor yapmak isteyen gençlerin durumunu güçleştirdiği, teşkilatın lüzumlu lüzumsuz heyetlerden meydana geldiği, Türk gençliğinin tümüne hitap edemediği, özellikle ilkokuldan sonra okul hayatını terk edip hayata atılan bir zümreyi değerlendiremediği, nizamnamenin emretmiş olduğu bir çok hususu tatbik etmek için amatör ruha sahip insanların bu vazifeyi hüsnü suretle tatbik edecek ne vakitleri ne de imkanları olduğundan spor işlerini düzeltmek ve bunu yürütmek için teşkilatın küçültülmesi (203), ayrıca memleket sporuna, sporcu ve sporculuk ruhunu temin ve

takviye edecek sporlara, yön verecek, kontrol ve onları bilhassa himaye edecek yetkili bir makamın mevcut olmadığı ileri sürülerek ittifakın başına işten anlayan sporcu ve amaç sahibi insanların getirilmesi istenmekteydi (89).

Bu gelişmeler neticesinde de hükümet ve devlet adamları spor işlerinin esaslı bir islahı için harekete geçmişler ve beşinci genel kongre öncesinde, bu kongrenin Türk sporu için bir dönüm noktası olacağı, kongrede sadece mazinin hesapları tasfiye edilmeyeceği aynı zamanda sekiz senedir yürürlükte olan TİCİ nizamnamesinin spor işlerini yürütemediği için bunun üzerinde daha fazla ısrar edilmemesi gerektiğinden Teşkilatın şeklini değiştirmek ve sekiz senelik tecrübelerden alınan netcilere göre yeni bir spor teşkilatının kurulması gerektiği belirtmekteydiler (268).

Tartışmaların yoğunlaştığı bu dönemde hükümet tarafından, farklı milletlerin meydana getirdikleri spor teşkilatlarının şekli üzerinde incelemeler yapılmaya başlanmıştır. Ancak, en fazla İtalyan izci, Çek sokol ve Alman spor teşkilatı sistemleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra hükümet tarafından bunların içinden Türk milletine en uygun olan teşkilat tipinin alınacağı ve kurulması düşünülen teşkilatın bu örneklerden biri olacağı açıklanmıştır (180).

Ancak, TİCİ'yi eleştirenler, üzerinde çalışmalar yapılan bu üç sistemde karşı çıkarak, yeni kurulması düşünülen gençlik teşkilatının partiye, halkevlerine veya TİCİ'ye bağlı olarak kurulmasını istemekteydiler. Buna gerekçe olarakta yeni kurulacak bu teşkilatın hedefinin Türk gençliğini ne faşizme ne de hitlerizm prensiplerine göre oluşturmak olmadığını, bu üç sistemde de şahsiyet ve isteği dikkate alınmadığı ve onların amacının gençler arasında doğrudan doğruya askeri bir idare tarzı tesis etmek sureti ile onları daha askerlik çağına girmeden evvel kat'i bir disiplin altına almak ve muayyen bir hedefe doğru sevk etmek olduğundan yeni kurulacak gençlik teşkilatının hedeflerinde bunların olmaması gerektiğini ileri sürerek, Türk

gençliğinin hiç bir zaman cebri bir kumanda ile beden terbiyesi veya spor yapmaya sevk etmek düşüncesinde değil, Türk gençliğin kendi istek ve şuuruna göre seveceği bir sporu seçmesi kolaylığını tanıyan bir teşkilatın Türk gençlerinin bünyesine biraz daha uygun olacağını belirtmekteydiler (155).

Aynı zamanda bu düşüncelerin aksine, kurulması düşünülen gençlik teşkilatının tamamen askeri bir disiplin içinde, yönetenlerin asker ve devletçi bir ideolojiye, Kemalizm ruhuna sahip olması ve teşkilatı Kemalist düşüncelerin yani partinin yönetmesi gerektiğini savunanlar hem çoğunlukta hem de etkiliydiler.

Dönemin Maarif Vekili Esat Bey altıncı genel kongrede yaptığı konuşmasında; "Spor kulüplerimizin, idman cemiyetlerimizin kendileri için tanzim etmiş olmalarında hiç şüphe olmayan bu programlar mevcuttur. Ancak yalnız nazari olarak bir hedef, bir program çizmek, tayin etmek kafi gelemmez. Bu bizi hakiki hedefe götüremez. Biz aynı zamanda bu hareketleri gerek evde aile hayatında, gerekse mekteplerimizde, gerek muhitte, cemiyet hayatında tatbik edebilmeliyiz. Şüphesiz bunlarda muvaffakiyet iyi bir idareye, iyi bir arternmana ve disipline bağlıdır. Büyük bir iftiharla gördük ki, genç zabitlerimiz Fransa'da biricni defa iştirak ettikleri at yarışlarında birinciliğe yakın bir netice aldılar. Bu muvaffakiyetin başlıca amili muayyen bir program dahilinde çalışmanın ve ordumuzdaki disiplinin neticesidir. Bu bir misaldir. Kulüplerimiz de aynı intizama maliktir. Fakat, gün geçtikçe daha ileri gitmek ve disiplini daha ziyade kuvvelendirmek lazımdır. Bütün memleket için esaslı bir gençlik teşkilatı tasavvur ediyoruz. Spor işinin de teşkilatıyla ve vesaiti ile esaslı bir inkişafa yürütülmesini derpiş ediyoruz. Spor işlerinde birlik noktasından bizi rahatsız eden şudur: Sporculuğumuz şahıslaşmış, kulüpleşmiş, adeta tahaccür etmiş ve cemiyetin elastikiyetini kaybetmiş hazin bir manzara arz ediyor" (81) şeklinde açıklama yapması yeni kurulacak olan spor teşkilatının askerî bir disiplin içinde olacağını işaretleri olarak yorumlanmaktaydı.

A. Daver spor teşkilatının askerî disiplin içerisinde ve devlete bağlı olarak kurulmasını "Türk Spor" dergisindeki makalesinde şöyle değerlendirmiştir:

"Evet, sporculardan ve bilhassa spor kulüpleri ve teşkilatı idarecilerinden istenilen şey işte bunlardır. Çalışmada disiplin, ikide birde sporu bırakıp birbirinegirmemek için ruhlarda disiplin ... Her millet, her işinde kendi ruhuna uygun bir idare bulduğu zaman muvaffak olur, yükselir. Her yiğitin bir yoğurt yiyişi vardır. Türk milleti eskiden beri itaat ve disiplin içindeyken ilerleyen itaat ve disiplin bozuldu mu felaketlere uğrayan bir millettir. Bizim neslimiz, bunun çok acı ve tatlı tecrübelerini görmüştür. Sırf Büyük Gazinin memlekette tesis ettiği ruhî disiplin sayesinde ki 10 senede 100 seneye sığmıyacak işler gördük. Bu disiplin, kadife eldivenli demir elin disiplinidir. Ve sporlar arasında tatbik edilmek istenilen disiplin de bu disiplinidir. Bunu istemeyen spor istemiyor, demektir" (74).

İ. Kanok ise; esasen bir mektep kadar kuvvetli bir disipline ihtiyaç gösteren gençlik kurumlarını şahsi düşünce ve kaygularla başa geçmiş kimselerin daha fazla eline bırakmamak ve onlara yetişmiş bu kadar Türk gencini keyflerine göre idare etmek selahiyetini vermek yeni Türk devletinin gençlik hakkındaki büyük gayelerine taban tabana zıttır. Binaenaleyh, spor kulüplerinin çizilecek kat'i bir program dahilinde bu günkü devlet sistemimizin icaplarına ve zaruretlerine göre yetiştirilmesi vazifelerimizden en önemlisini teşkil etmektedir" (152) diyerek gençliği hükümetin yönlendirmesini istemektedir.

M. Bedî de; "Millî rejimimizin devletçilik vasfını programlaştırma işinden bahsederken bugünlerde evvela spor mevzuunda durmamak elden gelmiyor. Türk milli kurtuluş savaşında devletçilik bu hareketin doğrudan doğruya maddi bünyesinden ve tarihi kanunlarından gelen bir şeydir. Devletçilik bizim his ve akıl incizabımızla, kendi arzu ve temayüllerimize tabi olarak konulan birşey değil bilakis bizim his ve

aklımızla kendi zaruretleri peşinde çeken, bizi sevk ve idare eden bir objektif ve maddi kuvvettir" (43) şeklinde ifadesiyle sporda devletçiliği benimsediğini dile getirmiştir.

B. Asaf ise, "Garpta bütün hayat gibi, spor da ferdiyetçi bir yoldan yürümüştür. Fakat 20. asrın başlangıcından itibaren, orada da sporun teşkilatlandırılmasını ve cemiyetleştirilmesini görürüz ... Türk sporu fert işi olmaktan uzaktır... Türkiye'de hiçbir rejim, spor işlerini Cumhuriyet hükümeti kadar tutup korumamıştır. Böyle olduğu halde spor işlerimizin bugünkü tanzim tarzını beğenmediğimizi söyleyelim... Türk sporu bir câmekan eşya değildir... Her futbol yahut atletizm bozgunundan sonra, bu derdi birkaç muharir kalemi birden deşer. Ve her defasında, öteki taraf yani Türk sporunun bir camekân eşyası ve bir seyahat vesilesi olmasından istifade eden taraf, ağız kalabalağı ile meseleyi kapatmak ister... İstanbul kulüplerini yakından bilenler, bu gibi müesseselerde amatörce sporun profesyonel sporcular elinde ne hallere getirildiğini iyi bilirler... Biz millet için ve millet ölçüsünde spor istiyoruz... Birinci gelen tekler istemiyoruz. Sağlam yapılı, güzel gövdeli ve inkılap ahlakıyatını benimsemiş onbinler, yüzbinler istiyoruz. Hiç olmazsa 3000000 gençlik bir teşkilat lazımdır" (19) şeklinde ifadesiyle sporun kesinlikle devlete bağlı olması gerektiğini ileri sürmekteydi.

Bu gelişmeler sonucunda gençlik teşkilatı ve bu meyanda Türkiye sporu hakkında incelemede bulunmak üzere CHP tarafından Almanya'dan Her Karl Dim adında bir spor uzmanı getirilmiştir. Alman spor teşkilatında önemli mevkilerde bulunan ve Türkiye'ye gelmeden evvel 1936 olimpiyatını organize etmek görevi verilen Her Karl Dim, geldiği gün TİCİ reisi Aziz Beyi ve parti genel sekreteri Recep Beyi ziyaret etmiştir. Daha sonra Ankara'da kulüpleri ve sahaları gezmiş, oradan da Eskişehir, İzmir, İstanbul, Kayseri, Samsun ve Konya üzerinden Ankara'ya geri dönmüştür (232).

Alman spor uzmanının gelmesi, müstakbel spor teşkilatı hakkında ortaya bir çok fikirlerin atılmasına sebep olmuştur. Bu spor uzmanının raporları tam olarak hâlâ bilinmemesine rağmen o günlerde alınan haberlere göre, gençlik teşkilatı içinde, idman ittifakının durumunu muhafaza etmesi, fakat daha canlı bir hale getirilmesi fikrine karşı, ittifakın ve hattâ kulüplerin lağvını düşünenler de olmuştur. Bu uzman, başbakana veya başka bir bakanlığa bağlı müdürlük kurulmasını, muayyen yaşlarda gençlerin bu teşkilata girmelerinin mecburi tutulmasını istediği şekilde rapor hazırladığı duyuları alınmıştır (232).

Kurulacak olan teşkilatın yapısının netlik kazanması karşısında, TİCİ'nin kurucularından olan Atletizm Federasyonu başkanı Burhanettin (Felek) Bey, Alman spor teşkilatı modelinin Türk Spor Teşkilatına uyarlanma çalışmalarını yapanlara Alman Spor Teşkilatı başkanı Tschammer'in Anadolu Ajansı ile yapmış olduğu mülakattaki "Almanya spor ve beden terbiyesini düzeltmektedir ... Askere bedenî terbiye zarurî ise de bir sporcuya askeri talimler yaptırılması spor ile telif kabul etmez. Diğer taraftan katî olan askerî inzibatın spor talimlerinde yeri olamaz. Esasen sporun gayesi milletlerarasında dostluk hisleri ve müteakabil hürmet tesisine yardım etmektir..." sözlerini hatırlatarak Alman modelini eleştirmiştir. Burhanettin Bey; "Bugün dünyanın en müfrit milliyetçilerinin elinde her şubesi tam askerî inzibatla idare edilen Almanya'nın en selahiyetdar spor adamının bu sözü de artık gösterir ki; spor bir zevk, bir refah ve bir arzu meselesidir. Bunu ancak bu karakterini bozmayarak idare etmekle yaşatabiliriz ... Heyecan ile müterafik adalî cehttir... Ve bu cehtin şahsi arzudan kaynaklanması lâzımdır. Katî ve tereddütsüz kanî olmalıyız ki; spor hususî ve şahsî teşebbüslerden doğan ölçüsüz bir kuvvettir ve en kuvvetli tarafı gençliğin ceht cereyanlarını sevketmesindedir. Bunun bu hususî ve şahsî karakterlerini değiştirmek, mahiyetinde değişmesine sebep olur. Spor şahsın ve hususî teşebbüslerin malı, fakat hükümet ve milletin mahmîsi olarak kalmalıdır" (84) diyerek sporun askeri bir disiplin

içerisinde hükümete bağlanmasını Türk sporunun geleceği açısından sakıncalı bulduğunu ifade etmiştir.

TİCİ'nin 1936 yılında yerini Türk Spor Kurumuna bırakmasıyla beraber Türk Spor Teşkilatının CHP'ye bağlanması, aynı zamanda da bütün sporcuların CHP'ye üye olma mecburiyetinin getirilmesi, yeni kurulan Türk Spor Teşkilatının Alman Spor Teşkilatı şeklinde yapılandığını göstermektedir.

4.13.2. TSK'ye Geçiş Hazırlığı ve TSK'ya Geçiş

Cumhuriyet döneminin ilk spor teşkilatı olan TİCİ'nin yapısı hakkında tartışmalar ve yeni bir spor teşkilatının kurulması hakkında çalışmalar 1930'lu yılların başından itibaren yapılmaya başlanmasına rağmen, ilk olarak TİCİ'nin beşinci genel kongresi öncesinde yeni bir spor teşkilatı kurulması düşünülmüş, fakat gerçekleşememiştir. Altıncı ve yedinci kongre öncesinde de teşkilatın değişmesi ve yeni bir görünüm kazanması için çalışmalar yapılmış, hatta yurt dışından yeni kurulacak teşkilatın yapısını oluşturması için uzmanlar getirilmesine rağmen altıncı ve yedinci kongrede de yeni bir teşkilat oluşumuna gidilememiştir.

Ancak, TİCİ'nin yedinci genel kongre sonrasında CHP'nin 1935 yılında Ankara'da yaptığı parti kongresinde gençliğin muayyen bir teşkilata bağlı olması hakkında memleket için önem arzeden bu konu yapılan görüşmelerde; Kültür Bakanlığının yeniden oluşmasını uygun gördüğü genel müdürlükler arasında bir beden terbiyesi genel müdürlüğü meydana getirmek ve sporun devlet himayesi altına alınması kararı alınmıştır (51). Ayrıca, Türk gençliğinin beden terbiyesini, spor alanında da yükselmesini ve yurt müdafasında en yüksek seviyede kabiliyetli olmasını temin edecek tedbirleri ve esasları tespit etmek amacıyla Ankara'da TİCİ tarafından toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılarda yeni spor teşkilatının partiye ve gençlik teşkilatına bağlı

fakat ayrı bir teşkilat olarak kurulması ve teşkilatın başına parti tarafından bir kişinin getirtilmesi düşünülmüş, bir sonraki kongresinde de gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır (143).

Nitekim, 1936 yılının nisan ayında Ankara Halkevinde yapılan TİCİ'nin sekizinci genel kongresinde TİCİ adı altında faaliyet gösteren bu teşkilatın nizamnamesinin 13 yıllık gelişme karşısında "maksadı temine kafi gelmediği yeni icaplara hükümler taşıyan bir nizamname ile CHP'ye bağlı, Türk Spor Kurumu olarak değiştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Başkanlığına General Ali Hikmet Ayerdem, başkan yardımcılığına ise Halit Bayrak ittifakla seçilmişlerdir (246).

Sekizinci genel kongrede TİCİ'nin TSK olarak yeniden yapılanmasını ve TSK'nın CHP'ye bağlamasını B.K. Çağlar "Ülkü" dergisindeki makalesinde şöyle değerlendirmiştir:

"Sekizinci Spor Kongresi de memleket sporunda bir devrim yaptı: Sporu şahsi marifet olmaktan, dağınık heves olmaktan çıkardı; Türk sporuna disiplin verdi ... Bir sporcunun ilk defa memleketcisi ve inkılapçı sonra sporcusu ve kulüpçüsü olabileceğini sekizinci kongre meydana koydu. Artık, millet çocukları, sporu hüner ve süs diye değil, memleket müdafaasına hazırlık diye, vazife diye yapacaklar... Spor, bir dava idi; şimdi bu davanın cephesi vardır, yolu vardır, kitabı vardır: Kongrede aylarca evel, spordan, gençlik teşkilatından, terbiye ve ruhiyattan anlayan birçok büyüklerimizin bir araya gelerek hazırladıkları ve kongrenin nizamname encümeninin bütün sporcularla bir arada ve daima inkılap ruhunu, Kemalizm prensiplerini göz önünde tutarak çetin bir çalışma ve özlü bir vukufle işlediği, kongrenin etraflı, ihatalı münakaşalardan sonra tasvip ve takdir hükmünü verdiği bir nizamname var ... Şurası çok açık anlaşılmalıdır ki: Şimdiye kadar sporumuzun istediğimiz ve umduğumuz kadar gelişmemesi kuvvetlerin dağınıklığından, teşkilatın merkezileşmemesinden ileri gelmiştir; sekizinci

kongre ile, ona hakim olan hava ile, onun kabul ettiği yeni nazımname ile Türk sporuna bir veche verilmiştir; yürüyecektir; amacın yolu önündedir; nizamname kongreden, gayret sporculardan Kemalizmin kültür fizik davası da hal edilmiştir, büyük iş olmak ve büyük sonuç vermek yolundadır" (66).

5. TİCİ'NİN AMAÇLARINA GÖRE SPORUN FONKSİYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE TOPLUMSAL HAYATA ETKİSİ

5.1. Fiziksel ve Ruhsal Gelişim

TİCİ'nin kuruluş gerekçeleri arasında Türk insanının fiziksel ve ruhsal açıdan yeterli düzeye getirilmesi bulunmaktadır. Çünkü, Birinci Dünya Savaşı ve ardından Kurtuluş Savaşı veren Türk milleti hem nitelik hem de nicelik bakımından iyi durumda değildi. Askere çağrılan gençlerin büyük bir kısmının hasta ve sakat olduğu görülmekteydi. Bu durum böyle gidecek olursa "bu güzel yurdumuzu düşmana karşı koruyacak değil, üzerinde yaşayacak yeterli insana rastlanmayabilirdi" ifadesi TİCİ'nin kuruluş amacının izahat kısmında bu gerekçelerle yer almıştı.

Ayrıca Türk milletinin Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarına yayılmış korunmaya muhtaç ülkelerin muhafaza ve müdafasını üstlendiğinden yorgun düştüğü, neticede ise cehalet, yaşama tarzını bilmemek, sıtma, verem, frengi ve içki gibi Türk milletinin hayatını kemiren başlıca sebepler ortaya çıktığı; bir yandan hastalıklar, diğer yandan hastalıkların en büyüğü olan oturganlık, gevşeklik ve rahatı sevmeklik gibi olumsuzluklar vurgulanarak toplumun ruhsal ve fiziksel sağlığın geliştirilmesi için TİCİ'nin kurulması gerektiği TİCİ nizamnamesinde detaylı bir şekilde görülmektedir (248).

İşte Türk milletinin fert ve toplum olarak fiziksel ve ruhsal yönden sağlığının bozuk olması, TİCİ'nin kurulmasındaki en önemli sebepler arasındadır.

Nitekim, TİCİ'nin kuruluş amaçlarının birinci ve yedinci maddesinde; "gençlere spor sahaları açarak onların içkiden, kumardan, muhtelif kötü alışkanlıklardan uzaklaştırılması ve bu sayede herkesin sıhhat ve ahlâkının ıslahı" ve "beden eğitimi ve

spor hareketlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanmak vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve kuvvetin bir gaye değil, zekâ ve ilmin yükselmesi için bir vasıta olarak kullanılması suretiyle milli yücelmemize yardımcı olacağı kanaatini vermek" (248) yer almaktadır. Somut bir icraat olarak bu amacın gerçekleştirilebilmesi için de dönemin hükümeti tarafından yürürlüğe konan 16.1.1924 tarih ve 170 sayılı kararnameyle "TİCİ'nin Türk gençliğinin beden ve ahlaken yükselmesine çalışmayı amaçlayan cemiyetlerden olduğu göz önüne alınarak, kamu yararına çalışan derneklerden sayılması" (259) uygun görülerek TİCİ'nin spor faaliyetleri ile toplumun fiziksel ve ruhsal gelişimini sağlamasındaki fonksiyonuna işlerlik kazandırılmıştır.

Bunu takiben bu fonksiyonun yeterli bir düzeyde gerçekleştirilebilmesi için TİCİ'nin birinci kongresinden itibaren bütün kongrelerinde fert ve toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığının geliştirilmesinin önemi vurgulanmakta, hatta Atatürk tarafından üçüncü kongreye gönderilen "tarihlerde cihanlar hakimi olmuş koskoca bir Türk milletine bu günkü neslimiz varis olduğu bir zamanda bu koca milleti biraz zayıf, biraz hasta, biraz cılız bulmuştur. Efendiler: Gürbüz ve yavuz evlatlar isterim. Bunları yetiştirmek tedbirlerini ve mesuliyetlerini üzerinize almış adamlarsınız. bu neticeyi görmezsem hakkınızdaki muhabbetim o zaman zail olur" (249) şeklindeki beyanatta, TİCİ yöneticilerine bu konudaki sorumluluklarını hatırlatarak, başarılı olmaları mecburiyeti vurgulanmaktadır.

Bu görevi yerine getirme zorunluluğunu parti genel sekreteri Recep Beyin TİCİ'nin altınca genel kongresinin açılış konuşmasında; "Malûmu aliniz, muhtelif spor mumarese ve müsabakaları gençlik için fikrî terbiye kadar kat'i surette elzem olan beden terbiyesini verecek vasıtalarından biridir. Tıpkı fikri terbiye gibi beden terbiyesi de ve spor türleri de gençliğe açık ve parlak bir zekâ ve sağlam, kuvvetli ve mukavemetli bir vücut ve aynı zamanda bütün vatandaşlar için elzem olan temiz ve muvaffakiyetli

bir hayat hazırlar. Bunu bu tarzda yürütebilmek Türk gençliğine bu hakları, bu kabiliyetleri verebilmek muayyen bir hedef, iyi düşünülmüş ve hazırlanmış bir programla olabilir" (251) şeklindeki ifadesiyle spor yoluyla fert ve toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığının iyileştirilmesi ve TİCİ'nin programlarını buna göre hazırlaması ön görülmekteydi.

Bu dönemin şartlarında toplumun fiziksel ve ruhsal gelişimini sağlamak Atatürk tarafından da sıkça üzerinde durulan bir konudur. Nitekim Atatürk, dönemin içinde bulunduğu şartları gözönünde bulundurarak cumhuriyetin kurulduğu yıllardan itibaren "milletlerin yalnız dimağlarını değil, bedenlerini de terbiye ve takviye etmek mecburiyetinde olduğunu; çünkü, sağlam bir dimağın sağlam bir bedende bulunduğu hakikatinin bütün milletçe bilindiğini" (269); "her ulus çocuklarının sıhhatli ve gürbüz olmaları için yaşadıkları bölgenin sıhhi şartlarını temin etmek, devlet halinde bulunan siyasi teşekküllerin en birinci ödevi olduğunu" (30); ve sporun ferdi nitelikleri içerisinde sadece bedensel yönlerine değil, millî ve ahlakî yönlerine de önem verilmesini; sporun yalnız bir beden kabiliyetinin bu üstünlüğü sayılmayacağından, idrak ve ahlâkın bu işe yardım etmesini, zira zekâ kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkılamayacağını ileri sürerek "Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim" ifadesiyle de sporla zekâ ve bedensel çalışma sentezi ile başarıya ulaşılacağından sporun bu amaca göre yapılması anlayışını ortaya koymaktadır (157).

Öte yandan dönemin aydınları da sporun toplum ve ruh sağlığını geliştireceğini makalelerinde "bir sporcunun bütün faaliyet ve mesaisinde, en büyük maksadının sıhhatli ve kuvvetli bir beden sahibi olması" (89); "sporun ne sahalara ne iptidai gururumuzu tatmin eden, ne de bazı sporlarda olduğu gibi sadece adelerimizi geliştirdiği için değil sıhhat için yapılacağı" (123), "sporcunun evvela sporu yapabileceği kudretini muhafaza etmesi için sigara, içki vesaire gibi her türlü kötü alışkanlıklardan

nefsini korumak mecburiyetinde olması, bu gibi şeylerden kendini kurtarabilmiş olan bir gencin vücudunun her kısmının bütün icaplarına alakadâr olması ile nefsinin kötülüklerden menedeceği" (33), "maddi ve manevi her halde daima hayat mücadelesine hazır ve kuvvetli olması gerekmesine rağmen halbuki, insanlar daimî olan herşeye alıştıklarını ve ona karşı lakayt ve ihmalkâr olduğundan, fertler ile toplumların, milletlerin, devletlerin hayat ve istiklâlleri ile şiddetle alakadâr olan bu işin ihmale, lâkaytliğe asla tahammülünün olmadığı ve bu sebeple her insanın evvela ferdiyetinin, sonra da mensup olduğu toplumun, milletinin selameti adına vücudunu daima sağlam, sıhhatli ve kuvvetli bulundurmaya mecbur olduğu" (94) tarzında vurgulanmaktadır.

Gerçi TİCİ'nin kuruluş nizamnamesinde fiziksel ve ruhsal sağlığın geliştirilmesi amaçlanmasına rağmen, fert ve toplumun acil ihtiyacı olarak bedensel sağlığın zarureti daha ön planda tutularak bu ihtiyaca yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ancak, daha sonraları spor derken ilk akla gelen "bedeni kuvvetlendirmenin yanında karakter, fikirler, ahlaklar üzerinde mefkûreye uygun şahsiyet yani bedeni şahsiyetin meydana getirilmesi" (51); "sporun amacının bedenlen olduğu kadar hissen, fikren, ahlâken, sağlam olmak ve uzuvları iyi işleyen bir vücuda sahip bulunması; sporun, gençlerin en buhranlı ve en tehlikeli çağında onların imdadına yetişen ve onları bir çok tehlikeli uçurumlardan kurtaran bir dost olduğu" (150); "yaşamaya layık ve kabiliyetli bir millet efradının hiç olmazsa ekseriyetinin ruh ve beden sağlığına muhtaç olduğu" (161) anlaşılması, bu düşünce ile TİCİ ve cumhuriyet hükümeti fiziksel ve ruhsal gelişimi bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Nitekim, fiziksel ve ruhsal gelişimi bir bütün olarak değerlendiren H. Özverim, bu konu hakkındaki düşüncelerini "Beden Terbiyesi ve Spor" dergisindeki makalesinde; "Millet ve devlet bakımından yalnız beden terbiyesi görmüş şahısların hiçbir kuvveti yoktur. Çünkü şuarsuz kuvveti binbir şekle sokmak, iyiye ve kötüye

götürmek imkanı yoktur. Bunlara sağlam fikir terbiyesi de verildiği zamandır ki, bu güzel vücutlu, sağlam düşünceli fertler devletin güvenilir bir kapitali olurlar, devletin ilerisini verecekleri sağlam nesil ile garanti altına alırlar" (193) tarzında ifade ederken, C. Alpman ise; "fert karakterinin kuvvetini sağlayan, dolayısıyla millî bütünlüğü koruyan tek unsur olduğu cihetle onu geliştirecek vasıtaları gençlik terbiyesinin ayrılmaz bir parçası olarak ele almak gerekir. Bu vasıtaların en müspet olanı, ferdi, aynı zamanda metin bir ahlaka doğru götüren vücut terbiyesidir. Bunun içindir ki, terbiye idealimiz yurttaşın fikir kabiliyetleriyle beraber bedence, ahlâkça kabiliyetlerinin de gelişmesini amaç olarak göz önünde tutmaktır. Yurttaşın fizik ve moral terbiyesi üzerinde, memleketin ana meselelerinden biri olarak önemle durulmalıdır. Fikir ve ruhun taşıyıcısı, dolayısıyla fikrî ve ruhî faaliyetlerin sahnesi olan vücudun sağlam bir inkişâfa mazhar olmak ve bu meşguliyeti umumî terbiyenin bir kolu saymakla mümkündür" (6) diyerek fiziksel ve ruhsal sağlığın memleketin ana meselelerinden biri olarak üzerinde önemle durulması gerektiğini belirtmekteydi.

A. Fetgeri ise, bu konuda; "gaye beden en olduğu kadar hissen, fikren, ahlaken sağlam olmak ve cihazları iyi işleyen bir vücuda sahip bulunmaktır" (98) şeklinde ifade kullanırken, H. Riedel, sporun insanın bedensel sağlığı yanında ruhsal gelişiminde de etkili olduğu ve ruhsal yönden gelişmenin insana ve topluma sağladığı faydanın önemini; "Sporun şiddete terbiye edici vasıfları namus, ruhun, vicdanın temizliğini, kendi kendine hakim olmayı ve cesareti icab ettirir. Nişan noktası ise, insanın kendi kuvveti ile herhangi bir işi görmesidir. Bu suretle spor zayıf, kararsız gençlerden herhangi bir gayeye varmak için olanca kuvveti ile çalışmaya koyuluveren ve vatani korumak için hazırlanmak fırsatını bulan azim ve kuvvet sahibi adamlar meydana getirir ve onları mertliğe doğru terbiye eder. Spor nefse hakimiyeti kuvvetlendirir, tazelik ve sıhhat verir. Mesuliyet duygusu ve disiplin ister. Spor ile fikir arasında bir

gerginlik yoktur. Spor fikir, beden ve ruhça bütün bir şahsiyeti tesiri altına alır" (201) tarzında "Top Dergisi" ndeki makalesinde yansıtmıştır.

TİCİ döneminin bir değerlendirmesini yapan M. Hüsamettin "Kadınlar ve kızlar sinema köşelerinde, sağlıklı kalmak için de güzellik enstitülerinde, masajla ve binbir türlü kremlerle vakitlerini geçirmekteler. Erkekler de kahve köşelerinde fiziksel ve ruhsal yönden bozuk, sağlıksız bir ortamda bulunmaktalar" (132) tespitinde bulunmaktadır.

Gerçekten de can sıkıntısından bunalan, boş zamanlarını fazlası ile sinemalarda, kahvelerde geçiren bir gençliği açık havaya, güneşe kavuşturmak, Cumhuriyet'i kuranlar için bir vatan borcu olarak görülmekteydi. Çünkü can sıkıntısını, neşesini ve sevgisini kaybeden bir ruhun kâbustan başka bir şey olmadığı; hareketten, çalışmaktan zevk almayan insanların arzularının bir üzüntü haline geldiği; onların her nefeste biraz daha ağırlaşan bir yükün altında ezildikleri; hayatta alamadıkları tad karşısında en fena alışkanlıklara, içkiye, kumara, hasete ve hatta intihara kadar sürüklenecekleri düşünülmekteydi. Bu düşünceden hareketle onları bu kabustan kurtarmak, temiz, gayretli, kuvvetli, neşeli ve uyumlu bir gençlik yetiştirmek amacıyla iş zevki, çalışma ve faaliyet zevki vermek için gençlerin ve toplumun sportif faaliyetlere katılmaları istenmekteydi (132).

Yine M. Hüsamettin, "Bir insanın zekasının, ruhunun terbiyesi, bedeninin terbiyesine bağlıdır. Çok iyi cins bir meyve ağacının kökünü kabartmazsanız, ona su vermezseniz, güneş göstermezseniz gövdesini, yapraklarını kemiren kurtlarını temizlemezseniz vereceği meyvelerden istifade etmek imkanı yoktur. İnsanlarda böyledir. Bedeni kuvvetli olmayan insanlara herhangi bir fikir aşısı yapmak, kökü kurumuş bir ağaca su vermek kadar gülünçtür. Onlar ne kadar zeki, ne kadar bilgili olurlarsa olsunlar, bedenlerinin terbiyesine de aynı derecede dikkat edilmelidirler ki insaniyete karşı olan borçlarını ödemeye vakit bulsunlar" (132) diyerek insanların

ruhsal yönden sağlıklı olmaları için en önemli faktörün beden eğitimi olduğunu açıklamaktadır.

H. Ayerdem ise, "spor, ahlâktır demekte de isabet vardır. Çünkü hakikî bir sporcu evvel emirde sigara, içki vesaire gibi suistimallerden nefsinin korumuş oluyor ki bunun ahlaki tesirâtı da izâha ihtiyaç göstermeyecek kadar açıktır. Sporcu, sporla meşgul olurken onun icabatından olan nizamata ayet, arkadaşlarına muhabbet ve tesanüd gibi hislerle de nefsinin bezetmiş olacaktır ki bunların nasıl manevi birer fazilet olacağı aşikardır. Doğruluk ve fedakarlık gibi hislerin de bu sayede beslenmiş bulunacağı ise tabiidir. Sporcu aynı zamanda müşkül vaziyetlerde sinirlerine hakim olabilmek ve en tehlikeli anlarda musib kararlar vererek o kararları derhal tatbik geçebilmek gibi vasıfları da elde etmiş olacaktır ki bu hal, muharebe buhranları içinde gençlerimize selamete vazifelerini yapabilmeleri için lüzumu derhal olan hassa ve liyakatı de bahşeylemiş olacaktır. Dürüstlüğe alışmış bir sporcunun ticarete ve bütün medeni hayatında hileye sapmasına imkan olamayacağı tabiidir. Binaenaleyh bu sayede millî faziletlerimizin de korunmuş ve beslenmiş olacağına şüphe yoktur" (33) şeklindeki açıklamasıyla bir sporcunun fiziksel gelişiminin yanında, ruhsal sağlığına da kavuşacağını edebî bir tarzda ifade etmektedir.

Dönemin Başbakanı İ. İnönü de bu konu hakkında; "iyi vatandaş, verimli vatandaş olabilmek için iyi sportmen olmaya çalışan ve iyi sportmen olmak içinde maddî kudretini kesici, yıpratıcı, zehirlerden koruyan, ahlâklı ve iradeli vasıflarla bezenerik yetişen vatandaş doğru yolların en iyisindedir" (6) demekle iyi ahlâklı olmanın insan meziyetlerinin başında geldiğine işaret ederken, ahlaklılığa giden yolun milli kudret kaynaklarımızdan biri olan beden eğitimi ve sporla, doğrudan ilgisini kesin bir dille ifade etmekteydi.

TİCİ döneminde, spordan beklenen gayelerin içinde en önemlerden birisinin fert ve toplumun beden ve ruhen yükselmesi olduğu, bunun da ancak okullarda

oluşacağına inanılarak, orta ve üniversite seviyesindeki okullarda beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin yapılmasına ve hatta üniversitelerde beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirecek bölümlerin açılmasına karar verilmiştir. Çünkü, "okullarda ders sıralarında beyin yorarak, dirsek çürüterek alın teri döktükten sonra oradan çıkıp küflü mahzenlerde, karanlık odalarda çalışmak mecburiyetinde olanları spora teşvik etmemek en büyük insafsızlık olacaktır" (101). Bundan dolayı, sağlam ve kuvvetli bir vücuda sahip olmayan gençlerin, bilgilerinin hiçbir şeye yaramayacağı, düşündüklerini gerçekleştirmeden mahrum olacakları, oysa, zekâ, ilim ve fikir yönünden gelişmiş insanların "bedeni şahsiyet" kazanabilmeleri için beden eğitimi ve spor hareketlerinin yapılması gerekmektedir (100). Toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığının sadece okullarda kazanılacağına inanılarak bu dönemde okul spor faaliyetlerine hız kazandırılması yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Diğer taraftan öğrenciler haricinde fert ve toplumun bedensel ve ruhsal yönden gelişmesi için, yaşlı ve genç "herkesin yapabileceği yürüyüş" (275), "insandaki bedeni tahammülü, sürati intikal hislerin ve sınırların meydana çıkmasını ve enerji kalitesini yükselten, her yaş ve mevkide olanların serbest ve eğlenceli bir şekilde yapabilecekleri dağ sporları" (161), "insanın bedenini, aklını ve adelesini terbiye eden atletizm, akıl sinir ve adeler arasında mükemmel bir ahenk sağlayan, büyük gayretlere göğüs gerebilecek kadar tekamül ve inkişaf etmiş tam on bir vücudun taşıdıkları on bir kafanın beden ve dimağın azamî derecede çalışması, aynı maksat ve aynı gayeyi on bir kafanın birden tam bir sağlamlık, tam bir isabet ile düşünüp aynı fedakârlık, aynı kuvvet ve irade ile kovalayan futbol" (99), "insanların sıhhat ve zevk ihtiyaçlarını tatmin eden yüzme, aletli cimnastik, vuruşmalar (boks, güreş, eskrim) sporları ile oluşacağı" (161), dönemin aydınları tarafından vurgulanarak değişik sportif branşlar teşvik edilmiştir.

Görüldüğü gibi TİCİ varlığını sürdürdüğü tarihi süreç içerisinde genç Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar ve yönetenlerin maddî ve manevî katkılarıyla, sportif aktivitelerin uygulanma nedeni ne olursa olsun, bu aktivitelerle fert ve toplumun "fiziksel ve ruhsal gelişimini temin etmek" fonksiyonu amaçlanmıştır.

5.2. Güçlü Toplum Yaratma

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru insanların ve ulusların birbirleriyle yaptıkları savaşlar yüzünden yıprandıklarını, erkeklerin kadınlaşmaya ve ırkların da bozulmaya yüz tuttuğunu görenler, sporu, bir kurtuluş yolu olarak görmüşlerdir (208). Bu tespitin neticesinde genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Spor Teşkilatı olan TİCİ'nin kuruluş nizamnamesinde; "Fiziksel ve ruhsal yönden hastalıkların dehşeti karşısında bu millete taze hayat ve kuvvet vermek, neslimizi çoğaltmak, herkesin sağlığını düzeltmek ve bu sayede nüfusumuzu arttırmak; herkese spor yaptırmak ve millî gelenek olan beden eğitimi yaymak; herkesi teşkilâtçılığa ve müşterek faaliyetlere hazırlamak, istişare ve idare kabiliyetlerini arttırmak; beden eğitimi ve spor hareketlerini menfaat ve para kazanmak için kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve kuvvetin bir gaye değil zekâ ve ilmin yükselmesi için bir araç olarak kullanılması şartıyla millî kalkınmamıza yardımcı olacağı kanaatini vermek; tamamıyla millî, birliktelik ve ilmî olan bu amaçlara hakkıyla ve devamlı hizmet edebilmek için siyasetle ilgilenmemeyi ve milletimizin kaderine hakim olanların Türk milletinin güçlü olması ve Türklüğün selâmeti için çalışmalara yardım etmeyi bir emir kabul ederek" (248), ittifakın kontrolünde ve idaresinde yapılacak olan sportif aktivitelerle "güçlü bir toplum oluşturmayı temin etmek" fonksiyonunu bulunmaktadır.

Bu fonksiyona işlerlik kazandırmak üzere, 14.8.1923 tarihli hükûmet programında; "eğitimin terbiye vazifelerinden birincisinin çocukların talim ve terbiyesi,

ikincisinin de halkın talim ve terbiyesi" olduğu; 22.11.1924 tarihli hükümet programında ise, "TBMM'nin yüksek kararıyla "Tevhidi Tedrisat" (eğitimde birlik) esaslarını kabul ederek selâmet yolunu bulmuş olan eğitimimizi aynı yolda yürütmek ve Türk vatanına talim ve terbiyenin muhtaç olduğu intizam ve inzibat altında yeknesak terbiye ve tahsil ile mücehhen, hayat için hazırlanmış gençler yetiştirmek gayemiz olacaktır" (131) metinleri yer almaktadır.

Görülüyor ki, Atatürk ve ona destek olanlar Türkiye Cumhuriyetini kurarken, güçlü bir toplum oluşturmak için çocuklar ve gençler kadar, halkın da eğitilmesi ve spor yapmasını hükümet programına sokacak kadar ciddiye almışlardır.

Nitekim, TİCİ'nin ikinci genel kongresinde İsmet Paşa (İnönü); "sporun, memleketin medenî ve toplumsal hayatında ne kadar önemli olduğunu; bunun için memleketin her tarafında spor yapan gençlerin daha fazla çalışması gerektiğini; sporu, yalnız spor işinde geri kaldığımız mesafeleri atlamak için değil, bütün yarışların bütün müsabakaların üstünde bulunmamız ve en yüksekte olduğumuzu göstermemiz gerektiğini; çünkü kabiliyetimiz mutezasıdır ve doğuştan böyle yaratıldığımızı isbat etmemiz gerektiğini; o hâlde memleket evlâdının hiç bir hissiyata tâbi olmaksızın bütün memleketin spor hayatı üzerine nazım ve nazır mevkiinde bulunmalarını beklemeye hakkımız olduğunu; sporcular arasındaki dayanışma kadar ve bunların kendi yaptıkları usûllere riayet kadar bu büyük teşkilâta bağlılık kadar, memleketin istikbalini parlak gösterecek hiçbir şeyin olmadığını" (246) açıklarken spor yoluyla, toplumun güçleneceğine inandığını ve bunun için herkesin kuralları ve amaçları belli olan bir teşkilâta bağlı olarak spor yapmasını savunmaktadır.

Bu fonksiyona bizzat yön vermek üzere, TİCİ'nin Üçüncü Genel Kongresinde Atatürk, kongre üyelerine ve delegelerine, "Türk milleti kendi için ... kendi ati ve selâmeti için çalışan müteşebbisleri ve heyetleri mükılat karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanperverlik ve yüksek hissiyat ile mütehalidir... Cihanda spor hayatı, spor

alemi çok mühimdir. Bunu siz mütehasıslara izahtan müstegniyim. Bu kadar mühim olan spor hayatı bizim için daha mühimdir. Çünkü ırk meselesidir. Irkın ıslah ve küşayışı meselesidir. İstifası meselesidir ve biraz da medeniyet meselesidir... Mukaddes vatanımın, Türk milletinin yüksek şeref ve menfaatini müdaâfa eden ordudur. Dünden daha âli bir istinad mutasavvur mudur? Bu husus bugünkü cumhuriyet ordusundan bahsolunurken bundan daha âli bir kuvvet mutasavvur mudur? İşte bu kıymetli ... bu yüksek âli huzurunda size hitaben diyorum ki: bütün millet ve bütün memleket evlâtlarını sportmen yapmak için sarf olunan mesainin ehemmiyet ve kudsiyeti aynı derecede kıymetli ve mühimdir. Ben şüphe etmem ki işaret ettiğim bu noktaya ehemmiyet vereceksiniz. Ve behemahal bu sayede Türk sporculuğu beynelmilel sahnede lâıyk olduğu mevkiı ihraz edecektir. O zaman yukarıda işaret ettiğim gibi Türk sporculuğu memleket ve millet hayatına müessir olduğu kadar biraz da medenî ve belki de tahminden fazla bir şiar-ı medeniyet olacaktır" (249) beyanatını göndermiştir.

Şüphesiz Atatürk bu beyanattı ile, kongre üyelerine Türk toplumunun maddî ve manevî bakımdan kalkınarak güçlü bir toplum oluşturmaları için spor aktivitelerinin ve spor teşkilâtının önemini ve ayrıca, TİCİ yöneticileri ve delegelerine görevlerinin kudsiyetini hatırlatarak bu konu üzerindeki hassasiyetini belirtmekteydi.

Atatürk ayrıca, "müsbet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir" ve "Türk sosyal yapısında spor hareketlerini düzeltmekle görevli olanlar Türk çocuklarının spor hayatını yükseltmeyi düşünürken sadece gösteriş için herhangi bir yarışmada kazanmak amacıyla bir spor politikası oluşturamazlar. Esas olan, bütün her yaşta ki Türkler için beden eğitimini sağlamaktır" (30) sözleriyle günümüzde hâlâ erişilmek istenen ve ideal olan, "herkes için spor" hedefini gösterirken (27), yalnız fertlerin değil, bütün toplumun spor

yapması sayesinde güçlü bir toplum yaratılacağına inandığını, çalışmaların da bu fonksiyona yönelik olmasını işaret etmekteydi.

Bu dönemde spor, bütün milletler arasında çok büyük itibar görürken, spor sahasında ileri giden bir milletin dayanacak çok kuvvetli bir güce sahip olacağı fikri şiddetle savunuluyordu. Zira bir toplum ne kadar kuvvetli olursa o toplumu oluşturan ülke o kadar itibar sahibi olmaktaydı. Bu nedenle TİCİ döneminde, sporun alelâde bir meşgale şeklinde telakki edilmesi hatasından kurtulmaya çalışılmış ve spor ne alelâde bir meşgale, ne de gençliği sadece muzur meşguliyetlerden kurtaran bir vasıta değil, belli başlı bir varlık ve memleketi kurtaracak yegâne bir yol olarak görülmüştür (103).

Çünkü, sporcu daima iyi şeyleri, faaliyet, sıhhat, kuvvet, ilim, azim gibi cemiyet içinde şahsiyet yükseltecek huyları alışkanlık edinmekteydi. Fertleri böyle olan toplumun milletleri de pek tabii olarak yüksek, güçlü ve kuvvetli olmaktaydı. Zaten TİCİ'nin spora her gün artan bir oranda kıymet önem vermesi, "bir kaç heveskâr gencin zevk ve hislerinin tatmini için değil, fakat onda mekruz olan hissî, fikrî, ahlakî ve bedenî terbiye güçlerinden bütün memleketin bütün milletin istifadesini sağlayarak" (89), güçlü bir toplum oluşturmayı hedeflemesinden kaynaklanıyordu.

Bu düşünceler doğrultusunda spor faaliyetlerinin yanında TİCİ döneminde çıkan spor dergilerinin bir çoğu teorik yayınlar ile halkı spor konusunda bilinçlendirirken uygulamalı spor faaliyetleri ile de toplumun her kesimine spor yaptırmayı ve bu sayede sağlıklı, dinç, ileri seviyeli güçlü bir toplum oluşturmayı hedeflemekteydiler. Zaten, Türk Spor dergisi yayın hayatına; "Türk insanını ve bu amaçla bütün Türkiye'yi sporcu yapmak, onun eşsiz gücünü sporla yükseltmek, Türkiye'yi spor sahasında da Avrupa ve Amerika milletlerinin seviyesine çıkararak Türk milletini içerde ve dışarda güçlü bir toplum haline getirmek amacıyla" (177) başlamıştı.

Diğer yandan güçlü bir toplumun vaz geçilmez unsuru olan, kadınların spora katılmaları ve spor yapmaya başlamaları TİCİ döneminde gerçekleşmesine rağmen, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk kadınlarının büyük bir kısmı, spor yapmanın ayıp ve günah olduğuna inandığı veya inandırıldığından dolayı spora karşı pek ilgi göstermemiştir. Ancak, Türk milletinin güçlü bir toplum olabilmesi için Cumhuriyet Türkiyesi'nin hür ve medenî kadını, spor yapmalıydı. Çünkü kadınları sağlam, kuvvetli ve sporcu olmayan bir milletin akıbeti, erkekleri sporda ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, vücutlarına ne kadar özen gösterirlerse gösterebilirler. Sapaşğlam bir anneden doğmamış bir çocuk, bütün ömrünce ilâçlara bağılı yaşayacaktı (95). Bundan dolayı TİCİ döneminde sporcu bir genç neslin, güçlü bir toplumun temelini oluşturacağı gerekçesiyle gürbüz bir çocuğun ancak kuvvetli ve sağılam bir anneden doğabileceğine inanılmış ve bu amaçla Türk kadını değışik sosyal ve sportif faaliyetler aracılığıyla spor yapmaya teşvik edilmiştir.

Bu dönemde, bir yandan herkesin spor yapması için gayret sarfedilirken, diğer yandan spor faaliyetleri ile de insanlara yurt sevgisi, bu sevgi ile beraber birbirlerini yürekten sevmesi ve insanların birlik ve beraberlik içinde olmaları amaçlanmıştır. Çünkü insanların ben duygusundan kurtulup biz duygusuna sahip olmaları bir milletin gücünü yükseltecek bir etken olarak görülmüştür (38). Bu da güçlü bir toplum yaratma fonksiyonunun gözardı edilemeyecek bir başka yönüdür.

İ. Kanok, Türk sporcusunun nasıl bir manevî güç taşıdığını ve nasıl bir sporcu gençlik olması gerektiğı hakkındaki düşüncelerini "Spor Postası"ndaki makalesinde şöyle dile getirmiştir:

"Türk sporcusu demek genç Türk Cumhuriyetinin sporcusu demek, vücutça, akılca, ahlâkça yükselmiş bir fert, bir vatandaş, yarının idare sandalyesine bir devlet adamı, bütün bir milletin geleceğı eline bırakılacak bir şahsiyet demektir. Evet biz öyle bir sporcu gençlik istiyoruz ki, daha doğrusu bugünkü harikalar yaratan Türkiye'nin

öyle bir sporcu gençliği olmalıdır ki, memleketin her tarafında yüzlerce, binlerce, on binlerce, hatta milyonlarca genç, caddelerde, sokaklarda umumî meydanlarda hepsi dimdik, hepsi gürbüz ve bütün dünyanın hayranlığını kendine çöksin" (146).

Güçlü bir toplumun temelini ve geleceğinin genç nesillere dayandığının farkında olan ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve onun güçlenmesi için bütün Türk milletinin spor yapmasını isteyen Atatürk: "Cumhuriyet bedenen kuvvetli ve yüksek seviyeli muhafızlar ister. Yeni nesli bu evsaf ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir. Mümtaz vazifenizin ifasına âli himmetlerle hasrı mevcudiyet edeceğinize asla şüphe etmem. Sizin muvaffakiyetiniz, Cumhuriyetin muvaffakiyeti olacaktır" (39) sözü ile Türk gençliğine ve Türk sporcusuna düşen büyük sorumluluğu hatırlatarak fiziksel ve ruhsal olarak güçlenmiş bir toplumun Cumhuriyetinin de zafere ulaşacağını işaret etmiştir.

Güçü bir toplum oluşturma fonksiyonunun gereği olarak, TİCİ döneminde "sportif faaliyetler eğlence olmaktan çıkmış ve kitlenin her tabakasına kuvvet veren, yaşama hızını arttıran, tahammül kudretini çoğaltan ve bilhassa milletleri maddî ve manevî olarak yarına hazırlayan, ırkları temizleyen büyük, nezih ve kat'iyen ihmal edilmeyen ön safa geçmiş bir vasıta" (126) olarak görülmüş, yurdun bütün insanlarını kafası işlek, fikri uyanık, ahlâkı düzgün, vücudu sağlam, kendine ve insanlık idealine yararlı insanların topluluğu hâlinde dimdik ayakta tutmak ülküsü, çeyrek yüzyıla yaklaşan cumhuriyetin tek parolası olmuştur. İyi, yararlı, fiziksel ve ruhsal yönden gelişmiş aydın yurttaş yetiştirme amacının, topluca millî eğitimin gerçekleşmesini sağlayan unsurlar içinde fikir ve ruh eğitimi kadar beden eğitiminin de müsbet ve feda edilmez" (7) rolü bu dönemde üstlenilmiştir.

5.3. Askere Hazırlık ve Yurt Müdafaası

Cumhuriyet öncesinde ve Cumhuriyet döneminde, her yaş ve cinsten bütün milletin askerliğe, aynı zamanda da sivil savunma güçlerinin yurt müdafaasına hazır olmaları için amaca uygun değişik spor faaliyetleri yapılmıştır.

Çünkü, TİCİ'nin kuruluşunun öncesinde "Balkan Savaşı sonrasında askere çağrılan gençlerin büyük bir kısmının fiziksel olarak sakat, kambur ve hastalıklı çıkması; içki, kumar gibi kötü alışkanlıklar yüzünden de ruhsal sağlıklarının bozuk olması Türk ırkını uçuruma sürüklemekteydi" (248). Türk milletini ve özellikle gençleri hem bu hastalıklı durumdan kurtarmak, hem de çıkma sinyalleri veren Birinci Dünya Savaşı öncesinde gençleri maddî ve manevî yönden sağlam, sıhhatli ve yurda bağlı olarak yetiştirilmek için, 15 Mayıs 1914 tarihinde Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı ve izciliği tamamlayan yeni bir teşkilat olarak Osmanlı Güç Dernekleri, 12 yaşından itibaren bütün gençleri askerliğe hazırlamak amacıyla kurulmuştur. Güç derneklerinin hazırlık şubesini teşkil eden izcilik teşkilatına, 12-17 yaşlar arasındaki, çocuk ve gençler, asıl güç derneklerine ise 17 yaşından yukarı olan Osmanlılar kabul edilmekteydi. Resmî okullar, medreseler ve müesseseler mecburi, özel okullar, azınlık okulları ve halk teşekkülleri isteğe bağlı olarak güç derneklerini kurmaktaydılar. Bu derneklerde mahallin askere alma şube başkanı gözetiminde atıcılık, talim, askeri terbiye, cimnastik, topografya ve hıfzıssıha konusunda çalışmalar yapılmaktaydı (56, 246).

Diğer yandan Birinci Dünya Savaşı tahmin edildiğinden daha uzun sürmüş, hareket savaşları ile netice alınamadığı için ordular, mevzi savaşını kabul etmeye mecbur kalmışlardı. İşte bu yeni tarz, orduları en basitinden en zoruna kadar bütün tedbir ve vasıtalara başvurmak zorunda bırakmıştır. Değişik harp silah ve vasıtalarını kullanmaya, teşkilatını buna göre genişletmeye başlamasıyla ve askerliğin karışık bir meslek halini almasıyla da acemi talim ve terbiyesi önem kazanmıştı (67).

Savaş sonu meydana gelen değişiklikler arasında en fazla dikkat çeken husus, bütün memleketlerde askerlik müddetinin indirilmiş olması idi. Bunda belki hatalı sebepler âmil oldu. Fakat talim ve terbiye zorluklarının arttığı bu sırada, tatbikatına başlanılan bu yeni sistemin yaratacağı tepkileri yeni tedbir ve tertiplerle önleme çareleri aranmaya başlandı. Yapılan bir çok incelemelerden sonra varılan netice, gençliğin orduya hazırlanması oldu. Bu itibarla bir çok ülke orduya çekirdek olabilecek mahiyette bir takım teşekküller meydana getirmiş ve bu suretle talim ve terbiyenin bir kısmını burada tatbik etmeye başlamışlardır (67). Bu askerî talim ve terbiyenin temelini de sportif hareketler oluşturmaktaydı.

Oysa, Osmanlı Devleti'nin son günlerinde, hükûmet spor faaliyetlerini ihmal ederken Avrupa'da beden terbiyesi ve spor faaliyetleri çok ciddî alaka ile karşılanmaktaydı. Spor bünyevi, ahlaki ve nesil ıslahı için kıymetli bir vasıta kabul edilmekte ve büyük savaş tecrübelerinden sonra da devletlerin spora yeni bir istikamet verdikleri görülmekteydi. Sporla vücutları kuvvetlenmiş, maneviyatı yükselmiş olanların savaşa daha çabuk adapte olmaları nedeniyle, savaşın zorluklarını kolaylıkla yenebilen askerlere ihtiyaç görülmekteydi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kendisini milli müdafa için hazırlayan her devlet, büyük savaşın gösterdiği ihtiyaçları göz önünde bulundurup, savaşı yapacak olan insan kütlesini, sivil spor teşkilatı içinde, fakat muharebe maksadına göre yetiştirmeye başlamışlardır. Bu suretle, dar hazar kadrolarının, sınırlı askerlik süresi içinde ordularını spor, izci veya gençlik teşkilatı gibi yarı askerleştirilmiş birliklerde hazırlamak imkânı bulmuşlardı (191).

Bir çok Avrupa ülkesinin (Almanya, İtalya, Yunanistan, kısmen Rusya) fert ve toplumunu doğrudan doğruya yurt müdafasına hazırlamak amacıyla sivil spor teşkilatların maddî ve manevî destekleriyle genişlettiği bir dönemde; Balkan, Birinci Dünya ve Kurtuluş savaşlarının ardından yorgun, sakat ve hasta düşen Türk milletinin fiziksel ve ruhsal yönden sağlığını geliştirip gençliğini askerliğe ve toplumun her

kesimini yurt müdafaasına hazır hale getirmek için yeni bir sivil spor teşkilatının kurulması zarureti doğmuştu. Nitekim, bu fonksiyonu da karşılamak üzere kurulan TİCİ'nin kuruluş amaçlarında; yapılan sportif aktivitelerle "sağlam ve becerikli insanlar yetiştirip silahşörlüğü, biniciliği ve denizciliği tertip ve teşvik ederek, askere hazırlamak" (248) olduğu belirtilmektedir.

Bu amaca yönelik olarak, TİCİ'nin 1924 yılında yaptığı birinci genel kongresinde askere hazırlık sporları olarak görülen Denizcilik Federasyonunun su sporlarıyla ilgili olarak İstanbul'da, binicilik, eskrim, nişancılık (atıcılık) federasyonlarının da hükümet erkânı ile görüşülmesinden sonra harbiye bölgesinde kurulmasına karar verilmiştir. Daha sonra 1925 yılında Ankara'da toplanan TİCİ İkinci Genel Kongresinde bu spor dalları ayrı ayrı birer federasyon olarak askeri spor teşkilatı bünyesinde kurulmuş (246).

1924 yılında yayınlanan Köy Yasası'nda ise; köylerde "nişan alma, cirit, güreş" gibi sporlara özendirici hükümlere yer verildiği görülmektedir (30).

1925 yılında kurulan askeri spor teşkilatının kuruluş nizamnamesinde; "orduda sporculuğun, tamim ve tekamülüne çalışmak, aynı zamanda binicilik, atıcılık, uçuculuk, eskrim ve kızakçılık gibi askerlik için lazım idmanların, hemen askere alınarak mukannen hizmetten sonra terhis olunan efrad millet vasıtası ile halk arasında imkan tatbikini ihzar etmek gayesi ile ordu spor teşkilatı vücuda getirilecektir" (246) denilmektedir.

Askere hazırlık ve yurt müdafaası konularıyla ilgili olarak TİCİ'nin Üçüncü Genel Kongresinde Gazi Mustafa Kemal, kongre üyelerine şu beyanatı göndermiştir: "Mukaddes vatanımın, Türk milletinin yüksek şeref ve menfaatini müdafaâ eden ordudur. Bundan daha âli bir istinad mutasavvur mudur? Bahusus bugünkü cumhuriyet ordusundan bahsolunurken bundan daha iyi âli kuvvet mutasavvur mudur?"

İşte bu kıymetli ... bu yüksek ali kuvvetin huzurunda size hitaben diyorum ki: Bütün milleti ve bütün memleket evlatlarını sportmen yapmak için sarf olunan mesainin ehemmiyet ve kudsiyeti aynı derecede kıymetli ve mühimdir. Ve şerefli ordumuza kıymetli bir menba'teşkil edebilmek nokta'i nazarından kahraman ordumuza da en âli hissiyatla takdir, takdis ve himaye olunmaya şayan olan bir menba-ı kudsiyeti ihzar eder. Hükümet-i Cumhuriyetimiz ve muhterem Türkiye Büyük Millet Meclisi için esası ve hayatı olduğuna şüphe etmediğim bu meselede kendilerine tereddüp eden vazifeleri yapacaktır. Bittabi asla şüphe etmezsiniz. Fakat efendiler çok âli bir işin müteşebbisi bulunan siz muhterem muhataplarım açık ve kat'i söyleyeyim ki muvaffak olmak için her türlü muavenetten ziyade bütün milletçe sporun mahiyeti ve kıymeti anlaşılmalı ve ona kalpten muhabbet etmek ... onu vatanî vazife telakki etmek lazımdır" (249).

Atatürk bu beyanatı ile, memlekette yapılan sportif faaliyetlerin toplumu fiziksel yönden kuvvetlendirip askerliğe hazırlamak amacıyla olması gerektiğini ifade ederken TİCİ yöneticileri ve delegelerine de görevlerinin hassasiyetini ve önemini işaret etmektedir.

Ayrıca, üçüncü genel kongrede TİCİ başkanı Ali Sami Bey de sportif faaliyetlerdeki amaçlarını; "Gayemiz azmimizin takviyesidir. Mevcudiyeti milliyenin, her şeyden evvel ırkın kuvvetine, kabiliyet-i tahammülüyye ve hayatiyyesine bağlı olduğunu biliyoruz. Sıhhat ve bedeniyatla alakadar makamlar müdafaayı milliye, maarif, sıhhiyye ve belediye teşkilatıdır. O halde programımız idare makinesinin mühim bir kısmının faaliyeti ile yakından alakalıdır. Biz onların resmi vazifelerinin şumülüne girmeyenlerle, açıkta kalanlarla meşgul oluruz. Arz ettiğim mütaaladan programımızın lâlettayn bir cemiyetin programı değil, muzaffer bir memleket işinin cüz'i olduğu anlaşılır. Bir hükü alakadan makamının nokta'i nazarlarını beslemekte ve yan çalışmakta menfaatdarız" (249) şeklinde açıklarken, bunun özellikle millî

müdafaa başta olmak üzere diğer kurumlarla koordineli çalışmayla başarılabileceğini vurgulamaktadır.

Dördüncü genel kongrede TİCİ tarafından alınan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilen kararda; bu husus TİCİ'nin yapmış olduğu "spor faaliyetlerinin memleketimiz için bir ırk meselesi ve aynı zamanda gençliği askerliğe hazırlama işi" (250) olduğu açıkça dile getirilmektedir.

TİCİ'nin altıncı genel kongresinde, askerî spor teşkilatı merkez heyeti tarafından kongreye takdim edilen raporda ise; orduda silah altında bulunan gençliğin bedenlen yükselmesi için memleket dahilinde sporun yayılması ve genelleştirilmesi; fertlerin ve cemiyetin kuvvetlendirilmesi ve bilhassa halkta askerî sporlara karşı ilgi uyandırılması ve onlara yardım ederek şevk ve heveslerinin arttırılması hususları önemle vurgulanmaktadır. Bunun gerçekleştirilebilmesinde ordunun değerli bir varlık membanı teşkil eden memleket gençliğinin yüksek kalitede ve milli müdafa için tam bir sporcu olarak yetişmelerini temin edecek her türlü mesaide sivil teşkilata şimdiye kadar olduğu gibi bütün mevcudiyetleriyle yardım edileceği ve askerî sporlar için azami mesai sarf edilerek daha yüksek iyi neticeler elde etmek amacı ile çalışıldığı belirtilmektedir. Raporun devamında askerî spor teşkilatı; ayrıca memleket dahilindeki tüm spor faaliyetlerinin mümkün mertebe askerî amaçlara göre yapılması ve bütün gençliğin bu hususta hazırlanmak üzere askerî idman talimatnamesinin hiç olmazsa genel çerçevesinin sporla uğraşan bütün birlikler tarafından kabul edilmesi ve bu suretle memleket müdafaasında birliktelik meydana getirilmesi için Maarif Vekâletine müracaatta bulunulmasını ve bu husustaki talimatnamenin TİCİ genel merkezine takdim edilmesini ve talimatnamede eskrim, atıcılık ve binicilik sporlarına daha çok önem verilmesini, dağcılık ve kayakçılık talimlerine çalışılmasını özellikle istemekteydi (251).

Denizcilik Federasyonu altıncı genel kongreye sunduğu raporda; "su sporlarını spordan ziyade, askerliğe hazırlık ve yurt müdafaası bakımından bir ihtiyaç olarak gördüklerini belirtirken, askere hazırlık ve yurt müdafaasında su sporlarının önemini vurgulamaktaydı (251).

TİCİ genel merkezi yedinci kongrede aldığı bir kararla; Türk sporcularının vücutlarını düzenli bir şekilde geliştirmesi ve vatani koruma işlerinde yüksek kabiliyetler kazanması amacıyla sporcuların sadece bir sporla meşgul olmayıp değişik spor hareketleriyle de ilgilenmelerini sağlamak ve en azından sporların önemli bir kısmını orta derecenin üstünde yapabilecek bir surette hazırlanmasını teşvik ve temin için "Tam spor" imtihanları yapmayı kararlaştırmıştır (252).

Bu karardan maksat, özellikle Avrupa'da başlatılan çok yönlü sporcular yetiştirilmesi hareketinin Türkiye'de de başlamasının ümit edilmesi idi. Kongrede ayrıca, memleket gençliğinin yurt müdafaasına hazırlanmaları için sivil spor kulüplerinin askerî idman birliklerindeki spor malzemelerinden istifade ettirilmesi kararı alınmıştır (252).

Askerî Spor Teşkilatı Merkez Heyeti, sivil gençlerin askeri sporlara alıştırılması için TİCİ yedinci genel kongresine şu teklifleri yapmıştır:

"a- Sivil gençlerin askerî sporlara alıştırılması işinin yalnız askeri yurtlar tarafından istenilen nisbet ve derecede yapılamamasından sivil kulüplerinde müştereken aynı esaslar dahilinde temaslar araması ve çalışması zarurî görülmektedir. Aynı zamanda sivil spor kulüplerinde yalnız futbol, voleybol, tenis gibi sporlarda değil; bilhassa atletizm, atıcılık, binicilik, yüzme ve dağcılık gibi sporun kıymetli kısımlarında da çalışmağa ehemmiyet verilmesinin temini çok mühim ve lüzumlu görülmektedir.

b- Askerî idman yurtlarının buldukları bir çok garnizonlarda esaslı sivil spor teşkilatı yoktur. Sivil spor teşkilatının kaza merkezlerine kadar şumullendirilmesi ve

sivil spor kulüplerinin esaslı teşkilata tâbi tutulmasının çok mühim bulunduğunu arz ederim.

c- İdman cemiyetleri ittifakı riyasetine evvelcede arz edildiği veçhile memleket müdafaası için çok lüzumlu olan binicilik, atıcılık, dağcılık ve hatta havacılık ve denizcilik gibi sporların canlandırılması ve ordu haricinde kalan gençlerimizin bu sporlarda yetiştirilmesinin temini maksadı ile Binicilik, Atıcılık, Dağcılık Federasyonlarının da bir an evvel faaliyete geçirilmesi; bundan sonra bu sporların inkişafı için beynelmilel münasebete girişilmesi muvafık mutalâa edilmektedir. Gençleri askerî sporlara teşvik için her sene yapılan Türkiye birincilik müsabakalarında atıcılık, kayıkçılık müsabakalarının da tertibi ile kazananlara mükâfat verilmesinin temin buyurulması çok münasip olacaktır.

d- Askerî spor teşkilatının memleket sporculuğunu adım adım takip edebilmesi ve kendine teveccüh eden yardımda bulunabilmesi için her yeni tesis edilen sivil spor kulübünün ismi ile mahiyeti hakkında ittifak riyaseti tarafından askerî spor teşkilatı umumi katipliğine malumat verilmesi rica olunur.

e- Memleket gençliğinin millî müdafamız için sporun askerliğe yarayan kısımlarında dahi tamamen yetiştirilmesinin temini için İtalya, Almanya ve Çekoslovakya'da olduğu gibi memleketimizde de esaslı ve şümüllü bir gençlik teşkilatının bir an evvel yapılarak tatbikata geçilmesinin çok mühim olduğunu arz ve teklif ederim" (252).

TİCİ'nin kuruluş amacında "sağlam ve becerikli insanlar yetiştirip askerliğe hazırlamak" vurgulanmaktaydı. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın çıkma ihtimallerinin güçlendiği 1930'lu yılların başında spor faaliyetleri ile gençleri askerliğe, fert ve toplumu millet olarak yurt müdafasına hazır hale getirmek daha da önem kazanmıştır. Çünkü, C. Bedî'nin tespitlerine göre "memleketimizin genel tahsil seviyesine nazaran

askerlik hizmeti süresi kısa idi. İlk ve orta tahsil görmeyenleri yüzde beşi geçmeyen memleketlerle aramızda askerlik müddeti itibariyle hemen hemen fark yok gibiydi. Silah altına alınan askere, önce okuma yazma, hesap ve vatani bilgiler öğretmekle işe başlanmakta ve askeri talim ve terbiyesi adeta ilk tahsil mahiyetinde olan bu öğretimle paralel olarak yürütülmeye çalışılmaktaydı. Çalışmalara bunlardan başlanmazsa askerlerin ne piyadesine mesafe tahmini, ne topçusuna nişangâh tanzimi ve ne de muharebecisine elektriğin ne olduğunu öğretmek imkanı yoktu. Bunun için iki başlı talim terbiye üzerinde uğraşılıp zaman kaybetmektense insanları spor faaliyetleri ile fiziksel ve ruhsal yönden geliştirip askere hazırlamak ve bu amaçla askerlik müddetinin bir tek saatini bile boş geçirmemek gerekiyordu" (41).

Zira, askerlik süresince geniş bir programı içeren talim ve terbiyenin ne kadarı askerlik dışında öğretilirse, o oranda zamandan tasarruf edilerek askerî bilgileri ihtisas derecesine çıkarmak mümkündü. Bundan dolayı da "herkesin, yalnız ölmenin kafi bir fedakarlık değil, hatta bir intihar olduğunu, hiç olmazsa iki düşmanı öldürmeden veya yararlı bir iş yapmadan âlemin bu memlekete faydalı değil zararı dokunacağını bilmesi ve bu itibarla bütün milletin istisnasız olarak askerliğe hazırlanmış olması gerektiğini, zira ancak bu sayede her türlü tehdite ve tehlikelere göğüs gerebileceğini ve sonunda ayakta durabilmek imkanının olabileceği bilinci içerisinde spor yapmaları" (67) gereğine inanılmaktaydı.

Atatürk bu konu hakkında; "ayakta kalmak zorunda olan milletlerin sporu vatani görev sayarak yapmalıdırlar" (140), "açık ve kati söyleyeyim ki, sporda muvaffak olmak için her türlü muavenetten ziyade, bütün milletçe sporun mahiyetini ve kıymeti anlaşılmalı ve ona kalben muhabbet ve sonu vatanî vazife telakki eylemek lazımdır" (246) diyerek sporun herşeyden önce bir vatan vazifesi olduğunu ifaderken bunu, onun Çanakkale Savaşı ile ilgili anısında da görmemiz mümkündür.

Şöyle ki; Çanakkale Savaşı sırasında keşif görevine çıkan Türk askerî yakaladığı İngiliz askerini gırtlığından tutup Mustafa Kemal Paşa'nın karşısına getirir. Paşa İngiliz askerine memleketinden kalkıp niçin buralara geldiğini sorduğunda "spor için" cevabını alır. Mustafa Kemal; bizim askeri nasıl buldun? diye sorar. Esir asker "spor bilmiyor" diye cevaplar. Bunun üzerine Mustafa Kemal; "Bana spor nedir diye sorarlarsa vereceğim cevap şudur: Spor, vatan ve milletin yüksek menfaatlerine tecavüz edenleri gırtlığından yakalayıp memleket ve millet hadimlerinin huzuruna getirebilmek kabiliyet-i muddiyesi ve maneviyesidir" (30) diyerek sporun yurt müdafaasındaki yerini tayin etmiştir.

Bu düşünceden hareketle TİCİ döneminde, askere hazırlık ve yurt müdafaasında gerekli olan fiziksel ve ruhsal gücün spor faaliyetleri ile kazanılacağı bilinci içerisinde "askerlik ve spor, birbirlerini tamamlayan iki cepheli birer menşur" olarak görülmüştür. Çünkü, askerin sporcu, sporcunun da en iyi asker; sporsuz askerlik tam askerlik olmayacağı gibi sporcu da, askerin mücadele kabiliyetini kendi nefsinde toplamış sapaşğlam bir yaradılış olduğuna inanılmıştır (20).

Bundan dolayı gençleri çocuk yaştan itibaren askerliğe ve millet olarak yurt müdafaasında hazır hale getirmek için spor faaliyetleri olarak atletizm, atıcılık, binicilik, su sporları, dağcılık ve kayakçılık, yürüyüş, eskrim ve havacılık sporlarının fert ve toplum olarak yapılması ve yaygınlaştırılması için askeri spor teşkilatı ve hükümetin de maddi manevi desteği ile tertip ve teşvik edilmiştir.

Meselâ, TİCİ tarafından 1934 yılında yapılan genel toplantıda dağcılık, kayakçılık ve birincilik sporları ile meşgul olan federasyonun mesaisinin çoğaltılması için bütçenin takviyesine karar verilmiştir (15) Ayrıca, TBMM'nin 15 Mart 1934 yılında müzakere ettiği kazanç kanununun 4. maddesinin 19. fıkrasında "Her nevi atış, uçuş, dalış, yarış ve müsabakaların teşvik edilmesi" (11) kararı alınmıştır.

Çünkü, bu sporlar ferdi olarak her şahsın kendi başına başarmaya çalışacağı, kendinden başka hiç kimseden yardım görmeden yapacağı, başarılı olmak için kendi kuvvet ve gayretlerinden başka hiç bir kuvvetten ümit beklemediği sporlardır. Bundan dolayı bu sporlarla uğraşanlar yurt müdafaasında istenilen fiziksel ve ruhsal kalite ile vasıflanmayı (koşmak, atlamak, çeviklik, azimkârlık, metin ve tamamiyle güvenli nefis sahibi olarak yetişmek) yaptıkları spordan mecburen öğrenirler (92). Meselâ, askerî birliklerdeki "İiiiiileri Arrrş!". Bu kısa ve kesin emir, 100 metre çıkışına nazırlanan bir atlet kadar sınırları gergin ve ateşli olan askerin çelik adımlarını harekete geçiren bir depar işaretidir.. Sert ve bir makine kadar muntazam işleyen bacakları mangayı ve hatta taburu aynı ahenkle yürütmeye başlar. Uzun askerî yürüyüşlerin maraton yarışlarını andıran yorucu şekilleri, bomba atan bir askerle gülle rekorunu kırmaya çalışan atlettaki aynı vaziyet ve tavırlar ... Ve sonra 10 metre ileride patlayan 18,5 luktan korunmak için kaleci gibi seri bir planjonla yere uzanan neferin sokukkanlılığı, 110 metre engellide bir atletin hedefe varmak için tıpkı düşman siperlerini alt üst etmeye giden ve yolunda tesadüf ettiği engelleri, dikenli tel örgülerini müthiş bir çeviklikle aşan asker gibi harcadığı kuvvet ve enerji (20); düşmanını el ve makineli tüfek kullanarak vuran bir asker ile hedefini tam isabet vurmaya çalışan bir sporcudaki aynı beceri (17); savaş esnasında at üstünde cepheden cepheye koşan bir asker ile, at sırtında veya bisiklet üstünde varış noktasına en kısa zamanda ulaşmaya çalışan bir binicideki aynı heyecan; yüzme müsabakalarında bir yüzücünün rakiplerini geçerek hedefe varmak için tıpkı su ve hava gibi hiçbir şeye merhamet ve insafı olmayan iki tabii kuvvete karşı koyarak denizlerde düşmanını yok etmeye çalışan asker gibi verilen mücadele ve gösterilen beceri (251); dağ tırmanışlarında bir dağcının zirveye ulaşması için aynı dağlarda düşmana karşı mücadele ederken önüne çıkan engelleri, aşılması mümkün görünmeyen sarp, dik ve karlı dağları aşan, inilmez görünen kesik bir uçurumu bir kuş hafifliği ile inen ve bu esnada sert ve çetin

zorlukları yenen bir askerin azim ve irade ile verdiği mücadele (189); sağlıklı ve dinç olmak için ormanlarda, kırlarda, yollarda yapılan uzun yürüyüşler ile tempo ve mukavemet amacıyla sıcak, soğuk, yağışlı ve fırtınalı hava şartlarında asfalt, şose, adi araba yolu, patika, orman ve dağlarda yapılan askeri muharebe yürüyüşleri (67); Flöre, epe ve kılıç yarışmasında bir eskrimcinin müsabakayı kazanmak için yaptığı mücadele ve heyecan ile, bir askerin siperde düşmanı ile boğaz boğaza süngüleşirken verdiği mücadele (252); uçakla havadan bombalayarak ve paraşütle düşmanın iç cephelerine sızarak düşman hedeflerini yok etmeye çalışan bir askerin heyecan ve becerisi, uçak kullanma ve havadan paraşütle atlama başarısını gösterebilen bir sporcunun heyecan ve becerisi aynıdır (67).

Bu gerekçelere dayanılarak TİCİ döneminde spor, yurt müdafaası ve askerliğe hazırlayıcı olarak görülmüştür.

Örneğin, A. Fetgeri, askere hazırlık ve yurt müdafaası bakımından atletizm sporuna önem verilmesi gerektiğini "Türk Spor" dergisindeki makalesinde; "Hakikaten koşma, atma, ve atlamalardan ibaret olan atletizm sporları bizim en çok muhtaç olduğumuz sporlar olduğu halde maalesef hiç ehemmiyet vermiyoruz, teşvik etmiyoruz ve kendi haline terk ediyoruz. Her şey bertaraf, vatanın coğrafi ve siyasi hududu göz önüne getirilecek olursa her an ihtimal dahilinde bulunan bir düşman hücumuna karşı Türk vatanını, Türk istiklâlini ve varlığını korumak için bütün Türk gençlerinin koşar, atlar, çevik, çalak, azimkâr, metin ve tamamiyle itimadı nefis sahibi olarak yetişmeleri bir zarurettir, zarureti milliyedir. Şu halde memleket ve milletin en çok muhtaç olduğu sporlar, ferdi sporlar, atletik sporlardır" (92) şeklinde dile getirmiştir.

Yurt müdafaası ve askerliğe hazırlayıcı sporların diğer önemlilerinden biri görülen atıcılık, 1924 yılında Askerî Spor Teşkilâtı bünyesinde kurulmasından dolayı uzun süre siviller tarafından avcılık faaliyeti olarak

gerçekleşmiştir (61). Ancak 1933 yılında TİCİ yedinci genel kongresinde askeri spor teşkilatının, memleket müdafaası için çok gerekli olan atıcılık sporlarının canlandırılması için ordu dışındaki gençlerin bu sporlarda yetiştirilmesinin temini amacı ile sivil atıcılık federasyonunun bir an evvel faaliyete geçirilmesini teklif etmesi üzerine atıcılık faaliyetleri sivil kulüpler tarafından önem kazanmaya başlamıştır (252).

Atıcılık sporunun askerî öneminin gerekçelerini R. Apak "Ülkü" dergisindeki makalesinde şöyle açıklamıştır: "Harbi ve savaşı yer yüzünden kaldırmak imkanı yok. Kendini kavgaya hazır ve güçlü gören hemen ötekine saldırıyor ... O halde bizi öldüreceklerimize karşı hazırlanmak gerek, yani öldürmek tekniğinden ne kadar kuvvetli maharet sahibi olursak o kadar kendimizi, evlâtlarımızı ve yurdumuzu koruyabileceğiz. Adam öldürmek için birçok vasıtalar var, top atmak, uçak bombası atmak, kılıç ile kesmek, zehirli gaz ile boğmak, amma bunlar başlıca vasıta değil, başlıca vasıta tüfeklere, yani el tüfekte ve makinalı tüfeklerdir. O halde her Türk için ilk yapacağı iş atıştır. Asker tüfeği atarak adam öldürmeyi veya yaralamayı öğrenmektir. bu iş, orduda yapılacak askerlik esnasında dahi öğrenilebilirse de, tecrübe göstermiştir ki, ordu dışında bu işe ilgi ve önem verilmezse bu iş tamam yürümüyor" (17).

Gene S. Cenap da atıcılık faaliyetleri hakkında: "Memleket müdafaasında yer alacak kadar kıymetli ve faydalı olan atıcılık sporu etrafındaki mesaiyi takdirle karşılıyoruz" (61) demiştir.

Bir diğer askere hazırlık ve yurt müdafaası sporu olarak görülen yüzme, TİCİ'nin kurulmasıyla gelişmeye başlamıştır. İlk olarak 1925 yılında Denizcilik Federasyonunun kurulmasıyla yüzme faaliyetleri daha disiplinli bir hâl almış ve su sporları özellikle yüzme faaliyetleri su kenarı olan her kasaba ve şehirde yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca, Türkiye'de bulunmayan sutopu kronoğrafları getirtilerek denizcilik heyeti bölgelerine dağıtılarak yüzmenin teferruatlarından olan atlama ve su

topu faaliyetleride yapılmış, yurt dışından da yabancı antrenör getirilerek yurdun değişik kıyı bölgelerinde yelken ve kürek dahil diğer su sporlarının teşvik edilip, öğretilmesi için çalışmalar başlatılmıştır (251).

Memleketimizin üç tarafının denizlerle çevrili olmasından dolayı hem askerlere su sporlarını öğretmek, hem de askerlikten terhis olanların memleketlerinde halka bu sporları sevdirep yapılmasına katkı olacağı amacıyla 1925 yılında Askerî Spor Teşkilatı bünyesinde Denizcilik İdman Birliği kurulmuştur. Bu birlik donanma ile yaptıkları inceleme seyahatlerinde ziyaret ettikleri limanlarda sahil gençlerinin su sporlarına ilgilerini arttırmak ve halkın merakını uyandırmak amacıyla bez botlarla su sporları faaliyetleri yapmışlardır (251).

Bu gelişmeler neticesinde CHP genel sekreteri Recep Bey de; memleketimizin üç tarafının denizlerle çevrili olduğundan askere hazırlık ve yurt müdafaası bakımından su sporlarına önem verildiğini ve bundan dolayı pahalı olan su sporu aletlerinin bütçeden ödenek ayrılarak fazlalaştıracaklarını belirtmiştir (251).

Yurt müdafaası ve askere hazırlayıcı sporlar arasında, dağcılık ve kayakçılık, hem ülkemizin yüksek rakımlı dağlardan oluşması, hem de geçmiş savaşların birçoğunun çetin kış şartlarında yapılmış olması sebebiyle önem arz etmekteydi. Çünkü Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşlarında gerek askeriye, gerekse sivillerde dağcılık ve kayakçılığın yeterince bilinmemesinden dolayı büyük kayıplar verilmişti. Örneğin; Birinci Dünya Savaşında Rus Orduları Erzincan'a, İstiklal Savaşında da Yunanlılar Ankara'ya kadar rahatlıkla gelmişlerdi (16).

TİCİ'nin ilk dönemlerinde dağcılık spor faaliyetleri siviller tarafından pek ilgi görmemesine rağmen 1930'lu yıllara gelindiğinde İkinci Dünya Savaşı'nın çıkma ihtimali karşısında hem ordunun hem de sivillerin yurt müdafaasına hazırlık bakımından dağ sporlarını yapılması ihtiyaç haline gelmişti (135).

Bu yıllarda İsmet Paşa'nın Dikmen tepelerine çıkarak kayak yapması bir çok hükümet memurunu bu spora teşvik etmiş, daha sonra dağ spor faaliyetleri gerek ordu mensupları gerekse siviller tarafından benimsenmişti. Kısa sürede ilgi gören bu sporlar üniversite öğrencilerinden bir grubun başlarında Almanya'dan gelen profesörlerle birlikte Uludağ'ın zirvesine çıkmasıyla ve Ankara Ziraat Enstitüsü öğrencilerinin Uludağ'a seyahatler düzenlemeleriyle aktif hale gelmiş; İstanbul ve Ankara'dan Uludağ'a gezilere başlanmıştır (196). Uludağ'ın peşinden 1935 yılında da Dikmen tepeleri ve Elmadağ, dağ spor faaliyetlerine açılmıştır (16).

R. Apak, yurt müdafaası için dağcılığın önemini "Ülkü" dergisindeki makalesinde şöyle açıklamıştır:

"Dağda gezmek, yürümek, koşmak, tırmanmak, kaymak ve atlamak tehlikeli ve çok heyecan verici bir spordur. Bu sporu yapan gencin cesareti artar. Tembelliği gider. Azim ve irade gücü artar. İşte, dağcılık kahraman bir nesil yaratır. Görülüyor ki dağcılık yurt müdafaası işi ile sıkı bağlantısı olan bir spordur. Dağda kolayca hareket eder, savaş yapabilir tek bir adam, bunu bilmeyen bir kaç adamla uğraşabilir. Yaz ve kış dağda gezmemiş, dağı bilmeyen bir insan, dağda giyilecek elbisenin bile nasıl olduğuna karar vermemişse pek tabiidir ki, dağın tabii tesirlerinden çabuk müteessir olur, sayrı düşer. Bunun gibi dağcılığa alışmamış bir ordu dahi, savaş zamanında dağda fazla hastalık ve ölü vukuatları verir, gücü ve kuvveti çabuk tükenir" (16).

N. Baba, "vatan müdafaasında kayak, askeri talim kadar bütün millet efradına öğretilmesi ve herkesçe bilinmesi lüzumludur. Memleketimizin dağlık kısmındaki harekatta bir kayakçı asker büyük bir kudret ve kuvvettir. Kayak sporu yapan bir gençlik ise, bu spora heves etmemiş bir gençlik yanında elbet kat kat üstündür" (34) diyerek kayak sporunun yurt müdafaasındaki önemini dile getirmiştir.

F. Engin de aynı konu hakkında; "memleketimizin şark kısımlarında karların senenin büyük bir kısmında hüküm sürdüğü nazarı dikkate alınır, kayak talim ve terbiyenin memleketimiz için önemi şüphesiz büyüktür" (76) diyerek R. Apak'ın tespitlerini desteklemiştir.

M. İhsan ise dağ spor kulüplerinin askere hazırlık açısından önemini şöyle açıklamıştır: "Bu sporun askerlikle alâkası çok esastır. Bir harp vukuunda bu kulüplerin azaları orduya tevzi olunurlar, her biri ihtisas şubelerinde kıtaatın cephelerinde veya cephe gerisinde sevk ve idare, ikmal, iâşe, rasadatı havaiye, kayakçılık mütehassısı ve müşavirleri ile açılacak yaz ve kış kurslarında müdür ve muallim olarak hizmet ederler. Bu suretle orduya az zamanda yüzbinlerce dağcı kazandırmış olurlar" (135) tespitinde bulunmuştur.

Vatan müdafaası ve askere hazırlık fonksiyonunun başatırılmasında Eskrim sporunun da önemli yeri bulunmaktadır. Çünkü, "Savaşlar ne kadar uzak mesafeden başlarsa başlasın netice sperde boğaz boğaza süngüleşmekle elde edilmektedir" (252). Bundan da anlaşılacağı üzere, bu spor dalının askere hazırlık ve yurt müdafaası açısından gerekliliği yedinci genel kongreye Eskrim Federasyonu tarafından bu ifadelerle zapta geçirilmişti.

Bir diğer askerî önemi olan havacılık spor faaliyetlerine ise ancak 1935 yılında başlanabilmiştir. "Gençlik arasında uçma zevkini yerleştirmek, sporcuları uçmaya alıştırmak ve bu sayede gökleri iyi koruyarak yurdu sataşılmaz bir vatan yapmak amacıyla" (119), Ankara'da Türk Tayyare Cemiyeti bünyesinde havacılık faaliyetlerinde bulunmak üzere "Türk Kuşu" bugünkü adı ile "Türk Hava Kurumu" kurulmuştur. İlk etapta motorsuz tayyarelerle işe başlayan bu kurum, faaliyetlerine öne tayyare garnizonu bulunan mahallerde ve sonra da memleketin her tarafına yayılması amaçlanmıştır (114).

Bu cemiyetin açılış merasiminde Atatürk, "Türk çocuğu, her işte olduğu gibi havacılıkta da en yüksek düzeyde, gökte seni bekleyen yerini kısa zamanda dolduracaksın" şeklindeki açıklamasıyla gençliği havalarda uçmaya davet ederek her sporcuya bu sahada çalışmak için büyük bir heves, büyük bir arzu vermiştir (115).

TİCİ döneminde, askere hazırlık ve yurt müdafaası için kamuoyu oluşturmak amacıyla spor adamları ve spor yazarları çeşitli spor dergilerinde yazmış oldukları makalelerinde; "milletlerin hükümetlerin, devlet adamlarının spora döktükleri paranın ve verdikleri önemin o gençliğin memleket neslini takviyesi ve orduda sağlam neferler mevcudiyeti için olması gerektiğini" (42); "sporun bir memleket çarpışmasında dik yürüyüşü bilen ve askeri talimlerde ziyadesi ile muvaffak olan gençler yetiştirdiğini" (112); "bir memleketin müdafaasını ellerine vereceğimiz gençlerin spor faaliyetleriyle fiilen askerliğe hazırlanmış olmalarını beklediklerini" (262); "vatan müdafaasının başlıca unsuru olan ordunun kendisine mahsus hayatı ve hususiyeti olduğu için gençleri ordu çağından evvel bu hayat ve hususiyete alıştırmak bugünkü sportif faaliyetlerin başında geldiğini (267); "savaşlarda muvaffak olabilmek için ordu safları arasında yer alacak gençleri önce beden terbiyesi ve spor bakımından esaslı bir surette yetiştirmek zaruretinin olduğunu" (77); spordan amacın neslin soysuzlaşmasını engellemek ve orduyu kuvvetli yapmak olduğunu" (59); "bir millet için sporun eğlence değil sulh ve harp için yapılması gerektiğini" (202); "bütün memleket sporunu ferdi ve komedi vaziyetinden kurtararak onu vatan müdafaası için kıymetlendirmek" (62); "Spor teşkilatının memleket sporuna, sporcu ve sporculuk ruhunu temin ve takviye edecek sporlara, yurt müdafası noktai nazarından en çok yapılması gerekli olan sporlara yön vermesi gerektiğini" (89) sıklıkla dile getirmişlerdir.

5.4. Milli Ruh ve Milli Temsil

Çok milletli Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra Anadolu'da kurulan Türkiye Cumhuriyeti bir ulus devlet olarak kurulmuştur. Türk milletinin ulus ve Türklük bilinci içerisinde millete ait olma duygusunun spor yoluyla güçlendirilmesine çalışılmış ve Osmanlı başlığı altında kurulan spor teşkilatlarının başına Türkiye ibaresi konularak Türklük bilinci ön plana çıkarılmıştır. Bu nedenle TİCİ'nin kuruluş amaçları arasında "Beynelmilel müsabakalarla hissiyatı milliyenin tahrik ve takviyesi" ifadesi yer almaktadır (248).

TİCİ'nin dördüncü genel kongresinde, milli temsil duygusunun gelişmesi için Türk sporculuğunun yabancılara karşı daima galip gelebilmek için başarı yüzdesini arttırmaya mecbur olduğu (250), altıncı genel kongrede ise, gerek dahilde, gerek hariçte yapılan müsabakalarda millî heyetin mahiyetinin muhafazasının esas olduğu ve milli gururun, milli şerefın bunu icap ettirdiği ifade edilmiştir (251).

Nizamnamedeki bu amacın pekiştirilmesi için "... millî sporculuğumuzu fertçilik fikrinden kurtarmak gerektiği ve bunun için bir kulüpte bir sporcunun şahsen temayüzü memleket için hiçbir kıymet ifade etmediği, Türk milli sporculuğunun müşterek muvaffakiyetini unutarak fertçilik fikri ile hareket etmenin Türk sporculuğuna zarar getiren bir zihniyet olduğu" (251) ifade edilmiştir.

Çünkü, millî ruh ve millî temsilin gerçekleşmesi için; "Yapılacak şeyi bilmek, esasları kararlaştırmak ve sonra o amaç için iradeyi idare etmek muvaffakiyetin başlıca amiliydi, programlı ve doğru bir çalışma şeklinin spor işlerine verilmesi, spordan beklenen sonsuz dava için lazımdı. Bugüne kadar sarfedilen bütün zahiri mesaiye rağmen, sporda çok geri kalınması spor iradesine ve bunun neticesi olarak umumî spor ahlâkiyatına vakıf olunmadığından ileri gelmişti. Bunun başka türlü olmasına da imkân yoktu. Çünkü, muayyen ülküsü olmayan her teşekkülün cemiyetlik kıymetleri

olamadığı gibi muvaffakiyeti de olamazdı. Muvaffakiyet için "Ülkü" şarttı. Memleket aşkı ve nihayet inkılâpçılık ruhu şarttı" (52).

Anlaşıyor ki bu dönemde Türk sporunu kulüplerin fertçilik zihniyetinden kurtarıp bir millî ruha ve millî bir maksada göre yöntendirilmesinin mecburiyeti doğmuştur. Şüphesiz yeni bir cemiyet kuran ve büyük bir inkılâp yapmayı başaran Türk milleti için bu ihtiyaç daha çok kendini hissettirmektedir. Spor genelde bir zevk ve eğlence için yapılan bir nevi hareket olmasına rağmen, bu dönemde bir millet gençliğinin, kabiliyet, disiplin ve itaat derecesini gösteren bir ölçü halini almıştır (110).

Çünkü, rakiplerle karşılaşmanın manası yalnız isimleri belirli kişilerin değil, milletleri farklı ülkelerin karşılaşmasıydı. Bu nedenle "millî şeref, millî haysiyet ve millî ahlakı korumak birinci şart olarak görülmekte" (9) ve Türk sporu, "Türk gençliğinin kudret, zeka, dirayet, ahlâk ve irfanın bir imtihan mahallî olan yabancı diyarlardaki beynelmilel müsabakalarda büyük ve şerefli Türk sancağını dalgalandırarak meydana çıkan gençlerin Türk inkılâbı gibi her milletten üstün bir derece kazanması anlamını" taşımaktaydı (146).

Bundan dolayı "Spor sahasını mağlup terk eden bir millet savaştan yenik çıkmış kadar küçük görülmekteydi" (221). Nitekim, vatan müdafasını emanet edilen gençleri zayıf takımlarla, balkanlardaki güçlü takımlarla maç yaptırmanın onları yenilgiye alıştıracığı için sakıncalı olacağı düşüncesiyle, "Millî şeref ve haysiyet namına iyi bir takım oluşturana kadar millî ruhumuzun kaybolmaması için balkanlarla müsabakalar yapılmaması" nı öngören fikirler de ortaya atılmaktaydı (199).

Bu konu hakkında N. Safa "Spor Postası"ndaki makalesinde; "Türk sporunun, Türk sporunun şerefini istikbalini artık düşünmek zamanı gelmiştir. Türk sporu, Türk sporcusu ticaret malı, sirk cambazı değildir. O güzel bir seyahate feda edilemez. Çünkü feda edilen bir gençlik mağlubiyeti değil, millî şereftir. Artıkmillî spor temasları

çoluk çocuğun eline teslim edilmesin, varsın temaslar yapmayalım. Hiç olmazsa sporumuzun istikbaâline ağlarız, fakat rezil olduk diye dövünmeyiz" (221) diyerek millî şerefin rencide edilmemesi üzerinde durmuştur.

B. Asaf ise "Ülkü" dergisindeki makalesinde; "Beynelmilel karşılaşmalara katılıp, bu sene şöyle böyle, gelecek sene fena, öbür sene adeta hazin neticeler almak, Türk sporunu değil, ancak millî gururun sakat bir tefsirini alâkadar eder. Çünkü millî gurur, zafer ve şeref düşkünü olduğu kadar hizmet düşmanı olmak icap eder. Bir buçuk asırlık bir sıhatsizlik ve bakımsızlığın izlerini hâlâ taşımakta olan bir milleti, kalkıp şu yahut bu sahada hacimce daha büyük ve sporca daha hazırlıklı milletlerle karşılaştırmak, millî gururumuzu istismar eder" (19) şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir.

Toplumda bu düşüncelerin oluşmasında özellikle futbolda başarı elde edilememesi neticesinde Türk insanının milli duygularının rencide olması sebep gösterilirken, millî ruh ve millî temsil açısından "atletizm, bisiklet, eskrim, güreş, halter ve boksun Türk insanının yapısına daha uygun" olacağı öngörülmekteydi (93).

Buna rağmen yine de bir ikilem yaşanmaktaydı. Çünkü futbol federasyonunun FİFA'ya kabulünden sonra, 1923 yılında yaptığı Romanya - Türkiye ilk millî maçında sporcuların memleketi temsil etmesi şerefinin spor faaliyetleri ile yaşaması ve bu duygularının güçlenmesi için bir vasıta olduğu da dile getiriliyordu (204).

TİCİ'nin ülkeyi dışarıda temsil etme yetkisi olmasına rağmen, 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na katılacak maddî imkânları yoktu. Türk insanının Türklük bilinci içerisinde milli temsil duygularının beynelmilel müsabakalarla gelişeceğine inanan Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, Maarif Vekili Sefa Bey vasıtasıyla Selim Sırrı Bey'e bir telgraf çekmiştir. Telgrafta "gençlerimizin 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na iştirak edebilmesi için ne gibi yardımların lüzum olduğunun selahiyetten kimselerle

görüülerek bildirilmesi" (86) isteniyordu. TİCİ, Türklük kimliğinin ilk defa birçok ülkenin katıldığı uluslararası düzeyde temsil edileceğinden olimpiyatlara katılımın üzerinde önemle durmuştur.

Bu nedenle, Cumhuriyet Hükümeti, 16 Ocak 1924 tarihli 173 sayılı kararıyla Türk gençlerinin 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'nda ülkelerini başarılı bir şekilde temsil etmeleri için Avrupa'da spor branşlarında uzmanların getirtilmesine ve TİCİ adına da bütçeden 17.000 lira ayrılmasına karar vermiştir (188).

Atatürk'ün, "her çeşit spor faaliyetlerini, Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lazımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğinin spor bakımından da millî heyecan içinde itina ile yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır" (7) şeklinde görüşleride Türk gençliğinin millî heyecan duyguları içinde yetişmesi için Türk sporunu yönetenlere ve hükümete spor faaliyetlerine daha çok önem verilmesine aitti.

Nitekim TİCİ'nin içinde bulunduğu devirde, Türk çocuğunun şahsında millî davalara karşı son derece hassas, mukadderata boyun eğmeyen, bilakis ona hakim olmasını ve ona şekil vermesini bilen, büyük çapta irade insanının meydana çıkması; Türk milletinin ve Türk realitesinin uğrunda Türk insanından mutlak feragat ve mutlak fedakarlık, şahsiyetin kaybolmasına izin verilmeden millî heyecanın son haddine vardığı muazzam bir kasırganın içinde yeniden doğması, en muazzam şekilde bir kahraman olması beklentisi bulunmaktaydı. Böyle bir neslin yetiştirilmesi işi de Türk gençliğinin başında onun talim ve terbiyesini yönetenlere düşmekteydi (139).

Bunun içindir ki TİCİ döneminde beynelmilel müsabakalara iştirak eden "Millî sporcu, tamamı ile cemiyetin mensup bulunduğu milletin öz malı" (148) ve "millî heyecanların, millî hislerin mahsulü, ahlâk, seciye, yüksek ruhluluk ve yurtseverlik" olarak görülmüştür (47).

Bu konu hakkında, A. Daver "bir şampiyon, bir rekortmen en yüksek spor kıymetidir. O kazanılmış bir gayedir. Beynelmielel spor temaslarında bayrağın şerefi ona emanet edilmiştir. Beynelmielel sahaya bir mümessil olarak giren bu genç, artık kendisinden ziyade o bayrağın sahiplerininindir. Onun için şampiyon artık kendisinden ziyade milletindir. Spor sahasında her adım atışında kendisi için değil, millet için hareket ettiğini unutmamalıdır" (73) diyerek millî ruh ve temsil fonksiyonunun o dönem için önemini çarpıcı şekilde dile getirmiştir.

Dünyaya ün salmış Kurtdereli Mehmet pehlivanın, başarısının sırrını "Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve Millet şerefini düşünürüm" şeklinde açıklamasına, Atatürk de Mehmet pehlivanın bu sözünü yaptıkları kadar beğendiğini ifade ederek onun bu sözünü Türk sporcularına bir meslek düsturu olarak kaydettiğini ifade etmiştir. Atatürk bu ifadesiyle, Türk sporcularının Beynelmielel müsabakalarda bu his ve duygu içinde olmalarının gerektiğini vurgulamıştır (246).

5.5. Siyasî ve Millî Propaganda

Osmanlı Devleti döneminde tam olarak ön plana çıkmayan Türk kimliği ve Türklük bilinci, Osmanlı'nın yıkılışından sonra kurulan Cumhuriyetle birlikte ön plana çıkmış ve kurulan devletin adı da Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak ilan edilmiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Osmanlı yönetim anlayışının izlerini silerdi, Cumhuriyeti ve beraberinde yaptığı yenilikleri, medenî Türk kimliğini bütün dünyaya tanıtır, dostluk kurmak için propaganda vasıtası olarak spor faaliyetleride ön planda tutmuştur.

Nitekim yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte farklı bir anlayış içerisinde oluşturulan spor teşkilatının (TİCİ) kuruluş amaçlarında sporun "Türklük için haricî propaganda vasıtası" (248) olduğu belirtilmiştir.

Maarif Vekili Reşit Galip Beye göre, "Türk sporculuğu, yalnız beden kuvveti sahasında değil, fikir kuvveti sahasında da bütün dünyaya karşı Türk milletinin kuvvetini ispat için teşkilatlanmış bir heyet demektir" (167) ifade etmektedir.

Fevkalâde bir inkılâp yapan ve bunun bütün dünyanın gözü önüne koyarak aleyhinde bütün olumsuz izleri kökünden koparıp atmak mecburiyetinde olan bir memleket her şeyden evvel çeşitli propaganda vasıtalarına müracaat etmek mecburiyetindeydi. Çünkü, yakın zamanlara kadar milletlerin yegane propaganda vasıtası estetik sanatlarını diğer memleketlere göndermek ve orada bir tiyatro binasının istiap edebileceği bir kaç bin kişiye bu san'atkârı alkışlattırabilmektir. Halbuki sinema, radyo vesaire gibi medeni vasıtalar icad edildi edileli bu san'atkârlar da rağbeti kaybetmiş ve bunların yerine sporcu kabileleri geçmişti (154).

Zira bir spor müsabakasında elde edilen bir başarıdan herkes aylarca bahsediyor dolayısıyla o ülkenin propagandası spor vasıtasıyla yapılabiliyordu.

Yeni bir Türk insanı imajının yerleştirilmesinde propagandanın önemi anlaşılıyordu. Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber yapılan yeniliklerle Türk erkeği başındaki fesi atmış, Türk kadını çarşaf ve peçeden kurtulmuş Türk insanı medenî giyiş ve yaşayış tarzı olarak Avrupalılardan farksız bir duruma gelmişti (182). Cumhuriyetin kurulmasıyla kazanılan bu medenî hal ile Türklüğün şerefini, namını, ahlâkını hâlâ muhafaza ettiğini bütün dünyaya göstermek beynelmilel müsabakalarda kazanılacak başarılar sıklıkla dile getirilirken spor faaliyetlerinin milletler arasında dostluk meydana getirmek açısından beynelmilel diplomasiden daha önemli olduğu vurgulanmaktaydı (190).

Bu konu hakkında A. Fetgeri "Türk Spor" dergisindeki makalesinde düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Kim ne derse desin, bu gün dünyada bir milletin ismini daima kuvvetli olarak çalkandırmak için her hangi bir sporda muvaffak olmaktan daha mühim ve emin bir çare ve vasıta mevcut değildir... Bugün bütün dünyaya hayret veren Türk ismi, zaman ile pek çabuk unutulabilir. Bunu unutturmamak için en basit, en ameli ve en emin çare memleket haricinde elde edilecek spor muvaffakiyetleridir... Milletimiz için, kuvvetli ve muntazam bir idare altında bulunan spor kabilelerinin spor seyahat ve temaslarından daha faydalı ve daha müessir bir propaganda vasıtası mevcut değildir" (91).

Spor Alemi dergisinde ise sporun siyasî ve millî propagandadaki yeri; "iki ülke arasındaki maçlarda oyuncuların yeni oyunları görerek oyun öğrenmesinin spor açısından ne kadar önemi var ise, diğer milletlerin sporcuları ile spor faaliyetleri adı altında temasa geçilerek bir propaganda yapabilmeyen milliyet nokta-i nazarından ondan daha önemli olduğu yani beynelmilel spor faaliyetlerin bilhassa millî propaganda yönünü unutmamak gerekir" (4) tarzında ifade bulunmaktadır.

Nitekim, TİCİ'nin kuruluşundan ve beynelmilel futbol federasyonuna Türklerin girişinden sonra Romenlerle yapılan futbol milli maçı, Türklerin doğu Avrupa'da dikkat çeken bir unsur olduğunu bütün dünyaya anlattığı gibi Türklük namına kaçırılmaması lazım gelen bir takım propaganda fırsatları da yaratmıştı. Ayrıca dünyanın bütün milletlerinin toplanacağı 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na, Türkiye Cumhuriyeti için propaganda fırsatı doğuracağından katılmasına dair görüşler ortaya atılmaya başlamıştı (277).

Bu nedenle, TİCİ'nin Paris Olimpiyat Oyunlarına katılması için gerekli maddî imkanı olmamasına rağmen, Olimpiyatlara katılan gençlerin kendilerini değil Türkleri ve Türkiye'yi orada tanıtacakları ve propaganda değeri gözönüne alınarak TİCİ'den bu paraları temin etmesi için toplumsal baskı oluşturulmaya çalışılmaktaydı (276).

Bu toplumsal baskı sayesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk insanının bütün dünyaya tanıtılması için 1924 Paris Olimpiyat Oyunları iyi bir propaganda zemini olarak görülmüş ve Türkiye'nin olimpiyatlara katılabilmesi için büyük maddî sıkıntılar bulunmasına rağmen hükümet, bütçesinden bir altının 10 lira olduğu bir dönemde spora 17.000 liralık bir bütçe ayırarak sporcuların Paris'te yapılacak olimpiyat oyunlarına en iyi biçimde hazırlanarak katılmaları sağlamıştır (30).

Ancak TİCİ'nin ilk yıllarında "beynelmilel spor müsabakalarına birinci çıkmak için iştirak edilmez. Avrupa'ya dayak atmak için değil, Türklüğün şerefini, ahlâkını, Türk milletinin fikrî ve bedenî kabiliyetlerini aleme göstermek" (187) için katılınması gerektiği görüşü, yerini daha sonraki yıllarda bütün dünya milletlerinin en kuvvetli sporcuları ile katıldıkları beynelmilel müsabakalarda Türk sporcularının tecrübesiz ve zayıf oldukları için yenilmeleri memleket hesabına çok kötü bir propaganda olduğu ve bunun için Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk milletinin dünya milletleri düzeyinde iyi propagandası için yalnız Beynelmilel müsabakalara katılımın yeterli olmadığı, müsabakalarda muhakkak başarılı olunması gerektiği görüşü hakim olmuştur.

Çünkü, dünyanın uzak yakın bir çok yerinden kalkıp gelmiş ve yalnız Türkiye Cumhuriyeti devletinin inkılâplarını gazetelerde okuyarak kulak dolgunluğu edinmiş olan ve muhakkakki Türk milletine ve inkılâbına sempati hisleri besleyen yeni dünya sporcuları karşısında "Türk gibi" diye çıkıp onlara kahkaha hisleri doğurmak ve ayrıca bu durumun özellikle Fransız gazetelerinde bir eğlence, bir küçük düşürücü şekilde kaleme alınması hem sporumuz hakkında güzel bir reklam hem de memleketimiz adına iyi bir propaganda olmamıştır (108).

Bundan dolayı TİCİ döneminde başarılı olunmayan spor branşlarında beynelmilel müsabakalara katılmaması gerektiği, ancak Türk milletinin yapısına uygun bire bir mücadele sporları olan güreş, atletizm, boks, eskrim ve bisiklet

sporlarına daha önem vererek bu spor branşlarında katılınması gerektiği görüşleri çoğunluk kazanmıştır.

Çünkü, 1929 yılında Türkiye genelinde futbolda 10.000 kayıtlı sporcu olduğu halde ve dışarıda da en çok müsabaka yapılan spor branşı olmasına rağmen uluslararası düzeyde gözle görülen hiçbir bir başarı elde edilememiştir. Bunun yanında aynı yıl atletizmde kayıtlı 1000 sporcu olmasına ve yeni yeni oluşumunun sağlanmasına rağmen, ilk olarak Bulgaristan ile yapılan beynelmilel müsabakada birinci olmuş ve Macaristan ile özel olarak yapılan müsabakalarda da bir birincilik ve bir dördüncülük kazanılmıştır.

Güreş'te de 200 kayıtlı sporcu olduğu halde 1924 Olimpiyat Oyunları'nda iki birincilik, İstanbul'da Macaristan takım şampiyonu ile yapılan müsabakalarda Takım Şampiyonluğu, 1928 Amsterdam Olimpiyat Oyunlarında bir Dünya Dördüncülüğü, bir Dünya Altıncılığı ve bir Dünya Sekizinciliği kazanılarak takım halinde Olimpiyat Sekizincisi olunmuştur.

Boks'da ise takriben 100 kayıtlı sporcu olmasına rağmen özellikle Rusya ile yapılan boks müsabakalarında büyük başarılar elde edilmiştir. Ayrıca, Beşiktaş Kulübünde boks yapan Rauf Bey hiçbir müsabakada yenilmemiştir.

Bisiklet sporunda da 100 kayıtlı sporcu bulunmasına rağmen Bulgaristan'la yapılan ilk Beynelmilel bisiklet yarışlarında Türk takımı birinci olmuştur. Yine 50 kayıtlı sporcu bulunan eskrim sporunda ise ilk olarak katılınmasına rağmen 1928 Olimpiyat Oyunları'nda ferdi olarak iki Dünya Dördüncülüğü kazanılmıştır (93).

Nitekim TİCİ döneminde hem yeni kurulan Genç Türkiye Cumhuriyeti'ni ve onun getirdiği yenilikleri, Türk milletinin kimliğini ve şerefini tanıtarak propagandasını yapmak hem de bu vesile ile ülkeler arasında dostluk kurmak için milli düzeyde ve

kulüpler bazında özellikle Balkanlarda bir çok defalar sportif etkinlikler yapılmıştır. Bunda da hem propaganda hem de dostluk kurmak açısından başarılı olunmuştur.

Meselâ, Türk Futbol Milli Takımı Macarlar ile maç yapmaya gittiği zaman veya Macar Futbol Milli Takımının Türkiye'ye maç yapmaya geldiği zaman Macar gazeteleri maçlardan bir iki hafta evvel Türkiye hakkında yazılar yazmaktaydılar. Özellikle Türkiye Futbol Milli Takımının eskisi gibi değil, daha güçlü olduğunu yazmaları, halkın Türkleri seyretmek için stadlara akın etmelerine sebep oluyordu. Ayrıca, Türk Milli Takımı Yunanlılar ile maç yapmaya karar verdiği zaman Yunan gazeteleri bu habere geniş yer verirken iki dost milletin futbol kuvvetleri arasında yapılacak bu kardeş temasının yalnız sporcular tarafından değil, bütün Yunan halkınca sevinçle karşılandığını yazmışlardır (175).

Yine Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş kulüplerinin Macar, Bulgar, Yunan ve Yugoslav kulüpleri ile maç yapmaya gittiği zaman, bu ülkelerin gazeteleri Türkiye lehinde yazılar yazarak bir dostluk bağı kurmaya çalışmaktaydılar. Meselâ; Beşiktaş futbol takımı Yugoslav futbol kulüpleri ile maç yapmaya gittiği zaman Yugoslav gazeteleri bu spor faaliyetine dostluk açısından büyük önem verdiklerini yazmışlardır. Bir Türk kulübünün Yugoslavya'ya geleceğini öğrenen Üsküp halkı da 150 otomobil ve kamyonla maçı seyretmeye gelmişler ve Sırp seyircilerinin arasına karışmışlardır. Saha, Sırp ve Türk bayrakları ile donatılmıştır. Hatta bir bando da Türk marşları çalarak dostluk örneği sergilemiştir. Beşiktaş Kulübünün yaptığı üç maçta iki galibiyet bir beraberlik alması sonucunda Yugoslav gazetelerinin "Pek güzel bir ilkbahar gününde Belgrat'ın sporcu halkı büyük bir alaka ile Türklerin Belgrat'taki oyunlarını beş bin kişi seyretmiştir ... Türkler, bugün genç, fedakâr ve mukavim olduklarını göstermişlerdir. Bütün fizik havası mümeyyizlerini muvaffakiyeti elde edebilmek için ortaya koymuşlardır." şeklinde yazılar yazması ile hem Türk milletinin lehinde propagandası yapılmış ve hem de Yugoslav - Türk dostluğu oluşturulmuştur (243).

Fenerbahçe Kulübünün, Romanya Güneş Kulübü ile Romanya'da yaptığı maçtan sonra on beş kadar Bükreş gazetesinin Türk futbolu hakkında göğsümüzü kabartacak kadar değerli yazıları, İsviçreli gazetecinin "Türkler futbolda umulmayacak kadar ilerlemişlerdir" şeklinde Türk futbolunun metheden yazıları Türk milleti için güzel bir propaganda olmuştur. Bundan dolayı da, TİCİ döneminde biraz çalışma ile, biraz bilgi ile, biraz da iyi niyetli kuvvetli Türk takımları çıkarmak ve ecnebî takımlarına karşı bile başarılı olmanın mümkün olduğu ve memleket içinde ve dışında yapılan maçlardaki başarıların Türk milleti için iyi birer propaganda olacağı görülmüştür. Hatta İsviçreli gazetecilerin futbol maçları vesilesi ile Türkiye'yi tetkik etmeye gelmelerinden sonra gazetelerinde Atatürk'ten ve devrimlerinden, genç Türk neslinden övgü ile bahsetmişlerdir (215).

Diğer yandan sportif faaliyetler olarak Galatasaraylı izcilerin 25 kişilik bir grup halinde Romanya'ya izci turnesi mahiyetindeki seyahati Türklük adına çok ciddi ve başarılı bir propagandadır. Galatasaraylı izciler Romanya'nın Köstence, Bükreş, Sinaya ve Braşov şehirlerini dolaşmışlardır. İzcilerimizin bütün seyahatleri esnasında onlara eşlik eden Romen üniversite gençliği izcilerimizi, bütün dikkatiyle inceleme fırsatını bulmuştur. Gençlerimiz orada bir çok resmi ziyaretler yapmışlar, Velihaht tarafından kabul edilmişler ve meçhul askerin mezarına bir çelenk koymuşlardır. Bütün bu hareketler orada günün faaliyeti olarak kabul edilmiş ve günlük gazetelerde uzun uzun bahsedilmiştir. Köstence civarında Eforye isimli modern bir köyde kurulan kampa Romen izci talebelerinin yanında Çek izci talebeleride bulunmaktaydı. Romenler Türk izcilerine bu iki günlük kamp boyunca çok samimi bir şekilde bağlanmışlar ve onları kıymetli bir misafir gibi ağırlamışlardır. Hatta Türk izci kafilesi kamp boyunca Romen ve Çek bayrakları ile yan yana sallanan sancaklarını kamp sonunda merasimle indirirken Romen ve Çek izcileri de Türk izcileri ile beraber Millî İstiklal Marşımızı söylemişlerdir. Daha sonra hep beraber şarkılar söylenerek kamptan ayrılan Türk izci

kafilesine Romen üniversite öğrencileri istasyonuna kadar eşlik etmiş ve onları istasyondan büyük sevgi ve kardeşlik bağlılığı içerisinde uğurlamışlardır. Ayrıca Türk izci kafilesine on iki gün boyunca rehberlik eden M. Christeanne isiminde üniversiteli genç, bu oniki gün boyunca Türkleri yakından tanıma fırsatı bulduğunu ve bu sayede onları çok sevdiğini, samimi bir Türk dostu olduğunu ifade etmiştir (124).

Bir spor müsabakası olmasına rağmen, spor dergilerinde; "Türkiye güzeli Keriman Halis Hanımın 1932 yılında yirmi sekiz ülkenin güzellerini geride bırakarak Dünya Güzellik Kraliçesi seçilmesini Belçika'da Ostanta şehrinde binlerce insan, dünyanın bütün radyoları, telgrafları telefonları, gazeteleri ve bütün insanları üç dört gün boyunca konuşmuşlar ve alkışlamışlardır" (120) ifadelerinin "güzellik sahasında dünya rekoru kazandık" başlığı altında sporla bağdaştırılarak verilmesi o dönemde ülke tanıtımında sadece sporun değil, başarılı olunabilecek her fırsatın değerlendirilmesi anlamını taşımaktaydı.

TİCİ 1935 yılının mayıs ayında yaptığı son umumî merkez toplantısında; İstanbul'da yapılması kararlaştırılan altıncı Balkan Oyunlarının (1935), Türk Cumhuriyeti Devleti ve Türk milletinin reklam ve propaganda açısından çok önemli olduğunu, her sahada varlığını bütün dünyaya tanıtan Türk milletinin spor işlerinde de becerikli olduğunu herkese ispat etmek için bu oyunlarda görevli bütün komite başkanlarının bütün yetkilere haiz oldukları belirtilmiştir. Ayrıca toplantıda millî müsabakalara hazırlık esnasında intizam ve disipline riayet eden ve dürüst çalışan, Beynelmilel müsabakalarda başarılı olan sporcuların bilgilerinin artması için Avrupa memleketlerine gönderilmeleri ve bunlardan tahsile kabiliyetli olanların memleketimiz de veya Avrupa'da yüksek beden terbiyesi okullarında TİCİ hesabına okutturulacakları kararlaştırılmıştır (116).

Çünkü, kültürlü, erdemli, kabiliyetli insanların iş için veya okumak için memleket dışına çıkıp orada ikamet ettikleri sürece onların, tavırları, karakterleri, başarıları

Türkiye için olumlu bir propaganda olmaktadır. Mesela; İngiltere'nin Kembriç Üniversitesinde tahsilde bulunan İrfan isiminde Türk gencinin seciyesi kadar bedeni de kuvvetliydi. Bir kaç senedir katıldığı ağırlık atma müsabakalarında daima Kembriç takımını temsil ettiği gibi iki senedir de İngiltere üniversiteler arası şampiyonu olmuştur. O müsabakalarda ağırlığı 13.96 m. atarak yeni bir rekor yaptığı zaman Londra radyosu bu olayı haber olarak vermiştir. Tabiki bu haberi bütün dünyanın milyonlarca dinleyicileri işitmişlerdir. Ayrıca Londra gazetelerinde de bu Türk talebenin başarısı yazılmış ve resimleri çıkmıştır. Bu mütevazı Türk çocuğunun İngiltere'de yaptığı bu güzel ve asil propaganda binlerce lira ile yapılmayacak kadar önem arzetmiştir. İngiltere'ye okumak için giden bir Türk çocuğunun bu hareketinde bir propaganda kokusu olmamasına rağmen netice itibari ile en kuvvetli propagandadan daha tesirlidir (85).

Yine Amerika'ya giden Mehmet Yusuf Pehlivanın Amerikalılara Türk insanının Cumhuriyetle beraber Amerikalılardan farksız medeni bir hâl aldığını, onlar gibi düşünür, onlar gibi yaşar ve onlar gibi çalıştığını hatta her Türk erkeğinin bir tane eşi olduğunu, Türk milletinin doğru ve dürüst olduğunu hâl ve hareketleriyle göstermesi Amerikalılarda var olan Türkiye ve Türklük adına fena propagandaları lehimize dönüştürmüştür ve bunun sonucunda da bir Amerikan gazetesi Mehmet Pehlivan hakkında "biz şimdiye kadar Türk güreşçilerini yağız, palabıyık ve hatta bir derece haşin tanırdık. Fakat Mehmet Yusuf böyle değildir. Vücudu Amerika atletleri gibi mütenasibdir, teni de esmer olmakla beraber kara yağız değildir ve bu hali ile pek sevimli tip olarak görülüyor" (182) demiştir. Gazetenin bu haberi Türkiye ve Türklük adına çok güzel bir propaganda olmuştur.

5.6. Ülkeyi Tanıma

TİCİ öncesinde gençlerin ülkelerini tanımaları ve sevmeleri amacıyla kısa bir dönem osmanlı genç ve güç derneklerine bağlı olarak yapılan ve Birinci Dünya Savaşı nedeniyle ara verilmek zorunda kalınan izcilik faaliyetleri haricinde hemen hemen hiçbir spor faaliyeti yapılmamıştır. Nitekim TİCİ öncesi kurulan spor teşkilatlarının kuruluş amaçlarında da spor faaliyetleri vasıtasıyla gençlerin ülkeyi tanımalarına imkan verilmesinin yer almadığı görülmektedir.

Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber spora bakış açısı da değişmiş ve uygulanma nedeni ne olursa olsun spor faaliyetlerinden daha önce gördüğümüz diğer amaçların yanısıra ülke insanların özellikle gençlerin ülkelerini ve her köşesinde yaşayan insanların tanımaları, birbirleriyle kaynaşmaları, birbirlerinin problemlerini bilmeleri ve buna göre ülkenin geleceğine yön vermeleri amaçlanmıştır.

Bundan dolayıda, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk milliyetçiliği ve devletçilik anlayışının spor teşkilatı olan TİCİ'nin kuruluş amaçlarında; "dahilinde idman müsabakaları ve seyahatleri ile, gençlere memleketlerini tanımak, sevmek, halkın ihtiyacı hakikiyesini anlamak imkanlarının bahşedilmesi" (248) olduğu belirtilmiştir.

Daha sonra TİCİ'nin 1927 yılında yaptığı Dördüncü Genel Kongresinde sporcuların grup halinde üçte bir ücretle seyahat edebilmeleri amacıyla TİCİ tarafından hazırlanan ve TBMM'ne gönderilen raporda; spor müsabakalarının amacının galibiyet olduğundan temassız ve hareketsiz sporun ilerleyemeyeceği ve bu seyahatlerdeki indirim sayesinde daha çok spor müsabakalarının yapılması gençlere memleketlerini tanıtaacağı, ayrıca tenzilat yapıldığı takdirde yeni bir hareket ceryanının açılacağı ve bu sayede gençlerde seyahat alışkanlığının oluşacağından gençlerin spor müsabakaları

haricindeki bu seyahatlerle memleketlerini tanıma fırsatı bulacağı belirtilmiş ve gerekli kanunun çıkarılması teklif edilmiştir (250).

Bu teklif daha sonra hükümet tarafından TBMM'nde incelenip, tartışılmış ve 25 kişiden aşağı olmamak şartıyla sporculara seyahatlerde yüzde elli indirim yapılması kararlaştırmıştır. Bu kararın ardından TİCİ'nin umûmî merkezi sporcu sayısına sınır konulmasını eleştirerek sporcu kafilesinin 25 kişi ile sınırlandırılmasının kaldırılması için altıncı umumî kongrede hükümet nezdinde teşebbüste bulunma kararı almıştır (251). Bu girişimin ardından hükümet, daha önce almış olduğu kararını en az on kişilik sporcu kafilesinin yüzde elli indirimden faydalanabileceği şeklinde değiştirmiştir (252).

Gençliği, küçük yaştan itibaren mesuliyete, arkadaşlarına rehberlik etmeye, kurucu, yaratıcı ve yapıcı olarak yetiştirmeye alıştırmak ve en önemlisi olan yurdunun her köşesini tanıtmak amacıyla TİCİ'nin ilk kurulduğu 1922 yılında izcilik faaliyetleri tekrar canlandırılmış ve İstanbul Maarif Müdürü Saffet Beyin başkanlığında bir izci ortası kurularak derhal çalışmalara başlamıştır. Başlangıçta büyük bir hamle gibi görünen bu çalışma her gün biraz daha sönmüş ve nihayet günün birinde izci ortası kendi kendine dağılmıştır. Fakat okullardaki izcilik faaliyetleri Cumhuriyet Hükümetinin de desteğiyle hergün biraz daha ilerlemiştir (56).

TİCİ döneminde özellikle 1930'lu yıllarda okul izci gruplarının yer yer memleketin dört köşesinde küme halinde kırlarda, ormanlarda uzun geziler yapmalarının yanında halkevleri de köycülük ve gezi kolları çalışmaları yaparak çocukların ve gençlerin memleketlerini tanımalarına yardımcı olmuşlardır (35).

Ayrıca askeri spor teşkilatı da hem bisiklet sporunu yurttan tanıtmak hem de askerlerin yurdun değişik yerlerini ve insanlarını tanıması için ülkenin bir çok illerini kapsayan bisiklet turları düzenlemiştir (251).

Türkiye'nin dörtte üçünün 500 metre ile 4000 metre yükseklik arasında değişen dağlardan ibaret olmasına rağmen buna karşılık ise halkın dörtte üçü dağlarda değil, vadilerde, alçak düzlüklerde yaşamaktaydı. Hatta büyük şehirlerimiz ve kentlerimiz dağların eteklerinde, alçak ovalarda ve deniz kıyılarında kurulmuştur. Bundan dolayı da şehirli ve kasabalıların büyük bir kısmı, özellikle 1930'lu yıllara kadar dağların kayalı ve karlı doruklarını evlerinin pencerelerinden seyretmekle yetinmekteydiler. Bunun sonucu olarakta Türk insanı ülkesinin doğal güzelliği olan dağlarını ve bu sayede de ülkesini tanımamaktaydı. Dünyanın en güzel dağlarından birisi olan Uludağ'ını bile Türk gençleri ancak 1930'lu yıllarda yeni yeni gezip görmeye başlamışlardır. Hatta Toros dağlarında bulunan "Demir Kazık" doruğunun rakımı coğrafya kitaplarında 3000 metre olarak yazılmasına rağmen 1927 yılında Almanya'dan gelen Künne adındaki doktor bu doruğa çıkmış ve rakımın 3000 değil 3910 olduğunu bulmuştur. Bu da bize o dönemde dağlarımızı ve bu sayede ülkemizi ne kadar tanıdığımızı gösteren bir örnektir (16).

Bu gelişmelerden sonra Uludağ'da kayak sporunun yapılabilmesi için yabancı uzmanlara rapor hazırlanmıştır. Bu tesisin yapılmasından sonra da bir çok şehirde dağ spor kulüpleri açılmış ve Türk gençleri dağlarını, bu vesileyle de yurdunu tanıma fırsatı bulmuşlardır (160).

R. Apak "Ülkü" dergisindeki makalesinde; "bir insan bir işi ve bir şeyi sevmek için onu çok görmek ve onunla hakiki yaşamak gerektir. Bunun gibi, bir kişi yurdunu sevmek, yurtsever olmak için onun dört köşesini görmek, öğrenmek gerekir. İşte, dağ sporları gençlerimize, yeni Türk nesline, yurdun dörtte üçünü teşkil eden dağlarımızı, oradaki naturel manzaraları, kızgın veya karlı taşları uçurumları, ormanları, kaynıyan ve fişkıran soğuk suları gezmek, görmek fırsatını bulacaktır" (16) şeklinde ifadesiyle bir insanın yurdunu sevmesi için onu tanıması gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca. N. Baydar'da modern çağın sporunu "genel olarak spor yapmak, tatil günlerini spor eğlenceleriyle geçirmek, yaya olarak, sandal, bisiklet, otomobil gibi spor vasıtaları kullanarak dağlarda, ormanlarda, ovalarda, göllerde ve denizlerde seyahat yaparak, memleketi yakından tanımak ..." (37) olduğunu ifade etmiştir.

Bu bilgiler doğrultusunda TİCİ döneminde yapılan sportif faaliyetler ile uygulanma nedeni ne olursa olsun ülkeyi tanıma fonksiyonunun yerine getirilmesi hedeflendiği sonucuna varmak mümkündür.

6. SONUÇ

TİCİ, 3 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu çerçevesinde aynı yasaya bağlı spor kulüplerinin bir araya gelmesiyle 22 Mayıs 1922 tarihinde kurulmuştur. Kuruluş kongresini 16 Şubat 1923, ilk genel kongresini 5-12 Eylül 1924 ve son kongresini de 13-18 Şubat 1936 tarihinde yapmıştır. 1923 nizamnamesinin geçici maddesinde kurulması öngörülen Hazırlayıcı Heyetin Birinci Genel Kongre'ye sunduğu nizamname değişikliğiyle esas örgüt yapısına kavuşmuştur.

TİCİ, Bakanlar Kurulu'nun 2 Ocak 1924 tarih ve 170 sayılı kararıyla "Kamu Yararına Çalışan Dernek", yine aynı tarih ve 173 sayılı "1924 Olimpiyat Oyunlarına Türk Sporcuların Katılması için TİCİ Genel Merkezine Ödenek Verilmesi Hakkında" kararıyla Türk sporunu yönetmekle yetkili kurum sayılmıştır. Bir tüzel kişilik olan TİCİ, Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesinde ve Başbakan İsmet İnönü'nün fahrî başkanlığında faaliyet gösterdikten sonra, 13-18 Şubat 1936 tarihindeki sekizinci genel kongresinde feshedilerek yerini Türk Spor Kurumu'na bırakmıştır.

TİCİ nizamnamesinde, kurumun kuruluş amacı; "Gençlere cazip bir spor sahası temin ederek, onların içkiden kumardan ve diğer kötülüklerden uzaklaştırılmasını sağlamak ve böylece sağlık ve genel ahlâkı ıslah etmek; bütün milleti küçük yaştan itibaren teşiklatçılığa ve müşterek faaliyetlere alıştırmak, fikir alışverişi ve idare kabiliyetlerini geliştirmek; sağlam ve becerikli insanlar yetiştirip silahşörlüğü, biniciliği ve denizciliği tertip ve teşvik ederek askerî teşkilâta ait vazifeleri kolaylaştırmak; dahildeki idman müsabakaları ve seyahatlerle gençlere memleketlerini tanımak, sevmek ve hakiki ihtiyaçlarını anlamak imkan ve fırsatını vermek; beynelmilel müsabakalarla milli hislerin tahrik ve takviyesi; Türklük için harici propaganda vasıtası temin etmek; beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanma vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve

kuvvetin bir gaye değil, zekâ ve ilmin gelişmesi için bir vasıta olarak kullanılması suretiyle milli yücelmemize yardımcı olacağı kanaatini vermek" olduğu belirtilmiştir.

Belirtilen bu amaçlardan hareketle, TİCİ'nin spor faaliyetleri aracılığıyla "Fiziksel ve Ruhsal Gelişim", "Güçlü Toplum Yaratma", "Askere Hazırlık ve Yurt Müdafaası", "Milli Ruh ve Milli Temsil", "Siyasi ve Milli Propaganda" ve "Ülkeyi Tanıma" fonksiyonlarını bireysel ve toplumsal bazda gerçekleştirmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır.

TİCİ yönetimini, beden eğitimi ve sporun fiziksel ve ruhsal gelişim üzerindeki olumlu etkilerinden yararlanmasına iten nedenler olarak; Balkan, Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşlarında yorgun düşen Türk milletinin, askere çağrılan gençlerin çoğunun "hastalıklı, sakat, kambur ve cılız"; toplumun da, bu fiziksel olumsuzlukların yanında hastalıkların en kötüsü olarak nitelenen "oturganlık, gevşeklik, rahatı sevmeklik ve ruhsal çöküntü" içinde bulunulması vurgulanmıştır.

Toplumun büyük çoğunluğunda görülen fiziksel ve ruhsal bozukluklar, doğal olarak sosyal, ekonomik ve askeri anlamda güçlü bir toplum yaratma çabası önündeki en büyük engeldir. Dolayısıyla, beden eğitimi ve spor uygun bir araç olarak hem "fiziksel ve ruhsal gelişimi" hem de "güçlü toplum yaratma" fonksiyonlarını yerine getireceği düşünülmüştür.

Bu fonksiyonların gerçekleştirilmesi için, gerek hükümet, gerekse TİCİ yöneticileri tarafından, TİCİ'nin bütün kongrelerinde fiziksel ve ruhsal olarak güçlü bir toplum oluşturma konusunun Türk milletinin istikbali açısından çok önemli olduğu özellikle vurgulanmış ve milli bir mesele addedilmiştir. Ayrıca spor adamları da spor dergi ve gazetelerinde yazdıkları makalelerinde sporun bu fonksiyonları üzerine toplumu bilinçlendirmek ve kamuoyu oluşturmak üzere yoğunlaşmışlardır.

Nitekim TİCİ döneminde, bu amaca yönelik olarak bütün okullara cimmastik derslerinin konulmasının yanında, değişik spor branşlarında da spor faaliyetleri başlatılmış; beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını karşılamak amacıyla kısa süreli kurslarla birlikte Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde beden eğitimi şubesi açılmıştır. Özendirici spor aktiviteleriyle her cinsiyetten halk spor yapmaya teşvik edilmiştir. TİCİ'nin ilk kurulduğu yıllarda yok denecek kadar az olan kadınların spora katılımı, 1933 yılı verilerine göre kayıtlı sporcu sayısına oranla yüzde 4'ü bulmuş; on dört olan kulüp sayısı 1935 yılında yapılan istatisteğe göre ittifaka dahil 190 ve ittifak haricinde 211 kulüp olmak üzere toplam 401'e, iki olan mıntika sayısı 26'ya, 827 olan kayıtlı sporcu sayısı ise 15582'ye ulaşmıştır.

Ayrıca, bütün kulüp sporcularının Sağlık Bakanlığı ve belediyelere bağlı doktorlar tarafından ücretsiz muayene edilmeleri ve müsabakalarda sakatlananların ise TİCİ tarafından ücretsiz tedavi edilmeleri sağlanmıştır.

Bu tespitlerden hareketle birbirini tamamlayan "fiziksel ve ruhsal gelişim" ile "Güçlü Toplum Yaratma" fonksiyonları arzu edilen düzeyde gerçekleştirilemediğini ancak, bu konuda ciddi adımlar atıldığını söyleyebiliriz.

Türk milletinin uzun yıllar devam eden savaşlar nedeniyle bedeni olarak yıpranmasından dolayı askerlik süresinin kısaltılması ve bunun sonucunda da acemi talim ve terbiyenin önem kazanması, savaşların askerî birliklerin dışında bütün milleti kapsamaması, savaşların iki millet arasında yapılmasından ziyade, ittifak oluşturmuş milletler arasında yapıldığından güçlü olanın kendinden güçsüz olana her an saldırdığı bir ortamda, milletlerin dünya coğrafyasındaki yerlerinin sınırlarının tam olarak belli olmaması ve bunun neticesinde de bütün ülkeleri içine kapsayabilecek yeni bir dünya savaşının çıkma ihtimalinin yüksek olması, Cumhuriyet idaresini ve onun himayesinde kurulan TİCİ'nin yöneticilerini kurumun kuruluş amacında; beden eğitimi ve spor

aracılığıyla gençleri askerliğe, toplumun her cinsiyetten kesimini de yurt müdafaasına hazır haline getirmek ihtiyacını hissettiren sebepler arasında yer almıştır.

TİCİ'nin 14 yıllık yaşam süreci içinde "Askere Hazırlık ve Yurt Müdafaası" fonksiyonun gerçekleşmesi bakımından, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ve Başbakan İsmet İnönü başta olmak üzere diğer hükümet yetkilileri, parti idarecileri ve spor kamuoyunun büyük bir kısmı, ittifakın yapmış olduğu bütün kongrelerinde ve yazılı yayın organlarındaki beyanlarında; beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin askerliğe ve yurt müdafaasına hazırlama işi olduğunu, bundan dolayı da beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin milli müdafaaya açısından bir vatan vazifesi sayılması gerektiğini, hatta teşkilatı orduya asker yetiştiren kurum olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Nitekim TİCİ'nin ilk kurulduğu yıllardan itibaren bu fonksiyonun gerçekleşmesine yönelik olarak ittifaka bağlı ordu spor teşkilatı, Denizcilik Federasyonu, Deniz İdman Birliği kurulmuştur. Atletizm, atıcılık, bincilik, su sporları, dağcılık ve kayakçılık, yürüyüş, eskrim ve havacılık askerliğe ve yurt müdafaasına hazırlayıcı sporlar olarak görülmüş ve hatta Ordu Spor Teşkilatı tarafından sivil spor kulüplerinin diğer spor dallarından ziyade faaliyet alanlarını bu sporlara yönlendirmesi istenmiştir. Ayrıca hükümet tarafından bu sporların daha fazla yaygınlaştırılması için adı geçen sporların bağlı buldukları federasyonlara bütçeden ek ödenekler verilmiştir.

Zira, TİCİ'nin feshedilip yerine kurulan Türk Spor Kurumunun askerî bir disiplin tarzında olan Alman Spor Teşkilatı modelinde oluşturulması, spor faaliyetleri aracılığıyla "Askere Hazırlık ve Yurt Müdafaası" amacında olunduğunun bir kanıtı olduğunu söyleyebiliriz.

Milli ruh ve milli temsil fonksiyonunun TİCİ'nin kuruluş amaçları arasında yer almasının başlıca nedeni olarak, çok milletli Osmanlı Devleti döneminde bastırılan Türklük kimliğinin, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin bir ulus devlet olarak kurulmasıyla ön plana çıkarılması olmuştur.

Bu nedenle TİCİ döneminde, beden eğitimi ve sporun insanları birbirleriyle kaynaştırması, birleştirmesi, aynı amaç ve hedefe yönlendirmesi üzerindeki olumlu etkilerinden faydalanılmasına çalışılmıştır.

Bu fonksiyonun gerçekleşmesi için, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanma vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek için profesyonellik kesin olarak reddilmiş ve TİCİ'nin hiç bir döneminde de kabul görmemiştir. Çünkü, profesyonelliğin sporcuyla biz duygusundan uzak, kendi menfaatini ön plana çıkaran ben duygusuna yönlendireceği düşünülmüştür. Bu nedenle sporcunun uluslararası müsabakalarda kendini değil, bir milleti temsil ettiği vurgulanmıştır.

Nitekim, spor adamları uluslararası müsabakalardaki yenilgilerin Türk milletinin prestijini rencide ettiği ve ayrıca sporcuların alınan bu olumsuz neticelere kendilerini alıştıran milli ruh ve milli temsil duygularından uzaklaştıracağını ileri sürerek, güçlü takımlar oluşturana kadar yabancılarla maçlar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çok milletli Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra hem onun yönetim anlayışının, cumhuriyet idaresiyle radikal bir biçimde değiştirildiğini, hem de oluşturulan ulus devlet yapısıyla Türk kimliğinin ön plana çıkarıldığını dünya kamuoyuna gösterilmesine sporun bir propaganda aracı olarak kullanılması TİCİ'nin önde gelen hedeflerinden biriydi. Geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir faaliyet olarak spor yoluyla millî propaganda, sınırlı bir çevreyi ilgilendiren sanatın çeşitli formlarına tercih edilmişti.

Batılı hayat tarzını kabullenmiş cumhuriyetin ve hayat tarzının taşıyıcısı olan gençliğin modern yüzü, spor müsabakaları yoluyla batıya gösterilmek isteniyordu. Milletler arası dostluğu geliştirmede, beynelmilel yarışmalarda kazanılacak başarıların, beynelmilel diplomasından daha önemli olduğu her fırsatta vurgulanıyordu. Beynelmilel müsabakalar sporcuların kendilerini sportif anlamda geliştirmelerinden ziyade, millî açıdan diğer milletlerin sporcularıyla temasa geçilerek propaganda yapılmasının önemi üzerinde duruluyordu.

Bu amacın ilk uygulama alanı cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra gerçekleşen ilk büyük organizasyon olan 1924 Paris Olimpiyat Oyunları olmuştur. Bu oyunlara Türklüğü ve Türkiye Cumhuriyetini tanıtmaya ortamı sağlaması için özel bir önem verilmiştir. Sporcuların iyi hazırlanabilmeleri için futbol, güreş ve atletizm dallarında yabancı antrenörler getirilmiş, büyük maddi sıkıntılar içinde olunmasına rağmen, hükümet, Bakanlar Kurulu kararıyla bütçeden TİCİ adına 17.000 TL gibi önemli bir meblağ tahsis etmiş ve bilahere 50.000 TL'lik bir ödenek daha ayırmıştır.

Siyasî ve millî propaganda amacına ulaşmak için, gerek kulüp gerekse Milli Takım düzeyinde Balkan ülkeleriyle resmi ya da özel birçok müsabakalar yapılmıştır. Bu müsabakalarda, bir Türk takımının geleceğini öğrenen Balkanlardaki Türk varlığı, Türk bayraklarıyla tribünleri dolduruyorlar, bandolar Türk marşları çalarak ülkeler de dostluk gösterisinde bulunuyorlardı.

Aynı çerçevede, balkan ülkeleri ile izcilik faaliyetleri düzenleniyor, Romanya'da düzenlenen kamplardan birinde Romen, Çek ve Türk izcileri, birlikte Türk istiklal marşını söylüyorlardı.

Bunlar millî propagandanın gerçekleşmesinde ve Türk kimliğinin tanıtılmasında TİCİ'nin amacına uygun düşüyordu. Ayrıca, Halkevleri aracılığıyla da Rusya ile özellikle boks ve güreş dallarında Rusya'da spor müsabakaları yapılmıştır.

Türkiye'nin Rusya'ya olduğu kadar, Rusya'nında siyasî olarak Türkiye'ye yaklaşma çabaları nedeniyle özel olarak teşvik edilen Rus halkı ve resmî görevliler müsabakaları bir dostluk şölenine çevirmişler ve dostluk görüntüleri basın aracılığıyla daha geniş kitlelere aktarılmıştır.

Yurt dışında yapılan millî ve siyasî propagandaya yönelik bu faaliyetlerin ardından 1935 yılında Türkiye'de yapılması planlanan Altıncı Balkan Oyunları, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk milletinin reklamı ve propagandası bakımından organizasyona özel bir önem verilmiştir.

Bununla birlikte 1936 Kış Olimpiyatları'na katılan sporcularımızın başarısızlıklarından dolayı yabancı basında yer alan olumsuz yazılardan sonra, TİCİ'de bu tür müsabakalara katılmış olmanın yetmediği, başarılı olunması gerektiği, çünkü başarısızlığın kötü propagandaya vesile olduğu gerçeğinden hareketle, başarılı olunamayacak spor branşlarında beynelmilel müsabakalara katılmama görüşü ağır kazanmıştır.

TİCİ'ye göre sporun yerine getirilmesi gereken fonksiyonlardan biride, gençlerin ülke coğrafyalarını ve çeşitli yörelerde yaşayan insanlarını tanımaları, birbirleriyle kaynaşmalarını ve birbirlerinin problemlerini bilmelerini sağlamaktır.

Bu amacın gerçekleştirilmesinin ön şartı ise, spor kabilelerinin seyahat imkanlarının kolaylaştırılmasıydı. Bu nedenle TİCİ yönetimi, Türkiye Büyük Millet Meclisi nezdinde girişimde bulunarak, sporcuların grup halinde üçte bir ücretle seyahat edebilmelerinin sağlanmasını, bu tenzilatın yapılmasıyla ülke genelinde bir hareketliliğin ve gençlerde seyahat alışkanlığının oluşacağını, böylece memleketlerini tanıma imkanı bulacaklarını ihtava eden bir rapor sunmuş ve bu yönde kanun çıkarılmasını talep etmiştir.

Bu girişimin sonucunda hükümet, en az on kişilik sporcu kaflesinin seyahatlerde yüzde elli indirimden yararlanmasına karar vermiştir.

Ayrıca, tabiatla iç içe bir faaliyet olması dolayısıyla izcilik özellikle okullarda yeniden canlandırılmış, izcilerin ülkenin her yanında kümeler halinde yaptıkları uzun doğa yürüyüşleriyle ülkeyi tanımaları sağlanmıştır. Yine ittifak bünyesindeki Ordu Spor Teşkilatı da hem bisiklet sporunu tanıtmak hem de askerlerine yurdun değişik yörelerini ve insanlarını tanıtmak amacıyla birçok ili kapsayan bisiklet turları düzenlemiştir.

Ülkeyi tanıma amacına yönelik olarak canlandırılması ve yaygınlaştırılması düşünülen, ülke coğrafyasının oldukça müsait olduğu iki spor dalı da dağcılık ve kayak olmuş ve teşvik edilmiştir.

Bu çerçevede Uludağ'da kayak sporu için bir dağ evi inşa edilmiş ve çeşitli şehirlerde dağ spor kulüpleri açılarak gençlerin dağlarını tanımaları fırsatı yaratılmıştır.

EKLER

EK - 1

TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI TEŞKİLAT VE NİZAMAT-I UMUMİYE (İZAHİ MAKSAT)

"Türk ırkı bugün kemiyet ve keyfiyetçe korkunç bir uçuruma doğru sürüklenmektedir. Elimizde muntazam ihsaiyat olsaydı bu acı hakikatı rakamların kat'i lisanile ifade ve itaha edebilirdik. Maamafih askere davet olunan kura neferlerinin kısmı azamının hasta ve illetli çıktığı hüzünver tecrübelerle sabit olunmuştur. Bu hal böyle gidecek olursa bu güzel yurdumuzu düşmana karşı koruyacak değil, üzerinde yaşıyacak kâfi adama bile malik olamayacağız.

Neden böyle oluyor?

Bu ırk inhitatının sebeplerinden bir kısmı siyasi, diğeri içtimaidir:

Siyasi sebep: Avrupa, Asya ve Afrika kat'alarına yayılmış vasi ülkenin muhafazasını Türk, epey zamandır, yalnız kendi kollarına yükletmiş, garbın mütevali hücumlarına yalnız başına mukavemet etmiş ve bu mücadelede uğruna tabiatile mecalsiz kalmıştır.

Esbabi içtimaiyeye gelince: Cehalet, tarzi maişeti bilmemek, sıtma, verem frengi, tütün, içki, hayatımızı kemiren anasırı muhribenin başlıcalarıdır. Anadolumuzun baştanbaşa mezar, bir harabezar olduğunu istemiyor isek bu dertlerimizin bütün fecaatini anlıyarak izalesine çalışmalıyız, yoksa, bir zamanlar "Türk gibi güçlü" darbimeselile anılan, mazharı tekrim olan bu kavi ve asil millet, Allah esirgesin, pek yakın bir zamanda sessiz, sedasız kaybolup gidecektir. Bir yandan hastalıklar, sebepler, öte yandan hastalıkların en büyüğü olan oturganlık, gevşeklik, rahatı sevmeklik elele vermişler, bizi sürükleyip götürüyorlar. İşte ırkımıza, varlığımıza kasteden bu marazın, bu hallerin dehşeti karşısında yürekleri titriyen gençler bu millete taze hayat ve kuvvet vermek için birleşmelidirler."

Bir idman cemiyetimizin nizamnamesi mukaddemesinden muktebes bu satırlar 1329 da yayılmıştır. O zamandanberi tarihimizin en kanlı sahifelerini ihtiva eden on sene zarfında, fevkalbeşer gayretler sarfına mecbur kaldı, kıtaller, yangınlar, müthiş hastalıklar onu mahvetmek için elele verdiler, ülkemizden köyler, kasabalar yok oldu...

Şimdi, etrafımıza baktığımız zaman ilk göze çarpan ihtiyaç ırkımızın takviyesi, sıhlati umumiyenin ıslahı ve bu sayede tevellüdatın tezyididir. Bu emirde, unutulmuş bir an'anei milliyemiz olan idmancılığa müracaat ederken onu artık tanımıyoruz. İdmancılık grapta tekâmül ve tevessü etmiş, sıhhatten maada ahlâk ve hissiyat üzerine tesir eden ve her sınıf halkı alâkadar eyleyebilen şümüllü bir mahrek, vâsi ve zinde bir teşkilât mahiyetini iktisap eylemiş; Avrupanın doktorları, fenni terbiye mütehassısları, ümerayı askeriyesi ve siyasiyunu ve teşkilâta bir ehemmiyeti mahsusa atfetmeğe başlamışlardır. Neşri dini istihdaf eden misyonerler, muayyen tesirler peşinde koşan hariciye memurları, el altından ordu yetiştiren teşkilâtçılar idmancılığı en müessir vesaiti icraiyetleri meyanına koydular, bu sahada milyonlar sarfedildi.

Biz bu teşkilâta muadil hiçbir şey vücuda getirmeyecek olursak idmancılığın içimize bir yabancı kisvesile girmesi, gençlerimize amali milleyimize tevafuk etmiyen fikirler ve hisler telkin etmesi, evvelki tehlikelere zamimeten yeni bir tehlike teşkil edecektir.

İşte Türk idman cemiyetleri, yukardanberi tadat olunan haillere karşı el birliğiyle uğraşabilmek için, programının hututu esasiyeti berveçhizir çizilen bir "ittifak" vücuda getirmişlerdir:

1- Memleketin "idman mıntakalarına taksimi ve mıntakalar dahilindeki idman cemiyetleri tarafından bir idari merkez ile bu merkeze merbut muhtelif fenni idman heyetlerinin intihabı.

Mıntakalardaki muhtelif idman cemiyatı grupları tarafından teşkil edilecek müsabaka ktmelerinde birinciliği ihraz edenlerin, her sene, mıntakada birinciliği namı altında cem'i ve bu suretle mıntakanın idman birinciliklerinin tebitile galep gelenlere mükâfat itaası.

2- Mıntakalarca müntehap bir merkezi umumi idari vücuda getirilmesi ve bu merkeze elâkadar oldukları idman hususatu fenniyesinde sahibi salâhiyet olmak üzere muhtelif idman "heyeti müttehida" lerinin raptı. Mıntaka birliklerinde birinciliği ihraz edenlerin işbu heyetler tarafından her sene bir şehirde cem'i ile müsabakalar tertibi ve Türkiye idman birinciliklerinin tayini.

Heyeti müttehidelere vasitasile Avrupa teşkilâtı mütmasilesile münasebete girilerek Türk idmancılığının beynelmilel müsakalarda temsili.

İdman teşkilâtının temin edeceği faideler şu suretle hulâsa edilebilir:

1- Gençlere vâsi ve cazip bir sahai faaliyet temin eyleyerek onların içkiden, kumardan ve muhtelif suiistimallerden uzaklaştırılması ve bu sayede sıhhat ve ahlâkı umumiyenin ıslahı.

2- Efradı milletin ta küçük yaştan teşkilâtçılığa, faaliyeti müştereyekeye alıştırılması, istişare ve idare kabiliyetlerinin tevsii.

3- Sağlam ve becerikli anasır yetiştirerek, silahşörlüğü, biniciliği, denizciliği terqip ve teşvik ederek, teşkilâtı askeriyeye ait vazaifin teshili.

4- Dahildeki idman müsabakaları ve seyahatleriyle, gençlere memleketlerini tanımak, sevmek, halkın ihtiyacatı hakikiyesini anlamak imkânlarının bahşedilmesi.

5- Beynelmilel müsabakalarla hissiyatı milliyenin tahrik ve takviyesi.

6- Türklük için harici propaganda vasıtasının temini.

7- Mümaresatı bedeniyenin, idmanlılar tarafından bir medarı kisbi intifa ittihazına karşı mücadele edilmesi ve bu sayede sıhhat ve kuvvetin bir gaye değil, zekâ ve ilmin terakkisi için bir vasıta olarak istimali suretile itilâyı millimize hadim olacağı kanaatinin bahşedilmesi.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı munhasıran milli, içtimai ve ilmi olan gayelerine bihakkın ve devamlı surette hizmet edebilmek için siyasetle alâkadâr olmamağı vacif addettiği gibi, milletimizin mukadderatına hâkim olanların Türklüğünün selâmetine matuf mesaisine muavenet etmelerini de bir emri tabii telâkki eyler.

1923 (1339)

NİZAMNAMEİ ESASİ

MAKSAT

Madde 1 - Türkiyede idmanlılığın (terbiyei bedeniye ve sporun) fenni esaslar dairesinde tamim ve tekâmülüne çalışmak, Türk idmanlılığını dahil ve harice karşı temsilde salâhiyeti haiz olmak üzere "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" namı ile bir cemiyet tesis edilmiştir. Cemiyetin Türkiye aksamı memalikinde federasyonları ve muntakaları vardır. Cemiyetin merkezi Ankara'dadır. Umumi merkez lüzum gördükçe riyaset divanı kararı ile Ankara haricinde de içtima edebilir.

VEZÂİF:

Madde 2 - Cemiyetin esas vazifeleri aşağıdadır:

- 1- (Heveskârlığı) amatörlüğü terqip ve himaye etmek. (Ancak Beynelmilel Futbol Federasyonu nizamnamesine tevfikân Futbol Federasyonu (profesyonel) futbolculuğu da murakabe eder).
- 2- Her sene mahalli ve umumi müsabakalar tertip ve Türkiye milli idman birinciliklerini tayin etmek.
- 3- Türkiye idman rekorlarını tescil eylemek.
- 4- İdmanlılığın inkişaf ve tekâmülüne muavenet temin edici kavaninin neşri için teşebbüsatta bulunmak.
- 5- Beynelmilel Olimpiyat Cemiyetile tesisi münasebet etmek ve cihan müsabakalarında Türk idmanlılığının hüsnü temsiline çalışmak.
- 6- İdmanlılığa ait bilcümle idari ve fenni nizamnameleri tedvin ve tasdik eylemek.
- 7- İdman mahallerinin çoğalması ve mevcudunun tanzimini temin etmek.
- 8- Türkiyede mukannen ve resmi birinciliklerin idman mükâfat ve şehadetnamelerini vermek ve sair terqip ve teşvik vesaitine müracaat etmek.
- 9- Muhtelif idmanlıların federasyonlarını peyderpeyi teşkil etmek.
- 10- Tedrici surette idman muntakaları tesis etmek.
- 11- Neşriyat, telifat, tercüme, konferans ve derslerle idmanlılığı fenni esasat ve idamei münasebat ettirmek.
- 12- Memaliki saire mümasil müesseseler ve beynelmilel idman teşkilâtı ile tesis ve idamei münasebat etmek.
- 13- Mıntaka hudutlarını tayin etmek.
- 14- "Profesyonelliği" heveskârlıktan tefrik etmek.
- 15- Muhtelif idmanlılarda muayyen haddi asgarları tecavüz edebilenlere bilimtihan idmanlılık alâmeti farikası vermek.
- 16- Terbiyei bedeniyenin fenni usullerle neşir ve tamimine çalışmak.
- 17- Bir terbiyei bedeniye mektebi âlisinin tesisi ve memlekette mütchassis yetiştirilmesi esbabına tevessül eylemek

AZA:

Madde 3 - İttifak ancak Türk tabiiyetini haiz olup hukuku medeniyelerine sahip olanları berveçhizir azalığa kabul eder. İttifakın ferdi ve cem'i olmak üzere iki nevi azası vardır.

Evvelâ - Ferdi aza: İdmanla bilfiil ve halen meşgul olmadığı halde idmanlılığı himayeten muaveneti naktiyede bulunmak için dahil olan azayı hamiyet, fahriye ve müessesat.

Saniyen - Cem'i aza: Berveçhizir evsafı haiz olan idman cemiyetleridir. (Fertler ancak işbu cemiyete intisap suretile ittifak ile tesisi alâka ederler):

- 1- Kanun mucibince müesses olmak.
- 2- Nizamnamei esasisinde profesyonelliği, kumarı, işreti ve siyasetle iştigali bir maddei mahsusa ile menetmek.
- 3- Bilfiil idmanla meşgul azasının öşrtünden fazlası ittifak teşkilâtına dahil cimiyetlerden herne olursa olsun infikâk etmiş olmamak.
- 4- Lâakal yirmi beş faal idmancıya malik olmak.
- 5- Teessüs resmi ilmühaberi tarihinden itibaren lâakal bir senelik hayatı faaliyeti olmak (yeni bir muntaka teşkil edecek kulüpler hakkında bu kaydı nazari itibara alıp almamakla Umumi Merkez Muhayyerdir).

TEŞKİLAT:

Madde 4 - İttifakın esas teşkilâtı idari ve fenni olmak üzere, berveçhiatidir.

İDARİ TEŞKİLAT:

- A- İdman muntakaları: Memlekette vaziyeti coğrafiye ve iklimiye, vesaiti nakliye ve teşkilâtı mülkiyeye göre tefrik edilen hudut dahilinde bulunup üçüncü maddedeki evsafı haiz olan cemiyetlerin bir araya gelerek teşkil edecekleri muntaka heyeti merkezîyeleri.
- B- Umumi Merkez: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının umumi kongresince intihap edilen ve ittifakın en yüksek temsili heyeti olan umumi merkez.

FENNİ TEŞKİLAT:

- A- Muntaka idman heyetleri: Muntakalar dahilinde muayyen idmanların umurile iştigal eden heyetlerdir. Bu heyetlerin reisleri ve onun gaybubetinde heyetçe kendilerini temsile aza meyanından memur edilen zatler, muntaka merkez heyeti tabii azasındandırlar.. Muntaka merkez heyeti reisi veya ikinci reisi ve onların gaybubetinde merkez heyetince heyeti temsile aza meyanından memur edilen zat te bilmukabele muntakanın mevcut idman heyetlerinin tabii azasındandırlar.
- B- Federasyonlar: Muayyen bir idmanın bütün faaliyetini Türkiyede tanzim ve o idmanı dahil ve harice temsil salâhiyetile umumi kongre tarafından intihap edilen heyetlerdir. Federasyonların reisi veya ikinci reisi ve onların gaybubeti halinde ait olduğu heyetçe heyeti temsile aza meyanından memur edilen satler, umumi merkezin azayı tabiiyesindendirler.

Madde 5 - Dördüncü maddede tadat olunan heyetler nizamnamei mahsuslarına tevfikân teşkil olunur.

Madde 6 - İttifakın bütün hidematı fahri ve meccanidir. Ancak icabında heyetler hariçten ücretli memur istihdam edebilirler. Bunlar bittabi müzekeerata iştirak edemezler.

Madde 7 - Kongrece bir hamı, bir de reisi fahri intihap olunur. Umumi merkez reisi, ittifakın ve muntaka reisleri, muntakaların kanun nezdinde mümessilidirler.

VARİDAT:

Madde 8- İttifakın varidat membaları berveçhiatidir:

- 1- Azadan tahsilât.
- 2- İdman müsamereleri hasılatı.
- 3- Her nevi tahsisat ve teberruat.
- 4- Neşriyat hasılatı.
- 5- Emlâk ve tasarruftan mütéhassıl varidat.
- 6- Muhtelif şekillerde toplanan ianeler.

UMUMİ KONGRE:

Madde 9 - İttifakın umumi kongresi senede bir defa talimatname ahkâmuna tevfikân adiyen toplanır.

TADİL:

Madde 10 - İşu bu nizamname, umumi kongrece üçte iki ekseriyet ile tadil olunabilir. Bu tadilâtı ifa edecek heyeti umumiyede aza adedi aslisinin behemehal üçte ikisi hazır bulunmak lâzımdır. İlk içtimada bu adet tahassul etmezse on beş gün sonra yapılacak ikinci içtimada her kaç kişi bulunursa onunla iktifa olunur.

FESİH:

Madde 11- İşbu cemiyetin feshi hususu da ancak kongre kararile kabil olup nizamname tadilindeki şartlar bunda da aynen mevcuttur. Fesih halinde cemiyetin bilmümlü menkulatı kâffeten ve tamamen Türkiye Hilâliahmer Cemiyetine ait olacaktır.

UMUMİ MERKEZ

Madde 12 - Umumi merkez Türkiye spor teşkilât ve faaliyetinin nazım ve müdiri ve en yüksek icra ve temsil heyetidir. Bu heyet herhangi bir mesele hakkında resen karar vermeğe, diğer heyetlerden sorguya ve lüzum gördüğü mukarreratı feshe ve yenisini ittihaz etmeğe salâhiyettardır.

Umumi merkez müntehap, tabii ve müşavir azadan mürekkeptir.

- A- Müntehap aza: İttifak müntesibini meyanından umumi kongre tarafından seçilen bir reis, bir ikinci reis ve dört azadan mürekkeptir. Bu heyet azası meyanından bir umumi kâtip ile bir muhasip veznedar intihap eder.
- B- Tabii aza: Federasyonlar tarafından kendi heyetleri arasından intihap ve temsile memur edilen zatlerdir. Bu aza müntehap aza gibi rey sahibi iseler de ademi vücutları nisabı ekseriyete tesir etmez, ancak içtimadan haberdar edilmiş olmaları ve ruzmanenin kendilerine gönderilmiş bulunması şarttır.
- C- Müşavir aza Büyük Erkâm harbiyeden ve Maarif ile Sıhhiye ve Dahiliye Vekâletlerinden gönderilecek murahhaslardır. Bu aza sahibi kelâm olup reylerini istimal etmezler.

Madde 13 - İttifakın müteaddir ve muhtelif heyetleri azalığının bir şahısta içtimai caizdir (Divanı Temyiz müstesnadır).

VEZÂİF:

Madde 14 - Umumi merkez, nizamnamesi esasının ikinci maddesindeki vezaiften maada atideki vazifelerle mükelleftir:

- 1- Kongrelerin vaktü zamanile aktini ve raporların bilâtehir tertip ve irsalini temin etmek.
- 2- İttifakın bilumum teşkilâtı arasındaki münasebatı tanzim etmek.
- 3- Umumi kongreyi davet etmek; federasyon ve mıntaka raporlarına istinaden umumi kongre raporunu tanzim etmek ve umumi kongre ruznamesini ihzar eylemek.
- 4- Bilumum idari nizamnameler ve talimatnameler mevaddını tefsir etmek.
- 5- Federasyonlar ve mıntakalar beynindeki ihtilâfı halletmek.
- 6- İttifakın umumi bütçesini tanzim etmek.
- 7- Kongreye iştirak edecek fahri ve hami azadan onda birini tayin ve davet etmek.
- 8- İdman cemiyetlerini ve idmanlıları tescil etmek ve künye numaraları vermek.
- 9- Umumi kongreye iştirak edecek murahhasının intihabı.
- 10- Mıntaka ve Türkiye birincilikleri mükâfatının izhar ve irsalı.
- 11- İdari mesailden dolayı mıntaka merkez heyetlerinin verecekleri ceza kararlarını vürudundan itibaren azami bir ay zarfında tetkik ve intaç etmek üzere beş kişilik bir temyiz divanı teşkili.
- 12- Federasyonlarla mıntakaların ve idman cemiyetlerinin muamelâtı maliye ve hesabiyesinin teftiş ve murakabesi.
- 13- İttifaka menabii varidat temin ve tedariki.

TEMYİZ DİVANI:

Madde 15 - Temyiz divanının her sene teşrinivevil bidayetinde müddeti hitam bulur. Ve merkezi umumice yenisi intihap olununcaya kadar vekâleten işe devam eder. Temyiz divanının dereci nihaiyede tetkik edeceği mesaili idariye, kulüplerin vezaifi idariyelerini ifa etmemelerinden ve efradın kulüp değıştirme hususâtından mütevellit cezalar, ve doğrudan doğruya bir sporu veya bir spor heyetini müstakillen alâkadar etmiyen ve nizamnamede tecziyesi gösterilen bilumum hatalı harekât ile mahiyeti cürmiye arzeden mevattan mütevellit cezalardır.

Bir hususun temyiz divanınca tetkiki, umumi merkezce resen veya nizami şekilde bir müracaat üzerine keyfiyetin divana havalesine mütevakkıftır.

İdari ceza kararlarını iptidaen ittihaz eden heyetler yani mıntaka heyeti merkeziyesi azayı müntehabe ve tabiiyesi, temyiz divanı azası olamazlar.

VARİDAT:

Madde 16 - Umumi merkez varidatı berveçhiatidir:

- 1- Umumi merkez azayı hamiyesinden tahsilât
- 2- Umumi merkez tarafından tertip olunacak müsamereler hasılatı.

- 3- Her nevi tahsisat ve teberruat.
- 4- Hasılatı neşriye.
- 5- Emlâk ve tasarrufattan mütehasıl varidat.
- 6- Eşkâli muhtelifle ile toplanan ianat.

SARFIYAT:

Madde 17 - Umumi merkez sarfiyatı, neşriyat, mükâfat ve idmancılığın ihtiyacı umumiyesine taalluk eden tertibatı muhtelifedir.

UMUMİ KONGRE:

Madde 18 - İttifak, umumi kongresini senede bir defa umumi kongre namı altında ve eylül zarfında akteder.

Madde 19 - Umumi kongre zevatı atiyeden tereküp eder:

- A- Umumi merkezden bir murahhas (müzakereye iştirak eder, fakat rey vermez).
- B- Federasyonlardan birer murahhas (müzakereye iştirak eder, fakat reyvermez).
- C- Mıntakalardan; mıntaka namına bir rey sahibi olarak gelecek birer murahhas (harcırahı mıntakaya, iaşe ve ibatesi umumi merkeze aittir.)
- D- Mıntakalarda müseccel her kulüpten birer murahhas (harcırahı kulüplerine) iaşe ve ibateleri umumi merkeze aittir.
- E- Askeri (kara ve deniz) spor teşkilatı namına üç kara ve iki deniz zabiti ile askeri birliklerden gelme birer asker murahhasan mürekkep bir heyet. Bu heyet kongre müzakeratına iştirak, askeri talimatnameye dahil sporlara müteallik işlerde istimali rey eder.

Madde 20 - Umumi kongre atideki mevât ile meşgul olur:

- 1- Kongre divan riyasetinin intihabı.
- 2- Devri sabıka muamelâtına dair umumi merkez, federasyonlara ve mıntakalara ait umumi raporun tetkiki.
- 3- Devrei sabıka muamelâtı hesabıyesine dair umumi merkez ve federasyonlar ve mıntakalara ait raporun tetkiki.
- 4- Hesap müfettişleri raporlarının tetkiki.
- 5- Federasyonların intihabı.
- 6- Umumi merkez azayı müntehibesinin intihabı.
- 7- İttifakın bilumum heyeti için iki hesap müfettişinin intihabı.
- 8- Devrei atıye muamelâtının hututu esasıyesinin tesbitile bütçesinin müzakeresi.
- 9- Ruznamedeki mevaddın müzakeresi.

FEDERASYON NİZAMNAMESİ

TARZI TEŞEKKÜL:

Madde 21 - Herhangi bir idmanın, nizamnamei esasısınin dördüncü maddesi mucibince, federasyonun teşkili için o idmanla meşgul lâakal üç mıntaka bulunması ve bu mıntakaların herbirinde nizamnamenin otuzuncu maddesi ahkâmına tevfiikten o idmanın resmi heyetinin vücut bulmuş olması şarttır. İşbu madde ahkâmına tevfiikan federasyonların teşkil veya lâğvı umumi merkezin teklifi ile umumi kongreye aittir.

Madde 22 - Federasyon umumi kongrede intihap olunup ilk adi kongreye kadar ihtisası dahilindeki idmanla iştigal eder. Federasyon azası bir reis ile iki azadan, yani üç kişiden ibarettir. Bu heyet, azası meyanından bir kâtibi umumi ile bir muhasip veznedar intihap eder.

VEZÂİF:

Madde 23 - Federasyonun vazifesi ihtisası dahilindeki idmana inhisar edip berveçhiatidir:

- 1- Meşgul olduğu idmanın beynelmilel son nizamnamesinin neşri; milli bir idmanla meşgul ise bu idmanın nizamnamesinin tertibi.
- 2- Her sene, meşgul olduğu idmanın Türkiye birinciliğinin tayini.
- 3- Meşgul olduğu idmanın Türkiye rekorlarının tesbit ve tescili.
- 4- Meşgul olduğu idmanın (Heveskârlık), amatörlük kavaidinin neşri (tercüme veya milli idmanlarda - telif suretile).
- 5- Meşgul olduğu idmanın sinni tatbikinin ve mevsiminin tesbiti.
- 6- Meşgul olduğu idman hakkında muhtelif mıntakalar idman heyetleri beyninde tahaddüs edecek herhangi bir fenni ihtilâfın intihâen halli.

- 7- Meşgul olduğu idman hakkında muntakalar dahilinde zuhur edecek herhangi bir fenni ihtilâfın intihaen hallü faslı.
- 8- Meşgul olduğu idmanın kavait ve talimatı fenniyesinin tefsiri.
- 9- Meşgul olduğu idmanın vesaiti tatbikiyesinin ikmalile tamimi ve lüzumunda hakem encümenleri vücuda getirilmesi.
- 10- Meşgul olduğu idmanın hakemlik imtihanların icrası ve hakem şehadetnamelerinin itası.
- 11- Meşgul olduğu idmana ait risale (bülten) neşri.
- 12- Meşgul olduğu idmanın milli müsabık veya takımının tefrik ve ihzarı ve antrenör istihdamı.
- 13- Meşgul olduğu idmanın Türkiye ve cihan birincilikleriyle rekorlarına dair matbu mukayeseli cetveller tertip ve tab'ı ve bu cetvellerde alakadar idmanlılarla takımların resimleri, isimleri, mensup oldukları muntaka ve ihraz ettikleri derecat ve tarihleri (grafik) halinde geçen senelere nazaran terakki ve tedennilerin gösterilmesi. Bu cetveller her sene umumi müsabakaları müteakiben tab'edilir ve bilmum idman cemiyetleriyle idman meydanları merkezlerine talik olunur.
- 14- Meşgul olduğu idmanın faaliyetine dair muntakaların idman heyetlerinden alacağı rapora istinaden umumi kongreden lâakal bir ay evvel umumi merkeze rapor itası.
- 15- Meşgul olduğu idmanın muntaka müsabakalarının zamanı muayyeninde ve beynelmilel nizamata ahkâmına tevfiikten icrasının temini.
- 16- Meşgul olduğu idmanın beynelmilel federasyonla münasebete girilmesi.
- 17- Meşgul olduğu idmanın Avrupada Türkleri tanıtmaya vesile olması için beynelmilel temaslara girişilmesi.
- 18- Meşgul olduğu idmanın mukannen senelik birincilik müsabakalarına ait mükâfatın itası.
- 19- Umumi kongreye iştirak edecek olan murahhasın intihabı ve salâhiyetnamesinin tevdi.
- 20- Bütçesinin tazimile umumi bütçe müzakeresine esas olmak üzere umumi merkeze irsali.
- 21- Meşgul olduğu idmana ait bir fiil ve hareketten dolayı muntaka idman heyetleri tarafından verilip derecesi saniyede muntaka heyeti merkeziyesince badettekik tasdik olunan selbi hukuk, boykot ve terkibi kayıt ve refi ehliyet gibi ceza kararlarının badelitiraz vücudundan itibaren on beş gün zarfında intihaen tetkik ve intacı ve ceza kararı verildiği halde berayı tescil muntakasına ve umumi merkeze iş'arı.
- 22- Federasyonlar olimpiyat hareketile beynelmilel, beynetteşkilât gibi temsili (cem'i veya ferdi) temaslara programını evvelemede umumi merkez heyetince kabul ettirmek veya umumi merkezden izin almak mecburiyetindedirler.

VARİDAT:

Madde 24 - Federasyonlar varidat cibaniyetine salâhiyattar iseler de bütün hesaplarını ve evrakı mütbitlerini derhal umumi merkez muhasebesinin faslı mahsusunda temerküz ettirmek mecburiyetindedirler.

SARFIYAT:

Madde 25 - Federasyonların bütçeleri umumi merkezce tasdik edildikten sonra tatbik olunur. Bu suretle musaddak bütçelerinden sarfiyat, federasyon riyaseti ita emrile ve gene umumi merkez veznesinden, makbuz veya avans senedi mukabilinde verilir. Bir avans, evrakı mütbitisile kapatılmadıkça yenisi verilmez.

KONGRE:

Madde 26 - Federasyonlar, kongresini, umumi merkez kongresile müştereken umumi kongre namı altında ve umumi merkez nizamnamesinin madde mahsusasında zikredildiği veçhile akteder.

Madde 27 - Federasyonlar ittifak nizamatını nakız mukarrerat ittihaz ve nizamata tertip edemezler. Ancak mensup buldukları beynelmilel teşkilâtın vürut edecek nizamata ve tebligatta ittifak nizamatını nakız mevât bulunursa keyfiyetten derhal umumi merkezi haberdar ederek umumi kongreye arz edilmek üzere muvakkaten mevki tatbika vazederler.

Madde 28 - Federasyonlar, menatıka ait bilcümle vazifelerini muntaka idman heyetleri vasıtasile icra ederler. İdman heyetleri hususatı mühimmeden bilâimhal muntaka heyeti merkeziyesini haberdar edeceklerdir.

Madde 29 - Federasyonlar, idmanlarını alâkadar eden hususat hakkında malumat almak üzere muhtelif memleket ve menatik dahilinden muhabir aza intihap edebilirler. Bunlar (fahri muhabir aza) unvanını alırlar ve federasyonda sahibi rey ve huzur değildirlir.

MINTAKA NİZAMNAMESİ

TARZI TEŞEKKÜL:

Madde 30 - Türkiyede, ittifakın vezaifinin icrası için nizamnamei esasının dördüncü maddesi mucibince umumi merkez tarafından tayin edilecek olan hudut dahilinde ifayı vazife etmek üzere muntaka heyetleri teşkil olunur.

Madde 31 - Bir muntakada muntaka merkezi teşkil edebilmesi için o muntaka dahilinde nizamnamei esasının üçüncü maddesinde mezkur evsafi nizamiye haiz lâakal üç idman cemiyetinin vücudu şarttır. Bu cemiyetler umumi bir içtima davet olunarak muntaka nizamname ve talimatnamesi ahkâmına tevfiikten murahhaslarını, evrakı lâzimeyi müstashiben irsal ve muntaka merkezile muntaka idman heyetlerini intihap ve teşkil ederler.

Madde 32 - Her muntakada üç kulüp tarafından tatbik edilmekte olan her idmana ait umuru ifa için muntaka kongresince birer muntaka idman heyeti teşkil olunur. Bu heyetler azası, o sporun son muntaka birincilik müsabakasına iştirak etmiş olan kulüpler tarafından gösterilecek iki misli namzetler arasında heyeti umumiyece intihap olunur.

Madde 33 - Muntaka idman heyetleri bir reis, bir kâtip, bir mutemet ve lüzumu halinde iki de azadan, yani üç ile beş kişiden tereküp eder. Muntaka merkez heyeti reisi veya ikinci reisi ve gaybubetine merkez heyetince; heyeti temsile memur edilen merkez heyeti azası muntaka idman heyetlerinin tabii azasıdır.

Madde 34 - Muntaka merkez heyeti, azayı tabiiye ve azayı müntehabeden ibarettir:

- A- Azayı tabiiye idman heyetlerinin reisleri ve gaybubetleri halinde o heyetin azası meyanından heyeti temsile memur edilen mümessillerdir.
- B- Azayı müntehabe kongre azası tarafından müntehap bir reis, bir ikincisi reis ve bilâhare heyetçe kendilerine umumi kâtip, müfettiş ve muhasip veznedarlık vazifeleri tevdi edilecek üç azadan yani beş kişiden ibarettir. Azayı tabiiye, tıpkı azayı müntehabe gibi haizi rey iseler de gaybubetleri nisabı ekseriyeti ihlâl etmez ve azayı müntehabenin ekseriyeti, nisabı ekseriyetin tahassülüne kâfidir. İdman heyetleriyle muntaka merkez heyeti iki adi muntaka kongresi arasındaki fasıla müddetince idarei umur eder.

VEZAIİF:

Madde 35 - Muntaka merkez heyetinin vezaifi berveçhiatidir:

- 1- İttifakın bütün nizamının muntaka dahilinde tatbiki.
- 2- Muntakaya fahri ve hami aza kaydı.
- 3- Muntaka dahilindeki makamâtı resmîye ile temas edip idmancılığa her türlü muzaheret temini.
- 4- Muntaka kongresinin daveti ve idman heyetlerinin ita edecekleri raporlara istinaden muntaka idari, fenni ve mali raporlarının ihzârı.
- 5- Umumi kongreden bir ay evvel umumi merkeze umumi raporunun irsali.
- 6- Muntaka namına umumi kongreye gidecek murahhasın intihabı ve kendisine muntaka idari, fenni ve mali senelik raporu suretinin tevdi,
- 7- Muntaka merkez heyeti namına muntaka kongresine iştirak edecek murahhasın intihabı.
- 8- Muntaka dahilindeki idman meydanlarının teksir ve tanziminin temini.
- 9- Muntaka dahilinde ittifaka duhul talebinde bulunan idman cemiyetlerinin evsafi lâzimeyi haiz olup olmadıklarının tetkiki ile kabul veya ret kararı itası ve kabul halinde berayı tescil umumi merkeze iş'arı.
- 10- İdman heyetlerinden iptidaen verilen caza kararları hakkında vaki olacak itiraz üzerine vürudundan on beş gün zarfında derececi saniyede karar itası.
- 11- Muntaka bütçesinin tertibi.
- 12- Kulüplerle idmancılardan emri tescillerinin temini.
- 13- İdari mesele mütelaallik cezalarında iptidaen ve fenni hususata ait mücazatta derececi saniyede ittihazı karar eylemek.

Madde 36 - Muntaka idman heyetlerinin vezaifi berveçhiatidir:

- 1- Alâkadar olduğu idmanda muntakanın temsili.
- 2- Alâkadar olduğu idmanın mukannen senelik muntaka birincilik müsabakalarının tertip ve icrası.
- 3- Alâkadar olduğu idmanın federasyonundan gönderilecek kavaidi umumiyesinin tamimi ve müsabaka nizamnamesinin hüsnü tatbikinin temini.
- 4- Alâkadar olduğu idmanın muntaka muhtelit takımının teşkili, muntakayı temsil edecek müsabıkların tefriki ve ihzârı talimlerin tertibi.
- 5- Alâkadar olduğu idmana ait federasyonundan alacağı tebligat ve talimatın tatbiki.
- 6- Federasyonunun müsaadesi şartile alakadar olduğu idmanın harice karşı temsili.
- 7- Alâkadar olduğu idmanın mükafatının federasyonundan alelusul celbile kazananlara tevzii.
- 8- Alâkadar olduğu idmana mütelaallik şayanı muaheze hareketler hakkında iptidaen tayini ceza etmek.

- 9- Alakadar olduğu idmana dair federasyona ve muntakası merkez heyetine rapor irsali.
- 10- Alakadar olduğu idmanın amatörlük meseleleri hakkında tetkikatta bulunup neticesinin karara raptedilmek üzere federasyonuna iblağı.
- 11- Alakadar olduğu idmanın resmi muntaka birincilik müsabakalarına ait hadis olacak herhangi bir ihtilafın derecesi ulada hallü faslı.
- 12- Alakadar olduğu idmanın hakemlik imtihanlarının icrasile evrakı imtihaniyenin federasyona irsali.
- 13- Kültüpleri muntaka senelik birincilik müsabakalarına davet etmek.
- 14- Alakadar olduğu idmanın cem'i müsabakalarda takımlarını, senei sabıka resmi müsabakalarında aldıkları netice üzerinden sınıflara ve senei sabıkada bu tasnif yapılmamışsa bütün takımları iştirak ettirecek mevsim sonunda ihraz edecekleri derecata göre heyeti unumiyenin muhtelif sınıflara taksimi ve mevsim nihayetinde madun kütmenin birincisinin mafevk kütmenin sonuncusile çarpıştırılarak terfi müsabakaları icrası (altı kültüpten fazlaya malik olmayan muntakada bu tasnif yapılmaz).
- 15- Müsabakaların tarih ve mahalli icralarile hakemlerin esamisini havi cetvelleri tanzim etmek.
- 16- Müsabakalara ait nizamata mevzuayı tatbik etmek.
- 17- Müsabakaların mevsim dahilinde başlayıp vakti muayyeninde bitmesini temin etmek.
- 18- Müsabakaların intizamı kisvesine, sahanın müsabakaya elverişli olmasına, müsabakaların vaktinde başlamasına nezaret ve hakemlerin hüsnü suretle ifayı vazife eylememelerini tashil etmek.
- 19- Müsabakaların hakemlerini tayin etmek.
- 20- Muntaka birincilik müsabakası netayicini ilan etmek.
- 21- Birinciliğı ihraz edenin mafevk derece müsabakalara iştirakini temin eylemek.
- 22- Muntakasına mensup müttelik takım ve efradın beynelmilel teşkilata mensup teşkilat ve cemiyet ve eşhas ile icra edecekleri müsabakalarda beynelmilel nizamata tevfikan vukubulacak müracaatlerin alakadar federasyonuna derhal iblağı ve müsaade istihsalı.
- 23- Muntaka kongresine iştirak edecek murahhasın intihabı.

MINTAKA ALAMETİ FARİKASI:

Madde 37 - Her muntaka başka bir muntaka tarafından evvelce kabul edilmemiş olan bir veya iki kengi intihap eder. Bu renk muntaka dahilinde bulunup ittifak ile münasebettar bütün idman meydanlarının flâmalarının zemini teşkil edip ortasına bir beyaz yıldız resmedilir. Keza muntakalar beynindeki bütün temaslarda idmanlıların kâffesinin göğüslerinin sol tarafında muntakanın alameti farikası olan renkte beş köşeli ve on iki santimetre kuturlu bir yıldız dikilir. Yıldızın bir şuar yukarıya müteveccih olacaktır. İki renk istimali halinde yıldızlar ikinci renkte ve yıldızın kutrunun bir daire üzerine resmedilir. Hiçbir muntaka milli renkler olan kırmızı beyaz renklerini bir arada istimal edemez. Renk intihabı hakkında muntakanın kademine itibar olunur.

Madde 38 - Muntaka merkezi varidatı berveçhatidir:

- 1- Muntaka azayı hamiyesinden tahsilat.
- 2- Muntaka namına yapılan müsabaka ve müsamereler hasılatı.
- 3- Umumi merkez vasıtaile alınabilecek tahsisat.
- 4- Teberruatı muhtelifi.
- 5- Emlâk ve tasarrufattan mütehassıl varidat.
- 6- Eşkâli muhtelifi ile dercolunan inanat.
- 7- Muntaka birinciliğı müsabakaları hasılatının yüzde on üçü.
- 8- Cezayinakitler ve muntaka merkezince tayin olunan harçlar.

Madde 39 - Muntaka idman heyetleri varidatı cibayetine salahiyettar değildirlir. Muntakalarda bilumum tahsilat, muntaka veznelere yatırılır. Ancak bütçelerinde kendilerine tahsis olunan mebalığı peyderpey ve mutemetlerinin imzası mukabilinde muntaka veznesinden ahzeder ve her üç ayda bir bu mehzatın mahalli sarflarını evraklı müspitesile muntakaya bildirip muntaka mülhak bütçelerinin masraf kısmını imla ettirirler. Bütçesi tanzim ve muntaka heyeti merkeziyesince de tasdik edilmiş olan idman heyetleri bu bütçe dahilindeki sarfiyatı tahtı karara alıp ifa edebilirler. Bütçesi tanzim edilmemiş olan heyetlerin bütün sarfiyatını muntaka heyeti merkeziyesinden geçirmesi zaruridir. İdman heyetleri bütçesinden devrei hesabiye sonunda gayriez sarf kalan miktar, muntaka kasa mevcuduna ilave edilir.

SARFİYAT:

Madde 40 - Muntaka merkez heyetile idman heyetleri varidatının mahalli sarfi neşriyat ve muntaka dahilinde idmanlıların ihtiyacatına taalluk eden tertibatı muhtelifedir.

Madde 41 - Muntaka idman heyetlerinden federasyonu mevcut olanlar milli takım veya müsabık teşkilat ve tefrik edemezler ve resen vaz'ı nizamata salahiyettar değildirlir.

Madde 42 - Muntaka idman heyetleri federasyonlarla muharebeye salahiyettar olmakla beraber hususati mühimmeden muntakaları heyeti merkeziyesini derhal haberdar etmek mecburiyetindedirlir.

Madde 43 - Her muntakada merkez heyeti, senede bir gün intihap ederek bir senenin bütün mükafatlarını tevzi eder. Bugünün mümkün mertebe müsabaka sonlarına tesaduf etmesi şayanı tercihtir. İntihap edilmiş bir günün tebdili muntaka merkez heyetinin sültusan ekseriyet kararile olur. Başka mahalle azimet gibi esbab müstesna olarak müsabaka galiplerine mükafatları bizzat o gün merasimi mahsusa ile tevzi edilir.

Madde 44 - Muntaka kongreleri senede bir defa Temmuz ayın zarfında aktolunur ve atideki zevattan terekktüp eder:

KONGRE:

- A- Muntaka merkez heyetinden bir murahhas (mützakerata iştirak eder, rey vermez).
- B- Muntaka idman heyetlerinden birer murahhas (mützakerata iştirak eder, rey veremezler).
- C- Müseccel kulüplerden üçer murahhas (her üçü de mützakerata iştirak eder ve rey verirler).

Madde 45 - Muntaka kongreleri atideki mevatu ile iştigal eder:

- 1- Kongre divan riyasetinin intihabı
- 2- Senei sabıkadaki muntaka merkezile idman heyetleri faaliyetine ait umumi raporun tetkiki.
- 3- Senei sabıkadaki muntaka merkezile idman heyetlerine ait muamelatı hesabiye raporunun tetkiki.
- 4- Hesap müfettişlerinin raporlarının tetkiki.
- 5- Muntaka merkezi azayı müntehibesinin intihabı.
- 6- İdman heyetlerinin intihabı.
- 7- Muntakanın iki hesap müfettişinin intihabı.
- 8- Senei atıye faaliyeti hututu esasiyesinin tesbiti.
- 9- Ruznamedeki mevaddın müzakeresi.

ASKERİ (BERRİ VE BAHRİ) SPOR TEŞKİLATI ASKERİ İDMAN YURTLARI

Sureti Teşekkül:

Madde 46.- Askeri idman yurtları ancak alayda, askeri mekteplerde veya talimgahlarda ve zırhlı sefinede, kruvazörlerde, kadrosu kruvazör kadrosundan dūn olmayan mektep gemisinde, filotillada, bahriye kumandanlıklarında (münferiden) munhasıran resmi kadrolar mensubinile teşkil edilebilir. Gambotlar, küçük merakip, depo gemileri ve sefaini saire mensup oldukları filo ve mevki kumandanlığının kadrosu en az olan yurduna intisap edebilirler. Bundan küçük kıt'ada askeri idman yurdu teşkil edilemez.

Resmi Müsabakalara İştirak:

Madde 47.- Askeri idman yurtları buldukları muntaka resmi birincilik müsabakalarına ve kazandıkları takdirde Türkiye birinciliklerine girebilirler. Yurtlar idman ittifakı nizamati umumiyesine tamamen tabidirler. Muntaka müsabakalarına dahil askeri yurtlar ordu ve bahriye birinciliklerine dahi iştirak edebilirler.

Kıtaat Bulunmıyan Mahaller:

Madde 48.- Kıtaat bulunmıyan yerlerde ahzı asker, sevkıyat, hastane ve mevcudile bir yurt teşkiline imkân olmıyan sahil bataryaları ve bahriye kumandanlıkları vesaire gibi müessata mensup zabitan ve efrat, buldukları mahallin sivil kulüplerine dahil olabilirler. Müfrez sefain mensup oldukları cüzüitan mezdine avdet edinciye kadar, buldukları yerde askeri yurt olmadıği takdirde o mahalde mevcut sivil kulüplere iştirak edebilirlerse de o kulüple hiçbir resmi müsabakaya iştirak edemezler.

Sivillerin Sureti İltihakı:

Madde 49.- Sivil spor teşkilatı olmıyan yerlerde yurt reisinin müsaadesile sivil sporculardan münasip görülenler yurda alınabilir.

Mezun Zabitan ve Efrat:

Madde 50.- Mezun olan zabitan ve efrat mezun buldukları yerlerde resmi müsabakalara iştirak etmemek şartile idman yurtlarında çalışabilirler.

Kadroya Dahil Bulunanlar:

Madde 51.- Zabitan ile mensubini askeriye ve mekatibi askeriye talebesi, kadrosuna dahil buldukları müessesesi askeriye'nin yurdundan gayrı hiçbir askeri yurt ve sivil kulübe iştirak edemezler. Ancak bilumum müessesat, kıtaat ve mevaki askeriye ve sefaindeki bütün sivil müstahdemin işbu kayde tabi değıldir.

Maksureliler ve Askere Alınanlar:

Madde 52.- Hizmeti maksureye tabi olanlarla hizmeti muvazzafalarını ifa edenler mezun buldukları zamanda ve amirlerinin müsaadesiyle evvelce azası buldukları kulübün müsabakalarına iştirak edebilirler. Ancak hiçbir askeri yurda karşı müsabakaya dahil olamaz ve bir sivil kulüpte alâkaları bulunduğu takdirde kıt'alarının ancak diğer kulüplere karşı olan gayriresmi müsabakalarına iştirak edebilirler.

Milli ve Muhtelit Takımlara İştirak Şeraiti:

Madde 53.- Mıntaka muhtelif takımına ve milli takıma alınacak zabitan ve efrat ve mensubini askeriye için alâkadar mıntaka idman heyeti veya federasyon idmancının mensup olduğu yurda tahriren müracaatle beraber berveçhizir müsaade istihsaline teşebbüs eder.

Müsabaka yundun bulunduğu yerde icra edilecek ise, mezuniyet yurt reisinin muvafakatle mevki ve sefine kumandanı tarafından verilir. Müsabaka, Türkiye'nin diğer bir şehrinde veya memaliki ecnebiyede yapılacaksa, mezuniyet Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinin muvafakat ve delâletle ait olduğu tarafından verilir.

Masarifi Sureti Tesviyesi:

Madde 54.- Askeri yurtlar masraflarını askeri spor teşkilâtından alırlar. Mıntaka birinciliğini ihraz eden askeri fert ve takımları Türkiye Birinciliği müsabakalarına iştirakleri masarifi ittifaka aittir.

Vazife Almak İçin Müsaade:

Madde 55.- İttifaktan fenni ve idari herhangi bir vazife alacak olan bilumum mensubini askeriye aldığı vazifenin bulunduğu mahallin en büyük askeri âmirinin müsaadesini istihsal etmelidirler.

Umumi Kongreye Sureti İştirak:

Madde 56.- İdman Cemiyetleri İttifakı mıntaka ve umumi kongrelerine askeri yurtlar murahşaları iştirak etmezler. Ancak askeri (berri, bahri) spor teşkilatı umumi kongreye üç berri ve iki bahri zabıt ile askeri birliklerden gelme birer asker murahşadan mürekkep bir heyeti askeriye göndererek askerliğin spor teşkilatından beklediği hizmetler hakkında beyanı mütalea ve geçen devrelerdeki faaliyetleri bu noktai nazardan tetkik ve rapor ita ve kongrenin bütün müzakeratına iştirak edip askerliği ve denizciliği alâkadar eden binicilik, atıcılık, avcılık, eskrim, bok, uçuculuk, kızakçılık, yüzücülük, kürek çekme ve yelken kullanma sporlarına müteallik müzakerelerde istimali rey ederler.

Muhabere:

Madde 57.- Hususati esasıyei fenniye ve idariye hakkındaki muhaberat munhasıran askeri spor teşkilatı heyeti merkeziye reisile Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Umumi Merkezi ve federasyonları arasında cereyan edebilir. Askeri yurtlar dahil oldukları mıntaka heyetleri ve o mıntakaya dahil sivil kulüpler ile mutat spor münasebatı dolayısıyla muhabere edebilirler.

(İşbu muhaberat müsabakalara, oyunlara, yarışlara ve bunların tertip ve tanzimine ait içtimaata ve bu içtimalarda ittihaz edilen mukarrerata munhasırdır)b.

MÜSABAKA NİZAMNAMESİ

Madde 58.- Mıntakalarda teşekkül etmiş mütehasıs heyeti bulunan bir idmanın mıntaka senelik birincilik müsabakaları ve Türkiyede federasyon müteşekkil bulunan her idmanın senelik Türkiye birincilik müsabakaları yapılır.

Türkiyede bir idmanın senelik birincilik müsabakası için bir tek Türkiye birinciliği ve teşkilatı ifa edilen mıntakalarda da ancak senelik birer mıntaka birinciliği müsabakası yapılır.

Madde 59.- Senelik birincilik müsabakalarına iştirak eden müsabıkların hepsinin bir arada icrayı müsabaka etmelerine imkan olmadığı halde galipleri asıl senelik birincilik müsabakalarına iştirak eylemek üzere derecei iptidaiyede birtakım müsabakalar yapılır ki; bunlara grup müsabakaları denir. Bunların adedi mahdut değildir. Grup teşkilinin lüzum ve ademi lüzumuna ve müsabakaların gruplara sureti tevziine dair karar ittihazi, mıntakalarda mıntaka idman heyetlerine ve Türkiye'de federasyonlara aittir.

Madde 60.- Türkiye birinciliği müsabakaları alâkadar federasyonlar ve mıntaka birincilikleri müsabakaları da mıntakalara alâkadar idman heyetleri tarafından icra ettirilir.

Gruplar, Türkiye birinciliklerinde federasyonca ve mıntaka birinciliklerinde mıntaka idman heyetince bu husus için intihap edilen bir komiser tarafından idare olunur.

Bu komiserlerin vazifesi munhasıran müsabaka programını tatbik etmekten ibarettir. İttihazi mukarrerat edemezler.

Madde 61.- Bir idmanın senelik Türkiye birinciliği müsabakası yapılmak için lâakal iki mıntakada o idmanın o sene birincisi taayyün etmiş olmalıdır.

Madde 62.- Kulüpler senelik muntaka birinciliklerine iştirak ettirecekleri idmancılarının isim, pederinin ismi, meşgalesi, kulüp numarası ve muntaka sicil numaralarını havi esami cetvellerini (lisanslarını) müsabakaların iptidasından on beş gün evvel muntaka idman heyetine göndermelidirler.

Madde 63.- Birincilik müsabakalarının tarih, saat ve mahalli icrasına ait tafsilatlı program bu müsabakaları idareye memur hakemlerin isimleriyle birlikte müsabakayı icra ettiren heyetlerce tanzim ve tayin ve müsabakalardan evvel alâkadarına teblig ve ilan olunur.

Madde 64.- Senelik birincilik müsabakalarına muntakalara dahil kulüpler ve bunların muntakaca tescil edilen azası iştirak edebilir.

Madde 65.- Türkiye birinciliğine iştirak edeceklerin behemehal o senenin muntaka birincilik müsabakalarına bilfiil iştirak etmiş veya cem'i müsabakalarda o mevsimin en son müsabakası tarihinde bulunduğu muntaka müsabakalarına iştirak ehliyetini haiz bulunmuş olanlardan bulunması lâzımdır. Şu kadar var ki bir mevsim zarfında bir muntakanın resmi senelik müsabakalarına iştirak etmiş olan idmancı alelusul muntakasını tebdil etse dahi yeni muntaka namına o senenin Türkiye birincilik müsabakalarına iştirak edemez.

Madde 66.- İdman cemiyetleri ve bunların müseccel mensubini işbu nizamnamedeki şeraiti ifa ve hukuk ve derecatı ihraz ettikçe kendi muntakası birinciliği ve bunu kazandığı takdirde Türkiye birincilikleri müsabakalarına aledderecat iştirak hakkını haizdirler.

Madde 67.- Cem'i idmanların senelik birincilik müsabakalarına iştirak eden takımlar ancak munhasıran bir kulüp mensubininden terekktüp edebilip muhtelit olamaz.

Madde 68. Muntakalarında teşkilata müsait adette mevcut olmaması hasebile mücerret vaziyetinde kalan kulüpler umumi merkezin tensibile, en yakın muntaka ile peydayı alâka edebilirse de muntakalarda teşkilât yapılıp yapılmaz kendi merkezlerine avdete mecburdurlar.

Terfi:

Madde 69.- Cem'i idmanların müsabakalarını icra için kuvvet esası üzerinden tasnif yapılan mahallerde her sene nihayetinde, mafevk sınıfın sonuncusu ile madun sınıfın birincisi arasında terfi müsabakaları yapılır. Bu müsabakaların galipleri mafevk sınıflara, mağlupları madun sınıflara alınır. Davete icabet etmiyen takımlar mağlup addolunur. Bir terfi müsabakasına tarafeyn icabet etmezse muntaka idman heyeti mafevk derecesinin sonuncusunu ipka ve mübadelede muhayyerdir.

İki Kümede Takım Bulundurmak:

Madde 70.- Aynı kulüp iki muhtelif sınıf kümede takım bulundurduğu takdirde madun kümedeki takım azasını mafevk küme müsabakalarına iştirak ettirebilir. Mafevk sınıf müsabakalara iki defa iştirak eden aza, aynı mevsuim dahilinde madun kümeye avdet edemez.

Kulüpler Bir Sınıfta Yalnız Bir Takım Bulundurabilirler:

Madde 71.- Bir kulüp aynı sınıf cem'i müsabakalarda iki takım bulunduramaz.

Hakemler:

Madde 72.- Hakemler ittifakın şahadetnamesini haiz namzetler meyanından muntaka idman heyetleri veya federasyonlarca intihap olunurlar. Tayin olunan hakem yevmi müsabakada hazır olmazsa tarafeyn orada mevcut hakemlerden birer kişiyi intihap ve kura ile birisini tayin eyerler. Mevcut olan hakem yalnız bir zat ise o intihap olunur. Resmi hakem namzedi bulunmadığı takdirde tarafeyn bilittifak birini hakem tayin ederler. Her halde hakem fikdanı yüzünden bir müsabaka tehir edilemez.

Madde 73.- Müsabakaların neticesinde müsabıkların mevkileri idmanın nev'ine, nizamnamesi muhsusuna tevfikân tayin olunur.

Mücadele sporlar ile ferdi idmanlarda derecelerin tayini hususu federasyonlarca kaleme alınan hususi nizamnamelerle beynelmilî nizamnamelere tevfiktan icra olunur.

Cem'i idmanlarda sayılar berveçhiatidir:

Galip tarafa:

(3) sayı

Berabere kalanlara:

(2) sayı

Mağlûp olan tarafa: (1) sayı

Gelmiyen veya hilâfi nizam hareket eden tarafa:

(0) sayı

İstifa:

Madde 74.- Bir kulübün iştirak eylediği müsabakadan mevsim dahilinde çekilmesi gayrivaki telakki müsabakalarına gelmedikçe mağlup addolunur. Bu müsabakaya iştirak edenlerin ekseriyetinin istifa tariki ile çekilmeleri neticede en çok sayı alabilecek olanların birincilik haklarını ihlâl edemez.

Talîk:

Madde 75.- Sebebi mücbiren maada hiçbir seseple bir müsabaka yevmi ahare talik edilemez. Her hâdisede sebebi mücbirin tayini mıntaka birinciliklerinde mıntakanın alâkadar idman heyetine ve Türkiye birinciliklerinde federasyona aittir. Talik edilen müsabakalara kulüpler ancak tarihi talikte iştirak ettirmek hakkını haiz oldukları müsabıkların ithal edebilirler. Bir müsabakada alâkadaranın ittifakı dahi talika sebep teşkil edemez. Talik edilen veya tekrarı veya ikmalî icap eden müsabakaların sureti icrasına ait program müsabaka heyetlerince tesbit ve ilan olunur. Bu gibi müsabakalar program nihayetinde ve tehir sırasıyla icra olunur.

İspatî Vücut:

Madde 76.- Müsabıklar sahada muayyen saate ispatî vücut etmekle mükellefler. Muayyen saatte ispatî vücut etmeyenler hakkında mevaddî nizamıye tatbik olunur. Bir müsabık veya takımın ispatî vücut etmiş addedilmesi için sahaya spor elbisesile çıkması ve iştirak etmeleri icap eden müsabıkların nizamnamesinden tayin olunan nisap dahilinde huzurle hakem tarafından galibiyetinin ilan olunması ve bu cihetin hakem raporunda dercedilmesi şarttır.

Mükafat:

Madde 77.- İttifak yalnız Türkiye ve mıntaka resmi müsabakaları galiplerine mükafat verir. (Bu madde, mıntakalarda yapılan teşvik ve teselli müsabakalarıle federasyonların tertip edecekleri bu kabil müsabakaların galiplerine bu heyetlerce hususi birer mükafat verilmesine mani değildir.)

Kulüplerin Hisseleri:

Madde 78.- Senelik mıntaka birincilik müsabakaları hasılatından yüzde on üçü mıntakaya verilip mütebakisi o gün sahada birincilik müsabakası yapan kulüpler arasında taksim olunur. Eğer bir gün aynı sahada muhtelif kulüpler müsabaka yaparlarsa mıntaka hissesi ayrıldıktan sonra kalan hasılatın yüzde yetmiş birinci sınıf kulüplere ve mütebakisi diğerlerine tevzi olunur.

Terfi Müsabakaları Hissesi:

Madde 79.- Terfi müsabakaları hasılatı tamamen mıntakaya aittir.

Federasyon Hissesi:

Madde 80.- Türkiye birinciliği müsabakalar hasılatı alâkadar federasyona aittir.

Birden Fazla Heyeti Alakadar Eden Hisse:

Madde 81.- Müsabakalarda fazla heyet alâkadar olduğu takdirde, hasılatın tarzı tevzii evvelce aralarında kararlaştırılır. Böyle mukaddem bir itilaf yoksa mütesaviyen taksim olunur.

Madde 82.- Müsabakaya iştirak etmiş addedilip hasılatın hisse alabilmek için bir cem'i müsabakaya veyahut cem'an sekiz kişi iştirak ettirmek suretile laakaliki ferdi müsabakaya girmiş olmak şarttır. Mücadele sporları bu kayitten müstesnadır. Aynı idmandan üç mücadele müsabıkı bir cem'i müsabaka addedilir.

Madde 83.- Türkiye birincilik müsabakalarının mevsim ve mahalli icrasını tayin her sporun federasyonuna ait ise de bu müsabakalar Mayısın on beşinden evvel ve Eylülün on beşinden sonra yapılamaz. (Kış sporları bu kayde bittabi tâbi değildir.)

TALİMATNAME**Azanın Sureti İntisabı:**

Madde 84.- Müttefik idman cemiyetlerince ittifaka tescil ettirilip müsabakalara ithal edilen azanın, nizamnamei esasının üçüncü maddesindeki şeraiti cami olmaktan maada, behemehal (heveskâr) amatör olmaları şarttır.

Madde 85.- Amatör sporu menfaati maddiye mukabilinde yapmayan ve yaptığı spordan herne suretle olursa olsun şahsına bir ribih temin etmemiş olmalıdır.

İşbu vasfî esasiye müstenit olan amatörlüğün muhtelif spor şubatına göre tâli tarifâtı beynelmilel nizamnamelerde münderiç olup alâkadar heyeti federasyonlar tarafından neşrolunur.

Cemiyetlerin Tarzı İntisabı:

Madde 86.- Üçüncü maddedeki evsafî haiz olan cemiyetler ittifakın anasını mürekkebesinden addolunurlar. Ancak bu cemiyetler ittifakla herhangi bir temasa girmeden evvel kendilerini tescil ettirmeleri icap eder. Bunun için buldukları mıntaka merkez heyetine taahhütlü bir mektupla müracaat ederek

berveçhizir idman yurtlarının azalarının tesciline mahsus beyannameleri nümuneleri veçhile üçür nüsha olarak imlâ ve irsal etmelidir:

(Bu beyannameler matbu olarak umumi merkezde muntaka merkezlerinde bulundurulur.)

Bu beyanname zirdeki mevaddı ihtiva eder. (Balâsında umumi merkez ve muntaka sicih numaralarının vaz'ına mahsus yer bulunur.)

Nümune : 1

İdman Yurdu Tesciline Mahsus Beyanname Şekli:

- Cemiyetin ismi

- Rengi

- Alâmeti farikası (Resmi çizilecektir)

- Tarihi tesisi

- Merkezi idaresi ve adresi

- Teessüs için resmi ruhsatiye tarih ve numarası

- Heyeti idaresi azası (İsim, sıfat, memuriyet adresi)

- Tatbik ettiği idmanlar

- Faal aza adedi (askeri yurtlar ancak muntaka müsabakalarına iştirak ettirecekleri idmanlıların künyelerini muntaka merkez heyetine verirler. Bunların esamısı fihriste geçmez ve kendilerine sicil numaraları verilmez.)

Hususi surette kazandığı mükâfat ve birincilikleri ilâ ...

(Evvelce başka nam altında ve başka kulüp ve müştereken çalışıp çalışmadığı, çalışmış olduğu takdirde isim, mekân ve tarih ile keyfiyetin tasrihi).

Mülâhazat:

Üç nüsha olarak tertip edilecek olan işbu beyannamenin zirleri kulüp reisi tarafından tarih, imza ve mührü risme ile tahtim ve yurdun üç kıt'a musaddak nizamnamesi de raptolunur.

(İhtar: Balâdaki tafsilatı tamamen ihtiva etmiyen beyannameler üzerine muamele yapılmaz.)

Bu üç kıt'a beyannameyi muntaka tetkik ve müracaat eden kulübün gerek semti teşekkül ve gerekse mevcudiyetinin esasatı ciddiyeye istinat edip etmediğini tahkik ettikten sonra bir mani görülmediği ve hakkında kabul kararı verildiği takdirde balâlarına kulübün muntaka tescil numarası vazı ve zirleri muntaka reisi tarafından tarih ve imza ile muntaka mührü resmîile tahtim edildikten sonra umumi merkeze gönderilir.

Umumi merkez de beyannameyi tetkikten ve muamelenin nizamata tevafukunu anladıktan sonra balâsına umumi sicil numarası vazı ve fihristine işaret ettikten sonra beyannamelerin zirini tarihile imza ve temhir edip birini muntakanın umumi merkezdeki sicil dosyasında hifiz, diğer iki tasdikli nüshayı muntaka merkezine irsal eyler.

Muntaka merkezi dahi nüshalardan birini her kulübü için açtığı sicil dosyasında hifiz ve üçüncü musaddak nüshayı alâkadar kulübe iade eder. Müracaat eden kulübün kabulünde herhangi bir manii nizami ve idari görülmürse muntaka keyfiyeti umumi merkeze tafsilen bildirir. Bu izahata nazaran kabul veya ret hususlarından birine karar vermek umumi merkeze aittir.

Numune : 2

Yurt Azasının Tesciline Mahsus Beyanname:

Bu beyanname zirdeki haneleri ihtiva eder (Balâsında kulübün ismile muntakasının tahririne muhsus yer bulunur.)

Umumi merkez sicil numarası vaz'ına mahsus sütun

Muntaka umumi sicil numarası vaz'ına mahsus sütun

Azanın isminin tahririne mahsus sütun

Azanın isminin tahririne mahsus sütun

Pederin ismi

Meşguliyeti

Mufassal adresi

Doğduğu sene

Evvelki intisapları (tarihlerle)

Tabiiyeti

Mülâzahat:

Üç nüsha olarak tertip edilecek olan işbu beyannamelerin zirleri kulüp reisleri tarafından tarihile imza ve kulüp mührü resmîile tahtim olunur.

Balâdaki tafsilatı tamamen ihtiva etmiyen beyannamelerden noksan malumatlı olan isimler çizilerek tayyolunur. Ve hizalarındaki mülâhazat hanesine "malumat noksandır" işareti verilir.

Azaya mahsus beyannameler dahi yurt beyannameleri gibi tetkik edildikten ve her azaya bir muntaka sicili numarası verildikten sonra beyannamelerin zirleri muntaka merkezince ve umumi merkezce tarihile temhir edilerek her idmacının hanesi hizasını muntaka ve umumi merkez sicil numaraları vazedilerek muntakanın ve umumi merkezlerin aza sicil defterine kaydolunur.

(Sühulet olabilmek üzere matbu beyannameler delinmiş ve klâsöre vaşza müsait bir hali ifrağ olunmuştur. Bu suretle gerek muntaka merkezleri, gerekse umumi merkez alakoydukları beyannameleri yurt sesciline mahsus iki musannife geçirmekle iktifa eder ve arandığı zaman sühuletle bulunabilmek için bunları hurufu heca üzerine mürettep fihristlere kaydeder)

(Azaya mahsus matbu sicil fihristlere kaydeder)

(Azaya mahsus matbu sicil fihristleri yapılmıştır. Bunlar da beyannameler gibi münferit zımbalı evraktan ibaret olup bir musannif derununda hurugu heca sırasıile hıfzolunur ve her harfe sahife adedine göre sahife numaraları verilir.)

Umumi merkez bir azaya yalnız bir defa umumi merkez sicil numarası verir ve o numara azanın esas numarasıdır. Muntaka numarası ise o devair dahilindeki muamelâta munhasır ve mevziidir. Aza diğer bir muntakaya gittikçe eski muntaka numarasını terkeder ve yeni muntakasında yeni bir numara alır. İki defa sicil numarası alıp bu suretle umumi merkezi iğfal eden tecziye edilir. Muntakalar müseccel azanın vukuat ve tahavvülâtını teşrinievel ve Nisan ayları zarfında birer cetvel ile umumi merkeze bildirecektir. Bunu yapmayan muntakaların aza vukuatına ait iddiaları mesmu olmayacağı gibi Türkiye birincilik müsabakalarına iştirak edip etmemeleri de ayrıca federasyonların kararına talik olunur. İşbu cetvel bütün sicil malumatını tahavvülâtın tarih ve mahiyetini havi olacaktır.

Madde 87.- Muntaka merkezi azasının kayıt, istifa, terkin, ceza ve vefatlarını kaydetmek ve bu vukuattan yalnız vefa ile amatörlükten iskat vukuatını künyelerine tarihile işaret edilmek üzere umumi merkeze bildirmekle mükelleftir.

Hüviyet Varakaları:

Madde 88- Kulüplerin herbir türlü müddetleri ikmal eden ve şerait ve evsafı nizamiyeyi haiz ve müsabakalara iştirake salâhiyyetlar olan azanın yedine muntakalarca resimli (ittifak hüviyet cüzdanı) verilir.

Bu hüviyet varakalarının müddeti tamam bir senedir ve her sene bidayetinde (kânunusanide) muntakalarca sene vizesi yapılır. Sene vizesi yaptırmamış idmancılar müsabakalara giremezler. (İttifak hüviyet cüzdanları) yeknesaktır. İdmancıların kulüp ve muntaka nakillerinde bu cüzdanlarla keyfiyeti muntaka merkezinden şerhetirirler. Bu muameleden imtina halinde aynı keyfiyet bu husustaki maddei nizamiye mucibince yeni muntakası tarafından yaptırılır.

Azayı Hamiyenin Tarzı İntisabı:

Madde 89.- Reşit ve hukuku medeniye sahibi her Türk tebaası ittifaka tahriren müracaat ederek berveç hipeşin defaten lâakal elli veya senevi lâakal on lira itası suretile ittifakın hamî azalığına kaydolabilir. Senelik taksitin ademi tediyesi azalıktan sukutu intaç eder. Müessesat dahi aynı kayde tâbidir.

Azayı Fahriyenin Tarzı İntisabı:

Madde 90.- Fahri aza doğrudan doğruya umumi merkez veya muntaka merkezleri tarafından eşraf ve muteberanı memleket meyanından intihap olunur. Fahri azalığa kabul olunmak için namzetlik vazı caiz değildir. Adiyen teşekkül eden her yeni umumi merkez ve muntaka merkezi fahri azasını intihaba salâhiyyetlar olup yeni intihabatla eski fahri aza intihapları hitam bulmuş olur.

Madde 91.- İttifakın bilumum heyetleri lâakal on beş günde bir defa reis ve gaybubeti halinde, reisi sani veya en müsün azanın tahtı riyasetinde içtima ile icrayı müzakerat eyler. Ruzname mevaddı müzakere edilmeden evvel zaptı sabık katip tarafından kıraat ve heyetçe kabul olunur. Müzakerat telhisan zaptolunur. Bu sabıtnameler iştirak etmiş olan aza tarafından imza edilir.

Nisabı Ekseriyet:

Madde 92.- İttifakın bilumum heyetleri adadi aslilerinin nıfsından bir fazlası hazır bulunmadıkça içtima ve icrayı müzakerat edemezler. (Umumi merkez ve muntaka merkez heyetleri bu kayitten müstesnadır). Kongrelerde ekseriyet olmadığı takdirde bir hafta sonraya içtima talik olunur. Bu ikinci içtimada nisabı ekseriyet aranmaz. Mukarrerat mevcudun ekseriyeti nisbiyesile ittihaz olunur. Tesavii âra halinde reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Rey vermekten istinkâf caiz değildir.

Müzakerat:

Madde 93.- Reis müzakeratın intizamını temin hususunda salâhiyyeti tammeyi haiz olduğu gibi bir rapor veya mektubun kıraatını ve bir hatibin sözünü kat'etmek hususunu reye koyabilir. Hatipler daima heyete hitap etmeğe ve refiklerinden bir veya birkaçını muhatap addetmeğe mecburdurlar. Reis, lüzumu mübrem halinde, içtimayı tatil etmeğe de salâhiyyettardır. Böyle bir hadiseden sonra verilen kararlar keenlemyekündür. Hitamı

müzakere, teklifi vaki üzerine reye konarak tahtı karara alınır. İttifakın maksadına yabancı hiçbir husus heyetlerin muhiti müzakeratına dahil olamaz.

Hiçbir aza riyasetten celse esnasında müsaade istihsal etmeden söz söyleyemez. Söz, talep sırasına göre verilir. Mesaili mühimmede lehte veya aleyhte münavebeten söz söylemek üzere müzakere cereyan eder. Hatip sadetten çıkamaz. Nizamnamesi dahiliye riayette mecburdur. İki ihtardan sonra reis hatibi aynı celsede söz söylemekten men için bilâlmüzakere heyetin işari reyine müracaat eder. Mecliste söz kesmek, şahsiyet ile uğraşmak ve meclisin intizamına halel getirmek kat'iyyen memnundur. Bir meselenin leh veya aleyhinde iradı kelam edildikten sonra her aza müzakerinin kifayetini talep edebilir. Müzakereye hitam verilmesinin aleyhine söz isteyenler bulunursa içlerinden yalnız bir zate müsaade edilir; badehu reye müracaat olunur. Reye müracaat olunduktan sonra maddei mephuse hakkında iradı kelâm etmek üzere kimseye ruhsat verilmeyip ancak meselenin reye sureti vaz'ı hakkında irade kelâm etmek isteyenlere söz verilir. Bir mesele hakkında, tahriri ve esbabı mücibeli olmak şartı ile, isticlal kararı talep olunabilir. Bu talep reis tarafından reye vazolunur. Kabulü takdirinde mevzuubahs mesele, o defaya mahsus olmak üzere müstacelen müzakere olunur. Azadan herbirinin, bilasale yalnız bir reyî vardır. Reyler şahıs itibariledir. Reis lüzum göreceği hususatta tayini esami veya reyî hafi ile istihsali karar eyler.

Vekalet:

Madde 94.- Heyetlerde vekâleten itayı rey caiz değildir. Yalnız Kongrelerde azadan birisi o kongrede mümessillerinden bulunduğu heyetin diğer bir azasından vekâlet alabilir ve onun namına itayı rey ve beyanı fikir edebilir. Bu husutaki vekâletin, gerek temsil olunan heyet, gerekse müvekkil tarafından tahriren tasdikî lazımdır.

Azanın Vukufu:

Madde 95.- İttifak teşkilatına dahil heyetler azasının kaffesi behemehal idmanın keyfiyeti fenniye ve idariyesine vakıf kimseler olmak şarttır.

Ademi Devam ve İnhilal

Madde 96.- Bilâmazeret mütevaliyen 3 celsede ispatı vücut etmiyen aza müstafi addolunur. Bu suretle veya infikâk hasebile münhaller vuku bulduğu takdirde bu münhallere kongrede o heyet için intihap edilmiş olan yedek aza aldıkları rey sırası ile ikame olunur. Bu suretle ikame edilecek yedek aza kalmadığı takdirde umumi merkez, münhallere münasibini ikame ve ilk kongreye kadar vazifedar eder. Riyasetin inhilâli takdirinde heyet azası meyanından reisini intihap eder.

İçtimaı Fevkalâde

Madde 97.- Heyetler aza adedi aslisinin sülüsünün talebile fevkalade içtima aktedebilirler. Umumi kongre üç federasyonun, dört muntakanın talebi veya umumi merkez azası adedi aslisinin sülüsünün kararı ile; muntaka kongreleri ise muntakaya merkezi azası adedi aslisinin sülüsünün kararı veya umumi merkezin iş'arile fevkalade olarak akti içtima eder.

Reis:

Madde 98.- Riyaset haysiyetile taahhüt ettiği vezaiten başka reis, kuvvei icraiye temsil eder. İkinci reisler reisin gayubetinde aynı vazife ile mükellefdirler. Reis nizam, talimat ve mukarrerat ahkâmına muhalif gördüğü ahvalden dolayı talimatı lazime ita ve lüzum gördüğü takdirde meseleyi heyete sevkeder. Reis muamelatı naktiyede muhasebeci ile beraber imza eder. Makbuzatta veznedarın da imzası şarttır. Reisin emri itasımı havi olmıyan hiçbir masraf bedeli tediye olunamaz. Mührü resmi reisin nezdinde bulunur. Evrakı muhabereyi reis ve katip müştereken imza eder. Mesuliyeti maliyeyi ihtiva eden bilcümle senedat muhasebeci ile birlikte reis tarafından imza ve mührü resmi ile tahtim edilir. Umumi merkez reisi ittifakın ve muntaka reisleri muntakanın nezdinde kanunda mümessili olup bu maddedeki vezaif her ikisi hakkında varittir.

Umumi Merkez Umumi Katibi:

Madde 99.- Umumi merkez umumi katibi bu heyetin bilumum kalem işlerini ifa, kongreye ait evrakı cam ve raporunu ihzar eder. Heyet kararile tebliğnameleri imza eder. İttifakın bilcümle muharreratını sıra numarasile kopya defterlerine geçirir. Gelen evrak ta keza sıra numarasile hususi defterine kaydolunur. Umumi katibin tutacağı defterler berveçhiatidir.

- 1- Gelen evrak için fihristli musannifler (Rapor ve kulüp beyannameleri dosyaları, dahil ile muhabere dosyası, hariç ile muhabere dosyası, mukavelât dosyası)
2. Gönderilen mektupların kopya defteri.
3. Hami ve fahri aza esas defteri.
4. Kongre içtimaları zabıt defteri.
5. Merkez içtimaları zabıt defteri.

6. Bilumum mükafat kayıt defteri (birincilik ve haddi azam defteri).
7. Cemiyetlerin sicil defteri.
8. Bilumum heveskâr idmancılarının kaydine mahsus kütne defteri.

Mıntaka Merakizi Umumi Kâtipleri:

Madde 100.- Federasyonlar umumi kâtipleri yalnız 1, 2, 5, ve 6 numaralı defter ve dosyaları ve şahadetname defteri tutar ve heyetlerinin muamelatı tahririyesini ifa ederler.

Mıntaka Merkezi Umumi Kâtipleri:

Madde 101.- Mıntaka merakizi umumi katipleri umumi merkez umumi kâtibinin vazifelerile mükellef olup aynı defterleri tutarlar.

Madde 102.- Mıntaka idman heyetleri 1, 2, 5 ve 6 numaralı defter ve dosya ve şahadetname defteri tutar ve heyetlerinin yazı işlerini ifa ederler.

Madde 103.- İttifak heyetleri teftiş vazifesini heyetleri azasına veya intihap edecekleri fahri müfettişlere gördürürler. Müfettişler mukarrerat ve nizamın tamamii ifasını ve heyetlerin muntazaman içtima edip etmediklerini, nakte ait muamelatın hüsnü suretle cereyan edip etmediğini tetkik ve kültpler muamelatı umumiyesini teftiş ve raporlarını kendilerini intihap eden heyetlere tevdi ederler. Müfettiş bir rapor kopya defteri bulundurmağa mecburdur.

Madde 104.- Muhasebeciler muamelatı naktiyeyi tetkik ve meşhudatını heyete arzeder, blânço ve bütçelerini ihzar ederler. Muhasebeci bilumum varidatın cibayetine taalluk eden muamelatı tetkik ile makbuzlarını tertip ve kablessarf kaffeei masarifin lüzumunu müzakerelerini ve defatiri esasiyetin tanzimini temin ile mükelleftir. Eşhas, devair veya bankalarla vaki muamelatı tediyeyi tazammun edip riyasetin ita emrine taalluku icap eden senedatı defatirile badelmukabele zirlerine "sarfi lâzımgelir" ibaresini yazarak imza eder. Muhasebecinin bu ibaresini ve imzasını havi olmıyan senede reis in ita emri taalluk edemez. Tahsilata mukabil verilen makbuzlara da muhasebecinin "kaydedilmiştir" ibaresini ilave ile vaz'ı imza etmesi lazımdır. Muhasebeci muhasebeye ait muamelattan heyete ve reise karşı mes'ul olup her üç ayda bir muamelatı cariyeyi irae edici bir rapor tanzim ile heyete tevdi eder. Muhasebeci aynı zamanda bütçelerin hududunu muhafaza ile mükelleftir. Eşhas, devar ve bankalarla vaki muamelatı naktiyede reis ile beraber imza eder. Muhasebecinin tutmağa mecbur olduğu defterler berveçhiatidir:

1. Yevmiye defteri.
2. Defteri Kebir. (Kasa, masarifi daime, mükafat, neşriyat, aïdat, teberruat, tahsisat, banka ve alakai hesabiyeleri mevcut olan muhtelif heyetler hesabı cariyesi fusulü esasiyesini havi).
3. Blânço defteri.
4. Azayı hamiyeye aïdat defteri (yalnız umumi merkez ile mintaka merkezlerinde.)
5. Demirbaş eşya defteri.

Senei Hesabiye:

Madde 105.- Senei hesabiye merkez ve federasyonlar için Ağustos gayesinde, mintakalar için Haziran gayesinde hita bulur.

Veznedar:

Madde 106.- Veznedar nukudun muhafazasına ve nizama tevfiikan sarfına memurdur. Vuku bulacak biltümle tevdiat için muhasebeci ile müştereken imza edeceği bir matbu makbuz kesmesi şarttır. Masarif heyetin kararını havi mazbatalara istinaden ibraz edilip reis ve muhasebecinin (sarfi lazımgelir) ve (itası) ibareleriyle imzalarını havi olan evrakın tevdi mukabilinde veznece tesviye olunur. Veznedar bu evrakı sarfiyeyi hıfzeder. Vezne ve muhasebe reis in daimi teftişine tâbidir.

Veznedarın nezdinde bulundurabileceği meblağın miktarı azamisi heyetçe tesbit ve miktarı tecavüz eden meblağ bilatehir bankaya tevdi olunur. Veznedarın tutacağı kuyut berveçhiatidir:

1. Haksız ve silintisiz bir kasa defteri.
2. Koçanlı veya kopyalı makbut defteri, (matbu).
3. Banka ile hesabı cari defteri.
4. Evrakı müspite dosyası.

Vezne mührü veznedarın nezdinde bulunur. Bütün makbuzların vezne mührünü havi olmaları elzemdir.

İntihabat:

Madde 107.- İntihap edilecek heyet azasından reis ve ikinci reislerin heyeti umumiyeye ve ekseriyeti mutlaka ile intihabı şarttır. Diğer vezzaifin alakadar heyet azası ekseriyeti arasile tevcihi caizdir.

Bütçe:

Madde 108.- Her muntaka kendi bütçesini, muntaka idman heyetleri reisleriyle bilistişare, varidatına göre tertip ve bir suretini umumi merkeze irsal eyler. Umumi merkez kendi bütçesile federasyon bütçelerini bu heyetler reisleriyle bilistişare varidatına göre tertip eder. Fazlai vaidattan muntakalara vuku bulacak muavenetlerin miktarlarının tayini için federasyonların reyî iştişarilerine müracaat edilir. Federasyonlar itayı malûmat için muntaka merkezleri vasıtaile muntaka idman heyetlerinden aldıkları raporları istinat ederler. Muntakalara muavenette bulunurken muntaka idman heyetlerine tefrik edilen hisseler gösterilir.

Muamelâtı Naktiye:**Madde 109.-**

- A. Muntaka idman heyetleri, masraf için bu bahtaki evrakı müspiteyi muntaka heyeti menkeziyesine tevdi ve o vasıta ile sarf muamelelerini ifa ederler.
- B. Federasyonlarla muntaka merkez heyetleri resen varidat cibayetine ve bütçeleri dahilinde icrayı masarife mezuun olduklarından bu heyetlere ait murakabei maliye berveçhiati ifa edilir.

Evvelâ - Umumi merkezce tanzim edilecek umumi bütçedeki tevziatı üç ayda bir olmak üzere dört taksitte yapılır.

Saniyen - Her üç aylık devre nihayetinde umumi merkeze bir kasa hesabı sureti gönderilir. (Evrakı müspite numaraları münderiş bulunmalıdır). Bu kasa hesabı zimmet ve matlubu alelmüfredat ihtiva etmelidir. Müsamere ve müsabaka hasılatı sarfiyeleri veya zararları irat ve masarifte bir kalem ile gösterilmeyip gayrisafi hasılat iratta ve masarifi te masrafta gösterilmek suretile tevzin edilmelidir.

Salisen - Bu kasa hesapları umumi merkez hesabatı ile birlikte ve muntakalara ve federasyonlara tamim olunur. Gerek bu tamimlere, gerekse heyetlerin mali raporlarına müstenit sene hesabatı umumiyesi kongrenin hesabatı tetkikinden evvel umumi merkezce tabı ve tevzi olunur.

Rabian - Herhangi bir taksitin tediyesi için ondan evvelki üç aylık taksitin hesabı tevdi edilmiş olmalıdır.

Umumi merkez kongreye karşı umumi bütçenin sureti sarfindan mes'ul olması hasebile federasyonların ve muntaka merkezlerinin; muntaka merkezleri de kendi kongreleriyle umumi merkeze karşı aynı veçhile mes'ul bulunduklarından bunlar da muntaka idman heyetlerinin muamelatı maliye ve hesabiyelerini teftiş ve murakabe ile mükelleftirler.

Hesabı Carilerdeki Kredilerin Sureti İstimali:

Madde 100.- İdman heyetleri ile federasyonlar, merkezlerde ki hesabı carileri muvazenesinde o husus için mevcut olan matlupları hududu dahilinde akti mukaveleye salahiyettardır. Ancak muamelei vakıadan merkezlerini tahriren haberdar etmeleri lazımdır. Kredileri hududu haricine tesir edebilecek her türlü ukut ve mukavelat için merkezin muvafakatini istihsal etmeleri şarttır. Aksi halde bu mukavelenamelerin mes'uliyeti maliyesi teşkilatın şahsiyeti maneviyesine terettüp etmeyip vazı imzanın şahsına taalluk eder ve böyle bir meseleden dolayı mahkum olan şahıs ittifaka rücu edemez.

Hesap Müfettişleri:

Madde 111.- Hesap müfettişleri kongrelerce müntehap olup muamelatı hesabiyeyi, tahsisatın mahalline sarfedilip edilmediğini, aktolunan mukavelatta kredilerin tecavüz edilip edilmediğini, sureti daimede tetkik ve indelicap alakadar heyetlere şikayet ederler.

Hesap müfettişleri kongrelerden bir ay evvel raporlarını ihçar ve tevdi ederler. Vazifeleri munhasıran sıhhati hesabı tetkikten ibaret olup icraatı tenkit ve mükarrerata müdahaleye salahiyettar değildirdir. Hesap müfettişleri bu sıfatı haiz oldukları müddetçe hiçbir heyete dahil olamazlar.

Kongre:

Madde 112.- Kongreye gelen azanın, mensup oldukları heyetin mührü resmisile reisin imzasını havi nama muharrer birer salahiyetnameyi hamil olmaları ve vekaleti haiz oldukları takdirde maddei mahsusasına tevfiқан imal edilmiş bir vekaletname ibraz etmeleri lazımdır. İşbu evrak katibe tevdi ve badettetkik azanın ismi bir cetvele dercedilip hizaları taraflarından imza edildikten sonra defterin ziri katip ve reis tarafından tasdik ve badehu içtimaa iptidar olunur.

Kongrede Ruzname Harici Mevat:

Madde 113.- Kongrede ruzname harici hiçbir husus müzakere edilemez. Ruznameye ithali arzu edilen herhangi bir mesele için kongreden laakal bir ay evvel kitabete tahriren müracaat edilmelidir. Ruznameye dahil olmyan bir hususun sureti fevkalade de tezekkürü için kongre azasının ekseriyeti sülûsanının muvafakati lazımdır.

Kongre İctimaa Davet Olunmazsa:

Madde 114.- Mıntaka kongreleri için Temmuz ayı ve umumi kongre için Eylöl ayı biladavat mürur ettiği takdirde, mıntakada iki idman heyeti veya beş cemiyet ve umumi merkezde iki federasyon veya mıntaka bu vazifeyi müştereken ifaya salahiyettar olurlar. Kongrenin in'ikadı cerait vasıtasile on beş gün evvel ilan olunur.

Madde 115.- Kongrelere iştirak edecek kulüp veya mıntaka heyetlerinin mali ve nizamı mükellefiyetlerini ifa etmiş olmaları lazımdır.

Nizamnamede Musarrah Olmıyan Mevat:

Madde 116.- İşbu nizamnamede musarrah olmıyan fenne mevat hakkında federasyonlar ve idari hususat hakkında umumi merkez münasip gördüğü tarzda ittihazı kararda serbesttir. Ancak umuru cezaiyede sarahat aranıp kıyasen itayı hükmedilemez.

Evrakın Resmi Merakizde Hıfzı ve Adresler:

Madde 117.- İttifakın bilumum heyetleri evrak ve defatirini ittifaka ait olmıyan herhangi bir husus veya resmi yere nakle mezun olmadıkları gibi gerek dahilde, gerekse hariçteki vazifelerinin ifasına müteallik muhaberelelerinde ittifak merkezlerinin resmi adreslerinden maada şahsi ve hususi adres vermezler. İctimaların dahi resmi merkezlerde akti şarttır. Umumi merkez ve federasyonlara ait merkezleri unumi merkez, mıntakalarla mıntaka idman heyetlerine ait merakizi de mıntaka merkez heyetleri tayin ve isticar edip tefriş, tenvir, teshin, katip ve hademe ücreti gibi masarifi daimeyi ifa ederler.

Tebliğati İsga Etmıyen Heyetler:**Madde 118.-**

- A. Hususati idareyede umumi merkez tebliğat ve mukarreratını bilasebep tatbik ve ısga etmiyen mıntaka merkez heyetleri ile mıntaka merkez heyeti kararlarını bilasebep tatbik etmiyen mıntaka idman heyetleri;
- B. Hususati fenniyyede federasyonların mukarreratını bilasebep tatbik ve ısga etmiyen idman heyetleri bir ay müddetli bir ihtara maruz kaldıktan sonra gene ademi icarada ısrar ederlerse tebliğati yapan heyet meseleye vaziyet ederek o hususu bilfiil icra ederler. Buna mütmanaati maddiyede bulunanlar o heyetlerce muvakkat boykota kadar tecziye olunur.

EFRADIN HUKUK VE VEZAIİ**Heveskarlara Memnu Olan Şeyler:**

Madde 119.- İttifakın tahtı himaye ve nezarinde yapılan bilumum müsabakalarda:

1. İttifaka dahil kulüpler ve efradın kıymeti maddiyeyi haiz evanı ve para gibi hatıradan maada suretle istimale müsait ve intifac mucip mükafatları kabul eylemeleri;
2. Kazanmış olduğu mükafatları satmaları; yahut herhangi suretle nakte veya mala tahvil veya terhin eylemeleri; (İttifak, lüzumu ve şüphe vukuu halinde bu gibilerin mükafatlarının mevcut olup olmadığını tahkik ve teftiş hakkını haizdir)
3. Müsabıkların masarifi seferiye ve mütenevvia behanesile mevkii içtimaileri fevkinde ve haddinden fazla para almaları;
4. Efradın bizzat iştirak eylediği müsabakalar için her ne suretle olursa olsun bahis tutmaları,
5. Efrada veya bir takıma gerek badelmüsabaka ve gerek kablemüsabaka erbabı teşvik tarafından verilecek hedayayı ittifakın müsaadesi olmadan almaları;
6. İttifakçı teşkil edilmemiş namı müstear ile veya sahte isimle müsabakalara iştirak eylemeleri;
7. Resmi müsaade almadan bir profesyonel ile müsabaka için meydan okumaları;
8. Çalıştırıcı, masajcı veya ahbap ve aile için para talep eylemeleri,
(İşbu kayıt ile efradın hakkı talebi menedilmiş olup bu adamlara hasbelicap etsviye edilecek zaruri masraflarının verilmesi caizdir.)
9. Bir kulübe girmek veya ora ile idamei nisbet etmek için bilvasıta veya bilavasıta menfaat ve ivzai maddi talep ve kabul etmeleri amatörlük esasatına muğayir olduğundan bu kabil hareketlere kasten tasaddilleri sabit olanların mıntaka merkez heyetinin kararı, divanı temyizizin tasdiki ile teşkilattan kayıtları terkin edilir.

Duhuliyeli Stad İşletenler:

Madde 120.- Duhuliyeli stad veya spor seyrangahı, spor sirkı ve tiyatrosu hissedarı olan veya bunlardan herhangi bir suretle ihtifa eden zevat, müttefik kulüplerde ve ittifakın hiçbir heyetinde vazife alamazlar. Bu

gibilerin intihapları keenlemeyekündür ve bu vaziyetleri badelintihap tahakkuk edenler derhal müdafaa addolunurlar.

Para Almak Memnu:

Madde 121.- İttifaka dahil kulüpler azasının bu müsabakaya iştirak için herkimden ve herne nam ile olursa olsun para alması, profesyonellik hareketi olduğundan memnudur. Kulübünün veya ittifakın muayyen ve mürettep müsabakalarına iştirak için davet olunduğu takdirde masarifi rahiyesi kulüp veya teşkilat tarafından lazımgelen yere tediye ve indezzarure bilahare hesabı alınmak suretile avans olarak kendisine tesviye veya irsal olunur. Bu keyfiyeti o kulüp ittifaka ihbara mecburdur. Aksi halde hakkında cezayinakti, tekerrüründe boykot cezaları tatbik olunur.

Zaruri Masraflar:

Madde 122.- İdmançıların zaruri masrafları mukabilinde alacakları paranın miktarını ve nerelere sarfedileceğini tayin hususunu kararlaştırmak kat'i surette kulüplere ve aledderecat idman heyetleri ve mıntaka merkezlerine ve milli müsabıklar için federasyonlara aittir. Efrat şahsen bu husula meşgul olamaz.

Bu Bapta Tahkikat:

Madde 123.- İttifak heyetleri bu tarzda para almak dolayısıyla şüphe ettiği kimseler hakkında resen icrayı tahkikat etmek salâhiyetini haizdir.

İspatı Hüviyet:

Madde 124.- İttifakın tertip, müsaade veya himaye ettiği müsabakalara iştirak eden kulüp azası hinihacette kendisinin o kulüple olan nisbetini ve amatörlüğünü ve tabiiyetini ispata mecburdur.

Yeni Giren Aza:

Madde 125.- Bir kulübe ittifada hiç alakası mevcut bulunmamış olan bir fert insan ederse o zat o kulübün müsabakalarına ancak keviyesi intisabın mıntaka merkezine ihbarında ait mühtürlü mektubun taahhüt tarihinde ve adi ihbarnamelerin mıntaka merkezine vücudu tarihinden bir an sonra iştirak edebilir.

Kulüp Değiştiren Aza:

Madde 126.- Gerek müstafi, gerek kaydı terkin edilmiş aza, bu keyfiyetlerin vukuu tarihinden ancak dokuz ay sonra diğer bir kulübün müsabakalarına iştirak edebilir. Bu müddet keyfiyetin mıntaka merkezine taahhütlü mektupla ihbarı halinde taahhüt tarihinden ve kulaklı mektupla ihbarı halinde mıntakaya vürudu tarihinden bed'eder. Ancak, keyfiyetin, intisabın ilk müsabaka tarihinden bir ay evvel hibarı şarttır. Müstafi istifanamesinin bir suretini doğrudan doğruya mıntaka merkezine göndermeğe mecburdur. Göndermediği halde istifanın tarihi ve vukuu hususunda bir ihtilaf hudusunda bu hususda eski kulübünün iddiası mesmu olur. Bir mıntakadan diğer mıntakaya nakletmiş bir tekrar eski mıntaka ve kulübüne avdet ederse kaydini deddid tarihinden bir ay sonra müsabakalara iştirak edebilir. Bu müddetin mebdei ihbar tarihlerinin sureti ibdidarına dair yukardaki maddelerde muharrer şekle nazaren tayin olunur. Askeri yurtlar müntesibinin yurt değiştirmeleri yeddi ihtiyarlarına olmadığı cihetle yeni yurda maledilip isimleri mıntaka heyetine verildikten bir ay sonra resmi müsabakalara iştirak edebilirler.

Avdet Eden ve Ceza Gören Aza:

Madde 127.- Başka kulübe intisap etmeden eski kulübüne avdet arzu eden müstafi için bu kayıtlar bittabi mevzubahs olamayıp ancak bir ay intizar kafidir. Kaydi terkin edilmiş bir aza eski kulübüne karşı tamamen yabancı bir fert olup ara ile tecdid alaka halinde kulüp değiştiren azanın tabi olduğu ahkama ittiba eder.

Boykot Mahsup Edilemez:

Madde 128.- Boykot müddetleri balâdaki maddelerde muharrer bekleme müddetlerine mahsup edilemez.

Mıntaka Değiştiren Aza:

Madde 129.- Biliztırar sureti kat'iyede mıntakasını değiştirecek aza, gideceği mahalde bir müttefik kulübe intisabı niyet ederse halen mensup olduğu kulüpten ve mıntaka merkezinden her türlü zimmetten ve kabahatten beri olduğuna dair bir vesikayı, intisabı arzu ettiği kulüp vasıtasile gittiği mıntaka merkezine tevdi ettiği takdirde kulüp değiştirmeye ait nizami müddeti beklemeksizin gittiği mıntaka kulüplerinden birine dahil olabilir. Ve bu kulübün resmi müsabakalarına tarihi kaydinden bir ay sonra iştirak eder. Ancak evrakı mezkuürenin her ikisini de ibraz edemediği takdirde kulüp değiştiren aza misillü beklemeğe mecburdur. Kulübü mıntaka merkezinden gayri şehirde bulunan aza mıntakadan alacağı vesikayı bizzat tedarik edemediği

takdirde yeni muntakasının delaletile gittiği mahalden işbu vesikayı bilvasıta talep eder. Bu vesika alakadar heyet tarafından azami bir ay zarfında gönderilmiş bulunmak lazımdır. Bu vesika vtrut etmediği takdirde işbu aza hiçbir müsabakaya dahil olamaz. Bir ay zarfında vesika vtrut etmediği halde müsabık, heyet kararile, yeni kulübe maledilerek müsabakalara dahil olur.

Askeri yurtlar müntesibini herhangi bir tebdili mekanda yeni kıtalarına iltihaktan ve isimleri verildikten bir ay sonra müsabakalara iştirak edebilirler. Bir askeri yurt birincilik müsabakaları esnasında heyeti umumiyesile muntaka değiştirmek mecburiyetinde bulunursa, gittiği yerde müsabakalar başlamış olduğu taktirde ancak iştirak eden kulüplerin ittifakı arasile o senenin birincilik müsabakalarına iştirak eder. Bir sivil kulüp azası hizmeti askeriye sebebile askeri bir yurda gezerse bunu askeri yurdun muntaka merkezine derhal ihbar etmesi ve nakil muamelesi yaptırması lazımdır. Kulübüne mükellefiyeti maliyeden borcu veya muntaka heyetlerine bir kararı cezaiden dolayı tediye edilmemiş cezayınaktisi olanlar bu paraları verinceye kadar askeri yurtların hiçbir spor faaliyetine iştirak edemezler.

Askeri yurt mensubu iken eski sivil, kulübüne avdet yahut resen bir sivil kulübe intisap edenlerin askeri yurttan naklini muntaka merkezine alelusul ihbar etmesi şarttır.

Muntaka ve Kulüp Merkezine Avdet Eden Aza:

Madde 130.- Eski muntaka ve kulübünden fekki alaka ile muntakasını tebdil eden idmancı bilâhare, intisap ettiği muntakadan ve kulüpten hiçbir ilişiği olmadığına dair vesaik getirerek eski muntakasına ve kulübüne avdet ettiği taktirde kaydi hemen tecdit olunur. Bu suretle avdet eden idmancı muntakaya kaydinden bir ay sonra kulübünün resmi müsabakalarına iştirak eder. Eski kulübünden başka bir kulübe iştirak arzu ettiği taktirde müddetleri doldurmağa mecburdur. Bu müddetler tarihi müracaatten bed'eder.

İdmancı Ne Zaman Avdet Etmis Sayılır:

Madde 131.- Bir idmancı muntakaya bilfill gelmeden evvel muntaka merkezine kaydedilemez.

Müteaddit Kulüplere Mensubiyet Olamaz:

Madde 132.- Bir idmancı müteaddit kulüplere mensup olamaz.

Cezalı Efrat ve Boykotlu Kulüp Efradı:

Madde 133.- İttifakça verilmiş olan cezasını ikmal etmemiş bir fert kulübünden kat'ı alaka ile diğerine iştirak hakkını haiz olmadığı gibi intihap, temsil, müsabakalara veya heyetlerden birine iştirak hakkına da malik değildir. Keza hakkında muvakkat boykot ilan edilmiş kulübün efradı bu müddetin hitamına kadar diğer kulüp namına müsabakalara iştirak edemez ve boykot müddeti bitmedikçe hiçbir nizami nühlet cereyan edemez.

Kulüpleri İnhilâl veya İttifaktan İstifa Eden Aza:

Madde 134.- İttifaktan istifa eden yahut dahili ittifak iken inhilâl eden kulüplerin azası istifaen munfasıl olanların müddetlerine tebaan diğer kulüplere girebilir.

Müstafı Borcunu Tediye Etmemiş İse:

Madde 135.- Mükellefiyeti maliyesini tediye etmemiş aza istifa ederse borcunu tediye edineceye kadar kulüpler bu azayı kayıt ve kabul edemezler. Ancak kulüplerin bir senelikten fazla mütedail taahhüdatı maliye talepleri mesmu değildir. Tarihi istifadan itibaren bir ay zarfında bu para tediye edilirse diğer kulübe intikal müddeti istifa tarihinden başlar. Bir aydan fazla teahhur ederse bu müddetler tarihi tediye eden bed'eder.

Memnu Müsabakalar.

Madde 136.- Müttefik kulüpler azası ittifak nizam ve kavaidi tatbik edilmeyen ve programı arasında profesyonel müsabakaları da mevcut bulunan müsabakalar müsaadesiz iştirak edemezler.

İttifakın Müsaade Etmediği Müsabakalarda Vazifei Resmiye Almak:

Madde 137.- İttifaka mensup bilcümle heyet azası, memurin, hakemler ve kronometrörler ittifakın tertip ve himaye veya müsaade etmediği müsabakalarda ayrıca ittifaktan müsaade edilmedikçe bu kabil vazifei resmiye deruhde ve ifa edemezler.

Kıyafet ve Tavır:

Madde 138.- Gerek spor asaleti, gerekse temaşagerlere karşı ibrazı lazımgelen hürmet noktai nazarından müsabıkların esnayı müsabakada her türlü kaba ve muhalif terbiye ve nizam ve münasebetsiz etvar ve akvalden mücanebet eylemleri ve temiz, muntazam ve itiyat ve ahlaka ve nizama muvafık surette giyinmiş olmaları lazımdır. Bu madde hilafına hareket eden kulüp veya müsabık hakkında ittifak alakadar heyetlerince, harekete göre ceza faslında muharrer cezalardan biri tayin olunur. Hakem bu gibilerini sahadan çıkarmak ve müsabakadan meneylemek salahiyetini haizdir.

Bahis Tutuşma:

Madde 139.- İttifakın tertip, himaye ve müsaade ettiği müsabakalarda ittifaka mensup kulüpler azasının o müsabaka neticesine talikan bahse tutuşmaları memnudur.

Boykot Edilmiş Efrat ve Takım:

Madde 140.- Boykot edilmiş efrat ve takım boykot hitamına kadar gerek yekdiğerile gerekse diğer müttefik cemiyat mensuplarile spor teması yapamazlar. Aksi takdirde teşdidi ceza cihetine gidilir.

Madde 141.- İttifakın herhangi bir heyetine dahil olan bir zat, o heyete esnayı intihabında mensup olduğu, kulüpten badelintihap istifa veya herhangi suretle kat'ı alâka ederse devrei intihabiye bitinciye kadar heyetteki mevkiini muhafaza eder.

KULÜPLERİN HUKUK VE VEZÂİFİ**Kulüplerde Tutulacak Defatir:**

Madde 142.- İttifaka dahil olan kulüplerde zirdeki defatirle dosyaların tutulması mecburidir.

1. Asa esas defteri: Bu defter zirdeki malumatı ihtiva edecektir.
 - A. Umumi merkez ve muntaka sicil numaraları.
 - B. Aza için kulüp sıra numarası (Numara atlanmamış olmak şartile).
 - C. Azanın ismile pederinin ismi ve fotoğrafisi.
 - D. Meşguliyetile muvazzah adresi.
 - E. Kulübe hangi tarihte dahil olduğu. (Yazı ile)
 - F. Azanın imzası.
2. Kasa defteri: İrat, masraf günü gününe muvazzah ve evrakı müspitesinin sıra numarasının zikrile dercedilmelidir.
3. Taahhüdatı şehriye defteri.
4. Sadire kopya defteri: Sahifeleri numaralı olup gönderilen mektupların kopya edildiği defterin cilt ve sahife numarası verilir.
5. Evrakı varide musannifi.
6. Evrakı müspite musannifi. (Bu musannife evrakı müspite tediye tarihi sırasile dercolunur.)
7. Demirbaş eşya defteri.
9. Mukarrerat defteri.
9. Müsabaka kayıt defteri: Bu defterde tarih, mal, nev'i müsabaka, muhalif taraf, iştirak edenler esamisi, mesafe, zaman, elde edilen netice ve mülahazat haneleri açılır.

(İhtar: Kulüp defatirinin kaffesinin sahifeleri numaralı olmalıdır. Hiçbir sahife yırtılamaz ve boş sahife bırakarak ileri geçilemez. Defterlerde hak ve silinti olmamalıdır. Tashih yapıldığı takdirde yazı, altı okunacak surette silinmelidir. Kulüpler bu evrak, defatir ve vesika indellüzum muntaka merkezine irae edeceklerdir.)

Hariç Kulüplerle Temas:

Madde 143.- Teşkilatın salahiyettar heyetlerinin nizamnameler ahkamına tevfiakan müsaadei mahsusası olmadıkça müttefik kulüplerin ittifaka dahil olmıyan yerli veya ecnebi kulüplerle idman noktai nazarından, müsabaka, yarış gibi biltürle resmi ve hususi müşterek veya müttekabil temasları memnudur.

Kulüpler Arasındaki Mukavelâti Hususiye:

Madde 144.- İttifaka dahil olan kulüpler, spor kavaidi umumiyesine ve sporculuk ruhuna mugayir ve ittifak ve spor nizam ve mukarreratıle nehyedilen hususatı muhtevi olmamak üzere, beyinlerinde mukavelâti hususiye aktedebilirler. İşbu mukavelatın, âkitlerin imzalarını ve kulüplerin mühürlerini havi birer nüshası muntaka merkezine gönderilmelidir.

Şubeler:

Madde 145.- Bir kulübün başka başka muntakalarda bulunan şubeleri ayrı kulüp addedilir.

Madde 146.- İki kulüp yekdiğerile birleştiği halde yeni kulüp eskisinin hukukuna ve tarafeynin herbirinin haiz olduğu şampiyonluk ünvanlarına ve mükafatlarına sahip olur. Birleşme hadisesi resmi müsabakalar esnasında vaki olursa yeni kulüp bu iki kulüpten birinin müsabakalardaki vaziyetini kabule mecburdur. Bu halde yeni kulüp vaziyetini kabul ettiği kulübün azasından maadasını o müsabakalar nihayetine kadar müsabakaya ithal edemez. Kulüp isminin tebdili müsabakalar üzerindeki haizi tesir değildir.

Mıntakalarında Teşkilat Olmayan Kulüpler:

Madde 147.- Bulunduğu nevahide henüz mıntaka teşkilatı yapılmıyan kulüpler, en yakın mıntaka merkezine alelusul müracaatle kaydolabilirler. Ancak bu mıntakaya mensup kulüplerle bilfiil temas ve icrayı müsabaka edebilmeleri ve keyfiyeti kaydı muamelei kırtasiye mahiyetinde bırakacak budü mesafade bulunmamaları şarttır.

Mıntaka Değiştiren Kulüpler:

Madde 148.- Gerek bulunduğu memleket dahilinde henüz mıntaka teşkilatı yapılmamasından dolayı evvelce intisap eylediği en yakın mıntakadan, bilahare mahalli teşkilat icrasına mebni, asıl maksatı teşekkülüne avdet etmek istiyen, gerekse mıntaka hudutlarındaki tebeddül hasebile merkezi idarelerini başka bir mıntakaya raptetmek mecburiyetinde kalan kulüpler halen mensup oldukları mıntakadan kendine ait malumatı ve vesaiki muhtevi dosyanın gideceği mıntaka merkezine irsalini talep bir de nakil ilmühaberini alarak yeni mıntakasına müracaat eder. Mıntaka idareleri bu nakil hususlarını icrada iltizamı sūrat mecburiyetindedirler. Her nevi tekalif ve vezai fi nizamıyesini ikmal etmiyen kulüpler hakkında bu nakil muamelesi yapılmaz. Yeni mıntaka bu kulüpler hakkında hiçbir karar ittihazına salahiyettar olmayıp eski mıntakanın onun hakkında verdiği bilumum mukarreratı aynen kabule ve azasını da kendi azası meyanına aynen nakle mecburdur. Nakil muameleleri nakil ilmühaberinin yeni mıntakaya tebliğ olduğu aydan sonra gelen ay iptidasından muteberdir. Yeni mıntaka nakil hususunu umumi merkeze tebliğ eder. Umumi merkezce müttetik cemiyetler defterine nakil muamelesi işaret olunur.

Nakle Mani Esbap:

Madde 149.- Bir kulübün bir mıntakadan nakli o mıntakanın idari ve fenni bünyesindeki nısabı teşekkülü ihlal gibi netice verecekse ademi icrasına umumi merkezce istisnaen karar verilebilir. Berveçhibalâ, mıntaka teşkilatına müteallik esbap mevcut olmadıkça bir kulübün kendi arzusu ile mıntaka değiştirmesi caiz değildir.

Kulüplerin Duhul ve İstifa Muamelelerinin İttifakça Tescili:

Madde 150.- Her kulüp kendisine faal bir aza dahil olur, istifa eder veya kaydı terkin edilirse bunu bir hafta zarfında mıntakası merkezine bildirmeğe mecburdur.

Bir Azanın İstifası Halinde:

Madde 151.- İstifa vukuunda kulübü istifanamenin bir suretile beraber o azanın mükellefiyeti maliyesini tediye edip etmediğini de mensup olduğu mıntaka merkezine bildirecektir. Terkini kayıt halinde dahi aynı veçhile taahhüdatı maliyesinin tesviye edilip edilmediğini ittifaka bildirir.

Kulüpler, Kat'ı Alâka Eden Asaya Vesika Verecek:

Madde 152.- Kulüpler gerek istifa, gerek terkini kayıt suretile olsun kendilerinden kat'ı alâka eden azaya buna dair kat'ı alâka tarihile zimmetinin beri veya meşgul olduğunu müş'ir bir varaka verecektir. İşbu vesikayı itadan imtina eden veya emri tevdi bir haftadan ziyade tehir eden kulüpler tecziye olunur. Her kulüp bu kağıdı alakadar azanın imzası mukabilinde ve dilerse mıntakası kitabeti vasıtasile o azaya tebliğ eder.

Kimler Kabul Olunmaz:

Madde 153.- Kulüpler, boykot edilen veya mükellefiyeti maliyesini ifa etmemiş olan bir idmancıya, boykot devam ettiği veya deyni tesviye eylemediği müddetçe, azaları meyanına kayıt ve kabul etmez.

Memnu Aza:

Madde 154.- Hiçbir kulüp işbu nizamnamede musarrah olan memnuiyetler hilafında bir idmancıyı resmi veya ittifakın tahtı müsaade veya himayesinde hususi müsabakalara teşrik edemez. İttifakça tescil edilmemiş olan kimseler bir kulübün faal azası telakki olunmaz.

Müttetik Kulüplerden Gelen Aza:

Madde 155.- Kulüpler kendilerine duhul için müracaat eden ve ittifaka dahil kulüplerden birinden herne suretle olursa olsun kat'ı alaka etmiş olan azadan ataytüzük vesaiki talep edecektir:

- Kat'ı alakanın mahiyetile (İstifa, terkini kayıt, inhilal) tarihi vukuunu ve ittifaka bunun tebliğ edilip edilmediğini ve eski kulübünün ismini ve azanın ittifaktaki kayıt numarasını havi imzalı bir talepname.
- Kat'ı alaka tarihine kadar bilcümle taahhüdatını tesviye ettiğine dair o kulüp veya mıntaka merkezinin vereceği bir vesika. Bu vesika nazaran o saati azası meyanına kabul veya reddeder.

Tebeddülâtın İhbarı:

Madde 156.- Her kulüp nizamnamesinde ve heyeti idaresinde ve adresinde vukua gelen tahavvülatı nihayet bir ay zarfında muntaka merkezine bildirmek mecburiyetindedir.

Spor Seyahat ve Müsabakaları Tertibi:

Madde 157.- İttifaka mensup kulüplerin memaliki ecnebiye veyahut Türkiye aksamı memalikinden olan vilâyata spor tezahüratı maksadile selahatler tertip edebilmeleri berveçhiati müsaadeye mütevakkıftır. Kulüpler Türkiye dahilinde seyahatle müsabaka yapmaları için muntaka idman heyetlerinin inzımanı muvafakatile muntaka merkez heyetinden ve Türkiye harici için gene aynı heyetlere zamimeten ve muntaka merkez heyeti vasıtaile federasyonlarından müsaadeyi tahriye alacaklardır. İttifaka dahil olan kulüpler alakadar idman heyetinin müsaadesi olmaksızın aralarında şampiyona ve emsali müsabakalar tertip edemezler. Gayrimukannen mümareseler bu kayde tabi değildir.

Nizamet ve Mukarrerata Riayet:

Madde 158.- Kulüpler ve efrat ittifak nizamatına ve ittifak heyetlerinin nizamname ahkamı dairesinde vermiş oldukları kararlara riayet mecburiyetindedirler.

Kavait:

Madde 159.- Kulüplerin hususi, resmi tertip eyledikleri biltümle müsabakalarda ittifakın kabul eylediği kavait ve nizamat caridir.

(Amatör) Olmıyanlar Müsabakalara Giremez:

Madde 160.- İttifakın tertip, himaye veya müsaade eylediği müsabakalara (amatör) olmıyanlar iştirak edemez.

Kavait Hilafına Hareket:

Madde 161.- Oyun ve müsabaka kavaidine ve işbu nizamname ile ittifak mukarreratına mugayir surette müsabakalar tertip etmek ve onlara iştirak eylemek kat'iyen memnudur.

Mektep Kulüpleri:

Madde 162.- Mektep kulüplerinin munhasıran ait olduğu mektep müdavimlerinden mürekkep ve o müessesenin müsaadei mahsusasile müteşekkel olması lazımdır.

Mektep Kulübü Vassfını Nasıl Kaybeder:

Madde 163.- Bir mektep kulübü resmi müsabalarına mektebine mensup olmıyan hariçten bir sporcuyla teşrik ettiği takdirde o vassfını kaybederek alelade spor cemiyeti mahiyetini iktisap eder ve 3 üncü madde mucibince alelade kulüpler gibi itmamı şerait etmesi lazımdır.

Üç Mektep Kulübü Olmazsa Müsabaka Tertip Edilmez.

Madde 164.- Mektep kulüpleri üçe baliğ olmadan aralarında resmi müsabaka tertip edilemez. Bu halde mektep kulüpleri alelade kulüpler gibi diğer müsabakalara teşrik olunur.

Madde 165.- Mektebinde spor klübü olan bir mektepli diğer mektebin kulübüne dahil olamaz. Fakat kulübü olmıyan mektepliiler arzu ettiği mektep kulübüne veya hariçte bir cemiyete intisap edebilir.

İki Sene Resmi Müsabakalara İştirak Edemiyen:**Ve Evsafı Mutlubeyi Zayi Eden Kulüpler:**

Madde 166.- İttifaka dahil bulunan kulüplerden birinin 3 üncü maddede muharrer şeraiti duhulü kısmen veya kamilen zayi eylediği tahakkuk ederse bunun ikmalî zımmında ittifak tarafından o kulübe resmen bir ihbarname tebliğ olunur. Tarihi tebliğden itibaren üç ay zarfında ikmalî evsaf etmiyen ve müteakip iki kongreye murahhas göndermiyen veya kendisini vekaleten temsil ettirmiyen kulüplerin ittifakla alakası kesilir ve bir seneden evvel tekrar duhule talip olamaz. İki sene müddetle hiçbir küme veya birliğe iştirak etmiyen kulüpler hakkında aynı muamele tatbik olunur.

İSİM, RENK VE ALAMETİ FARİKA

Madde 167.- Her kulüp, ismini ve alameti farikasını ve muntakası dahilinde, rengini, bilânıza temellük eder. Buna karşı her türlü taarruz ve taklit memnudur. Bir kulübün bu hukuku müemmen olmak için renk, alameti fabrika ve isminin bütün tafsilatıle muntakası merkezine iş'arı lazımdır. Alameti farikanın aslının veya

renkli bir resminin tevdiî icap eder. "Renk" ten murat bir kulübün istimal eylediği elvan ile beraber bunların spor gömleği üzerindeki tarzı tertibidir. Milli müsabıklar için kabul edilmiş olan milli forma (beyaz zemin üzerine ufki kırmızı kuşak) nun intihabı ve istimali memnudur.

İsim ve Renk Tebdili:

Madde 168.- İsmi, rengini ve alameti farikasını değiştirmek isteyen kulüp bu hususu evveleminde tâbi olduğu muntaka merkezine bildirmelidir. İttifakça tescil olunduktan sonra bu keyfiyet muteber olur.

Yeni Girecek Kulüplerin Alameti:

Madde 169.- İttifaka duhul arzu eden kulüpler ittifaka esasen dahil bir kulübün ismini, rengini, alametini haiz iseler bunları tebdil etmedikçe ittifaka duhul talebi müzakere edilemez. Bu keyfiyet kâtibî umumilikten evveleminde kendisine ihtar ve bunun tebdil edildiğine dair o kulüpten cevap varit olduktan sonra keyfiyet müzakere olunur. Aynı zamanda müracaat eden kulüplerde kідeme itibar olunur.

Hakkı İstimal:

Madde 170.- Bir muntaka dahilinde iki kulüp aynı rengi istimal edemezler. Renklerin ve şekillerin mahdudiyeti hasebile başka başka muntakalarda aynı renklerin istimali caiz ise de isimle alameti farikanın taaddüdüne cevaz yoktur.

Renkleri Benziyen Kulüpler:

Madde 171.- Müttelik kulüplerden renkleri müsabaka esnasında yanlışlığı mucip olacak kadar birbirine yakın olanlardan veyahut başka başka muntakalara tabi olup aynı renkleri istimal eden kulüplerden en evvel tescil edilmiş olanı rengini muhafaza, tarafı diğer o gün için başka renk istimal eder. Muntaka değiştiren kulüpler aynı şeraita tâbidirler.

Müsabıklarda Muntaka Alameti Farikası:

Madde 172.- Muntakalar beynindeki müsabakalarda, müsabıkların 37'inci madde mucibince bir muntaka alameti farikası istimal etmeleri zaruridir.

Kідem ve Sıra:

Madde 173.- Kulüplerin kідeminin tayininde hükümetten aldıkları resmi ilmühaberde, muharrer tarihi teşekkül esas ittihaz olunur. Kідem ancak nizamnamede musarrah hukuku başeder. Merasimde ve neşriyatta daima hurufu heca sırası takip olunur.

TABİİYET

Tabiiyet:

Madde 174.- Türklük namına beynelmilel müsabakalara iştirak edeceklerin behemehal Türk tabiiyetinde bulunması şarttır.

Ecanibin Tarzı İntisabı ve Hukuku:

Madde 175.- Türkiye'de altı aydan fazla ikamet etmiş bulunan ecnebinin kanunen teşkil ettikleri kulüpler veya Türk kulüplerini dahil ecnebinin - muntaka ve Türkiye'yi temsil etmemek ve bunların birinciliklerini alamamak şartile - ittifakla, nizamnamenin tayin ettiği eşkâl dahilinde, peydayı münasebet edebilirler. Ancak ecanib hiçbir vazife başına getirilemezler ve intihabata iştirak edemezler.

Mukannen resmi birincilik müsabakalarında bir ecnebi müsabık, veya ecnebi tabiiyetinde müsabık oynatan takım kazandığı takdirde mafevk dereceye veya birinciliğe ondan sonra en yüksek dereceyi ihraz eden Türk müsabık veya takımı terfi eder.

Mukannen Türkiye ve muntaka birincilik müsabakaları ile beynelmilel müsabakalardan maadasına ecanibin ve ecnebi takımların iştiraki takdirinde bunların ihraz edecekleri derecat muteberdir.

İttifakla peydayı münasebet eden ecaniple ecnebi takımlarına "müttelik" denmeyip "müsaadeli" ünvanı verilir ve bunların dahil ve hariçteki seyahatlerine müsaade itasile kendilerine "amatör" vesikasının verilmesi ittifakın hukuk ve vezaifi cümlesindedir.

Ecnebi Teşkilatına Tabi Türk Müsabıkları:

Madde 176.- Avrupa'da bulunmuş olmak hasebile ecnebi federasyonlarına tâbi bulunan Türklerin müsabakalara iştirakleri için mensup oldukları federasyondan bir tezkere getirmeleri ve tâbi oldukları muntaka merkezine tescil edilmiş olmaları lazımdır.

Diğer Bir Millet Mensubiyet İddiasile Resmi Müsabakalara İştirak Etmiş Olanlar:

Madde 177.- Mukaddema diğer bir millete mensubiyet iddiasile Türkiye'de veya memaliki sairede resmi müsabakalara iştirak etmiş olanlar Türk tabiiyetinde bulunsa dahi evvelki vaziyetleri hakkında ittifak umumi merkezini tenvir ederek bunu gayri vaki addettirmedikçe Türklük sıfatından istifade edemezler.

Milli Şampiyonlar:

Madde 179.- Ferdi ve cem'i bultüm sporların milli birincilik müsabakalarına iştirak edenlerin behemehal Türk tabiiyetinde bulunmaları şarttır.

İttifak Nizamına İttiba Mecburiyeti:

Madde 179.- İttifakın, tertip, himaye ve müsaade ettiği müsabakalara iştirak eden ecanip ittifak nizamına riayete mecburdur.

Ecanibin Amatörlükleri:

Madde 180.- Hariçten Türkiye'ye gelen ve ittifakla tesis alâka etmek isteyen ecanibin amatörlükleri mensup oldukları memleketin bu hususta salâhiyettar olan heyetinden verilecek vesika ile ispat edilmek lazımdır.

MÜKAFAT

Mükâfatın Envanı:

Madde 181.- Ferdi idmanlar birincilikle ikincilerine ve üçüncülerine madalye ve şahadetname verilir. Cem'i idmanlarda yalnız birinciliği ihraz eden takımlara şilt veya kupa ve efradına şahadetname verilir. Madalyelerin üzerinde ait olduğu idmanı irae eder bir resim bulunur ve kordelası muntaka alâmeti farikası olan renktedir. Türkiye birinciliği madalyelerinin kordelası kırmızı beyaz renktedir. Rekor sahibi olanlara -rekor kendilerinde kaldığı müddetçe- madalye kordelesine takılmak üzere bir alâmeti mahsusa verilir.

İttifak madalyeleri ve şiltleri yalnız muntaka ve Türkiye resmi müsabakaları galiplerine verilir. "On idman" (dekaton) ve "beş idman" (pentaton) birincileri ikincilerine ve ittifaka hidematı fevkaladeleri sepkenlere hususi madalyeler verilir.

Mükâfatın Bahşettiği İmtiyazat:

Madde 182.- Türkiye birinciliğini ihraz etmiş idmanlılar Türkiyedeki müttelik bütün idman mahallerine ve müsamerelerine ve muntaka birincileri de kendi muntakaları dahilindeki bütün idman mahallerine ve müsamerelerine - madalyeyi taşımak ve lüzumunda, hüviyetini ispat eylemek şartile - meccanen dahil olurlar.

Hususi Mükâfat:

Madde 183.- Muntaka ve Türkiye birinciliklerinden maada diğer her nevi müsabakalar için gerek eşhas ve müessesat, gerekse İdman Cemiyetleri İttifakı Teşkilatı tarafından hususi mükâfat (şilt, kupa, madalye) itası caizdir. Gayri resmi fakat umumi müsabakalar bir muntaka dahilindeki kulüpleri alâkadar ediyorsa federasyonundan müsaade alınmak lazımdır.

Şiltler Hakkında Şeraiti Hususiye:

Madde 184.- Şiltler için yapılan hususi müsabakalar da ittifak nizamına tamamen tâbi olup buna ve spor ruhuna mugayir olmıyarak (şild) in müteberri tarafından konulan şeraiti hususiyete riayet olunur.

Madde 185.- Mükâfatın başkasına verilmesi ve furuhtu veya sahibinden gayri tarafından kullanılması memnudur.

Şahadetnameler:

Madde 186.- Her sene Türkiye Milli birincilikleri için verilecek şahadetnameler merasimi aleniye mahsusa ile tevzi olunur.

Mükâfat ve Şahadetnamelerin Sureti Tevzii:

Madde 187.- Muntaka idman heyetleri, mükâfat talebi için idmanına göre, zirdeki haneleri havi bir cetveli iki nüsha olarak imlâ ederler: (Senesi aidiyeti - Türkiye veya muntaka -, tarih, nev'i müsabaka, birincilik ve ikincilik olduğu alâkadarın ismi, kulübü, sicil numarası, muvazzah adresi, elde edilen derece ölçüstü, mülazahat).

Bu cetvel muntaka alâkadar idman heyeti tarafından iki nüsha olarak tertip ve muntaka merkez heyetine temhir ettirilip alâkadar federasyona irsal edilir. Federasyon şahadetnameleri imlâ ve imza, tahtim ve

cetvelerden birini hıfız, diğerini ise tasdik ederek imlâ edilen şahadetnamelerle birlikte umumi merkeze irsal eder. Umumi merkez şahadetnameleri tahtından sonra berayı imza ve tevzi muntaka merkezine irsal eder. Mükâfatı da muntaka riyasetine gönderir. Muntaka riyaseti alâkadarana mükâfat 15 gün zarfında merasimle tevzi ve makbuzunu derhal umumi merkeze irsale mecburdur.

İdman cemiyetleri başlanmış ve namzetleri taayyün etmiş cem'i müsabakaların hitamından evvel mükâfatını federasyon delâletile celbedebilir.

Madde 188.- İttifak, ashabi yedinde zayı olan mükâfatların yerine yenisi vermezse de bu suretle ziyaa uğrayan şahadetnamelerin nüshai saniyelerini ita eder.

MÜCAZAT

Cezalar:

Madde 189.- İttifakın tatbikını kabul ettiği cezalar aledderecat şunlardır.

1. İhtar
2. Şahıs başına "10" ve kulüp başına "50" liradan fazla olmamak ve bir sene zarfında bu miktarın iki mislini tecavüz etmemek üzere cezayınaktı.
3. Muvakkaten müsabakalara ademi iştirak (müsabaka boykotu).
4. Muvakkaten selbi hukuk (hakkı intihap, hakkı istifa ve hakkı iştirak ve emsali, İşbu nizamnamenin kulüp ve fertlere verdiği hukukun muvakkaten ve azamı bir sene müddetle müçtemian veya menferiden selbi) - (hukuk boykotu).
5. Muvakkaten boykot (dördüncü ve beşinci fıkralarda muharrer cezaların müçtemian tatbiki.)
6. Terkini kayıt.
7. Müebbeden boykot.

İşbu cezalar bu nizamname mevaddındaki sarahatlere istinaden tayin olunur.

Nizamnamede yapılması musarrah olan şeyin ademi icrası ve yapılmaması muharrer olanın yapılması mucibi tecziyedir.

Tecziye ve Boykot:

Madde 190.- Atiyüzzikir hatiatı irtikâp eden müttefik kulüp veya aza hareketinin şiddetine göre yukarıdaki maddede muharrer olan cezalarla tecziye olunur:

1. Bir profesyonel amatör müsabakaya teşvik veya profesyonelliği kabul veya teşvik eden.
2. Muvakkat veya müebbet surette hukukundan mahrum edilmiş bir azayı bile bile müsabakaya iştirak ettiren, aynı cezanın tahtı tesirinde bulunan efrat ve cemiyetlerle icrayı müsabaka eden. (İttifak ile alâkadar olmıyan amatörlerle yapılan temas, eğer evvelce ilân edilmemiş ve bir dairei hususiyede kalmış olursa mucibi ceza değildir.)
3. Mükerreren ittifakın nizam ve mukarreratına mutabaat etmiyen.
4. Müsaade istihsali mecburi olan müsabakaları müsaadesiz yapan ve bu gibi müsabakalara bilerek iştirak eden.
5. Kasten yanlış isim ve gayrisahih malûmat vererek ittifakı iğfal eden.
6. Kulüp değıştirme ve yeni kaydolma hususunda mevzu müddeti ikmal etmiyen azayı müsabakalarına iştirak ettiren.
7. İttifakın müsaadesi olmaksızın ittifakın haricindeki kulüplerle ve eşhaz ile icrayı müsabaka eden.,
8. Resmen mukayyet bulunduğu bir cemiyetin her ne suretle olursa olsun infikâk edip yeniden kaydolma müddetini ikmal etmeden ketmi hüviyetle başka bir cemiyete veya muntakaya dahil olan veya umumi merkez ve muntaka sicil numaralarını kulüp esas defterine bizzat yazmak suretile bildirmemiş olan.
9. Maksadı mahsus takip ederek bilihtiyar mağlup olan.
10. Bir müsabakayı kazanmak için gayri meşru vesait istimal eden.
11. Kasten yanlış isim ve malûmat veren.
12. Azasının kayıt ve istifa, vefat veya terkininden muntakasını haberdar etmiyen.
13. İnfikâk eden azaya iliğı olup olmadığına dair tasdikname vermiyen ve bu hususta müşkülât gösteren.
14. Bir müsabaka neticesine talikan bahis tutuşan.
15. Boykot edilmiş bir idman mahallinde icrayı müsabaka eden.

Mükerrer Kulüp Değıştiren Aza:

Madde 191.- Esbabı ciddiye müstenit olmıyarak mükerreren kulüp değıştirdiğı mahsus olan azayı ittifak heyeti nezareti daimde altında bulundurarak işbu itiyadı sakimin tahakkukuna kani olunca o aza hakkında muvakkat veya müebbet boykot tatbik eder.

Taklit ve İzararı Mücip Ef'alin Cezası:

Madde 192.- İttifaka dahil kulüplerden birisi diğèrinin alâmeti farikasını, ismini aynen veya iltibası mucip olacak surette ufak tadilâtle takliden istimal eder veya onun namına hareket etmek suretile menafini ihlâl ve bunu ızarara veya şerefini ihlâlâle çalışırsa buna mütecasir olan kulüp o fiilin faili olan efrat hakkında hâdisenin şekline göre muvakkat veya müebbet boykot cezası tatbik olunur. Zararı maddi tahaddüs ederse mütecasir onu da tazmin eder.

İfayı Vazife Edenlere Karşı Hakaret ve Darp:

Madde 193.- İttifakın sahibi vazife memurinine karşı o vazife dolayısıyla harekette bulunanlar asgari altı ay ve darba cür'et edenler asgari bir sene muvakkat boykot cezasıyla tecziye olunurlar. Bu hareket hakeme karşı ise sebebi teşdit addolunur.

Anif ve Kama Harekât:

Madde 194.- Bir müsabaka esnasında hakemin şikâyetini mucip olacak tarzda anif ve kama harekâtta bulunan oyuncular hakkında muvakkat boykota kadar aledderecat ceza tertip olunur.

Tahrif ve İğfal:

Madde 195.- Tahrifi hakikat ve iğfal kastile hareket eden ve bu hareketi sahai file çıkan her kulüp ve fert hakkında işin şekline göre müebbet veya muvakkat boykot cezası tatbik olunur. İğfalde bile bile methaldar olanlar aynı cezalarla derececi iştirakine göre tecziye edilirler.

Boykotaj:

Madde 196.- Azasından birinin profesyonellik sebeble terkini kaydini icra eden kulüp bunu derhal muntakası merkezine bildirir ve hakkında boykot tatbikını ve bunun diğèr kulüplere ve tamimini talep edebilir. Bu iddiaya muntaka merkezi kani olursa derhal bu tamim yapılır.

Boykot ve Terkini Kayıt Cezaları Ahar**Sebeple de Verilebilir:**

Madde 197.- Muvakkat ve müebbet boykot ve terkini kayıt cezaları bu nizamnamede muharrer hususattan başka, vazai fi maliyenin ademi ifasında ısrar, üç defa ittifak mukarreratına ademi mutabaat ve spor ruhuna zıt harekâta mücaheret sebeble verilebilir.

Muamelei Kaydiyenin Ademi İhbari Cezayı Müciptir:

Madde 198.- Azasının istifa, kayıt veya terkini muamelisini muntakasına ihbar etmiyen kulüpten her ihbar edilmiyen aza için cezayı nakti ahz olunur ve bu ademi tebliğden mütevellit mes'uliyet muhti kulübe aittir.

Yanlış Malumat Veren Kulüpler:

Madde 199.- Her ne suretle olursa olsun aza mesailinde hilâfi vaki ve iğfal kastile yanlış malumat veren kulüpler hakkında eğer bu keyfiyet, isim ve vesaik tahrifi gibi kasti ve ağır ise derhal boykot ilân olunur. Eğer yanlış malumat almış olmak gibi bir özür sebeble ve kaste mukarin değılse cezaniyakti ile iktifa edilir. Ve o aza hakkındaki yanlış malumat hemen tashih olunur. Bu keyfiyetten maddeten mutazarrır olanlar varsa iddiayı hakkedebilirler.

Neşriyat Doyasisile Cezalar:

Madde 200.- İttifak teşkilâtı ve heyetlerinin şahsiyeti maneviyeleri hakkında muhilli haysiyet neşriyatta bulunanlara şekli neşriyata göre terkini kayde kadar ceza tayin olunur. İttifak mensubini hakkında madde tayini suretile yapılan isnadat ispat edilemezse mütecarisine muvakkat boykota kadar ceza tayin olunur.

Kulüpler veya efradının yekdiğeri hakkındaki neşriyatından müteessir olanlar, ittifaka şikâyet ederlerse bu gibi hâdiseler hakkında tarafeynin vaziyetine nazaran şayanı tecziye bir cürüm mevcut olup olmadığını ve varsa cezanın tayinini muntaka merkez heyetleri tahti karara alırlar. Heyetlerin veya bunların reisi ve azası aledderecat mafevkleri heyetlerin mukarreratı hakkında gazetelerle veya risale ve beyanname şeklinde bir günâ tenkit yazıları neşretmeleri ve heyetler aza ve reislerinin istifa etmedikçe kendi heyetleri mukarreratı hakkında izmalarile her nevi neşriyatta bulunmaları memnudur. Bunu yapanlara muvakkat boykota kadar tayini ceza olunur.

Nev'i Ceza Musarrafa Değılse:

Madde 201.- İşbu nizamnamede nev'i ceza tasrih edilmeksizin menolunan ahvale ve yalnız tecziye hususuna âmir olan mevaddin meneylediğı harekâta tasaddi edenler ve nizamın ifasını kaydettiğı hususati

yapmayanlar hakkında birinci defasında tatbik edilecek azam mücazat cezayınaktir. Terekkürü halinde muvakkat boykota kadar ceza verilir.

Tahfif ve Refi Ceza:

Madde 202.- Bir ceza vermiş olan heyet muhittinin vaziyetine nazaran tayin olunan cezayı kısmen veya kâmilten refe resen veya müracaat üzere karar verebilir. Ancak ceza mafev heyet tarafından tasdik edilmiş ise refi kararının da tasdik ettirilmesi lâzımdır.

Cezaniyaktiyi Vaktinde Vermiyenler:

Madde 203.- Tarholunan cezayınaktileri kararın kespi kat'iyet etmesinden itibaren otuz gün zarfında tediye etmiyenlerin cezaları tesdik olunur.

Cezalar müddeti itiraziyenin bilâitiraz mürtruile yahut badelitiraz ikinci derecede haizi salâhiyet heyetlerce tasdik edilir edilmez mevki icraya vazolunur.

Cezaların Teşkilâtça Mutlu Olması:

Madde 204.- Salâhiyyettar herhangi bir heyet tarafından verilip usulü dairesinde kespi kat'iyet etmiş olan ceza kararları İttifakın bilumum teşkilâtca mutadır. Ancak fenni heyetlerin verdiği kararların muhittinin diğer sporlardaki ehliyet müsabakasını refedebilmesi için bu kararın diğer idman fenni heyetlerine tebliğ edilerek tasdik ettirilmesi lâzımdır. Diğer heyetler bu kararı tâbi oldukları beynelmilel nizamnameler ahkâmına nazaran tasdik edip etmemekte muhtardırlar.

İTİRAZAT

Cezaya İtirazat Müddeti:

Madde 205.- Hakkında muvakkat veya müebbet müsabaka boykotu veya selbi hukuk, veya terkini kayıt cezası verilecek olan kulüp veya azaya kendisine atfedilen hata ve ondan dolayı tayini düşünölen cezanın nevi bildirilerek izahat talep olunur. Muhti addedilen kulüp veya aza tebliğın icra edildiği günün ertisinden itibaren beşinci günü akşamına kadar itiraz ederek lâzımgelen izahatı verir ve hukukunu müdafaa eder. Bu müddetten sonra itiraz dinlenmez. Mücbir sebepler ancak bu müddetin geçmesine mâni olabilir. Bu mazereti muntaka merkez heyetinin evveleminde kabulü şarttır.

Bir Müsabakaya İtiraz:

Madde 206.- Bir müsabaka esnasında tahaddüs etmiş sırf fenni bir hale karşı serdedilecek itirazatın tahiren ve müsabaka icra edildiği günün etresinden itibaren beşinci günü akşamına kadar birinci derecede alâkadar heyet nezdinde icrası lâbüttür.

Müسابakadan Evvel Serdi İtiraz:

Madde 207.- Bir müsabakaya iştirak eden müsabık veya müsabıkların veya takımın o müsabakaya gerek amatörlük noktai nazarından gerekse caze ve sair sebep ve mâniai tâliyeden dolayı ademi iştiraki hakkındaki talep ve itiraz müsabakalarının icrasından evvel hakeme serdolunur. Aksi halde mesmu olmaz. Hakem bunu alâkadarlara tebliği eder. Alâkadar fert veya takım, haklarında bilâhare verilecek karara talikan bu talebi tahiren reddedebilir.

Hakem Nezdinde İptidaen Serdedilecek İtirazat:

Madde 208.- Bir müsabakaya ait fenni tedbirler ve levazımı icraiyeinin noksanı hakkında itirazat o müsabakanın vukuundan evvel hakeme karşı iptidaen serdedilmedikçe mesmu olamaz.

Hakem ve Heyeti Hakemiyeye Karşı İtiraz:

Madde 209.- Hakem ve hakem heyetleri kararlarına itiraz kabil değildir. Ancak beynelmilel kavait ve nizamname sarahatine tamamen sız hareket ettiği alâkadarların raporile sabit olan hakemin işbu nizamnameye ait kararlar ve kavaidi fenniye ve oyun ve yarış nizamnamelerinin tefsirine müteallik hükümleri salâhiyyettar heyetler nezdinde itirazen tetkik olunup bir karara raptolunur. Bu gibi ahvalde hakemin de mütaleası alınmak lâzımdır.

Kararlara İtiraz:

Madde 210.- İttifak heyetlerinden iptidaen sadir olacağı iş bu nizamnamede muharrer olan mukarrerat hakkında mafevk heyetler nezdinde tebliğ olunduğu günün ertesinden itibaren beşinci günü akşamına kadar itiraz olunabilir.

Cezalara İtiraz:

Madde 211.- Amatörlük ve profesyonellik kararları, muvakkatı müebbet umumi boykot, terkinin kayıt cezaları hakkında tebliğ olduğu günün ertesinden itibaren beşinci günü akşamına kadar hatanın mahiyetine nazaran (yani idari ve fenni) alâkadar mafevk heyet nezdinde itiraz olunabilir.

İtiraz İçin Derecat:

Madde 212.- Mukarrerata itiraz için ittifak heyetlerinin dereceleri hususatı fenniyede evvelâ mıntaka idman heyeti; saniyen mıntaka merkezi; salisen federasyon; hususatı idariyede: mıntaka merkezi ve onun fevkinde umumi merkez ve divanı temyizdir.

MUHABERAT**Muhabere:**

Madde 213.- İttifakın bilumum heyetlerine irsal edilecek mukarrerat ve itirazlar ve talepler riyasete hitaben yazılacak ve makam adresini ihtiva edip şahsi ismi havi olmayacaktır. Hataen bu tarzda vaki adresleri muhtevi fakat esasen heyeti alâkadar eden evrak varit olsa da bunlar heyetin malî addolunur.

Cevap Vermek Mecburiyeti:

Madde 214.- İdman cemiyetleriyle heyetler aldıkları mektuplara azami bir hafta zarfında bir cevap vermekle mükellefler, aksi taktirde o muhabereden tevellüt edebilecek haklarını ıskat etmiş addolunmaları zaruridir. Nizamnamede musarrah itiraz müddetleri bu kayitten müstesnadır. Mafevk heyete cevap vermiyen ve bu hususta ısrar eden heyetler hakkında cevap alamıyan heyet cezai kararlar ittihaz edebilirler.

Muhaberat ve Tebliğat:

Madde 215.- Her türlü muhaberat ve tebliğat; taahhütlü mektup, telgraf veya kulaklı tezkere ile olmadıkça makbul olamaz. Telgraf ve taahhütlü mektupların postaneye tevdi edildiği habere mevzu tarih ve kulaklı tezkerinin mahalline tevdi tarihi muteberdir.

Hükümeti Merkeziyele Muhaberat:

Madde 216.- Fenni hususatan gayri ahvalde umumi merkezden maada hiçbir heyet hükümeti merkeziye ile temas ve muhabereye mezun değildir.

Muhabere Salâhiyeti:

Madde 217.- İdman cemiyetleri, mensup buldukları mıntaka merkez heyeti, mıntaka idman heyetleriyle doğrudan doğruya muhabere edebilirlerse de federasyonlarla ve umumi merkez ile resen muhabere edemezler. Ancak bu heyetler hakkında bir şikâyet veya onların kararlarına karşı itiraz zımında federasyonlara veya umumi merkeze müracaat ederse de bu müracaatın bir suretini de kararına itiraz edilen veya hakkında şikâyet olunan heyete tebliğ eder.

İDMAN MAHALLERİ**İdman Mahallerini Kimler İdare Edebilir:**

Madde 218.- İdman mahallerini (umuma mahsus cimnastikhane ve idman meydanları) ittifakın her hangi bir idari veya fenni heyeti müessesatı resmîye ve hususiye, kültüpler, şirketler ve eşhas idare edebilir.

Resmen Tanımak Şeraiti:

Madde 219.- Bir idman mahallinin resmen tanılıp ittifakın tertip, himaye veya müsaade eylediği müsabakaların tercihan orada yapılması için saha sahip veya müstecirinin ittifakın bilumum nizamname ve talimatname ahkâmını ve umuru idareye müteallik mukarreratını tatbik etmeği tahriren taahhüt etmesi lâzımdır.

Mukavelenameyi Kimler İmza Eder:

Madde 220.- Meydan sahip veya müstecirleriyle mukavele akti ve ahkâmının hüsnü tatbikinin temini mıntaka merkezlerine aittir.

Duhuliyelerin Mutedil Olması Lüzumu:

Madde 221.- Saha duhuliyeleri, sahiplerinin zararını mucip olmayacak ve aynı zamanda idmancılarla halkın şikâyetini celbetmeyecek surette mutedil olmalıdır. Müttefik kulüpler azası tayin olunan duhuliyelerin nısfını tediye ederler.

Resmi Mahallerin Alâmeti:

Madde 222.- İttifakla bu suretle tesisi rabıta etmiş olan itman mahallerine muntakasının alâmeti farıkası olan renkte ortası beyaz yıldızlı bir flâma keşide olunur. Bu flâmanın keşidesi hakkı ancak resmen tanınan meydanlara aittir.

Serbest Duhuliyeler:

Madde 223.- İdman mahallerine müdavim kulüplere verilecek serbest duhuliyelerin addedini mukaveleyi, ittifak namına imza eden heyetle idman mahalleri idaresi müştereken tayin ve tesbit ederler. Alâkadar muntaka veya Türkiye birincileri dahi bütün müsabaka ve müsamerelere bilâücret dahil olurlar. Bu gibiler serbesteçe duhuliyeye varaklarını talep vukuunda ibraza mecburdurlar.

İttifak umumi merkez ve muntaka merkezi azası, ittifakın müsaade, himaye veya tertip eylediği biltümle müsabakalara, federasyonlar ve idman heyetleri azası alâkadar oldukları sporun tatbik edildiği bu kabil biltümle müsabakalara ve ittifakın azayı fahriye ve hamiyesi, ittifakın tertip ettiği resmi müsabakalara, nama muharrer resmi varaka irae etmek şartile, serbest duhul hakkını haizdirler. (Ancak mevki adedi binnisbe mahdud yerlerde bu kayıt yalnız yapılan sporun birincileri ve alâkadar heyetlerine munhasır kalır.)

Boykot:

Madde 224.- Muntaka merkezi, mukavele ahkâmını tatbik etmeyen veya mukavele aktine yanaşmayan idman mahallerini boykot etmek salâhiyetini haizdir.

Teftiş:

Madde 225.- İdman mahalleriyle ittifak namına akti mukavele eden heyetler mukavelename şeraitinin hüsnü tatbikinin teminini talep ve biletleri kontrol salâhiyetini haizdirler.

Mukavelename Muhteviyatı:

Madde 226- İdman mahalleri ashabile aktedilecek mukavelelerde bilhassa zirdeki hususat temin edilecektir.

1. Tatbik edilecek idmanlara ait kâfei levazımın bulundurulması ve bunlardan idmancılardan tesbit edilecek şeraiti hususiye dairesinde ve duhuliyeden maada bir şey tediyesine mecbur tutulmaksızın istifade edebilmeleri.
2. Sahanın hüsnü muhafazası ve daima istifadeye elverişli bir halde bulundurulması.
3. Müsabıklar için soyunma ve yıkanma mahallerinin ihzarı.
4. İdman mahallinde içki ile kumarın men'i.
5. Nizamen serbest duhuliyeye hakkını haiz olanların kabulü.

Hususi Müsamereler:

Madde 227.- İttifak heyetlerinden birinin veya bir kulübün bütün masarifi ve ihzaratı deruhde ederek idman mahallini nam ve hesaplarına tahti icara almaları ve kendi nam ve hesaplarına müsamere tertip etmeleri caizdir. Bu takdirde müsamere mürettepleri meydan sahibile ve teşkilâtın her hangi bir heyetince mezkur saha isticar edilmiş ise o heyet ile sureti hususiyede anlaşmalıdırlar.

Müsabaka ve Müsamerelerde Eşhas Mütenneffi Olamaz:

Madde 228.- İdmançı olsun olmasın eşhası hususiye nam ve menfaatine idman müsamereleri tertip etmek veya bu maksatla tertip edilen müsamere veya müsabakalara iştirak etmek caiz değildir. İdman gazeteleri bu kayıttan müstesnadır.

Resmi Meydanlardan Kimler İstifade Edemez:

Madde 229.- Cezalı şahıslar ve cemiyetler ile alâkadar heyetten müsaade almamış "profesyonel"ler ittifakça resmen tanınmış idman mahallerinde icrayı müsabaka edemezler.

EK - 2

**TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKININ MENAFİİ
UMUMİYEE HADİM MÜESSESAT MEYANINA İTHALİ
HAKKINDA 16 KAN. S. 1340 TARİH VE 170 SAYILI
İCRA VEKİLLERİ HEYETİ KARARNAMESİ**

Türk gençliğinin beden ve ahlâkî tealisine çalıştığı gaye ittihaz eden cemiyetlerinin cem'i îaneyi teshil ve rûsum ve tekâliften iktisabı istisnaiyet etmesi ve esnayı faaliyette makamâtı resmîyeden daha ziyade muavenet görebilmesi için menafii umumiyeye hâdim müessesat meyanına ithali istirhamını havi Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı namına Reis Sami imzasile mu'ta istidaname ile cemiyeti mezkûrenin gayesi Türk gençliğinin terakki ve tealisine hâdim ve kaydi menfaattan tamamen azade olduğu ve her memlekette idman cemiyetlerinin bu suretle telâkki edilerek her türlü himayeye mazhar buldukları cihetle bugüne kadar izhar ettikleri faaliyet itibarile gayesi esasat ile mütevatif bir şekilde ibrazı mesai eden mezkûr cemiyetin ve menafii umumiyeye hâdim bir müessese addolunması muvafik olacağı hakkındaki Maarif Vekâleti Celilesinin mütaleatı İcra Vekilleri Heyetinin 16/1/340 tarihli içtimaında ledelkırâe: Cemiyeti mezkûrenin menafii umumiyeye hâdim müessesat meyanına ithali kabul olunmuştur.

KAYNAKLAR

1. ABALI, A.: *Gençlik ve Spor*, GSB Yayınları, Ankara, s. 96, 1974.
2. ACUN, M.N.: "Askeri Liselerimizde Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 42, s. 13, 26 Ocak 1935.
3. AKYÜZ, Y.: *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara, s. 176, 263, 1985.
4. "Almanya Mektupları", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 3/115, s. 3, 17 Ekim 1923.
5. ALPMAN, C.: *Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi*, GSB Yayınları, 5. Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 176-178, 1972.
6. ALPMAN, C.: "Cumhuriyet Türkiye'sinde Beden Terbiyesinin Değeri", *Ülkü Seçilmiş Spor Makaleleri 1933-1950*, (Der. S. Karaküçük), Ankara, s. 8-10, 1993.
7. ALPMAN, C.: "24 üncü Yıl Dönümünde: Cumhuriyet ve Beden Eğitimi", *Ülkü Seçilmiş Spor Makaleleri 1933-1950*, (Der. S. Karaküçük), Ankara, s. 11-13, 1993.
8. ALPTEKİN, G.: (Der.), *Ansiklopedik Spor Dünyası*, Yelken Matbaası, İstanbul, s. 930, 1982.
9. ANKACA, K.: "Milli Şerefi Korumak, Spor Ahlakının Birinci Şartıdır", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 21, s. 7, 1 Eylül 1934.
10. "Ankara'da Toplanan Umûmî Merkez İçtimainda Ne Kararlar İttihaz Edildi?", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 32/136, s. 6, 14 Mayıs 1932.
11. "Ankara'daki Arkadaşımız Yazıyor", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 26/233, s. 4, 24 Mart 1934.
12. "Ankara'daki İçtimadan Sonra Umûmî Merkezin Kararları", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 25/232, s. 3, 17 Mart 1934.
13. "Ankara İki Antrenör Getiriyor", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 24/179, s. 11, 11 Mart 1933.
14. "Ankara Sporcularına Salon", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 24/179, s. 11, 11 Mart 1933.

15. "Ankara'daki Umûmî Merkez İçtimanda Mühim Kararlar Alındı", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 24/231, s. 3, 30 Mart 1934.
16. APAK, R.: "Türkiye'de Dağ Sporunu", *Ülkü Seçilmiş Spor Makaleleri 1933-1950*, (Der. S. Karaküçük), Ankara, s. 79-81, 1993.
17. APAK, R.: "Türk Sporunun Yeni Hükümleri", *Ülkü*, No: 6/35, s. 348, Ocak 1936.
18. ARUN, C.: "Türkiye'de Cumhuriyet Devrinde Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları ve Aşamaları", *Spor Bilim Dergisi*, S. 1, s. 9-10, Ocak-Şubat-Mart 1990.
19. ASAF, B.: "Spor Telakkimiz", *Ülkü*, C. 1, No: 1, s. 71-72, Şubat 1933.
20. "Askerlik ve Spor", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 42, s. 4, 11 Temmuz 1930.
21. AŞİR, V.: "Mekteplerde Spor", *Türk Spor Kurumu*, No: 1, s. 1, 29.6.1936.
22. AŞİR, V.: "Türk İzciliği; Dün, Bugün ve Yarın", *Beden Terbiyesi ve Spor*, No: 38, Yıl: 4, s. 18-22, 1942.
23. ATABEYOĞLU, C.: "Türkiye'de Spor Dallarının Gelişimi", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, C. 8-9, s. 2219-2294, 1985.
24. ATABEYOĞLU, C.: "Tanzimattan Cumhuriyete Spor", *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, C. 6, s. 1475-1507, 1985.
25. ATABEYOĞLU, C.: "Cumhuriyet Döneminde Spor Politikası", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, C. 8-9, s. 2190-2192, 1985.
26. ATABEYOĞLU, C.: "Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, C. 8-9, s. 2190, 1985.
27. ATABEYOĞLU, C.: *Atatürk ve Spor*, T.C. Başbakanlık GSGM Yayını, No: 90, Ankara, s. 133, 1989.
28. ATABEYOĞLU, C.: *Türk Basketbolu*, İstanbul Matbaası, İstanbul, s. 10, 1970.
29. ATABEYOĞLU, C.: *Spor Ansiklopedisi*, Yeni İstanbul Gazetesi Yayını, İstanbul, s. 179, 1972.
30. "Atatürk ve Spor", *Morpa Spor Ansiklopedisi*, Morpa Kültür Yayınları, C. 1, İstanbul, s. 11-14, 1997.

31. ATAY, F.R.: "Spordan İstedığımız Efendice Oyun", *Top Dergisi*, C. 3, No: 6/58, s. 3, 30 Aralık 1935.
32. AYAZ, N.: *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Kuruluşları ve Tarihçeleri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, s. 550-551, 1948.
33. AYERDEM, H.: "Sporun Ehemmiyeti", *Türk Spor Kurumu*, No: 1, s. 4, 29.6.1936.
34. BABA, N.: "Beden Terbiyesi ve Gençlik Meselesi: Kayak, Kamp ve Dağ Sporları", *Ülkü Seçilmiş Spor Makaleleri 1933-1950*, (Der. S. Karaküçük), Ankara, s. 42, 1993.
35. BABA, N.: "Beden Terbiyesi ve Gençlik Meselesi. İzcilik", *Ülkü Seçilmiş Spor Makaleleri 1933-1950*, (Der. S. Karaküçük), Ankara, s. 30, 1993.
36. "Başkanımızın Başlama Vuruşuyla Yapılan Mutlu Maçta Fener Çankaya'yı Nasıl Yendi?", *Top Dergisi*, Yıl: 1, S. 2, s. 7, 1 Aralık 1934.
37. BAYDAR, N.: "Başbakanın Beyanatı", *Türk Spor Kurumu*, No: 72, s. 2, 15.11.1937.
38. BAYRAKTAROĞLU, H.: "Topluluk, Birlik Güçlü Olmaktır", *Top Dergisi*, Yıl: 1, S. 5, s. 3, 22 Aralık 1934.
39. BAYRAKTAROĞLU, H.: "Sporcular Bunu İyi Belleğiniz", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 20/227, s. 4, 10 Şubat 1934.
40. "Bedava Lig Maçı Seyredebilirsiniz", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 11/63, s. 4, 14 Aralık 1930.
41. BEDÎ, C.: "Zaferin Amillerinden: Spor", *Askeri Mecmua*, S. 49/86, s. 483, 1932.
42. BEDÎ, M.: "Kemalist Türkiye'de Herşey İnkılap İçin", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 19, s. 10, Ağustos 1934.
43. BEDÎ, M.: "Devletçiliğimizde Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 32, s. 7, 17 Kasım 1934.
44. BEDÎ, M.: "Umumi Merkez ve Mintikaların Başına Azami Otorite ve Nüfuz Sahibi Birer Asker İstiyoruz", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 18, s. 7, 11 Ağustos 1934.
45. BEDÎ, M.: "Beden Terbiyesi ve Memleketimiz", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 20, s. 10, 25 Ağustos 1934.
46. BEKMAN, M.M.: "Spor Kulüplerinin Lağvı Zarurudur", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 12, s. 6, 30 Haziran 1930.

47. BEKMAN, M.M.: "İnkılap Türkiye'sinde Spor Kulüpleri Değil Spor Birliği Faydalı Olabilir", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 11, s. 2, 6, 23 Haziran 1934.
48. BEKMAN, M.M.: "Kulüplerin Mahiyeti Fantaziliktir", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 14, s. 6, 14 Temmuz 1934.
49. BEKMAN, M.M.: "Sporda Fertlik ve Cemiyetlik İddialarının Mahiyeti Hakkında", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 16, s. 7, 28 Temmuz 1934.
50. BEKMAN, M.M.: "Halkevlerinin Gençlik Teşkilatı Karşısındaki Rolü Nedir ve Ne Olmalıdır?", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 22, s. 10, 8 Eylül 1934.
51. BEKMAN, M.M.: " Gençlik Teşkilatına ve Sporun Devletleşmesine Doğru Adım", *Spor Postası*, Yıl: 2, No: 53, s. 2, 13 Nisan 1935.
52. BEKMAN, M.M.: "Varolun Türk Subayları, Sporcu Türk Gençliğine Canlı Bir Örnek Oldunuz", *Spor Postası*, Yıl: 2, S. 56, s. 2, 4 Mayıs 1935.
53. "Beşinci Yılıımız", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 1/113, s. 3, 3 Ekim 1923..
54. BİLGE, N.: *Türkiye Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1095, Ankara, s. 27-67, 1989.
55. "Bir Spor Mütahassısı Geliyor", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 50/205, s. 3, 9 Eylül 1933.
56. BTUM, XX. *Cumhuriyet Yılında Beden Eğitimi ve Spor*, Çankaya Matbaası, Ankara, s. 11-40, 1943.
57. "Bursa Seyahati (Mâ-ba'd)", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 4/116, s. 11, 25 Ekim 1923.
58. "Büyük Türkiye Spor Kongresi Ankara'da Toplandı", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 15/67, s. 3-4, 8 Ocak 1931.
59. "Büyük ve İlmi Bir Rapor Hazırlandı", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 27, s. 10, 13 Ekim 1934.
60. CAHİT, A.: "Mekteplerde Spor", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 22, s. 6-7, 27 Şubat 1930.
61. CENAP, S.: "İstanbul'da Yeni Bir Spor Doğuyor: Atıcılık", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 41/248, s. 3, 7 Temmuz 1934.
62. CENGİZ, İ.: "Sporun Bugünkü Sakat ve Kuru Çerçevesini Yırtmalıyız", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 21, s. 7, 1 Eylül 1934.
63. "CHP ve Spor", *Top Dergisi*, Yıl: 1, S. 25, s. 3-4, 1935.
64. "Cumhuriyetin Spora Kazandırdığı En Büyük Kıymet ve Mükâafat", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 5/212, s. 5, 28 Ekim 1933.

65. ÇAĞLAR, B.K.: Çağlar, "Kemalistler Spor Davasına El Koymuşlardır", *Türk Spor Kurumu*, No: 14, s. 2, 28.4.1936.
66. ÇAĞLAR, B.K., "Spor Kongresi", *Ülkü Seçilmiş Spor Makaleleri 1933-1950*, (Der. S. Karaküçük), Ankara, s. 118-121, 1993,
67. ÇAKA, C.: "Ordu Dışındakilerin Talim ve Terbiyesi", *Askeri Mecmua*, S. 125, s. 337-340, 344, Haziran 1942.
68. ÇAPAN, M.Ş.: *Türk Sporunda Selim Sırrı Tarcan*, Ünyay Yayınları, Muğla, s. 19-20, 1999,
69. ÇAVDAR, T.: "Halkevleri", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C. 4, İletişim Yayınları, s. 877-880, 1985.
70. DAĞLAROĞLU, R.: *Fenerbahçe Tarihi*, İstanbul Matbaası, İstanbul, s. 178-180, 480, 1957.
71. DAVER, A.: "Spor'da Centilmenlik", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 3, s. 3-4, 17 Ekim 1929.
72. DAVER, A.: "Bizde Futbol Nasıl Başladı?", *Türk Spor*, Yıl 1, S. 6, s. 4-5, 7 Kasım 1929.
73. DAVER, A.: "Şampiyon Kendinden Evvel Bütün Milletindir", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 26/30, s. 5, 26 Mart 1932.
74. DAVER, A.: "Kadife Eldivenli Demir El", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 21/228, s. 4, 24 Şubat 1934.
75. "Dünya Güzelimiz ve Spor", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 45/149, s. 6, 13 Ağustos 1932.
76. ENGİN, F.: "Kış Muharebesinde Kayağın Ehemmiyeti", *Beden Terbiyesi ve Spor*, S. 14, s. 8, Şubat 1940.
77. ENGİN, F.: "Beden Terbiyesinin Askerlik Bakımından Ehemmiyeti", *Beden Terbiyesi ve Spor*, S. 15, s. 19, Mart 1940.
78. ERGİN, O.: *Türkiye Maarif Tarihi*, C. IV, Eser Matbaası, İstanbul, s. 1546-1547, 1977.
79. ERLER, S.: "Olimpiyat Bayrağı ve İsminin Korunması", *TMOK Dergisi*, S. 11, s. 3, Temmuz 1973.
80. ERTUĞ, A.R.: *Türkiye Futbol Tarihi (1890-1923)*, BTGM Ankara Bölge Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 10-68, 1977.

81. "Esat ve Recep Beylerin Nutukları", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 38/142, s. 14-15, 25 Haziran 1932.
82. "Federasyonumuz Bir İkinci Antrenör Getirmektedir", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 25/180, s. 6, 18 Mart 1933.
83. "Federe Olmayan Kulüpler Anlaştılar", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 46/98, s. 5, 15 Ağustos 1931.
84. FELEK, B.: "Spor Terbiyesi ve Askeri Disiplin", *Türk Spor*, Yıl: 5, S. 18/225, s.3, 18, 27 ocak 1934.
85. FELEK, B.: "Dışarı Gidenler", *Top Dergisi*, Yıl: 3, C. 3, No: 19/71, s. 10, 30 Mart 1936.
86. FELEK, B.: "Hükümetin Spora Karşı Alakası", *TMOK Dergisi*, Yıl: 4, S. 15/3, s. 6, Mart 1974.
87. FELEK, B.: "TMOK'nin Ellinci Yılı", *TMOK Dergisi*, Yıl: 4, S. 20/12, s. 1, Aralık 1974.
88. "Fenerbahçe'nin Stadı", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 60/110, s. 13, 7 Kasım 1931.
89. FETGERİ, A.: "Memleket Sporu Neden Terakki Etmiyor?", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 1, s. 4-5, 3 Ekim 1929.
90. FETGERİ, A.: "Sporun Yükselmesi İçin Birinci İş: SAHA", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 10, s. 6, 10 Ekim 1929.
91. FETGERİ, A.: "Sporda Milli Bir Propaganda", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 4, s. 4, 24 Ekim 1929.
92. FETGERİ, A.: "Tılıslı Spor: Atletizm", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 6, s. 3, 7 Kasım 1929.
93. FETGERİ, A.: "Futbola Karşı Atletizm, Bisiklet, Eskrim, Güreş, Halter ve Boks", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 9, s. 4-5, 28 Kasım 1929.
94. FETGERİ, A.: "Spor ve Müsabaka", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 23, s. 3-4, 6 Mart 1930.
95. FETGERİ, A.: "Kadınlarımız ve Spor", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 8/60, s. 4-5, 20 Kasım 1930.
96. FETGERİ, A.: "Kadınlar ve Spor", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 10/62, s.5-6, 4 Aralık 1930.

97. FETGERİ, A.: "Spor Kulübü Milli Bir Mekteptir", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 14, s.3-4, 2 Ocak 1930.
98. FETGERİ, A.: "Niçin Sporcuysun", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 18, s. 3, 30 Ocak 1930.
99. FETGERİ, A.: "Futboldan Evvel Atletizm", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 29, s. 4, 17 Nisan 1930.
100. FETGERİ, A.: "Darülfununlu Spor Sahasında Ne Vakit Harekete Geçecek?", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 13/65, s. 3-5, 25 Aralık 1930
101. FETGERİ, A.: "Üniversiteler ve Spor. Refah İçinde Spor Değil, Refaha Varmak İçin Spor", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 16/68, s. 9, 15 Ocak 1931.
102. FETGERİ, A.: "Türk Cimnastiği", *Türk Spor*, Yıl: 2, S. 40/92, s. 3, 4 Temmuz 1931.
103. FETGERİ, A.: "Memleket Sporcu Gençlik İstiyor", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 12/116, s. 5, 19 Aralık 1931.
104. FETGERİ, A.: "Spordan Evvel Muayene", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 43/147, s. 3, 30 Temmuz 1932.
105. FİŞEK, K.: *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi: Dünyada ve Türkiye'de*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara 1983.
106. FİŞEK, K.: *100 Soruda Türkiye'de Spor Tarihi*, Gerçek Yayınevi, Gül Matbaası, İstanbul 1985.
107. "Futbol Federasyonunda Kümeye Hangi Kulüplerin Gireceği Tespit Edildi", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 8/112, s. 5, 21 Kasım 1931.
108. "Garmiş'te Mağlup Değil, Gülünç Olduk", *Top Dergisi*, Yıl: 2, C. 3, S. 13/65, s. 3, 17 Şubat 1936.
109. "Gelen Tahsilat Dağıtılıyor", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 49/153, s. 18, 10 Eylül 1932.
110. "Genç Nesilden Biz Bu Hakkı Niçin İstemeyelim", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 25, s. 2, 29 Eylül 1934.
111. GİRAY, A.: "Üniversitelerden Önceki Mektepleri'de Düşünmeliyiz", *Spor Postası*, Yıl: 2, S. 10, s. 13, 1 Şubat 1935.
112. GİRGİN: "Ankara Fakülteleri İşe Başladı Bile", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 7, s. 4, 12 Ocak 1935.

113. GÖKDAĞ, C.: "Beden Terbiyesinin Okullara Girişi", *Beden Terbiyesi ve Spor*, S. 1, s. 5, 1939.
114. GÜROL, S.E.: "Ankara, Kayak Sporunun Heyecanı", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 10, s. 5, 1 Şubat 1935.
115. GÜROL, S.E.: "Türk Kuşunun Mutlu Açılışı", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 25, s. 10, 1935.
116. GÜROL, S.E.: "Son Umûmî Merkez İçtimanda Neler Görüşüldü", *Top Dergisi*, Yıl: 1, S. 25, s. 5, 1935.
117. GÜROL, S.E.: "Türkiye'de Kaç Federe Kulüp, Kaç İdmançı Var", *Top Dergisi*, Yıl: 1, S. 23, s. 8, 1935.
118. GÜVEN, Ö.: "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Okulların Eğitimini Hazırlayıcı Çalışmalar", *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, C. 7, S. 2, s. 75-76, Nisan 1996.
119. GÜVERİN, S.Z.: "Kanatlı Nesil", *Türk Spor Kurumu*, No: 3, s. 5, 13.7.1936.
120. "Güzellik Sahasında Dünya Rekoru Kazandık", *Türk Spor*, Yıl: 3, No. 44/148, s. 6, 6 Ağustos 1932.
121. "Güzellik Şampiyonu", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 18/30, s. 11, 30 Ocak 1930.
122. "Güzel Vücut", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 32/84, s. 4, 7 Mayıs 1931.
123. "Haftadan Haftaya", *Türk Spor Kurumu*, No: 77, s. 3, 27.12.1937.
124. HALİS, N.: "Galatasaray İzcileri Romanya'da", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 46/150, s. 4-8, 20 Ağustos 1932.
125. "Halkevleri Spor Şubesi Nasıl Çalışacak", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 3/158, s. 10, 19, 15 Ekim 1932.
126. "Harpde de Spor", *Top Dergisi*, C. 3, S. 8/60, s. 3, 13 Ocak 1936.
127. HASANİ, C.: "Moda Kayık Yarışları Müessif Bir Kaza İle Neticelendi", *Spor Alemi*, Yıl: 4, No: 2/114, s. 11, Ekim 1923.
128. "Hayalimdeki Sporcu", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 4, s. 3, 24 Ekim 1929.
129. "Hazırlanınız Türk Spor Müsabaka Tertip Ediyor", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 20, s. 4, 13 Şubat 1930.
130. HİÇYILMAZ, E.: *Türk Spor Tarihi*, Demet Ofset, İstanbul, 56-238, 1974.

131. HİÇYILMAZ, E.: *Sporda Batılılaşma Hareketleri*, Eseniş Lisesini Koruma ve Yaşatma Derneği Eğitim ve Spor Yayınları, No: 1, Yenilik Basımevi, İstanbul, s. 22-23, 1983.
132. HÜSAMETTİN, M.: "Kızlarımızı Sinema Köşelerinden, Genç Erkeklerimizi Kahve Peykelerinden Kurtaralım", *Spor Postası*, Yıl: 2, No: 88, s. 2-4, 16 Aralık 1935.
133. İBRAHİM, O.: "Kulüpler Kaldırılmamalıdır", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 20, s. 11, 25 Ağustos 1934.
134. "İdman Birliği Faaliyete Geçti", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 48/100, s. 7, 29 Ağustos 1931.
135. İHSAN, M.: "Dağ Sporları ve Dağ Kulüpleri", *Askeri Mecmua*, S. 49/84, s. 29-33, Aralık 1931.
136. "İki Mesele", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 2/11, S. 114, s. 3-4, 1923.
137. "İki Müsip Karar", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 44/148, s. 2, 6 Ağustos 1932.
138. İPBÜKEN, Y.: "Sanat, Kültür ve Olimpizm", *TMOK Dergisi*, Yıl: 17, S. 65, s. 7, Yaz Dönemi 1986.
139. İŞBİR, M.Ş.: "Milli Bir Gençlik Teşkilatına Doğru", *Beden Terbiyesi ve Spor*, S. 20, s. 9, Ağustos 1940.
140. İŞCAN, F.: *Türklerde Spor*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, s. 99, 1988.
141. İŞCAN, F.: *Türk Sporuna Gönül Verenler*, Hürcan Yayınları: 2, Alanya, s. 105-106, 164-166, 1993.
142. "İstanbul Mintıkası Reisine İthaf", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 4/116, s. 1-2, 25 Ekim 1923.
143. "İzmirli İdareci Ne Düşünüyor?", *Top Dergisi*, Yıl: 2, C. 3, No: 9/61, s. 3, 20 Ocak 1936.
144. "Kadın Pehlivanlar Arasında Dünya Şampiyonası", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 21/73, s. 9, 19 Şubat 1931.
145. KAHRAMAN, A.: *Osmanlı Devletinde Spor*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 638-639, 698-699, 1995.
146. KANOK, İ.: "Herşey Atatürk'ten Yalnız Atatürk'ten", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 35, s. 2, 8 Aralık 1934.

147. KANOK, İ.: "Kızlarımız ve Spor", *Spor Postası*, Yıl: 2, S. 64, s. 3, 1 Temmuz 1934.
148. KANOK, İ.: "Spor Teşekkülleri Milli Terbiye Müesseseleridir. Onları Bu Çerçeve İçine Sokacağız", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 16, s. 3, 28 Temmuz 1934.
149. KANOK, İ.: "Bizde Bunların Teşekkülünü İstemezden Evvel, Halkımıza Medeni Bir Stad Kazandıralım; Sporun Manasını Anlatalım", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 19, s. 3, 18 Ağustos 1934.
150. KANOK, İ.: "Genç Kızlar ve Spor", *Spor Postası*, Yıl: 2, S. 37, s. 2, 22 Aralık 1934.
151. KANOK, İ.: "Spor ve Sağlık", *Spor Postası*, Yıl: 1, Sayı: 44, s. 2, 9 Şubat 1935.
152. KANOK, İ.: "Gençlik Teşkilatı Niçin Lazım?", *Spor Postası*, Yıl: 1, No: 46, s. 2, 23 Şubat 1935.
153. KANOK, İ.: "Amatörlük ve Profesyonellik", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 47, s. 2, 2 Mart 1935.
154. KANOK, İ.: "Spor Milletler Arasında Kuvvetli Bir Propaganda Vasıtası Oldu", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 51, s. 2, 30 Mart 1935.
155. KANOK, İ.: "Gençlik Teşkilatı Nasıl Olacak?", *Spor Postası*, Yıl: 2, No: 54, s. 4, 20 Nisan 1935.
156. KAPLAN, N.S.: *Türkiye'de Beden Eğitimi Derslerinin Gelişimi ve Ankara'da Onbir Orta Dereceli Okullardaki Durumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, s. 26, 1986.
157. KARAKÜÇÜK, S.: "Atatürk'ün Spor Anlayışı", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 1, Ankara, s. 85-89, 1991.
158. KARAKÜÇÜK, S.: "*Osmanlı'da İzciliğin Paramiliter Görünümü*", Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunun Düzenlediği Osmanlı'da Spor Sempozyumu'na Sunulan Bildiri, Konya, s. 1-10, 26-27 Mayıs 1999.
159. KAVRAK, O.: "Türk Futbolunu Kurtaralım", *Spor Postası*, Yıl:1, S.37, s. 12, 22 Aralık 1934.
160. "Kayak", *Top Dergisi*, Yıl: 2, C. 3, No: 12/64, s. 18, Şubat 1936.
161. KAY, H.: "İdman Ruh Terbiyesi: Dağ Sporları", *Askeri Mecmua*, S. 91, s. 785-787, Aralık 1933.

162. KOÇER, H.A.: *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, Talim Terbiye Dairesi Yayını, İstanbul, s. 40, 1970.
163. KOŞALAY, B.: "1935 Senesi Türkiye Atletizmi İçin Dönüm Noktası Oluyor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 41/49, s. 4, Ocak 1934.
164. "Kulüpler Birleşiniz", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 18/70, s. 3, 29 Ocak 1931.
165. "Lig Maçları Galiba Oynanmayacak", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 17/121, s. 10, 1 Ocak 1932.
166. "Liselerde Spor", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 3/115, s. 14, 17 Kasım 1923.
167. "Maarif Vekili Reşit Galip Bey'in Nutku", *Olimpiyat*, S. 91, s. 8, 21 Ocak 1933.
168. "Mekteplerde Spor", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 28, s. 6-7, 10 Nisan 1930.
169. "Mekteplerde Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 2, s. 6, 1934.
170. "Mektepler Lig Maçları", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 8/120, s. 7, 29 Kasım 1923.
171. "Merkezi Umumi Balkanlıklarla Yapılacak Temasları Kararlaştırdı", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 45/49, s. 2, 19, 13 Ağustos 1932.
172. *Meydan Larouse*, C. 3. s. 330.
173. "Mintika Kongresi Yeni Merkez ve Spor Heyetini İntehap Etti", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 4, s. 15, 24 Ekim 1929.
174. "Milli Futbol Takımını Çalıştıracak Antrenör Geliyor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 46, s. 5, 23 Şubat 1935.
175. "Milli Takımımız Mayısta Atina'da", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 23/230, s. 4, 3 Mart 1934.
176. "Mister Peğmen Gitti", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 42/146, s. 10, 23 Temmuz 1932.
177. MİTAT, T.: "Türk Spor Niçin Çıkıyor", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 1, s. 1, 1929.
178. MİTAT, T.: "Melih Gibi Olalım", *Türk Spor*, Yıl: 2, No:46/98, s. 3, 15 Ağustos 1931.
179. MİTAT, T.: "Verilen Cezalar Karşısında", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 23/230, s. 5, 30 Mart 1934.
180. "Muazzam Gençlik Teşkilatı Yapılıyor", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 41/196, s. 8, 8 Temmuz 1933.

181. "Murahhaslar Dün Federasyon Merkezinde Toplanarak Fikstürü Yaptılar", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 10/114, s. 8, 5 Aralık 1931.
182. "Müthiş Türk Pehlivanımız Amerika'da İyi Bir Memleket Propagandası Yapıyor", *Top Dergisi*, Yıl: 1, S. 14, s. 5, 1935.
183. "Nizamnamede Tadilat Gelecek Seneye Kaldı", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 39/143, s. 6-7, 2 Temmuz 1932.
184. OKAN, K.: *Türk Spor Tarihi*, Mektupla Öğretim Yayını, Ankara, s. 6, 1975.
185. "Okullarda Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 1, s. 6, 1934.
186. "Okullarda Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 2, s. 12, 1934.
187. "Olimpiyat Oyunları (Dünden Bugüne)", *TMOK Dergisi*, S. 12, s. 4-10, Kasım 1973.
188. *Olimpiyat Oyunlarının 100 Yılında Türkiye*, TMOK Belgesel Yayınları, No: 1, 1. Baskı, Seçil Ofset, İstanbul, s. 35-53, 1997.
189. "Orduda Spor", *Askeri Mecmua*, S. 48/77, s. 51-52, Temmuz 1930.
190. Ö.R. "Diplomasi ve Spor", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 17, s. 3, 23 Ocak 1930.
191. ÖZGÜÇ, H.: "Memleket Müdafasında Sporun Kıymeti", *Askeri Mecmua*, S. 114, s. 830-834, Eylül 1939.
192. ÖZSUNAY, E.: *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 4. Baskı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 20, 1978.
193. ÖZVERİM, H.: "Hıfzıssıhha Bakımından Beden Terbiyesi ve Spor", *Beden Terbiyesi ve Spor*, S. 13, s. 28, 1 Ocak 1940.
194. "Pazar Ligi Yapılıyor", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 10/114, s. 20, 5 Aralık 1931.
195. "Pehlivanlar Amatör mü, Profesyonel mi?", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 16/20, s. 5, 16 Ocak 1932.
196. "Profesör Raysenbah Uludağ'ı Çok Beğendi", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 25/232, s. 4, 17 Mart 1934.
197. REMZİ, D.: "Bugünkü Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 16, s. 2, 28 Temmuz 1934.
198. REMZİ, D.: "Beden Terbiyesi ve Hakiki Spor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 20, 25 s. 2, Ağustos 1934.

199. REMZİ, D.: "Milli Spor Temaslarından Vazgeçmeli", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 22, s. 2, 8 Eylül 1934.
200. RIEDEL, H.: "Futbolumuza Kıymet Kazandırmak İçin", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 7, s. 5, 12 Ocak 1935.
201. RIEDEL, H.: "Yalnız Gövde İçin Değil, Kafa İçin Spor", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 18, s. 2, 19 Ocak 1935.
202. RIFKI, F.: "Spor Yüksek Aşk ve Teknik Teşkilat İşidir", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 24, s. 6, 22 Eylül 1934.
203. RIZA, Z.: "Spor İşlerimiz Nasıl Düzelir?", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 2, s. 3-4, 10 Ekim 1929.
204. "Romanyalıların Seyahati Münasebetiyle", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 3/115, s. 2, 17 Ekim 1923.
205. SAN, H.: *Futbol Ansiklopedisi*, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, s. 53-54, 1963.
206. SAN, H., ÜNSİ, T., VAR, S.: *Futbol Ansiklopedisi*, Türk Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, s. 54, 1963.
207. SAN, H., "Türkiye'de Sporun Örgütlenmesinin 50. Yılı", *TMOK Dergisi*, S. 9, s. 6, Ocak 1973.
208. SAN, H.: "Olimpiyat Oyunları Nedir?", *TMOK Dergisi*, S. 10, s. 2, Nisan 1973.
209. SAN, H.: "Cimnastiğin Türkiye'de 100. Yıl Dönümü", *TMOK Dergisi*, Yıl: 4, S. 17/6-7, s. 7, Haziran-Temmuz 1974.
210. SAN, H.: "Olimpiyat Oyunları ve Tarihi Belgeler", *TMOK Dergisi*, Yıl: 6, No: 32/5-6, s. 3, 14, Mayıs-Haziran 1976.
211. SAN, H.: *Olimpiyatlarda Türk Sporcuları*, Hürriyet Gazetesi Yayını, İstanbul, s. 22-23, 1988.
212. "Sarı Kırmızının Doğduğu Yer: Galatasaray Lisesi", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 8, s. 8, 21 Kasım 1929.
213. SAVCI, E.H.: "Şimdi Müsterih Oldum", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 11, s. 2, 8 Şubat 1935.
214. SAVCI, S.: "Ulusal Takımı Çalıştırmak İçin Antrenör Geliyor", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 9, s. 16, 26 Ocak 1935.

215. SAVCI, S.: "Fenerbahçe - Güneşin Romanya'da Yaptığı Maçtan Sonra", *Top Dergisi*, Yıl: 1, No: 2, s. 3, 22 Temmuz 1935.
216. "Sayın Suyum Yok", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 8/112, s. 3, 21 Kasım 1931.
217. SCHARROO, P.W., WILLS, J.: *Cimnastik Oyun ve Spor Binaları İnşa ve Tesisi İçin Rehber*, (Çev. TİCİ), TİCİ Umumi Merkez Yayını, TBMM Matbaası, Ankara 1933.
218. "Seçme Takım ... Seçme Takım", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 24/179, s. 4, 11 Mart 1933.
219. "Seçme Takım, Saçma Takım Haline İntihâp Etti", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 26/181, s. 14, 25 Mart 1933.
220. SEFA, N.: "Spor Zevk ve Zindelik İçindir", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 20, s. 11, 25 Ağustos 1934.
221. SEFA, N.: "Bir Memleket Meselesi İçin Söz İstiyorum", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 23, s. 7, 15 Eylül 1934.
222. SEYFİ, A.: "İdman Nasıl Olmalıdır?", *Spor Alemi*, Yıl: 3, No: 23, s. 18, 31 Ağustos 1922.
223. S.K.: "Spor Kulüplerinin Lağvı Etrafında", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 5, s. 7, 21 Temmuz 1934.
224. SOYSAL, S.: *Türk İzciliğinin 60. Yılı*, GSB Yayını, Ankara, s. 10, 1972.
225. "Spor Alanında Organizasyonlarımıza Mektep Maçları İle Başlayacağız", *Top Dergisi*, Yıl 1, S. 14, s. 16, 15 Aralık 1934.
226. "Sporda 923-933 Cumhuriyetin Spora Kazandırdığı En Büyük Kıymet ve Mükafat", *Türk Spor*, Yıl: 5, S. 5/212, s. 5-7, 28 Ekim 1933.
227. "Sporda Yenmek ve Yenilmek", *Türk Spor Kurumu*, No: 61, s. 2, 30.8.1937.
228. "Spor İdeali", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 12, s. 3, 19 Aralık 1929.
229. "Spor İşte Budur", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 26, s. 3, 27 Mart 1930.
230. "Spor İşlerimiz ve Halk Fırkası", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 13, s. 3, 26 Aralık 1929.
231. "Spor Kongresinde İttihaz Edilen Kararlar Nelerdir?", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 16/68, s. 6-7, 15 Ocak 1931.
232. "Spor Mütihazsısı Ankara'da", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 52/207, s. 10, 12, 23 Eylül 1933.

233. "Sporun İlerlemesi Yolunda TİCİ Umûmî Merkezi Spor İşleri Etrafında Yeni Bazı Kararlar İttihaz Etti", *Top Dergisi*, Yıl: 2, S. 11, s. 2, 8 Şubat 1935.
234. "Sporun Yeni Bir Zaferi", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 16, s. 8-9, 1 Ocak 1930.
235. "Stad ve Hastahane", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 9/61, s. 3, 27 Kasım 1930.
236. "Suya Düşen Lig Etrafında", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 28/132, s. 2, 9 Nisan 1932.
237. SÜMER, R.: *Sporda Demokrasi*, II. Baskı, Şafak Matbaası, Ankara, s. 27, 1989.
238. ŞEFİK, E.: "Son Çare", *Türk Spor*, Yıl: 1, No: 11, s. 3, 12 Aralık 1929.
239. "Şehrimizde Boks", *Spor Alemi*, Yıl: 4, No: 39/101, s. 13, Haziran 1923.
240. ŞEHSUVAR, H.: "Mekteplerde Spor", *Türk Spor*, Yıl: 1, S. 13, s. 7, 26 Aralık 1929.
241. ŞEHSUVAR, H.: "Mekteplerde Spor", *Spor Postası*, S. 1, s. 6, 1934.
242. ŞEHSUVAR, H.: "Askeri Mekteplerimiz Çalışıyor", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 6, s. 6, 12 Mayıs 1934.
243. ŞERAFETTİN, A.: "Yabancılarla Temas", *Türk Spor*, No: 33/137, s. 4-5, 21 Mayıs 1932.
244. TARCAN, S.S.: "1924 Olimpiyatları ve Lozan Kararları", *Spor Alemi*, No: 23/85, s. 5, 8 Mart 1923.
245. TARCAN, S.S.: *Terbiye-i Bedeniyye Tarihi*, Devlet Matbaası, İstanbul, s. 140-141, 1928
246. TAYGA, Y.: *Türk Spor Tarihine Genel Bakış*, GSGM Yayınları, Ankara 1990.
247. *T.C. Maarifi 1923-43 Yılları Maarifimiz*, Ankara, s. 119-120, 1944.
248. *TİCİ, Teşkilât ve Nizamât-ı Umumîye*, (Bkz. Ek -1), TİCİ Yayını, Ahmet İhsan Matbaası, İstanbul 1923.
249. *TİCİ Üçüncü Umûmî Kongre (Merkez-i Umumi Raporuyla Ordu Teşkilatı, Bilumum Heyet-i Müttehideler ve Mıntika Raporlarını ve Kongre Zabıtnamesini Muhtevindir)*, TİCİ Yayını, Milli Matbaa, İstanbul 1927.

250. *TİCİ Dördüncü Umûmî Kongre" Murahhaslar Asamisini, Merkezi Umumi Raporuyla Ordu Spor Teşkilatı, Bil'umum Heyet-i Müttehideler ve Mıntika Raporlarını, Kongre Zabıtnamesini ve İntihabat Netayici'ni Muhtevîdir.*" TİCİ Yayını, Akşam Matbaası, İstanbul 1928.
251. *TİCİ Altıncı Umûmî Kongre (Murahhasları İsimlerini, Kongreye Arzedilen Merkezi Umumi Raporları ile Federasyonlar, Ordu Spor Teşkilatı ve Mıntika Raporlarını, Kongre Zabıtnamesine ve İntihabat Neticelerini Muhtevîdir),* TİCİ Yayını, Devlet Matbaası, İstanbul 1933.
252. *TİCİ Yedinci Umûmî Kongre (Murahhasları İsimlerini, Kongreye Arzedilen Merkezi Umumi Raporları ile Federasyonlar, Ordu Spor Teşkilatı ve Mıntika Raporlarını, Kongre Zabıtnamesine ve İntihabat Neticelerini Muhtevîdir),* TİCİ Yayını, D. Mühit Matbaası, Ankara 1935.
253. TOPRAK, Z.: "Vay Em Si Ey (YMCA) Jimnastikhaneleri", *Toplumsal Tarih*, C. 1, Sayı: 2, s. 9-12, Şubat 1994.
254. TOPRAK, Z.: "II. Meşrutiyet Döneminde Paramiliter Gençlik Örgütleri", *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, C. 2, İstanbul, s. 532, 1985.
255. "Türk Sporunda Dün ve Bugün", *Türk Spor Kurumu*, No 17, s. 4, 19.10.1936.
256. "Türk Sporunun Örgütlenmesinin 50. Yıl Dönümü (1922-1972)", *TMOK Dergisi*, S. 6, s. 6, Nisan 1972.
257. "Türkiye Futbol Birinciliği", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 1/156, s. 8, 1 Ekim 1932.
258. "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının Heyeti Merkeziyesi İlk İçtimamı Temmuzun Otuzbirinde Matbuat Cemiyetinin Büyük Salonunda yapmıştır", *Spor Alemi*, S. 60, s. 5, 15 Ağustos 1922.
259. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının Menafii Umumiyeye Hadim Müessesat Meyanına İthalı Hakkında 16 Kan. S. 1340 tarih ve 170 Sayılı İcra Vekiller Heyeti Kararnamesi", (Bkz. Ek -2), *Resmi Gazete*, No: 64, 10 Mart 1924.
260. "Türkiye'de İlk Atletizm Kulübü", *Spor Postası*, Yıl: 1, S. 31, s. 6, 10 Kasım 1934.
261. "Türkiyemiz Yeni Bir Spor Kazanıyor", *Türk Spor*, Yıl: 4, No: 22/177, s. 3, 22 Şubat 1933.
262. ULUDAĞ, O.Ş.: "Spor Göreneğin Değil, Bilginin Eseri Olmalıdır", *Ülkü*, No: 6/36, s. 432-439, Şubat 1936.

263. "Umûmî Merkezin Kararları Bütün Türk Sporculuğu Tarafından Sevinçle Karşılandı", *Türk Spor*, Yıl: 5, No: 25/232, s. 2, 17 Mart 1934.
264. UNAT, F.R.: *Türk Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, s. 36, 1964.
265. UZGÖREN, G.: *İzcilik Tarihi*, İstanbul Lisesi Sakarya İzciliği Yayını, No: 1, İstanbul, s. 57, 1984.
266. "Üç Büyük Kulübümüz Ayrı Bir Ligmi Yapacaklar", *Türk Spor*, Yıl: 3, No: 2/106, s. 2, 10 Ekim 1931.
267. YAMAN, K.: "Gençlik Kampları", *Beden Terbiyesi ve Spor*, S. 13, s. 8, 1 Ocak 1940.
268. "Yeni Senede Yeni Teşkilat", *Türk Spor*, Yıl: 2, No: 14/66, s. 4, 1 Ocak 1931.
269. "Yeni Seferberlik", *Spor Alemi*, , Yıl: 4, No: 46, s. 7, 26 Ekim 1922.
270. YETİM, A.A.: "Atatürk'ün Spor Politikası", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 1, s. 19, 1991.
271. YILDIZ, D.: *Türk Spor Tarihi*, Eko Matbaası, İstanbul 1979.
272. YILDIRAN; İ.: "Uygulama Nedenleri ve Fonksiyonları Bakımından Türk Kültürünün Erken Devirlerinde Bazı Sportif Aktivitelerin Görünümü", *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 47-57, Nisan 1996.
273. YÜCEL, H.Â.: *Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçler*, H.Â. Yücel Külliyyatı - I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 125, 1993.
274. YÜCEL, H.Â.: *Türkiye'de Orta Öğretim*, H.-Â. Yücel Külliyyatı III, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 358-360, 1994.
275. "Yürüyüş", *Top Dergisi*, Yıl: 2, C. 3, S. 55, s. 3, Aralık 1935.
276. "1924 Olimpiyatına İştirak Edecekmiyiz?", *Spor Alemi*, Yıl: 4, No: 39/101, s. 1, 27 Haziran 1923.
277. "1924 Olimpiyatı Ne Olacak?", *Spor Alemi*, Yıl: 5, No: 7/119, s. 1, 22 Kasım 1923.

ÖZGEÇMİŞ

17.03.1966 Ordu/Fatsa doğumluyum. İlk ve orta tahsilimi Fatsa'da tamamladım. 1985 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nü kazandım ve 1989 yılında Futbol Uzmanlık dalından mezun oldum. Aynı yıl mezun olduğum okulda Araştırma Görevlisi olarak göreve başladım.

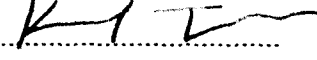
Ekim 1989 yılında Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans programına başladım ve 1992 yılında tamamladım. 1993 yılında Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Doktora programına başladım. Halen Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktayım. Evli ve bir çocuk babasıyım.

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

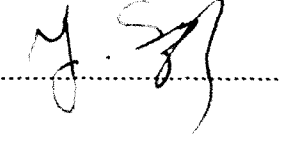
Doktora öğrencisi Harun ÖZMADEN'in, çalışması jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora tezi olarak uygun görülmüştür.

İMZA

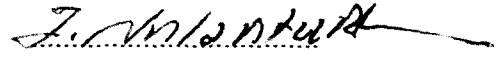
Tez Danışmanı : Prof.Dr.Kemal TAMER
Üniversitesi : Gazi

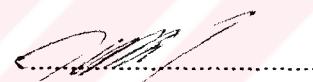
Üye : Prof.Dr.Yünni SEZEN
Üniversitesi : Marmara

Üye : Prof.Dr.Zeki ASLANTÜRK
Üniversitesi : Marmara

Üye : Prof.Dr.Sami MENGÜTAY
Üniversitesi : Marmara

Üye : Doç.Dr.İbrahim YILDIRAN
Üniversitesi : Gazi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 18/11/1999 tarih ve 02... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Sevim ROLLAS
Müdür